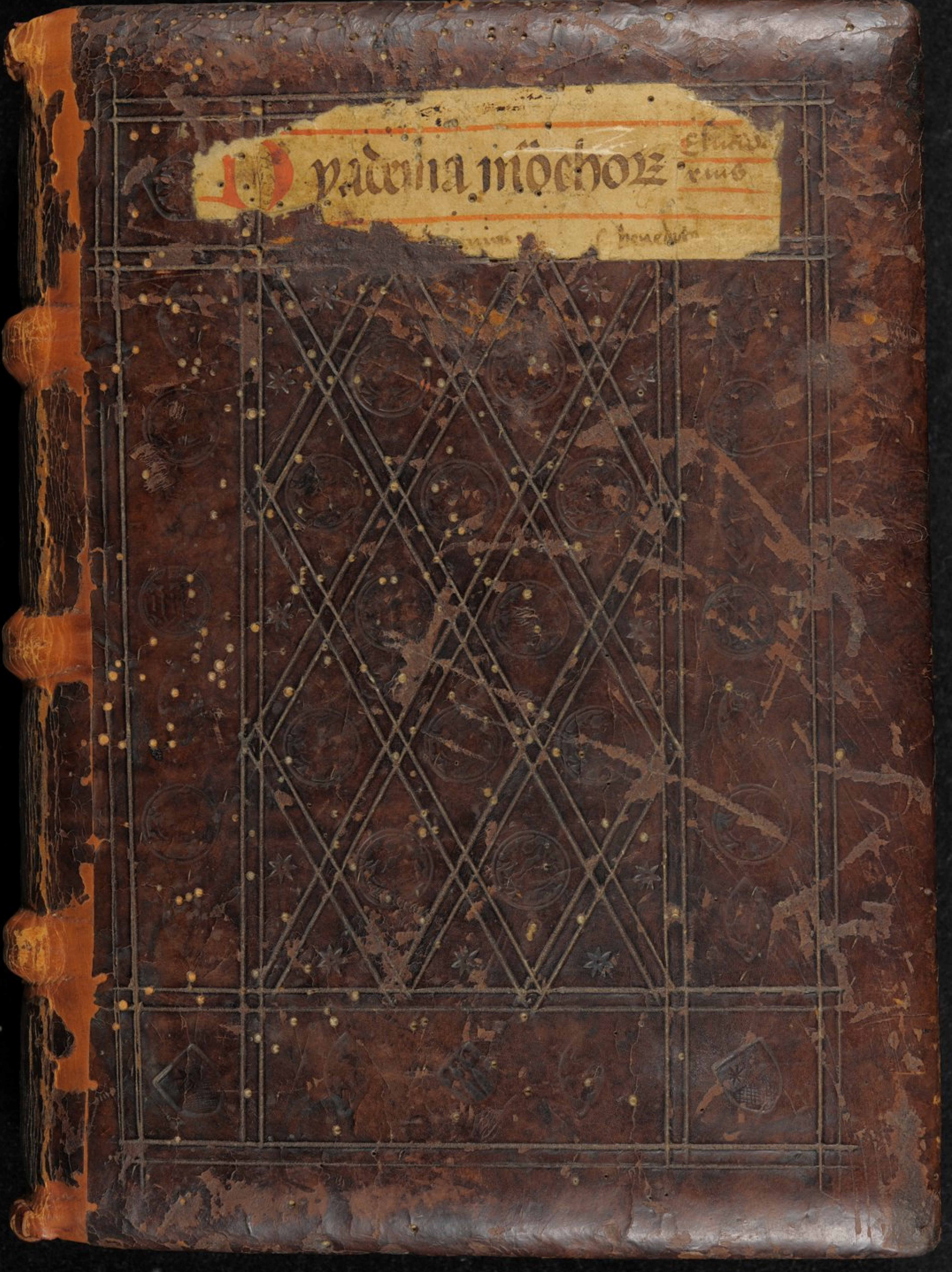
Dyadema mõchoꝝ

Smaragdi abbatis dyadema monachorum
Instituta monachorum Cassiani libri 12
Ysidorus de divinis officiis libri duo
Elucidarius

Mscr. 42

I, 8

68

xii. De pace.
xiii De obedientia.
xiiii De contemptoribus mundi.
xv De penitentia.
xvi De confessione.
xvii De conpunctione.
xviii De spe et formidine electorum.
xviiii De his qui ad delictum post lacrimas reuertuntur.
xx De uita et conuersatione monachorum.
xxi De his qui quietam diligunt uitam.
xxii De electis omnia relinquentibus.
xxiii De mortificatione monachorum.
xxiiii De uita contemplatiua.
xxv De regni celestis desiderio.
xxvi De remissa conuersatione monachorum.
xxvii De abstinentia.
xxviii De continentia.
xxviiii De tollerantia diuine correptionis.
xxx. De flagellis dei.
xxxi De infirmitate carnis.
xxxii De tribulatione iustorum.
xxxiii De temptationibus.
xxxiiii De multimodis peccatis et quomodo per ruinam quis surgere queat.
xxxv. De cogitatione.
xxxvi De sermone.
xxxvii De taciturnitate.
xxxviii De multiloquio.
xxxviiii De collatione.
xl De dilectione proximi et correptione fraterna.
xli. De zelo pastoralis officii.
xlii. De doctrine discretione.
xliii De donis diuinis.
xliiii De gratia dei.
xlv De bonis subiectis.
xlvi Ut thesaurus monachi in celo collocet.
xlvii De consilio.
xlviii De sanctificatione cordis et corporis.
l De uocatione diuine pietatis.
li De dilectione et gratia dei.
lii De eo quod sancti filii dei et filii lucis uocantur.
liii De spe.
liiii Ut sine intermissione oretur.
lv Ut simus simplices sicut filii dei.
lvi Ut omnia sine murmuratione faciant monachi.

Liber Sancte virginis Marie in Breidenauwe

KOENIGL. UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK MARBURG

xii. De pace.
xiii De obedientia.
xiiii De contemptoribus mundi.
xv De penitentia.

xxi De infirmitate carnis.
xxii De tribulatione iustorum.
xxiii De increpationibus.
xxiiii De multimodis peccatis et quomodo
per unam quis surgere queat.

... beate virginis ...
... in Breidenaw

... et correp

... ficii.

... chi ince

... et corporis.
... etatis.
... a.
... filii lu

... oret.
... filii dei.
... uratio
... chi.

KOENIGL. UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK MARBURG

lvi De circumcisione uitiorum.

lvii De fructu iusticie.

lviii Ut ad innocentiam reuertamur infancie.

lviiii De eo quod iusti lapides uiui uocentur.

lx De sufferencia temptationum.

lxi De cognitione dñi nr̄i iesu cristi.

lxii De clarificatione dñi nr̄i ihu xp̄i in sanctis.

lxiii Ut ambulemus digne deo. et impleamur agnitione uoluntatis eius.

lxiiii De eo quod non omnibus placere debemus hominibus.

lxv Ut nobis alterutrum culpe dimittamus querelam.

lxvi De eo quod filii dei sumus. et heredes et hereditas eius ille quoque nostra.

lxvii Quomodo homo lucri faciat xp̄m.

lxviii De eo quod dñi semper a monachis annuncientur uirtutes.

lxviiii De eo quod donatum sit sanctis pati pro xp̄o.

lxx De eo quod xp̄c pro dilectione nostra tradidit semetipsum.

lxxi De eo quod apostolus ait. spiritum nolite extinguere. L chor

lxxii De nocua curiositate mona

lxxiii De regula ab apostolis posita.

lxxiiii Ut uigilantes sint monach

lxxv De pugna uirtutum contra uicia

lxxvi De odio et correptione fratrum.

lxxvii Ut mentis lumbos succinct habeat monachus.

lxxviii De mortificatione monach

lxxix De gratia lacrimarum.

lxxx De eo quod sancti monachi filii dei uocentur.

lxxxi Quod ex uirtutibus uirtutes et ex uiciis uicia oriantur.

lxxxii Quid sit xp̄o confixum cruci

lxxxiii Ut monachi cor habeant pu rum. et conscientiam bonam.

lxxxiiii Ut diuites sint monachi in opibus bonis. et thesauriz sibi fundamentum bonum

lxxxv De mansione eterna que a do preparata est sanctis.

lxxxvi Quomodo beatus efficitur homo

lxxxvii De exitu anime et separatio nis a corpore.

lxxxviii De innocencia.

lxxxix Quid sanctificare sit ieiunium.

lxxxx Quid sit bene ieiunare.

lxxxxi De eo quod multi ab oriente et occidente uenient et r

cumbent cum abraham. et isaac. et iacob. in regno celorum.

LXXIII De eo quod omnis electus atque perfectus monachus et homo. et uitulus. et leo. et aquila figuraliter sit.

LXXIIII De eo quod apostolus ait caro concupiscit aduersus spiritum. spiritus autem aduersus carnem.

LXXV Quid sit imperium spiritus. et quid sit imperium carnis.

LXXVI De eo quod unusquisque iustus et ante faciem suam. et coram facie sua ambulet.

LXXVII De eo quod septum est omni custodia serua cor tuum.

LXXVIII Quid significet quod dixit deus ad abraham. egredere de terra tua. et de cognatione tua. et ueni in terram quam monstrauero tibi.

LXXIX De martyrio quod in pace ecclesie fit.

C. De duobus altaribus in homine unum scilicet in corpore et aliud in corde. Explicit capitula.

De oratione

HOC EST REMEDIUM EIUS QUI UICIORUM TEMPTAMENTIS EXestuat. ut quotiens quolibet uicio tangitur. toties adorationem se subdit. quia frequens oratio uiciorum impugnationem extinguit. Tam perseueranter intendere oportet animum nostrum orando. atque pulsando. quousque inportunas desideriorum carnalium suggestiones. que nostris obstrepunt sensibus. fortissima intencione superemus. ac tam diu insistere. quousque persistendo uincamus. Nam neglegentes oraciones. nec ab ipso homine impetrare ualent. quod uolunt. Quando quisque orat. sanctum ad se spiritum aduocat. At ubi uenerit. est festim temptamenta demoniorum. que se mentibus humanis inmergunt. presentiam eius ferre non sustinentes effugiunt. Oratio cordis est. non labiorum. Neque enim uerba deprecantis deus intendit.

sed orantis cor aspicit. Quod si cor taceat oret. et uox sileat. quam
uis hominibus lateat. deum latere non potest. qui conscientie presens
est. Melius est autem cum silentio orare cordis. sine sono uocis. quam
solis uerbis. sine intuitu mentis. Uoces apud secretissimas au
res dei non faciunt uerba nostra. sed desideria. Si enim ui
tam si ore petimus. nec tamen corde desideramus. clamantes ta
cemus. Si uero desideramus ex corde. etiam cum ore conticescimus. tacen
tes clamamus. Hinc est quod in heremo populus uocibus per
strepit. et moyses ab strepitu uerborum tacet. et tamen silentis
aure diuine pietatis auditur. cui dicitur. Quid clamas ad me.
Intus ergo in desiderio est clamor secretus. qui ad huma
nas aures non peruenit. et tamen auditum conditoris replet.
Numquam est sine gemitu orandum. nam peccatorum recor
datio merorem gignit. Dum enim oramus. ad memoriam
culpam reducimus. et magis reos tunc nos esse cognoscimus.
ideoque cum deo assistimus. gemere et flere debemus. reminis
centes quam grauia sint scelera que commisimus. quamque dira
inferni supplicia que timemus. Mens quantum se in ora
tione offert. talem post orationem conseruet. nam nihil profi
cit oratio. si denuo committitur. unde iam uenia postulatur.
Ille enim desideratum effectum sine dubio percipit. qui
quod orando ablui postulat. delinquendo non iterat. Tunc
ergo ueraciter oramus. quando aliunde non cogitamus. nam re
uera tunc impetranda diuina munera credimus. quando
simplici affectu assistimus. cum oramus. Quando autem stamus adorati
onem. uigilare et incumbere ad preces toto corde debemus. ut cogi
tatio omnis carnalis. et secularis abscedat. et nec quicquam tunc
aliud animus. quam id solum cogitet quod precatur. Ideo et sacer
dos fratrum preparat mentes dicendo. sursum corda. ut dum respon
det plebs. habemus ad dominum. ammoneatur nihil aliud se quam

dominum cogitare debere. Qui lesus non desistat orare pro se ledentibus;
alioquin iuxta dei sententiam peccat. qui pro inimicis non orat.
Sicut nullum proficit in uulnere medicamentum. si adhuc in eo
ferrum non sit. ita nihil proficit oratio illius. cui adhuc dolor in
mente. uel odium manet in pectore. Libentius sacrificium ora-
tionis accipitur. quod in conspectu misericordis iudicis. proximi dilec
tione conditur. Quod tunc ueraciter quisque cumulat. si hoc etiam
pro aduersariis impendat. Tantus esse debet orantis erga deum affec
tus. ut non desperet precis effectum. Inaniter autem oramus. si spei fidu
ciam non habemus. Petat ergo ait apostolus. unusquisque in fide. nihil
dubitans. Et dominus. Omnia quecumque petitis in oratione. credentes
accipietis. Venit quidam senex aliquando in montem Synai. et
cum exiret inde. occurrit ei frater in uia. et ingemiscens. dicebat
seni. Affligimur abba propter siccitatem. quia nobis non pluit. Et dicit
ei senex. Quare non oratis. et rogatis dominum. Et ille respondit.
Et oramus. et deprecamur assidue dominum. et non pluit. Et dicit senex.
Credo quia non oratis attente. Vis autem scire. quia ita est. Veni, ste
mus pariter ad orationem. Et extendens in celum manus orauit. et
statim pluuia descendit. Quod cum uidisset frater ille timuit.
et procidens adorauit senem. Nam et dominus discipulis ait. habete
fidem. Amen dico uobis. quia quicumque huic monti dixerit.
tollere. et mittere in mare. et non hesitauerit in corde suo.
quodcumque dixerit fiat. fiet ei. Quod et factum precibus beati pa
tris gregorii nazanzeni legimus. Qui cum uolens edificare ecclesiam
in loco apto. uideret eum angustiorem esse quam res exigebat. uenit
nocte ad locum. et genibus flexis. adorauit dominum ut montem
longius iuxta fidem petentis ageret. Et mane facto reuersus.
inuenit montem tanti spacium reliquisse structoribus ecclesie.
quantum opus habebant. Nam et sancta scolastica. manus et caput
in mensam posuit. et ut plueret orauit. et statim pluuia

super illos de celo descendit. Nam et proinde tardius exaudiuntur orationes iustorum. ut dum differuntur. maioribus premiis cumulentur. Oratio namque privatis locis oportunius funditur. dum deo tantum teste depromitur. Neque enim conciliat dominum multiplex orantis sermo. sed pura. sinceraque orationis intentio. Interrogaverunt quidam abbatem Macharium dicentes. Quomodo debemus orare. Et dicit eis senex. Non opus est multum loqui in oratione. sed extendere manus frequenter et dicere. Domine. sicut vis. et sicut scis. miserere mei. Hinc beatus benedictus ait. Non in multiloquio. sed in puritate cordis. et conpunctione lacrimarum nos exaudiri sciamus. et ideo brevis debet esse et pura oratio. nisi forte ex affectu inspirationis divine gratie protendatur. In conventu tamen. omnino brevietur oratio.

De disciplina psallendi. II.

OPORTET ENIM omnibus totis obedire illi qui per prophetam admonet dicens. Psallite sapienter. id est ut non queramus sonum auris. sed lumen cordis. et quod lingua cantamus. opere compleamus. Cantat sapienter qui quod psallit intellegit. Nemo enim sapienter agit. qui quod operatur non intellegit. Quod enim est in omnibus cibis gustus. quo noscitur cuius saporis sit. hoc est et in verbis sancte scripture prudencia et sensus. Siquis ergo animum suum ita intendat in singula verba psalmodie. sicut gustus intentus est in discretione saporis ciborum. iste est qui conplevit quod dicitur. Psallite sapienter. Bonum est corde semper orare. bonum est et sono vocis etiam deum spiritualibus ymnis glorificare. Nihil est sola voce canere. sine cordis intencione. sed sicut apostolus ait. cantantes in cordibus vestris. hoc est. non solum voce. sed corde psallentes. Unde et alibi. Psallam spiritu. psallam et mente. Sicut orationibus regimur. ita psalmorum studiis delectamur. Psallendi enim utilitas. tristia corda consolatur. gratiores mentes facit. fastidiosos oblectat. inertes exsuscitat.

citat. peccatores ad lamenta inuitat. Nam quamuis dura sint
carnaliũ corda. statim ut dulcedo psalmi insonuerit. ad affec
tum pietatis animũ eorum inflectit. Dum xpianũ non uocis mo
dulatio. sed tantum uba diuina. que ibi dicunt debeant cõ
mouere. nescio quo tamen pacto modulatione canentis. ma
ior nascit cõpunctio cordis. Multi enim repiunt. qui cant
suauitate commoti sua crimina plangunt. atque ex ea parte
magis flectunt ad lacrimas. ex qua psallentis insonuerit
dulcedo suauissima. Oratio in pñsenti tantũ p remedio pecca
torum effundit. Psalmorum aut decantacio. ppetuã dĩ laudẽ de
monstrat. in glãm sempitnã. Sic sc̃ptum ẽ. Beati qui habitant
in domo tua. in sc̃lã sc̃lorum. laudabunt te. Cui opis ministeriũ.
qui cũque fidelit. intentaque mente exequit. quodam̃ angelis
sociat. Unde et in alio loco idẽ psalmigrafus ait. In cõspectu angelorum
psallã t. Psalmodie hec uirt ostendit. ut qui puro corde int
homines psallit. etiam sursum cũ angelis canere uideat. Hinc
et apls ait. Loquentes uobimetipsis. psalmis. ymnis. spualibus
canticis. cantantes et psallentes in cordib; uris dño. Et canere
igit et psallere. et laudare dominum. magis animo quam
uoce debem. Hoc ẽ quippe qd dicit. cantantes et psallentes
in cordibus uris. Vox et enĩ psalmodie. cũ pintencionẽ cordis
agit. p hanc omĩpotenti domino. ad cor it paratur. ut inten
te menti. t pphetie misteria. t conpunctionis grã infundat.
Unde sc̃ptum ẽ. Sacficiũ laudis honorificabit me. et illic
iter ẽ. quo ostendã illi salutare dĩ. et illud. Cantate dño. psal
mum dicite nomini ei. iter facite ei qui ascendit sup oc
casum. dñs nomen ei. Ipse et enĩ sup occasum ascendit. qa
mortẽ resurgendo calcauit. Cui dũ cantam iter facim.
ut ad nrm cor ueniat. et sui nos amoris grã accendat.

De lectionibus [illegible] capitulum XI.

ORACIONIBUS MUNDAMUR, lectionibus instruimur. Utrumque bonum si liceat; si non liceat, melius est orare quam legere. Qui vult cum deo semper esse, frequenter debet orare, frequenter et legere. Nam cum oramus, ipsi cum domino loquimur; cum vero legimus, deus nobiscum loquitur. Omnis profectus ex lectione et meditatione procedit. Que enim nescimus, lectione discimus; que autem didicimus, meditationibus conservamus. Geminum confert donum lectio sanctarum scripturarum, sive quia intellectum mentis erudit, seu quod a mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem dei perducit. Geminum est et lectionis studium: primum quomodo scripture intellegantur, secundum qua utilitate vel dignitate dicantur. Nam racionabiliter erit ut quisque prius promptus sit ad intellegendum que legit, deinde idoneus ad proferendum que didicit. Lex enim dei et premium habet et penam legentibus: premium his qui eam bene vivendo custodiunt, penam vero his qui eam male vivendo contempnunt. Scriptura sacra lectoris sui animum ad celestem patriam vocat, atque a terrenis desideriis ad superna amplectenda cor legentis immutat, dictisque obscurioribus exercet fortes, et parvulis humili sermone blanditur, et usu legendi fastidium tollit lectori, quia nimirum verbis humilibus adiuvat, sublimibus levat. Scriptura sacra aliquo modo cum legentibus crescit; a rudibus lectoribus quasi recognoscitur, et tamen doctis semper nova reperitur. Ad Ezechielem prophetam dicitur: Fili hominis, quodcumque inveneris comede. Quicquid enim in sacra scriptura invenitur edendum est, quia et eius parva simplicem componunt vitam, et eius magna subtilem edificant intellegenciam. Precepta sacre scripture legendo reviviscimus, qui mortui in culpa iacebamus. Unde omnipotenti domino propheta psalmista dicit: In eternum non obliviscar sermones tuos, quia in ipsis vivificasti me. Sancta scriptura in tenebris vite presentis facta est nobis lumen itineris.

Hinc enim petrus ait. Cui benefacitis attendentes quasi lucer
ne lucenti in caliginoso loco. Cum legenti cuilibet sermo
scripture sacre tepidus uidetur. sensus diuini eloquii. eius mentem
non excitat. et in cogitatione sua. nullo intellectu lumi
nis emicat. At uero si bene uiuendi ordines querat. et progres
sum cordis inueniat. quemadmodum pedem boni operis ponat.
tantum in sacro eloquio profectum inuenit. quantum apud
ipsum ipse profecerit. Plerumque fit. ut scripture sacre uerba esse
mystica quisque sentiat. si accensus superne contemplationis
gratia semetipsum ad celestia suspendat. Mira enim atque ineffa
bilis sacri eloquii uirtus agnoscitur. cum superno amore le
gentis animus penetratur. De dilectione dei et proximi.

CARITAS IN DILECTIONE DEI ET PROXIMI IIII.

constat. Seruat autem in se dilectionem dei. qui a caritate
non diuiditur proximi. Qui a fraterna societate secernuntur. a diuine
caritatis participatione priuantur. nec potest deum diligere. qui
noscitur in proximi dilectione errare. Christus deus et homo est.
Totum ergo christum non diligit qui hominem odit. Quamuis ergo
non nulli fide atque operibus sanctis uideantur esse participes. tamen
quia priuantur a caritate fraterne dilectionis. nullum habent
incrementum uirtutis. Nam sic apostolus ait. Si tradidero corpus
ut ardeam. caritatem autem non habuero. nihil mihi prodest. Sine
amore caritatis. quamuis quisque recte credat. ad beatitudi
nem peruenire non potest. quia tanta est caritatis uirtus.
ut etiam prophetie. et martyrium sine illa nihil esse credantur.
Nullum premium caritati pensatur. Caritas enim uirtutum omnium
optinet principatum. Unde et uinculum perfectionis caritas
ab apostolo dicitur. eo quod uniuerse uirtutes eius uinculo religentur.
Prima uirtus obedientie in caritate est. Que uidelicet caritas.
in duobus preceptis distinguitur. ut deus et proximus diligatur.

et recta operatio. ex decalogi completione perficiatur. ut cum
bona agi ceperint. mala iam nulla perpetrentur. Duo sunt pre
cepta caritatis. dilectio videlicet dei. et dilectio proximi. Per
que nos sacre scripture dicta vivificant. quia dilectio
nec dei et proximi. capitur in eloquiis divinis. Per amorem dei. amor
proximi gignitur. et per amorem proximi. amor dei nutritur. Nam
qui amare deum neglegit. profecto diligere proximum nescit.
Tunc plenius in dei dilectione proficimus. si in eius de dilectionis
gremio. prius proximi caritate lactemur. Quia ergo amor dei amo
rem proximi generat. dicturus per legem dominus. diliges proximum tu
um. premisit dicens. diliges dominum deum tuum. ut videlicet
in terra pectoris nostri. amoris prius sui radicem figeret. qua
tinus per ramos. postmodum dilectio fraterna germinaret.
Amor dei. proximi amore calescit. sicut testatur iohannes. qui quos-
dam increpat dicens. Qui non diligit fratrem suum quem videt.
deum quem non videt. quomodo potest diligere. Que tamen divi
na dilectio. per timorem nascitur. sed in affectum crescendo permutatur.
Sepe omnipotens deus. ut quantum quisque a caritate dei et proximi lon
ge sit. vel in eius quantum amore profecerit innotescit. miro
ordine cuncta dispensans. alios per flagella deprimit. alios sue
cessibus fulcit. Et dum quosdam temporalium deserit. in quorum
dam cordibus. quod malum latet ostendit. Nam plerumque ipsi
nos miseros insequuntur. qui feliciter sine comparatione colu
erunt. Inoffenso pede iter nostrum in terra agitur. si deus et proximus
integra mente diligatur. Nec deus enim vere diligitur sine proxi
mo. nec proximus vere diligitur sine deo. Sanctus spiritus secundo legitur dis
cipulis datus. prius a domino in terra degente. postmodum a domino celo
presidente. In terra quippe datur spiritus. ut diligatur proximus. e celo
vero. ut diligatur deus. Sed cur prius in terra. postmodum e celo. nisi quia
patenter datur intellegi. quod iuxta iohannis vocem. qui fratrem suum

que uidet n diligit. dm que n uidet. quomo potest dili
gere. amemus. et amplectemur proximu qui iuxta nos e.
ut peruenire ualeamus ad amore illius. qui sup nos est.
Meditet mens in proximo. qd exhibeat do. ut pfecte me
reamur in do gaudere cum proximo. Tunc eni ad illa supne
frequentie leticia puenimus. e qua nunc sci sps pignus
accipimus. si ad istum fine. scilicet ad dilectione di. et pxi
mi. toto amore tendam. Omne mandatum de sola dilec
tione e. et omia unu peceptum sunt. quia quicquid pcei
pit. in sola karitate solidat. Precepta g dominica et mul
ta sunt. et unum. multa p diuersitate opis. unum in radice
dilectionis. Qualit dilectio di et pximi sit tenenda. ipse in
sinuat. qui in plerisq scripture sue sententiis. et amicos iu
bet diligi in se. et inimicos diligi ppt se. Diligam g dilectis
simi frs. dnm dm nrm. sic ille pecepit. scilicet ex toto corde.
ex tota anima. et tota uirtute nra. quia ille prior dilex nos.
Sic enim iohannes ille. qui sup ipsum dilectionis fontem
in cena recubuit. in epla sua ait. Frs. diligam dominum.
qm ille prior dilexit nos. Neq eni poterat dominu fragilitas
humana diligere. nisi ille primu nram diligeret natam.
Dilexit etiam nos priusqua essem. et ido ut eemus. creauit.
iustificau. nutriuit. custodiuit. et ad lauacru regeneraci
onis pduxit. renouauit. gubernauit. et ad intellegibile
etatem pduxit. Hec eni omia nob misericordit. et prima
dilectione pfecit. Apiam g oculos cordis nri dilmi frs. et
intantu nos a ihu xpo dno nro cognoscam esse dilectos.
ut p nob ei sanguine fusum n dubitem. Suspendam corda
nra ad dilectione creatoris nri. et n ad modicu. aut ex aliquo.
sed ex toto corde. tota anima. et tota uirtute diligam eum.
ita ut nullius rei dilectione pponam dilectioni dni nri

ihu xpi. Ipse enim ait. Qui diligit patrē. aut matrē
plus q̄m me. non ē me dignus. aut q̇ diligit filium. aut
filiam plusq̄ me. n̄ ē me dignus. Vere enī. si dn̄m toto cor
de diligamus. dilectioni eī nec parentum. nec amicoꝝ. nec
filioꝝ dilectionē pferre debemus. Sȝ si diligim⁹ dn̄m. necesse
ē. ut sic nosmetipsos diligam⁹ ⁊ pximos. quia in his duobȝ
mandatis. tota lex pendet ⁊ pphete. Ergo legem ⁊ pphetas
non implet. qui dn̄m pximūq; n̄ diligit. Scriptū ē enī. hoc
mandatū habemus a dō. ut qui diligit dn̄. diligat ⁊ frēm
suū. ⁊ in hoc cognoscent om̄s. quia mei dicpli estis. si dilecti
onē habueritis ad inuicē. Et illud. Kmi diligamus nos in
uicē. q̄m karitas ex deo ē. ⁊ om̄s qui diligit frēm suū ex dō
natus ē. ⁊ cognoscit dn̄. Si diligimus inuicē. ds̄ in nobis
manet. ⁊ karitas eī in nob̄ pfecta ē. Beata ē ḡ uirt⁹ dilectionis
⁊ karitatis. que om̄s amplectit̄. om̄s diligit. om̄s fouet. Vere
beata. que nutrit uirtutes. ⁊ delet peccata. Opprimit irā.
recludit odia. expellit auariciā. comp̄mit rixam. ⁊ fugat
parit omīa uicia. Omīa tolerat. omīa credit. omīa spat. Int
oppbria secura ē. inter iras placida. int odia benefica. in
ueritate firma. A prauis inpugnatoribus n̄ diripit̄. a latronibȝ
non furat̄. ab incendio n̄ cremat̄. ab heresi non diuidit̄. indi
uidua stat. inexpugnabilis manet. inexplicabilis durat.
inconcussa pseuerat. incorrupta letat̄. ligamentū ē enim
omium uirtutū. gluten ē animarū. concordia mentiū.
⁊ societas electorum. Hec adūsitatib; frangit̄. fortit̄ m̄te
roborat̄. ne psperitatibus eleuet̄. caute tempat̄. ne ab ira
supet̄. rationabilit̄ reprimit. Vere hec. ut uideo nobilissima. ⁊
excellentissima uirt⁹ ē. Teneamus ḡ eam frs uirtute q̄ pos
sumus. ut nobiscū sit. nobcum maneat. nobiscū surgat.
nobiscum pgat. nobcū letet̄. ⁊ conuiuet̄. Decet enī in frm

congregatione. tam regiam iungit in esse uirtutem. *De obseruan*

POST EXECUTIONEM *tia mandatorum dei. V.*

dilectionis. uideamus quid nobis obseruandum ipse auctor praecipiat dilectionis. Ait enim. Si diligitis me. mandata mea seruate. et ego rogabo patrem. et alium paraclitum dabit uobis. ut maneat uobiscum in aeternum. Attendamus ergo fratres. quantum nos diligat dominus noster ihesus. qui cum promissione. a nobis suam exigit dilectionem. et spiritum sanctum dicit nobiscum esse in aeternum mansurum. si post dilectionem suam mandata eius seruauerimus. Ab ipso enim nobis omnia bona largiuntur. et uelle bonum et operari ab illo prius donatur nobis. Diligimur enim ab illo. ut diligamus illum. amamur ab eo. ut amemus eum. Cognoscimur. ut cognoscamus. adiuuamur. ut operemur. et operando uirtutibus ditemur. Ergo si nos dilectio dei. proximique demulcet. consequens est. ut faciamus quod ille praecepit. quia intantum diligimus. inquantum facimus. Neque enim potest sincere dominum diligere. qui mandata eius fideliter non implet. Ipse enim ait. Si quis diligit me. sermonem meum seruabit. et pater meus diliget eum. et ad eum ueniemus. et mansionem apud eum faciemus. Et qui non diligit me. sermones meos non seruat. Johannes quoque apostolus dilectione domini repletus in epistola sua ait. In hoc scimus. quoniam cognouimus eum. si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse dominum. et mandata eius non custodit. mendax est. et in eo ueritas non est. Qui seruat uerbum eius. uere in hoc karitas dei perfecta est. De se quoque iob ait. Vestigia dei secutus est pes meus. uias eius custodiui. et non declinaui ex ea. A mandatis labiorum eius non recessi. et in sinu meo abscondi uerba oris eius. Ipse quoque dominus de dilectione sua. atque mandatorum suorum obseruantia populum israheliticum ammonens dicit. Et nunc israhel. audi praecepta. et iudicia quae ego doceo te hodie. ut

faciens ea uiuas in eis. Obserua et caue. ne quando obliuiscaris domini di tui. et neglegas mandata ei atq; iudicia. et cerimonias. quas ego pcipio tibi hodie. Et nunc isrt quid dns deus tu petit a te. nisi ut timeas dnm dm tuu. et ambules in uiis ei. et diligas eum. ac seruias ei in toto corde tuo. et in tota anima tua. custodiasq; mandata. et cerimonias ei. quas ego pcipio tibi hodie. ut bene sit t. Si aut audieris. ut facias omia mandata ei. faciet te dominus excelsiore cunctis gentib; que uersantur in tra. Benedict eris in ciuitate. et benedict in agro. benedict fruct uentris tui. et fruct tre tue. Mittet dns sup cellaria tua. et sup omia opa manuu tuaru. benedictionem.

Hinc iohannes apls ait. In hoc cognoscim. qm diligim natos di. cum dm diligam. et mandata ei faciam. Hec e enim karitas di. ut mandata ei custodiam. et mandata ei n si grauia. hoc et ipse dns ait. Si quis diligit me. sermone meu seruabit. Probatio g dilectionis. exibitio e opis. Vere enim diligim. si ad mandata ei a nris nos uoluntatib; coartam. Nā qui adhuc p illicita desideria diffluit. pfecto dnm n amat. quia ei in sua uoluntate contra dicit. De timore. VI.

SCRIPTUM EST ENIM. Initiu sapientie timor dni. Timor dni glatio et leticia. et corona exultationis. timor dni delectabit cor. et dabit leticia et gaudiu. in longitudine dierum. Time dnm. et recede a malo. quia timenti dm bene erit. et in dieb; consumationis illi benedicetur. Plenitudo sapientiae timere dnm. generacio sapientie timor dni. diuicie. et gla. uitae. Timor dni expellit peccatum. et reprimit uicium. cautu facit homine. atq; sollicitu. Nam qui sine timore e. n potit iustificari. quia ubi timor n e. ibi sceleratio e. Ubi timor n e. ibi sceleru habundancia e. Qui timent dnm. n erit incredibiles ubo illi.

& qui diligunt illū. conseruabunt uiam ei⁹. Qui timent
dominum. parabunt corda sua. & in conspectu illi⁹ scifica
bunt animas suas. Qui timent dnm. custodient manda
ta ei⁹. & pacientiam habebunt. usq; ad inspectionē eius.
Timor dni ē. non despicere iustum hominē paupem.
& non magnificare uirum peccatorē diuitē. Dauid enī
dicit. Seruite dno in timore. & exultate ei cū tremore.
Et. timete dnm omīs sci ei⁹. qm nihil deest timentib;
eū. Et. beati omīs qui timent dnm. qui ambulant in uiis
ei⁹. Moyses quoq; ait. Post dnm dm urm ambulate. & ip
sum timete. & pcepta ei⁹ custodite. & acquiescite illi. Apls
quoq; ait. Cū timore et tremore urām ipsoꝝ salutem
opamini. Itm salemon ait. Corona sapientie. timor dni.
replens pacem. & salutis fructū. utraq; aut sunt dona di.
Metuentes dominū. sustinete miām ei⁹. & n̄ deflectatis
ab illo ne cadatis. Qui timetis dnm credite illi. & non eua
cuabit merces urā. Qui timetis dnm diligite illum. &
illuminabunt corda urā. Beat⁹ cui donatū ē habere
timorem di. Timor dni sic paradysus benedictionis.
& sup omnē glam opuert illū. In timoris & enī laude.
adhuc salemon ait. Timor dni apponet dies. Timeam⁹
g frs illo timore dni. qui scs pmanet in sclm scli. illo cas
to timore. qui nobis ad dies temporis huius adiciet dies
eťnos. dies ppetuos. dies pennes. & immortales. immo diē
unum sine uespa. & infinitū diē. felici gaudio plenum.
indeficiente luce refertum. angelico comitatu suffultū.
diem in quā. quem nox n̄ interpolat. non tenebre obscurāt.
nubilum non obfuscat. inportabilem n̄ efficit calor esta
tis. pigrum non reddit frigus hiemis. dies qui nobis et
unus erit cum scis. cōmunis cū anglis. eťnus cū utrisq;

qui nobis cum felici gaudio consortium tribuat angelorum. et faci
at socios patriarcharum. in numero computet prophetarum. in
exultacione socios faciat apostolorum. Et quia apostolus dicit. timor non
est in karitate. sed perfecta karitas foras mittit timorem. et quia
timor penam habet. et qui timet non est perfectus in karitate. neces
se est duos discernere. et diligenter intellegamus timores. Duo ergo sunt
timores. unus quo timent homines dominum ne mittantur in gehen
nam. Ipse est timor ille qui introducit karitatem. sed sic uenit ut
exeat. Si enim adhuc times dominum propter penas. non dum amas.
quem sic times. Non bona desideras. sed mala caues. sed ex eo quod
mala caues corrigis te. et incipis bona desiderare. Cum bona
desiderare ceperis. erit in te timor castus. ille scilicet. ne ipsa
bona amittas. non ne mittaris in gehennam. sed ne te deserat
presencia domini quem amplecteris. quo eterno frui desideras.

FRATER QUIDAM interrogauit De eodem.
senem dicens. Quomodo uenit timor domini in animam?
Et dixit senex. Si habet homo humilitatem. et paupertatem. et
ut non iudicet alium. sic uenit in eum timor dei. Dixit senex.
Timor et humilitas. et egestas uictualium. et planctus ma
neant in te. Dicebat quidam senum. Quicquid odio habes.
alii ne facias. Si odis qui tibi male loquitur. neque tu mala
loquaris de aliquo. Si odio habes qui tibi calumniam facit.
neque tu calumniam facias alicui. Si odio habes. qui te in contemp
tum ducit. aut iniurias appetit. nihil tu horum facias cui
quam. Qui ergo uerbum istud custodire potest. sufficit ei
ad salutem. Dixit senex. Vita monachi hec est. operatio. obediencia.
meditacio. et ut non iudicet. non obloquatur. non murmuret. Scrip
tum est enim. Qui diligitis dominum. odite malum. Monachi uita hec
est. non ingredi cum iniustis. neque uidere oculis suis mala.
neque curiose agere. neque audire aliena. neque rapere. sed magis

tribuere. neque superbire corde. neque cogitatione malignari.
neque uentrem implere. sed cum discretione omnia agere. Ecce
in his est monachus. Dixit abbas iacob. quia sicut lucerna obscu
rum cubiculum illuminat. ita timor domini si uenerit in cor
hominis. illuminat eum. et docet omnes uirtutes. et mandata dei.
Interrogauerunt quidam patrum. abbatem macharium egyptium di
centes. Quomodo sic. et quando manducas. et quando ieiu
nas. corpus tuum sic siccum est. et dixit eis senex. Sicut lignum
in manu hominis. cum quo frutices in igne uersantur. ita si
homo habuerit mentem suam in timore dei. ipse timor dei ossa
eius consumit. De sapientia quae christus est. sicut dicit scriptura.

CORONA SAPIENCIE. timor domini est. et initium VII
sapiencie timere dominum. et plenitudo sapiencie. et radix
sapiencie. timor domini est. Timeamus ergo karissimi dominum. et animas
nostras preparemus ad excipiendam sapienciam. ut sapienter. et pie.
et iuste uiuentes. cum ipsa sapiencia. regna mereamur possi
dere perpetua. Sic enim scriptum est. Qui custodierint illa. iustifi
cabuntur ab ea. et facile uidebitur ab his qui diligunt eam. et in
uenietur ab his qui querunt illam. Scriptum enim est. Concupis
cencia itaque sapiencie. deducit ad regna perpetua. Propterea
ait salemon. Optaui. et datus est mihi sensus. inuocaui. et uenit
in me spiritus sapiencie. et preposui pro luce illam habere. Super salutem
et omnem pulchritudinem dilexi illam. quoniam inextinguibile
est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona. pariter cum
illa. et innumerabilis honestas per manus illius. et letatus sum
in omnibus. quoniam antecedebat me sapiencia. Infinitus enim
thesaurus est hominibus. Quo qui usi sunt. participes facti sunt
amicicie dei. Est enim in illa spiritus intellectus. sanctus. unicus. mul
tiplex. subtilis. mobilis. disertus. incoinquinatus. certus. sua
uis. amans bonum. acutus. humanus. stabilis. securus.

omnē habens uirtutem. omīa pspiciens. & que capiat omēs
sps intelligibiles. omib; enim mobilib;. mobilior ē sapiencia.
Vapor enim ē uirtutis dī. & emanatio claritatis omīpoten
tis sincera. Candor ē enī lucis etnę. & speculum sine macula
dī maiestatis. & imago bonitatis illī. Est enim hec speciosior
sole. & sup omnē disposicionem stellarū. luci cōparata.
inuenit prior. Luci enī succedit nox. Sapienciā autē non uin
cit malicia. Attingit autē afine usq; adfinē fortitr. & dispo
nit omīa suauitē. Sobrietatē enī & sapienciā docet. & iusti
ciam. & uirtutē. quib; utilius nihil ē in uita hominis. The
saurus est magnꝰ ē sapiencia. quā qui inuenerit. inuenit
uitā. & qui possederit illā. inmortalitatis habebit coro
nam. Ipsa ē enī que stabiles facit in fide. certos in uerbo.
dulces in eloquio. hilares in dato. in iniā humanos. in respon
dendo suaues. in discernendo sagaces. in psperitate mites.
in aduersitate securos. acutos in sensu. perlucidos in facto. can
didos in uultu. & fortes in conflictu. Unde g sapiencia
uenit. & quis est locus intellegencię. abscondita ē ab o
culis omnium uiuenciū. Ds intellegit uiā eī. & ipse no
uit locū illius. Ipse enim dix homini. Ecce timor dnī
ipsa ē sapiencia. & recedere amalo intellegencia. Diligam
eam frs. ut diligam abea. Ipsa enī sapiencia que xpē ē.
dicit. Ego sapiencia habito in consilio. & eruditis intsū
cogitacionib;. Meum ē consiliū & equitas. mea est pru
dencia. mea ē & fortitudo. Ego diligentes me diligo. &
qui mane uigilauerint ad me. inuenient me. Mecū
st diuicię & glā. Melior ē fructꝰ meus auro. & lapide
pcioso. In uiis iusticię ambulo. ut ditem diligentes me.
& thesauros eoꝝ repleam. Diligit enim deus illum. qui
diligit sapienciā. Sapiencia enī filiis suis uitā pparat.

Diligentib; se iusticiam ministrat. Amantib; se. prudenciā donat. In temptacione cū illo ambulat. & īt̄ directum illi p̄parans. absconsa sua illi denudat. & sup̄ illā scienciā. & intellectum prudencię thasaurizat. Ergo qui tenuerit illā. uitam hereditabit̄ eternam. De prudentia. VIII

PRUDENCIA NAMQUE ornamentū ē. omnium uirtutū glā uerbi. decusq; sermonis. Sicut scriptum ē. Ornamentū aureū. prudenti doctrina. & quasi brachiale inbrachio dextro. Prudencia custos est oris. gubnacio actionis. temperancia cordis. moderatio linguę. omniūq; statera uerbo℞. & ponderatio rerum. Sic enī scriptum ē. Uerba prudentium. instatera ponderabunt̄. Hinc & paulus ait. Sermo ur̄. semp̄ ingrā sale sit conditus. ut sciatis quomodo oporteat uos unicuiq; respondere. Diligamus & nos frs̄. hanc clarissimā uirtutē. quę nob̄ gubnacionē animi disponat. & discrecionē mtis confirmet. Sic enī scriptum ē. Qui sapiens est. multa gubnat prudencia. Diligamus prudenciā. quę gressus opis nr̄i dirigat. & actus cogitacionis disponat. Scriptum ē enī. Vir prudens. dirigit gressus suos. Diligamus prudenciā. quę nobis domū spiritualē edificet. & edificatā sublimit̄ roboret. Scriptū ē enī. Sapiencia edificabit̄ domus. & prudencia roborabit̄. Diligamus prudenciā. quę nobis ornamta morū. & copiam ministret uirtutum. quę ori nr̄o legem ueritatis insinuet. & sermonē sapiencię & intellect᷒ multiplicit̄ adornet. sermonib; nr̄is aureū ornamentū imponat. & labiis nr̄is munus argenteū conferat. morib; nr̄is iugem custodiam. ēgruā ministret & glām. De simplicitate.

MAGNA EST QUIDEM prudencię uirtus. VIIII. sed necesse ē. ut simplicitatis uirtute tēpet̄. Sic enī dn̄s in euuangelio ait. Estote prudentes sic̄ serpentes. &

simplices sicut columbe. Et de iob simplici uiro. dominus
ad diabolum ait. Numquid considerasti seruum meum iob. quod
non sit ei similis super terram. simplex. et rectus. et timens deum
et recedens a malo. Diligamus ergo fratres hanc magnam uirtutem.
que de altissimi thesauro procedit. que quamuis omnibus xpi
anis. maxime autem necessaria est monachis. qui uite propo
situm. simplicitatis ornare debent officio. Scriptum est
enim. Sentite de domino in bonitate. et in simplicitate cor
dis querite illum. quoniam inuenitur ab his qui non temptant illum.
Diligamus ergo simplicitatem cordis. ut ab illa actus nostri dirigan
tur in uiam salutis. Scriptum enim est. Simplicitas iustorum diri
get eos. Obediamus uerbis pauli predicatoris egregii. qui nos
admonet dicens. Volo uos sapientes esse in bono. simplices
in malo. Debet enim electorum corda. prudencia in bonum
iugiter acuere. et simplicitas ab acumine prudencie tempe
rare. ne aut prudencia modum rectitudinis excedat. aut
simplicitas ignorancie fallacia torpescat. De iacob enim
legitur quod esset uir simplex. et in domo habitans. quia in
mirum omnes qui in curis exterioribus spargi refugiunt.
simplices in cogitacione. atque in consciencie sue habitati
one consistunt. ne dum ad multa foris inhiant. a semet
ipsis. alienatis cogitationibus recedant. Curramus ergo per simplici
tatis itinera. ut ad perennitatis peam cicius peruenire mere
amur patriam. ubi inmortalitatis stolam. et simplicitatis
recipere mereamur premia. De paciencia. x.

DE HAC VIRTUTE paciencie sic ait dominus. In paciencia
uestra. possidebitis animas uestras. Et paulus discipulis su
is dicit. Induite uos sicut electi dei uiscera misericordie. humili
tate paciencie. subportantes inuicem. et cetera. Salemon
quoque ait. Doctrina uiri per pacienciam noscitur. et gloria eius.

inqua p̄gredi. Iacobus apl̄s p̄dicans ait. Pacientia autē opus
pfectum habet. ut sitis pfecti & integri. in nullo deficientes;
& paulus tum dicit. Corripite inquietos. consolamini pusil
lanimes. suscipite infirmos. pacientes estote ad om̄s. Curram⁹
ergo dilectissimi fr̄s p hanc pacientię uiā. & diligam⁹ eam. quia
n̄ habet offendiculū. s; plenum & et̄num pse currentib; infu-
tō retribuet gaudiū. Magna ē ḡ fr̄s uirtus pacientię. quę
ledentes n̄ ledit. s; diligit. quę iniurianti sē. iniurias remit-
tit. non reddit. cui nocere potest. non nocet. s; parcit. Radix
enī omnium. & custos uirtutū pacientia ē. P pacientiam .u.
possidemus animas n̄ras. Custodē igit̄ conditionis n̄rę. pa
cientiā monstrauit dn̄s. quia in ipsa possidere nosmetip-
sos docuit. Pacientia autē uera ē. aliena mala equanimit̄
ppeti. & contra eū. qui mala irrogat. nullo dolore morderi.
Pacientię ḡ uirt̄ est fr̄s. quę nos cō- mendat. & a malis
omnib; custodit & seruat. Ipsa ē quę [i]ram temperat.
linguā refrenat. & mentem gubnat. Ipsa est quę pa
cem custodit. disciplinā moderatę pa- git. libidinis im-
petū frangit. uiolentiā compmit. & in cendia simultatū
extinguit. Coercet potenciā diuitum. refouet inopiā
paupum. facit humiles in psperis. fortes in aduersis. con-
tra iniurias & contumelias mitē. temptationes expug-
nat. psecutiones tolerat. Ipsa ē quę fidei n̄rę fundam̄ta
fortit̄ munit. incrementa spei n̄rę sublimit̄ puehit.
& actus uitę n̄rę dirigit. Ipsa nos ut tenere possim⁹ uiam
xp̄i. patient̄ gubnat. & ut filii dī pseueremus. immobilit̄
confirmat. Hanc enī uirtutē fr̄s dilectissimi. cū gaudio
diligere. & totis uirib; amplecti debemus. Cito enim fru
ctū pacientię. eiq; pmiū recipiem⁹. si cū illa usq; in finē
pseueremus. Sic enī & iacob; apl̄s ait. Ecce iudex ante ia-

-nuam assistit. qui et uob p̄mia patientie. et aduersariis
urīs penam. quam merent̄ restituat. Ante ianuam dn̄i.
quia proximus ē nobis. et paratus dn̄s ihc xpc. et addimitten-
-da nob debita rogantib; et adreddenda patientie p̄mia.
Dicebant deabbate ysidero. qui erat prbr̄ inscithia. quia
si quis habuisset frm̄ infirmum. aut pusillanimē. aut
iniuriosum. et uolebat eum expellere foras. dicebat ille.
Adducite eum ad me. Et adp̄hendens eum. pacientia sua
curabat animum fris illius. Uenert̄ aliquando latrones
in monasterium cuidā senis. et dixert̄ ad eum. Omnia
queeūq; in cella tua sunt. tollere uenim. et ille dixit.
Quantū uob uidet̄ filii. tollite. Tulerunt g̃ quodcūq;
inuenert̄ in cella. et abiert̄. Obliti sr̄ aut̄ ibi sacellum.
quod erat absconditū in cella. Senex uero tollens eum.
secut̄ est post eos. clamans. et dicens. Filii. tollite quod
obliti estis in cella. Illi u̇ admirantes pacientiam
ei. reuocauert̄. et restituert̄ omnia in cella ei. et peni-
-tentiam egert̄ oms̄. ad inuicē dicentes. Hic ē uere homo dī.

De humilitate. xi.

Hec uirtus humilitati. quāuis omnīu esse debeat xp̄ianoz.
maxime aut̄ in cordib; habitare. et requiescere debet
monachoz. Unde et ysidorus ait. Summa monachi
uirt. humilitas. summū uitiū ei. supbia ē. Tunc aut̄
se quisq; monachum iudicet. quando se minimū ex-
-istimauerit. etiā cum maiora uirtutū opa gesserit.
Qui mundū deserunt. et tam̄ uirtutes p̄ceptoz. sine
cordis humilitate secunt̄. isti quasi de excelso corru-
-unt. quia deterius p uirtutū eleuacionē deiciunt̄.
quā p uicia plabi potuerunt. Semp consciencia ser-
-ui dī. humilis esse debet et tristis. Scilicet ut p humi-

litatem non superbiat. et pusille merore cor ad lasciuiam
non dissoluat. De hac summa uirtute et dominus ait. Omnis qui
se humiliat exaltabitur. et qui se exaltat humiliabitur. Hinc
et iacobus ait. Glorietur autem frater humilis in exaltacione sua. quia
omnis frater qui aduersa humiliter pro domino suffert. sublimiter ab
illo regni premia percipiet. Hinc et beatus petrus ait. quia
dominus superbis resistit. humilibus autem dat gratiam. Omnes enim dicens.
scilicet seniores. et adolescentes. quibus inuicem iubet humi
litatis insinuare uirtutem. et hi uidelicet regendo. et illi
humiliter obsequendo. Omnes ergo humilitatem alterutrum. uel ex
emplo. uel etiam uerbo insinuare docet. quia nimirum omnibus
superbie uicium. quod angelos de celo deiecit. nouerat esse cauen
dum, et que sit gratia. quam humilibus promittit donanda. sequenter
exponit dicens. Humiliamini igitur sub potenti manu
dei. ut uos exaltet in tempore uisitacionis. Hanc ergo gratiam
humilibus tribuit. ut quo magis humiliati fuerint tempore
certaminis propter ipsum. eo gloriosius exaltentur tempore retribu
cionis ab ipso. Hinc psalmista ait. Iuxta est dominus his qui tribu
lato sunt corde. et humiles spiritu saluabit. Omnis autem humilitas
non tam in sermone. quam in mente est. ut humiles nos conscien
tia nouerit. et numquam nos uel scire. uel intellegere. uel esse ali
quid existimemus. Mirabiliter autem culmen humilitatis. rex et
propheta dauid. retinebat cum diceret. Domine non est exaltatum
cor meum. neque elati sunt oculi mei. et cetera. Ipse iterum ait.
Sacrificium deo spiritus contribulatus. Et iterum. Vide humilita
tem meam et laborem meum. et dimitte omnia delicta
mea. Si ergo humiliatum cor sacrificium est deo. sacrificium
obtulit. quando dixit. Domine non est exaltatum cor meum.
et cetera. Quod si hoc aliquis heremita. cellule sue uacans. talia
diceret. magna tamen paciencie laude fulgeret. Sed

quia hoc purpuratus rex. et prophetarum dicebat eximius.
humilitatis eius exemplum. per uniuersum mundum diffusa lau
dat ecclesia. Que ideo maxime inter uirtutes eximias. humi
litas honorata consurgit. quod eam dignatio maiestatis as
sumpsit. Dixit abbas antonius. Uidi omnes laqueos inimici ten
sos in terra. et ingemiscens dixi. Quis putas transiet istos. Et au
diui uocem dicentem. Humilitas. Dicebat abba serapion. quia
multos labores corporales. plusquam filius meus Zacharias
feci. et non perueni ad mensuras humilitatis. et taciturnitatis eius.
Abbas moyses. dixit fratri Zacharie. Dic mihi quid faciam. At ille
tollens cucullam de capite suo. misit illam sub pedibus suis.
et conculcans eam dixit. Nisi ita conculcatus fuerit homo.
non potest monachus esse. Interrogatus senex. quare inquietarentur
a demonibus. respondit. Quia arma nostra abicimus. que sunt
contumelie. humilitas. paupertas. et patientia. Interrogatus
senex. quid esset perfectio hominis. respondit. Perfectio hominis
est humilitas. Quantum enim quis ad humilitatem profecerit. et
inclinatus fuerit. tantum eleuabitur ad perfectum. quia humili
tas magnum opus est. et diuinum. Via autem humilitatis hec est. ut la
bores corporales assumere debeat homo. et habeat seipsum
peccatorem. et ponat se subiectum in omnibus. et non attendat ali
ena peccata. sed sua semper aspiciat. et deprecetur pillus sine intermissi(one).

NEMO ENIM SE APUD De pace xxi. Bone dm.
dominum magis exaltat. quam qui se apud semetipsum
propter dominum humiliat. Ad hoc enim a domino humilis exaltasset ut
ut filius dei. et heres christi uocetur. Tantum est ut pacem sine
sequatur. quia pacem querere debet. et sequi filios patri ei.
Taliter enim nos admonens apostolus dicit. Pacem sequimini cum omni
bus. et scimoniam. sine qua nemo uidebit dominum. Ipse quoque
dominus in euangelio ait. Beati pacifici. quoniam filii dei uocabuntur.

Nam et inter sua diuina mandata. et magisteria saluta
ria. passioni iam proximus. hoc nobis preceptum atque mandatum.
commendauit saluator custodiendum. Ait enim. Pacem meam do
uobis; pacem meam commendo uobis. Hanc nobis hereditatem. ascen
dens dominus in celum reliquit; et sequi eam. per suum fidelissimum regem.
Dauid. atque prophetam mandauit. Ait enim. Declina a malo. et fac bonum;
inquire pacem. et sequere eam. Si hanc enim sincero corde sequi
uoluerimus. christi heredes erimus. Si autem christi heredes cupimus esse;
in christi pace debemus uersari. Si filii dei sumus. pacifici esse debe
mus. Pacificos enim esse oportet dei filios. et humiles mente mi
tes. corde simplices. sermone puros. animo innocentes; affec
tu concordes. fideliter sibimet unanimitate coherentes.

DE OBEDIENTIA sic beatus petrus De obedientia. xiii.
apostolus dicit. Propter quod succincti lumbos mentis uestre. sobrii.
perfecte sperate in eam que offertur uobis gratiam. in reuelatione
ihesu christi; quasi filii obedientie. Recte filios obedientie uult istos
existere. quos in prefatione. in obedientiam. et aspersione sanguinis
ihesu christi. dixerat electos. Debet igitur obedientia. et in aduersis ex suo
aliquid habere. et rursum in prosperis ex suo aliquid omnimodo non
habere; quatinus et in aduersis tanto sit uerior; quanto a presen
ti ipsa quam diuinitas percipit gloria. funditus ex mente separatur.
Ab omnipotenti domino. obedientia usque ad mortem seruanda percipitur.
sicut ueritas ait. Non possum ego a me facere quicquam. sed sicut
audio iudico. Ipse sicut audiuit iudicat. Tunc etiam obedit patri;
cum iudex huius uenerit seculi. Ne nobis usque ad presentis uite terminum
obedientia laboriosa appareat. redemptor noster indicat. quia
hanc etiam cum iudex uenerit seruat. Quid ergo mirum, si pec
cator homo. obedientie presentis uite breuitate se subicit;
quando hec mediator dei et hominum. et cum obedientes remu
nerat non relinquit? Sciendum est. numquam per obedientiam malum

fieri. aliquando aut debet p obedienciā bonum qd agit inter
mitti. Hec enim mala in paradyso arbor exitit. quā ds homi
ni ne contingeret interdix. sic p melius obedienciȩ meritum
homo bene conditus cresceret. dignum fuerat. ut hunc etiam
a bono phiberet. quatinus tanto uerius hoc quod ageret uirtus esset
quanto a bono cessans auctori suo se subditum humilit exhibe
ret. Scriptū est enī. Melior est obediencia. quam uictime.
Obediencia quippe uictimis iure pponitur. quia p uictimas
aliena caro. p obedienciā uero. uoluntas ppa mactatur. Tanto g
quisq; citius dm placat. quanto ante ei oculos. repssa arbi
trii sui supbia. gladio pcepti se immolat. Hinc abb basilius
interrogatus quomodo sibi inuicem fres obedire deberent. re
spondit. Sic serui dni. sedm qd pcepit dns. quia qui uult
in uobis esse magn. fiat omium nouissim & seruus. sicut
filius hominis. non uenit ministrari. s; ministrare. Planta
uit quidā senex lignū aridum in heremo. & uolens obedi
enciam fris pbare. dix ei p singulos dies riga lignum istud
donec fructū faciat. Erat aut longe ab eis aqua. ita ut
uespe pgeret. & mane ueniret. Quod cū fecisset p tres an
nos fr ille. lignum istud uiride factum ē. & fructū attulit.
Dicebat senex. quia nihil querit sic ds. ab his qui in eum
habent conuersationis. quomodo obedienciȩ laborē. Quidam
secularis renunciauit seclo. & uenit in monasterium. adducens
secum filium suū paruulū. Quē abb tenens infantulū. oscu
labatur. & dix patri ei. Amas hunc. Et ille respondit. Etiā. Et
iterum dix illi. Diligis eum. Et respondit. etiam. Postea dix
illi abb. Tolle g si amas eū. & mitte eum in furnū arden
tē. Tenens eum pat suus. iactauit in furnū ardentē. & sta
tim factus ē furnus sic ros. Ex quo facto. acquisiuit sibi
glām in tempore illo. quē admodū abraha patriarcha.

Dixit senex. quia frater qui ad obedienciam patris spiritualis animum de-
derit. maiorem mercedem habet. quam ille qui in heremo solus re-
cessit. quia hi qui se in heremo religant. arbitrio suo deserto reces-
serunt. Hic autem qui se ad obedienciam dedit. omnes uoluntates suas
abiciens. pendet ad dominum. et ad iussionem spiritualis patris. Propterea et ma-
iorem gloriam ab aliis habet. Quapropter o filii. bona est obediencia. que
propter dominum fit. Intendite ergo filii. uirtutis huius aliquod ex parte
uestigium. Obediencia salus est omnium fidelium. obediencia genitrix
est omnium uirtutum. obediencia inuentrix est regni celorum. obediencia est
celum aperiens. et hominem de terra leuans. obediencia cohabitatrix est
angelorum. obediencia sanctorum omnium cibus est. Ex hac enim ablactati sunt.
et per hanc ad perfectionem uenerunt. De contemptoribus mundi.

EA QVE SECVLI amatoribus cara sunt. sancti uelut XIIII.
aduersa refugiunt. plusque aduersitatibus mundi gaudent.
quam prosperitatibus delectentur. Alieni sunt a deo. quibus hoc seculum
ad omne commodum prosperatur. Seruis autem dei. cuncta huius mundi
contraria sunt. ut dum ista aduersa senciunt. ad celeste desiderium
ardencius excitentur. Magna apud deum refulget gratia. qui huic
mundo contemptibilis fuerit. Nam reuera necesse est. ut quem
mundus odit. diligatur a deo. Sancti uiri. ideo contempnere cupiunt
mundum. et motum mentis ad superna reuocare. ut ibi se recolli-
gant. unde effluxerunt. et inde se subtrahant unde dispersi sunt.
Qui per renunciacionem mundi. ad supernam patriam sanctis desideriis
inhiant. ab hac terrena intencione. quasi quibusdam pennis sub-
leuati eriguntur. et in quo lapsus erat. per gemitum conspicit. et
quo peruenerit cum gaudio magno intendit. Sancti uiri funditus
seculo renunciantes. ita huic mundo moriuntur. ut soli deo ui-
uere delectentur. quantoque ab huius seculi conuersatione se subtrahunt.
tanto interne mentis acie. presenciam dei. et angelice societatis frequen-
ciam contemplantur. Via sine offendiculo uita monachi. sine

cupiditatis et amoris inpedimento. Dum enim quisque a consortio mun
di abstrahitur. non hec cupiditas eum obligat consencientem. nec cru
ciat sentientem. Bonum est corporaliter remotum esse a mundo. sed mul
to melius est uoluntate. Utrumque autem uiro perfecto. Ille autem perfec
tus est qui huic seculo et corpore et corde discretus est. Onager: ut ait uox
contemnit ciuitatem. et monachi communem secularium ciuium con
uersationem. Hi aduersa uite nostre appetunt. prospera contempnunt. ut
dum abeis hec uita despicitur. futura inueniatur. De penitentia. XV.

Omnis peccator in penitentia duplum habere gemitum debet. nimirum. quia et bonum quod oportuit non fecit.
et malum quod non oportuit fecit. Cum ad bona opera non assurgimus. ne
cesse est ut nosmetipsos dupliciter defleamus. quia et recta non fecimus
et praua operati sumus. Per beatum moysen duo turtures iubentur
in lege offerri. unus pro peccato. alter uero offerri in holocaustum iube
tur. holocaustum namque totum incensum dicitur. Unum ergo turturem pro pec
cato offerimus. cum pro culpa gemitum damus. de altero uero holocaustum
facimus. cum pro eo quod bona neglexímus. nosmetipsos funditus accen
dentes. igne doloris ardemus. Beatus iob post flagella proficiens. et
semetipsum in magna sui redargutione discutiens. dicit. Id
circo ipse me reprehendo. et ago penitenciam in fauilla et cinere.
In fauilla enim et cinere. penitenciam agere est. contemplata summa essen
cia. nihil aliud quam fauillam se. cineremque cognoscere. In cilicio
asperitas et conpunctio peccatorum. in cinere autem puluis osten
ditur mortuorum. et idcirco utrumque adhiberi ad penitenciam
solet. ut in conpunctionis cilicio cognoscamus. quid per culpas feci
mus. et in fauilla cineris perpendamus. quid per iudicium facti
sumus. Fidelis quisque dum cogitationes in iudicio exquiri sub
tiliter non ignorat. semetipsum introrsus discutiens. ante iudici
um uehementer examinat. ut districtus iudex eo iam quo illi
cor quod discutit apperit. per culpa punitum cernat. quia dum nos

ea punimus. ipse nequaquā inextremo examine diiudicat.
paulo attestante qui ait. Si nosmetipsos diiudicarem̄. n̄ utiq;
diiudicarem̄. Quod ergo agim̄. nisi penitencia interueniente
diluam̄. insecreto iudiciorum dī. subquadā occultatione ser-
uat̄. ut quandoq; etiam desigillo secreti. exeat adpublicū
iudiciū. Cū u° pmalis que fecimus. disciplinę nos flagello atterim̄.
et hec ppenitentiā deflemus. iniquitatē nrām signat et curat.
quia nec inulta hic deserit. nec iniudicio punienda reseruat.
Bene se iudicat iustus inhac uita. ne iudicet̄ adō damnatione
ppetua. Tunc aut̄ iudiciū dese quisq; sumit. quando pdignā
penitenciā sua praua facta condēpnat. Amaritudo penitencię.
facit animum et sua facta subtilius discutē. et dona dī que con-
tēpsit flendo cōmemorare. Nihil aut̄ peī. quā culpam agnos-
cere. nec flere. Duplicē habere debet fletū inpenitencia omīs
peccator. siue quia pneglegenciā bonum n̄fecit. seu quia
malum paudaciā ppetrauit. Qd enim oportuit. non gessit. et
gessit qd agere non oportuit. Ille penitenciā digne agit. qui
reatum suū satisfactione legitima plangit. condēpnando
scilicet. atq; deflendo que gessit. tanto in deplorando pfun
dius. quanto extitit inpeccando pclivius. Ille penitenciam
digne agit. qui sic pterita mala deplorat. ut futa iterum n̄
cōmittat. Nam qui plangit peccatū. et iterum admittit pec-
catū. quasi siquis lauet laterē crudum. quē quanto magis
lauerit. tanto amplius lutum facit. Quāuis quisq; sit peccator
et impius. si adpenitenciā conuertat̄. consequi ueniā posse cre
dat̄. Festinare debet addm̄ penitendo unusquisq; dum
potest. ne si dum potest noluerit. cum uoluerit tarde. omī-
no nō possit. Vnde ppheta ait. Querite dn̄m dum inueni-
ri potest. inuocate eum dū ppe ē. Si quando quis peccare
potest penitet. uitaq; suā uiuens. abomī crimine corrigit.

non dubiū. qđ moriens ad eṫnam transeat requiē. Qui autē
praue uiuendo penitentiā in mortis agit periculo. sicē eius
dānatio incerta ē. sic remissio dubia. Quamuis p penitentiā ppi
ciatio peccatorum fit. sine metu homo esse n̄ debet. quia penitentie
satisfactio. diuino tantum pensat̄ iudicio. non humano. Pro
inde. quia miseratio dī occulta ē. sine intermissione flere neces
ē. Neq; enim umquā oportet penitentē habere de peccatis se
curitatē. Nam securitas neglegentiā parit. Neglegencia autem
sepe incautū ad uicia transacta reducit. Dū p penitentiā ex pul
sa fuerint ab homine uitia. si forte p᷒ hec intercedente securitate
quālibet culpa subrepserit. confestim delectationes pristine
uitiorum. mentē auidius increpant. pulsanteq; hominē. inc
suetis opib᷒ grauius pertrahunt. ita ut sint nouissima illi. peio
ra prioribus.

Hinc Iacob᷒ ait. De confessione. xvi.

Confitemini alterutrū peccata urā. et orate pro inuicem ut
saluemini. In hac autē sententia illa debet ēē discretio. ut
cotidiana leuiaq; peccata. alterutrū coequalib; confiteamur. eorq;
cotidiana credamus oratione saluari. Porro grauioris lepre im
mundiciā iuxta legē sacerdoti pandamus. atq; ad ei᷒ arbitrium
qualiter et quanto tempore iusserit purificari curemus. Hinc
et dd̄ ait. Reuela dn̄o uiam tuā. et spera in eū. Velum qddā
ē densitas peccatorum. unde uia. id ē uita nrā tenebrosa. amictus
circumdatione uestita ē. Hanc reuelamus. quando delicta
nrā tenebrosa. purissime confitemur. Item ipse dd̄. Confitemini
domino quō bonus. qm̄ in seclm̄ mia eius. Confessionē istam. ad
medicinam penitudinis applicandā designat. Sz et hoc qui
q; ad preconiū dn̄i pertinere. non dubiū ē. quando maior glā
ē pietatis confitenti parcere. quā uiuenti sine offensione
prestare. Et ne aliquis de culparum suarū numerositatib᷒
terreat. addidit. qm̄ bonus. Quis enī dubitet eum recurrere

quem sibi audit posse celerrime subuenire. Addidit. quod
in se tam misericordia eius. Audito bono domino. ne se humana neglegentia.
ab studiosa et sedula supplicatione suspenderet. remedii causa
dicit. ut ad confessionem celerem. dei debeat munere festinare.
Confiteamur ergo fratres domino nostro. quia bonus est. et peccata dimittit. Hu
militatis testimonia sunt. et iniquitatem suam quemque cognoscere. et
cognitam uoce confessionis aperire. Usitatum humani generis
uitium est. et labendo peccatum committere. et commissum non confiten
do prodere. sed negando defendere. atque conuictum. defendendo
multiplicare. Indicia uere confessionis sunt. si unusquisque se pec
catorem dicit. id de se dicenti etiam alteri non contradicit. Scriptum est. Iustus
in principio accusator est sui. Curandum summopere est. ut mala que
fecimus. et sponte fateamur. et hec aliis arguentibus non negemus.
Superbie quippe uitium est. ut quod se fateri quisque. quasi sua spon
te dignatur. hoc sibi dici ab aliis dedignetur. De conpunctione.

CONPUNCTIO cordis est. humilitas mentis cum lacrimis. XVII.
exoriens. de recordatione peccati et timore iudicii. Illa
est conuersis perfectior conpunctionis affectio. que omnes a se car
nalium desideriorum affectus repellit. et intentionem suam propter
deum suam toto mentis studio in dei contemplatione defigit.
Geminam esse conpunctionem scimus. qua propter deum anima cuiusque
electi afficitur. id est uel operum suorum considerat mala. ut dum
desiderio eterne uite suspirat. et quatuor esse qualitates affec
tionum. quibus mens iusti tedio salubri conpungitur. hoc est me
moria preteritorum facinorum. recordatio futurarum penarum.
consideratio peregrinationis sue. in huius uite longinquitate. de
siderium superne patrie. quatenus ad eam quantotius ualeat per
uenire. Quisque peccatorum memoria conpungitur. ad lamenta tempus se
di uisitare sciat presentiam. quando ex eo quod se commisisse
recolit intus erubescit. suoque iudicio penitendo iam punit.

Nam tunc petrus fleuit quando in eum xpc respexit. Unde et
psalmus. Respexit inquit et commota est et contremuit terra. De hac com
punctionis uirtute dictum est. Fuerunt mihi lacrime mee panes die
ac nocte. Luctu suo anima pascitur cum ad superna gaudia flendo
subleuatur. Et intus quidem doloris sui gemitum tolerat. sed eo refectionis
pabulum percipit quo hic uis amoris lacrimas emanat. Electi uni
cuique mens. ponit ante oculos. illinc districtionem iustitie. hinc
meritum culpe. conspicit quod supplicio digna sit. si parcentis pi
etas desit. qui plangentia presentia eum ius eruere penis consueuit.
Omnipotens deus. sic mentes carnalium. que prius in huius mundi fluenti
bus iactabantur. per spiritus sancti aduentum in merore penitentie afflu
git. ita contritis super na salubriter humilitate iaceat. quas prius
in hoc mari seculi. alta uanitatis et prosperitatis sue unda subleuabat.
Quatuor sunt qualitates. quibus iusti uiri anima in compunctione
uehementer afficitur. aut cum malorum suorum reminiscitur. considerans ubi
fuit. aut iudiciorum dei sententiam metuens. et secum querens. cogitat
ubi erit. aut cum mala uite presentis sollerter attendens. merens con
siderat ubi est. aut cum bona superne patrie contemplatur. que quia necdum
adipiscitur. lugens conspicit ubi non est. Hinc etiam psalmista ait. Potum
dedit nobis in lacrimis in mensuram. Prouidendum est his qui peccata suorum
operum deplorant. ut inconsummata mala perfecta diluant lamenta.
ne plus astringantur in debito perpetrati operis. et minus soluant in fle
tibus satisfactionis. Scriptum quippe est. Potum dedit nobis in lacrimis
in mensuram. Ut uidelicet uniuscuiusque mens. tanto penitendo con
punctionis sue bibat lacrimas. quanto se a deo meminit aruisse per
culpam.

De spe et formidine electorum. XVIII

PERFECTORUM MENS culpam
quod prius se egisse meminit deplorat. et iam praua
acta non solum deserit. sed amarissimis etiam lamentis punit. Sed tamen
eorum que egit dum reminiscitur. graui iudicii pauore terretur. Electus quisque
iam se perfecte conuertit. sed adhuc se perfecte non erigit in securitatem.

quia dum quanta sit districtio extremi examinis pensat. inter spē
& formidinē sollicitus. formidat. trepidat. quia iust⁹ iudex ue-
niens. qđ de perpetratis reputet. quid relaxet ignorat. Nam quam
praua cōmiserit meminit. sꝫ hanc commissā. si digne fleuerit.
nescit. ac ne culpę inmanitas. modum penitentię transeat. metu-
it. & plerumq. culpā iam ueritas relaxat. sed mens afflicta. ad
huc de uenia. dum ualde sibi ē sollicita trepidat. Sēs g͂ uir. etiā
hic miām suscipit. sꝫ suscepisse se nescit. quia peccatum suū homo
iam corrigendo & penitendo deserit. sed tamen districtū adhuc
iudicem. de eius retributione pertimescit. Illic g͂ iust⁹ quilibet mīas
dn̄i. libere in eternitate cantat. ubi iam de peccati uenia dubi
etas non ē. ubi iam securā mente culpę suę memoria non ad-
dicit. ubi non sub reatu animus trepidat. sꝫ de eius indulgentia
liber exultat. Ammonendi sunt. timore formidinis oppssi. ut
de miā quā postulant psumant. ne ui inmoderatę afflictio
nis intereant. Neq. enim pie dn̄s. ante delinquentiū oculos flen
da peccata opponeret. si p semet ipsū ea districtę ferire uoluisset.
Constat enī. qđ suo iudicio abscondere uoluerit. quos miseran-
do p̄ueniens. sibimetipsis iudices fec. Si nosmetipsos diiudicaue-
rimus. non utiq; diiudicabim. De his q. ad delictū p lacrymas re
IRRISOR EST non penitens. qui adhuc agit uertuntur. XVIII.
quod penitet. nec uidet dn̄m poscere subdit⁹. sꝫ sub-
sannare supbꝫ. Canis reuersus ad uomitū. & penitens ad
peccatū. Multi enī lacrimas indesinent fundunt. & peccare non
desinunt. Quidā accipe lacrimas ad penitentiā. & affectū peni-
tentię non habere. quia inconstantia mentis. nunc recordatione
peccati lacrimas fundunt. nc̄ reuiuiscenti usu. ea quę fleuerint.
iterando cōmittunt. Qui & peccata uult plangere. & actionibꝫ secu-
laribꝫ incubare. iste mundationē n̄ habet. qm adhuc agit.
quę penitendo deflere possit. Esaias peccatoribꝫ dic. Lauamini.

mundi estote. Lavantur itaque et mundus est, qui et perpetrata plangit, et flendo iterum non admittit. Lavatur et non est mundus, qui plangit que gessit, nec deserit, et post lacrimas ea que fleverat reppetit. Sic demum-que et alibi animam penitentem atque iterum relinquentem sermo divinus increpat dicens: Quam vilis effecta es nimis, iterans vias tuas. Quisquis ergo culpas perpetratas plorat, hunc necesse est ut modum teneat, et sic admissa defleat, ne iterum flendo committat. Scriptum est in libro ecclesiastico: Qui babtizatur a mortuo et iterum tangit illum, quid proficit lavatio eius? Post lavacrum mundus esse neglegit, quisquis post lacrimas vite innocentiam non custodit. Lavantur ergo et nequaquam mundi sunt, qui commissa flere non desinunt, sed rursum flenda committunt. Babtizatur scilicet a mortuo, qui mundatur fletibus a peccato, sed post babtisma mortuum tangit, qui culpam post lacrimas appetit. Hinc et Salemon ait: Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, ita stultus qui iterat stultitiam suam. Canis quippe cum vomit, profecto cibum qui pectus deprimebat proicit. Sed cum ad vomitum revertitur, unde levigatus fuerat oneratur rursus. Et qui admissa plangunt, profecto nequitiam de qua male satiati fuerant, et que mentis intima deprimebat, confitendo proiciunt. Quam post confessionem dum reppetunt, resumunt. Sus vero in volutabro luti dum lavatur, sordidior redditur. Et qui admissum plangit peccatum, nec tamen deserit, pene gravioris se cul[...]pe subicit, quia et ipsam quam flendo impetrare potuit [...] veniam contempsit. Et quasi in lutosa aqua semetipsum volvit, quia dum fletibus suis vite munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas ipsas etiam lacrimas facit. De vita vel conversatione monachorum. xl.

AMMONENDUS est monachus ut reverenciam habitus sui in actu, locutione, in cogitatione sua semper circumspiciat, atque ea que mundi sunt perfecte deserat, et quod ostendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus pretendat. Electi namque mo-

nachi. cum eis transitoria prosperitas arridet. fauorem mundi quasi nescientes dissimulant. et forti gressu interius. unde exterius subleuantur calcant. Electi monachi. nullis praue actionis clamoribus perstrepunt. nullo cupiditatum temporalium turbulento appetitu rapiuntur. se nimirum curis presentis uite necessariis. immoderatius occupare refugiunt. sepe bona agentes monachi. paterna adhuc flagella sentiunt. ut tanto perfectiores ad hereditatem ueniant. quanto pie ferientis disciplina. cottidie etiam de minimis purgat. Veri monachi funditus seculo renunciantes. ita huic mundo moriuntur. ut soli deo uiuere delectentur. Quantoque adhuc seculi conuersione se subtrahunt. tanto interne mentis acie presentiam dei. et angelorum frequentiam contemplantur. quanto magis se exterius despiciendo deiciunt. tanto amplius interius reuelationum contemplatione pascuntur. Quos enim exterius inflexu continet conuallis humilitatis. eos interius subleuat ascensus contemplationis. Alia enim sunt precepta. que dantur fidelibus communi in seculo uita degentibus. atque alia huius seculi renunciantibus. Illis enim dicitur. ut sua omnia bene gerant. istis. ut sua omnia derelinquant. Illi preceptis generalibus astringuntur. isti precepta generalia. perfectius uiuendo transcendunt. Ad perfectum non sufficit. nisi abnegatis omnibus suis. etiam seipsum quisque abneget. Quid est seipsum abnegare. nisi uoluptatibus propriis renunciare. ut qui superbus erat sit humilis. qui iracundus est. esse studeat mansuetus. Nam si ita quisque renuntiet. que possidet omnibus ut suis non renunciet. non est christi discipulus. Qui enim renunciat rebus suis. sua abnegat. Qui uero renunciat moribus prauis. semetipsum scilicet abnegat. Vnde et dominus. qui uult post me inquit uenire. abneget semetipsum.

De his qui quietam diligunt uitam. xxi.

SCI UIRI quia nihil huius mundi appetunt. nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordina-

tos desideriorum motus a cubili cordis. manu conuersationis secc-
cieiunt. et qui transitoria cuncta despiciunt. ex his nascentes
cogitationum insolencias. non patiuntur. Solam namque eternam pat-
riam appetunt. et quia nulla huius mundi diligunt. magna mentis
tranquillitate perfruuntur. Magna requies mentis est. a secreto cor-
dis terrenorum desideriorum tumultus expellere. et una intentione eterne
patrie in amorem intime quietis anhelare. A tumultu rerum
temporalium. David secessum querebat cum diceret. Unam peti a domino
hanc requiram. ut inhabitem in domo domini. Et illud. Ecce elongaui
fugiens. et mansi in solitudine. Fugiens elongat. quia turba desi-
deriorum temporalium. in alta dei contemplatione se subleuat. manet
uero in solitudine. quia perseuerat in remota mentis intentione.
Dixit abbas antonius. quia qui sedet in solitudine et quiescit. a tribus
bellis eripitur. id est auditus. locutionis. et uisus. Abbas arsenius orauit
dicens. domine. dirige me ad salutem. et uenit ei uox dicens. Arseni.
fuge homines. tace. quiesce. et saluus eris. Dixit abbas moyses. Homo
fugiens homines. similis est uue mature. Qui autem cum hominibus uersa-
tur. sic uua acerba erit. Dixit abbas nilus. Inpenetrabilis manet a sa-
gittis inimici. qui amat quietem. Qui autem miscetur multitudini.
crebra suscipiet uulnera. De electis omnia relinquentibus. xxii.

INFINE SECULI. cum deo iudices ueniunt. qui nunc pro deo iniuste
iudicantur. Tunc eorum lux tanto lacius emicat. quanto eos ma-
nus persequentium durius angustat. Tunc reproborum oculis pa-
tescit. quod celesti potestate subnixi sunt. qui terrena omnia spon-
te reliquerunt. quia quisquis stimulo diuini amoris excitatus.
hic possessa reliquerit. illic procul dubio culmen iudiciarie po-
testatis obtinebit. ut simul tunc iudex cum iudice ueniat. qui
nunc consideratione iudicii sese spontanea uoluntate castigat.
Redemptor noster iudicii sentenciam cum suis ecclesie predicatoribus
decernit. sicut ipse in euuangelio dicit. Vos qui reliquistis omnia

& secuti estis me. in regeneratione. cũ sederit filius hominis in
sede maiestatis suę. sedebitis & uos sup sedes xii. iudicantes xii.
trib; isrl. Omͣs qui in ecclã m̃ pfecti st̃. pfectionis suę rectitudinẽ
peuuangłium didicerẽt. Redemptori g̃ nr̃o uniti. eiq; maiestati
coniuncti. cũ eo iudicantes uidebunt̃. quõm pfecta opa iuxta
euuanglica pc̃epta secuti sunt. Qui in sclõ hoc preceptis dñi
páruit. cũ illo postmodũ ad iudicandos pp̄los iudex uenit.
sic cuncta relinquentib; p̄dicatoribus dr̃. Sedebitis & uos
sup xii. tronos. iudicantes xii. t̃bus isrl. Rectum quippe
est. ut cũ dõ de populis in iudicio disputent. qui ad uba dĩ.
p̄sens sclm pfecte dereliquunt. Et illi cũ dõ p̄modum iudi
ces ueniunt. qui ei m̃ in uoluntaria paupitate. ut in pace
familiares extiterẽt. Scriptum ẽ. Aduocauit celos sursum
& t̃ram. ut discerneret pp̄lm suum. Celos quippe sursum
aduocat. cum hi qui sua omĩa relinquentes. c̃uersationẽ celesti
uitę tenuerunt. ad confitendũ in iudicio c̃uocant̃. atq; cum
eo iudices ueniunt. Terra etiã sursum uocat̃. cum hi qui t̃re-
nis actib; obligati fuerant. in eis tamen plus celestia. quã t̃rena
lucra quesierẽt. quib; in fine dicit̃. Hospes eram. & collegistis me. nud̃
& opuistis me. Electi uiri omĩa relinquentes. ñ iudicant̃ s; regnat.
qui etiã pc̃epta legis pfectionis uirtute t̃scendunt. quia neq̃quã
hoc soli quod cunctis diuina lex pc̃ipit implere contenti sunt.
s; p̄stantiori desiderio plus appetunt exhibere. quã pc̃eptis
generalib; audire potuerunt.

De mortificatione monachoꝝ. xxiii.

PAULUS APOSTOLUS ait. Existimate uos mortuos quidẽ peccato
esse. uiuentes aut̃ dõ. In mortuo enim non regnat pec
catũ. neq; cupiditas uiuit peccati. Extinguit̃ enĩ continuo
in eo concupiscencia carnis. conquescit furor. cessat ira. fuga
t̃ odium. & omĩa simul c̃quiescunt uicia. & hoc est mori pec
cato. & uiuere xp̄o. Item ipse apl̃s ait. Mortui enim estis. &

uita uestra abscondita est cum christo in deo. Propter nos christus crucifixus. mor-
tuus. et sepultus est. et nos ad dei similitudinem. uoluntates. et cupiditates
nostras crucifigamus. Christus autem non ex parte. sed integer est crucifix-
us. ut nos ex toto moriamur peccato. et uiuamus deo. Ille autem uiuit
deo. qui christi uestigia humilitate. sanctificatione. et pietate sectatur.
Mortificatur monachus. quando corpus suum ieiuniorum continuatio-
ne castigat. quando uitae necessarium modum suum temperat appeti-
tum. quando non solum a delicatioribus cibis. sed etiam a uilioribus temperans
se suspendit. quando nihil carnis suae pro desiderio. sed pro sustentatione
de uitae necessitate permittit. Cum spiritales monachi plene mor-
tificationem suam appetunt. quanto fiunt uiciniores ad finem.
tanto se exhibent ardentiores in opere. Laborando ergo non deficiunt.
sed magis ad usum labores crescunt. qui cum iam premia propinquiora con-
siderant. eo in opere delectabilius exsudant. Omnes monachi se lin re-
linquentes. punire flendo non desinunt quae deliquerint. sed grauiter
se merore affligunt. quia longe huc a facie conditoris peregrini.
adhuc in eterne patrie gaudiis non sunt. Non numquam monachi.
idcirco ad contemplanda desideria minime perueniunt. ut ipsa
intueniente tarditate. ad eadem desideria. laxato mentis sinu dila-
tentur. Et quae extenuari implicata poterant. magna dispositione
aguntur. ut repulsa multiplicius crescant. Plerique monachorum sic
in presenti seculo se mortificare appetunt. ut iam perfecte si liceat con-
ditoris sui faciem contemplentur. Sed eorum desiderium differtur. ut proficiat.
et a tarditatis suae sinu nutriatur ut crescat. Ideo monachus. ab huius
mundi inquieta concupiscentia se penitus subtrahit. ac terrenarum
actionum strepitum deserit. ut per quietis studium et mens uirtu-
tibus intenta. quasi uigilans dormiat. Vnusquisque monachus
ad contemplanda diuina minime perducitur. nisi ab his quae ex-
terius implicant. studiose subtrahatur. Hinc enim per semetipsam ueritas
dicit. Nemo potest duobus dominis seruire. Hinc paulus ait. Nemo

militans deo. implicat se negociis secularibus. ut ei placeat. cui se probauit. Prophetam dominus ammonet dicens. Vacate et uidete. quoniam ego sum deus. Quia uidelicet nequaquam noticia interna concipitur. nisi ab externa implicatione cessetur. Hinc iterum paulus dicit. Si commortui sumus et conuiuemus. Si enim mortui sumus cum christo. credimus quia simul etiam uiuemus cum christo. Quia sicut in adam omnes moriuntur. ita et in christo omnes uiuificabuntur. Nam et si sustinemus pro illo tribulationes. sicut ille sustinuit pro nobis. conregnabimus cum illo. quia oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum dei. Mortui enim estis. et uita uestra abscondita est cum christo in deo.

De uita contemplatiua. xxiiii.

ACTIUA uita innocencia est operum bonorum. contemplatiua speculatio supernorum. Illa communis multorum est. ista uero paucorum. Actiua uita mundanis rebus bene utitur. contemplatiua uero mundo renuncians. soli deo uiuere delectatur. Qui prius in actiua uita proficit. ad contemplationem bene conscendit. merito enim in istam sustollitur. qui in illa utilis inuenitur. Sicut sepultus ab omni negotio terreno priuatur. ita contemplationi uacans ab omni occupatione actuali auertitur. Viri sancti sicut a secreto contemplationis. egrediuntur ad publicum actionis. ita rursus ab actionis manifesto. ad secretum intime contemplationis reuertuntur. ut intus dominum laudent ubi acceperunt. unde foris ad dei gloriam operentur. Sicut aquile moris est. semper oculum in radium solis infigere. nec deflectere. nisi esce solius obtentu. ita et sancti a contemplatione ad actualem uitam interdum reflectuntur. considerantes illa summa sic esse utilia. ut tamen ista humilia. sint paululum nostre indigencie necessaria. Magna est in contemplatiua uita mentis contentio. cum sese ad celestia erigit. cum in rebus spiritualibus animum tendit. cum transgredi nititur. omne quod corporaliter uidetur. cum se angustat ut dilatet. et aliquando quidem uincit. et reluctantes tenebras sue cecitatis exsuperat. et deinde circumscripto lumine quiddam furtim subtiliter attingit. sed statim

adsemetipsã p(er)mus reuerberat(ur). atq; abea luce adquã respiran
do transit. adsue cecitatis tenebras suspirando redit. In libro
genesi scriptũ est. Sepeliuit abraham coniugẽ suã in sepulchro
duplici. Actiua uita quasi sepulchrum ẽ. quia apravis op(er)ib; mortu
os tegit. s; contẽplatiua p(er)fectius sepelit. quia acunctis mundi
actionib; funditus diuisit. Frat(er) quidã abiit in cellã abbatis
arsenii. & attendit p(er) fenestram. & uidit senẽ in contemplati
one totum quasi igneum. Et erat fr(ater) ille dignus. qui talia ui
deret. Dicebant de abbate sisoi. quia nisi cito deponeret
manus suas. quando ad orationẽ stabat. rapiebat(ur) mens ei(us) in
sup(er)iorib;. Si ergo contingebat cũ illo aliquẽ frẽm orare. festi
nabat cito deponere man(us). ne rape(re)t(ur) mens ei(us). & moraret(ur). Dicit
quidam senex. quia assidua oratio. corrigit mentem. Dicebat
quidam patrũ. quia sic inpossibile ẽ. ut uideat quis in aqua
turbida faciem suam. sic & anima nisi purgata fuerit a cogita
tionib; alienis. contemplatiue non potest orare dñm. De celestis
MAGNUS clamor scõr(um). magnum regni desiderio. xxv.
est desideriũ. Tanto enim quisq; minus clamat. quanto mi
nus desiderat. et tanto maiorẽ uocẽ in auribus ___ incircũ
scripti sp(irit)c exp(ri)mit. quanto se in ei(us) desiderium plenius fundit.
Sepe enim nr̃a desideria. quia celerit(er) non fiunt. exaudiuntur.
Et quod impleri concite petimus. ex ipsa melius tarditate p(ro)spe
rat(ur). Desideria nr̃a dilatione extendunt(ur) ut p(ro)ficiant. p(ro)ficiunt
ut ad hoc quod p(er)cepta sunt. conualescant. Exercitant(ur) in certamina.
ut maioribus cumulent(ur) p(re)miis. in retributione. Labor p(ro)tendit(ur)
pugne. ut crescat corona uictorie. Iusti uiri. quanto in celesti
b; p(er) contẽplationis radiũ inherere desiderant. tanto intra cel
ficari refugiunt. ubi se p(er)egrinos & hospites nouerit. paulo at
testante qui ait. Nr̃a aut(em) conuersatio in celis ẽ. Sci uiri ab inpor
tunitate desideriorũ tẽporaliũ. inutiliũ curarũ. ab amore p(er)

strepentium perturbationum. semetipsos sacri uerbi gladio mortificare
non desinunt. atque intus se ante faciem dei in sinu mentis abscondunt.
Vnde recte per psalmistam dicitur: Abscondes eos in abscondito uultus
tui a contradictione hominum. ut mens eorum dum in amore dei tota
tenditur. nulla inutilium perturbatione laceretur. Paulus apostolus per contemplati
onem mortuos. et quasi in sepulchro absconditos discipulos uiderat.
quibus dicebat. Mortui enim estis. et uita uestra abscondita est cum christo
in deo. Qui enim mortificari se appetit. ualde ad inuentam requiem
contemplationis hilarescit. ut extinctus mundum lateat. et
cunctis exteriorum rerum perturbationibus intus sinum se intimi amoris
abscondat. Aliquando mens iusti. ad quandam usitatam dulcedi-
nem intimi saporis admittitur. et raptum aliquomodo ardenti spiritu affla-
ta renouatur. tantoque magis inhiat. quanto magis quaedam et de-
gustat. atque hoc intra se appetit. quod sibi dulcius habere intrin
secus sentit. Dixit abbas theonas. quia impeditur mens nostra. et reuocatur
a contemplatione dei. propterea captiui ducimur in carnalibus passionibus.
Dixit arsenius cuidam fratri. Quantacumque tibi uirtus est, conare ut intus
opus tuum secundum deum sit. et uincat exterioris hominis passiones.
Dicebat abbas iohannes. quia fecerit aliquando plectam addu
as sportas. et expendit eam in unam sportam. et non intellexit. Erat
enim mens eius occupata in contemplatione dei. Dixit abbas serapion.
quia sicut milites imperatoris cum ante ipsum stant. non audent dex-
tera. aut sinistra respicere. ita monachus si stat in conspectu domini.
et intus est omni hora in timore eius. nihil est de quo aduersarius
eum terrere possit. Dixit abbas ypericius. Cogitatio tua semper sit in
regno caelorum. et cito in hereditate accipies illud. Dixitque iterum.
Vita monachi. iuxta imitationem angelorum fiat. comburens
atque consumens peccata. Dixit abbas matois. Quanto se approxi-
mat homo ad deum. tanto se peccatorem uidet. Esaias propheta
uidens dominum. miserum se et immundum dicebat. Dixit senex.

Sic nemo potest ledere eum. qui iuxta inperatorem est. ita satanas non potuit nobis aliquid nocere. si anima nostra inheserit deo.

De remissa conuersatione monachorum xxvi.

MULTOS REMISSA conuersio in pristinos errores reducit. ac uiuendi tempore solutum. tepidus incursione. ociosa uerba. et uanas cogitationes. noxias esse non sentit. Quod si acriore mentis euigilauerit. ea que leuia existimabat. confestim quasi horrenda atque atrocia pertimescit. Omnis ars seculi huius. strenuos amatores habet. et ad exsequendum promptissimos. Et hoc inde fit. quia presentem habet operis sui remunerationem. Ars uero diuini timoris. plerosque habet sectatores languidos. tepidos. pigritie inertia congelatos. Sed hoc inde est. quod labor eorum non in presenti. sed in futura remuneratione differtur. Ideoque dum eorum laborem mercedis retributio non statim consequitur. spe pene dissoluta languescunt. Unde et magna illorum gloria preparatur. bone conuersationis uite. principia augmento solidiori consummunt. atque eo ad promerendam retributionem clariores preparantur. quo firmius duri in tenebris labores. et inchoant et consummant. Quidam primo conuersationis calore ad uirtutes se se accingunt. Accedente uero progressu. dum inmoderate terrenis rebus incumbunt. puluere infimi appetitus obscurantur. Sunt nonnulli. qui post peruersa itinera sanctas uias sectari appetunt. sed postquam inter ut diximus desideria bona roborentur. quedam illos presentis seculi prosperitas accipit. que eos rebus exterioribus implicat. ut eorum mentem dum a calore intimi ardoris retrahit. quasi ex frigore extinguit. et quicquid in eis deserto flore apparere uidebatur. interficit. Si quid bonum fortasse infirmus ac tepidus monachus agere cepit. postquam in eo per longitudinem temporis conualescat. ad exteriora dilabitur. et per se deserit. que recte inchoasse uidebatur. In terrenis quippe actibus ualde frigescit animus. si nec dum fuerit per intima dona solidatus. Sciendum summopere est. quia plerumque monachis hoc euenit.

nire consueuit. qui deum puro ac simplici studio non sequuntur. quod in li-
bro beati iob scriptum est. Congregatio ypocrite sterilis. Cepta enim
bona non amitterent. si ypocrite non fuissent. Congregant uero et ypo-
crite bona opera. sed eorum sterilis est congregatio. quia pro hoc quod agunt.
fructum recipere in eterna retributione non appetunt. Fecundi ac uirides
in suis operibus humanis oculis uidentur. sed in conspectu iudicis occulti.
infecundi et aridi apparent. Praue monachorum mentes temporalium
rerum tumultus inter semetipsos uersare non cessant. etiam cum uacat. cum
In cogitatione enim seruant depicta que amant. et quamuis nihil
exterius faciant. apud semetipsos tamen sub pondere inquietudinis
quieti laborant. quibus si earundem rerum amministratio prebeatur:
tanto insensibiliores intus efficiuntur. quanto ad ea que foris sunt se-
metipsos funditus deserunt. Curis enim secularibus intenti. studiosiores
uidentur. Usu et cura terreni desiderii obdurescit animus. et dum ipso
suo usu durus efficitur passione seculi. ad ea emolliri non ualet. que
pertinent ad caritatem dei. Sancta ecclesia de membris suis infirman-
tibus dicit. Posuerunt me custodem in uineis. uineam meam non
custodiui. Uinea quippe nostre actiones sunt. quas usu cotidiani la-
boris excolimus. Sed custodes in uineis positi. nostram uineam minime
custodimus. quia dum extraneis actionibus implicamur. ministerium acti-
onis nostre neglegimus. Dixit abbas Siso […] ys. Esto contemptibi-
lis. et uoluntates tuas post tergum proice. Esto liber. et securus a secula-
ribus curis. et habebis requiem. Dixit senex. Uita monachi hec est. opera-
tio. obediencia. meditatio. ut non iudicet. non detrahat. non murmuret.
neque curiose agat. neque audire aliena delectet. Scriptum est enim.
Qui diligitis dominum. odite malum. De abstinentia. xxvii.

Hoc est perfectum et rationabile ieiunium. quando noster homo ex-
terior ieiunat. interior orat. Facilius per ieiunium. oratio penetrat celum.
Tunc enim homo spiritualis efficitur. angelis coniungitur. deoque liberius copu-
latur. Per ieiunium etiam occulta misteriorum celestium reuelantur. diuinique

sacmenti archana pandunt. Sic namq; daniel anglo reuelante mis
rior sacramenta cognoscere meruit. Hec enim uirt. et anglor manu
festationes. et eor adnunciationes ostendit. Ieiunia fortia tela
sunt. aduersus temptamta demonu. cito enim pabstinentia de
uincunt. Unde etia et saluator nr. eor incursus. ieiuniis et ora
tionib; pmonet superare dicens. Hoc genus non eicit. nisi pora
tionem et ieiunium. Inmundi uero spc. ibi se se magis inicunt.
ubi plus uident potu et escam. Sci quamdiu in hui scli uita habitat.
desiderio supni roris. corpus suum aridum portant. Unde et psalmus.
Sitiuit inquit te anima mea. quam multipliciter et caro mea. Caro
enim tunc dm sitit. quando pieiunium abstinet. et arescit. Abstinentia
et uiuificat. et occidit. Uiuificat animam. corpus necat. Ieiunia cu
bonis opibus deo ac ceptabilia sunt. Qui aut acibis abstinent. et
praue agunt. de monés imitantur. quib; esca n e. et nequ
cia semp est. Ille enim bene abstinet acibis. qui et amalicia ac
tib et amundi ieiunat ambitionibus. Spernit e ieiuniu. quod
inuespo repletione ciboru [illegible] reficit. Neq; enim reputanda
e abstinencia. ubi fuerit uentris satietas subsecuta. Spnitur ieiu
nium. qd inuespo deliciis compensat. Cu nra corpora pabsti
nencia domamus. qd aliud quam carnalia sacrificia omipoteti
domino exhibem [illegible]. Sic enim ppaulum dr. Ut exhibeatis
corpora ura. hostiam uiuentem. Egregius psalmista dd. nulla e
abstinencia sine [illegible] ecordia designans ait. Laudate eu intim
pano et choro. In timpano e enim corium siccum resonat. in choro
aut uoces concorditer cantant. Quid enim ptimpanu. nisi abstinen
cia. et quid pchorum. nisi caritatis ecordia designat. Qui itaq;
sic abstinentiam tenet. ut ecordia deserat. laudat quide in
timpano. s; non laudat inchoro. Dix qda senex. Propria ampu
to ame delectationes carnales. ut etia iracundie occasiones
abscida. Scio aut eam semp aduersum me pugnare pdelectati

omnibus et conturbare mentem meam. et intellectum meum expellere. Dixit abbas iohannes pusille stature. Quia si voluerit rex aliquis civitatem inimicorum tenere. prius tenet et escas eorum. et sic inimici fame periclitantes. subiciuntur ei. Ita sunt et passiones ventris. Si in ieiunio et fame conversetur homo. et inimici eius qui sollicitabant animum prius. infirmantur. De continentia. xxviii.

A Deo datur continentia. sed petite et accipietis. Tunc autem tribuitur quando deus gemitu intimo pulsatur. Geminum est bonum virginitas. quia et in hoc mundo sollicitudinem seculi amittit. et in futuro eternum castitatis premium percipit. Virgines feliciores esse in vita eterna. discimus esaia testante qui ait. Hec dicit dominus eunuchis, dabo eis in domo mea et in muris meis locum. et nomen melius a filiis et filiabus. nomen sempiternum dabo eis. quod non peribit. Hec dubium quod qui casti perseverant et virgines. angelis dei efficiantur equales. Amanda est pulchritudo castitatis. cuius degustata delectatio. dulcior invenitur quam carnis. Castitas enim fructus suavitatis est. pulchritudo inviolata sanctorum. Castitas mentis securitas est. et sanitas corporis. Nihil prodest incorruptio carnis. ubi non est integritas mentis. nihilque valet mundum esse corpore. eum qui pollutus est mente. Dixit senex. Quia securitas et taciturnitas. et occulta meditatio. parant castitatem. Statio monachi. abstinentia escarum. et a multiloquio cessare lingue. Dixit abbas poemen. Sicut spatarius principis assistit ei continue semper paratus. ita oportet animam semper paratam esse adversus spiritum fornicationis. Dicebat abbas ammonius. Scire convenit. quia tres sunt corporales motus. Unus quidem naturalis. alius autem ex plenitudine ciborum. tercius vero ex demoniorum inpugnatione. Sed contra hos omnis bonum est nos custodire. ut scriptum est. omni custodia serva cor tuum. De tolleranti divine correptionis. xxviiii.

Murmurare in flagellis dei peccator homo non debet. quia maxime per hoc quod corripitur emendatur. Unusquisque autem flagella tunc levius portat quod patitur. si sua discusserit mala per quibus illi infertur retributio iusta. Discat non murmu

rare. qui male patitur. etiam si ignorat cur male patiatur. et per hoc iu-
se pati arbitretur. pro eo quod ab illo iudicatur. cui numquam iniusta iu-
dicia sunt. Qui flagella sustinet. et contra murmurat, iusticiam iudi-
cantis accusat. Qui uero se agnoscit. a iusto iudice pati quod sustinet.
etiam si pro quo patitur ignorat. per hoc iam iustificatur. per quod et se ipsum
accusat. et dei iusticiam laudat. Ad magnam utilitatem diuino iudicio.
mens iusti diuersis temptationum passionibus agitatur. per quibus si deo gratias
egerit. sueque culpe quod talia dignus sit reputauerit. hoc quod ex pas-
sione tolerat. pro uirtutibus reputabitur. qui et diuinam agnoscit ius-
ticiam. et suam culpam intellegit. Iustorum mens non solum perpendit
quod tolerat. sed etiam pauet quod restat. Videt qualia in hac uita
patitur. metuit ne post hec grauiora patiatur. Luget quia in huius ceca-
N tis exilio. a paradisi gaudiis cecidit. timet ne et eum exilium redi-
quitur mors eterna subsequatur. Iam ergo sententiam tolerat in pena. sed imme-
nas adhuc eterni iudicis formidat ex culpa. Recte ergo per psalmistam dicitur.
In me pertransierunt ire tue. et terrores tui conturbauerunt me. Iram
quippe iudicis per quam ire pertranseunt. etiam terrores conturbant.
quia iam aliud de dampnatione patimur. et adhuc aliud de eterna ultione
formidamus. Gloria autem monachi. patientia in tribulationibus eius.
et longanimitas cum caritate. Sancti uiri quanto magis se exterius de-
spiciendo deiciunt. tanto amplius intus reuelationum contemplatione
pascuntur. Quos enim exterius in fletu continet conuallis humilitatis. eos
intus subleuat ascensus contemplationis. De flagellis dei. xxx.

ORDINATA est miseratio dei. que prius hic hominem per flagella
a peccatis emendat. et postea ab eterno supplicio liberat. Electis
enim dei doloribus uite huius atteritur. ut perfectior uite future premia
lucretur. Nequaquam deus delinquenti parcit. quoniam peccatorem aut
flagella temporali ad purgationem ferit. aut iudicio eterno puni-
endum relinquit. aut ipse in se homo penitendo punit. et etiam
quod male commisit. Et perinde est quod deus delinquenti non

parcit. Iusti per temporalia flagella ad eterna perveniunt gaudia. Ideoque et iustus in penis gaudere. et impius in prosperitatibus timere debet. Neque iusto. neque reprobo. deus misericordiam et iusticiam abstrahit. Nam bonos hic per afflictionem iudicat. et illic remunerat per miserationem. et malos hic remunerat per temporalem clementiam. et illic punit per eternam iusticiam. In hac enim uita deus parcit impiis. et tamen non parcit electis. in illa parcet electis. non tamen parcet iniquis. Plus corripitur flagello qui a deo diligitur si peccauerit. dicente amos propheta. tantummodo uos cognoui ex omnibus nationibus terrę. idcirco uisitabo super uos omnes iniquitates uestras. Quem enim diligit deus corripit. flagellat autem omnem filium quem recipit. Valde pernecessarium est iustum in hac uita et uitiis temptari. et flagellari flagello. ut dum uitiis pulsatur. de uirtutibus non superbiat. Dum vero aut animum. aut dolore carnis atteritur. a mundi amore retrahitur. Durus circa suos electos in hac uita deus agit. ut dum fortioribus flagelli stimulis feriuntur. nulla oblectamenta presentis uitę delectentur. sed celestem patriam. ubi certa requies exspectatur. indesinenter desiderent. Ammonendi sunt egri. ut eo se dei filios sentiant. quos illos disciplinę flagella castigant. Nisi enim correctis filiis hereditatem dare disponeret. erudire eos per molestias non curaret. Lapides sanctuarii domini extra tunsi sunt. ut in constructione templi. absque mallei sonitu ponerentur. quia uidelicet. nunc foris per flagella tundimur. ut intus in templo dei post modum sine disciplina et percussione disponamur. quatinus quicquid in nobis est superfluum. modo percussio resecet. et tunc sola nos in edificio concordia caritatis liget. Ammonendi sunt egri. quatinus patientię uirtutem seruent. ut incessanter quanta redemptor noster ab his quos creauerat pertulit mala. considerent. Cur itaque asperum creditur ut a deo homo toleret flagella pro malis. si tanta deus ab hominibus pertulit mala pro bonis. Aut quis sane intellegentię de percussione sua ingratus existat. si ipse hinc sine flagello non exiit. qui huc sine peccato uenit.

De infirmitate carnis

QUOSDAM uidens deus. nolle proprio uoto corrigi. xxxi.
aduersitatum tangit stimulis. Quosdam etiam presciens consuetum pecca
re posse in salute. flagellat eos corporis infirmitate ne peccent. ut
eis utilius sit frangi languoribus ad salutem. quam manere icolomes ad
damnationem. Qui ualentiores sunt. et sani. utile est illis infirmari. et non
peccare. ne per uigorem salutis. in uitiis sordidentur cupiditatum. et luxurie
desideriis. Est preciosa sanitas que ad inobedientiam ducit hominem. est et
salubris infirmitas que per diuinam correptionem mentem a uitiis fran
git. Dixit sancta sincletice. quia diabolus infirmitates quasdam expeten
do. aduersus eum qui temptandus est adhibet. et per eas pusillanimes faciens
monachos. conturbat caritatem eorum quam habent. Si quamuis concidatur cor
pus. et febribus ualidis inflametur. insuper etiam siti intollerabili siti afflu
gatur. si quidem peccator es quod hec sustines. recordare future secli penas. eterni
ignem. et iudicialia tormenta. et ita non deficies ab eis que in presenti contin
gunt. insuper et gaudebis. quia uisitauit te deus. et illud famosissimum
dictum in lingua habeto. id est castigans castigauit me dominus. et morti non
tradidit me. Si ferrum es. super adhibitum ignem. quod si iustus es. et hec
patis. de magnis ad maiora promoueris. Aurum es. sed per ignem probatior eris.
Si febribus. si rigore frigoris castigaris. memor esto quod scriptura
dicit. transiuimus per ignem et aquam. Si infirmitatis molestia nobis fue
rit. contristemur tamquam pro infirmitate et uulnere corporis. quod non pos
simus stare ad orandum. aut psallendum adiuocem. Hec autem omnia nobis
proficient ad destruenda corporis desideria. quoniam ieiunia et labores.
propter turpes delectationes nobis constituta sunt. Si ergo egritudo ista redun
det superflua. debitis obseruandi ratio est. Sicut enim magno et forti
medicamine. et talia ab egritudine corporis uitia recidunt. hec
est magna uirtus. quando infirmitatibus tolerantia fuerit adhibita.
et gratiarum actio deo fuerit missa. Si amittimus oculos. non feramus
grauiter. extollentie enim instrumentum amisimus. et interioribus ocu
lis gloriam dei speculamur. Surdi facti sumus. non erit enim. quia au

dictum uanum amisimus. Manus nostre ex aliqua passione debilitate sunt.
sed interiores paratas habemus. aduersus inimici temptationes. Infirmitas
totum corpus nostrum tenet. sed interiori homini nostro sanitas crescit. De tribulati

IUSTUS in aduersis probari se recognoscit non deici. one iustorum. xxvi.

Uiri sancti plus formidant prospera. quam aduersa. quia dei seruos prospe
ra deiciunt. aduersa uero erudiunt. Ideoque sancti uiri. constantia ita por
tare debent aduersa ut frangi nequeant. Tunc magis sunt dei oculi sup
iustos. quando eos affligi ab iniquis. prouidentia superna permittit. Nam tunc
eis gaudia disponuntur eterna. quando presenti tribulatione probantur. Omnes ui
te huius tribulationes. aquis comparantur pretereuntibus. propterea. quia si
quid in hac uita tribulationis acciderit. non stat. sed celeriter transit. Qui
uite future premia diligenter excogitat. mala omnia uite presentis equani
miter portat. quo ex illius dulcedine huius amaritudinem temperat. ex eterni
tate illius. breuitatem huius despicit transitoriam. quia dum in dolo
re grauantur. cupiditatis et luxurie. uitiorumque ceterorum mala non appe
tunt. plus prodesse saluti temptationem sciunt. quam prosperitatem. Nam ex prospe
ritate in deterius itur. ex temptationis dolore proficitur in melius. Unus
quisque ad temptationem animum preparare debet. Minus enim diu spe
rata temptatio grauat. durius autem premit. si non sperata aduenerit. Sapi
entis est. contra omnia aduersa ante meditari. nec uenire casus debet. que
non consilia eius preueniant. Hec causa est quod ab iniustis iusti sinuntur
affligi. ut scilicet dum futura audiunt bona que cupiunt. patiantur
etiam mala presentia que perhorrescunt. atque ad faciliorem exitum. dum
amor prouocat. cruciatus impellat. Dauid psalmista ait. Tu es mihi refu
gium a pressura que circumdedit me. exultatio mea redime me a cir
cumdantibus me. Ecce quasi in nocte pressuram nominat. et tamen libato
rem suum. inter angustias exultationem uocat. Foris quidem nox erat.
in circumdatione pressure. sed intus carmina resonabant. de consolatione
letitie. Electus quisque dum circumdari se pressuris narrat. et tamen
deum sibi exultationem nominat. procul dubio quasi in nocte can

tat. ut ad subsequentis uitę diem felix perueniat. Dixit quidā senex. Si ue
nerit hominu(m) t(em)ptatio. undiq(ue) multiplicant(ur) t(ri)bulationes. ut pusillani
mis fiat (et) murmuret. tu tamen siue occupauerit infirmitas corpo
ris. noli pusillanimis fieri. neq(ue) moleste suscipias. q(ui)a ipse d(omi)n(u)s p(ro)
cogitat de omnib(us). Numquid sine ipso uiuis? Pacient(er) (er)go ferre debes. (et)
rogare eum ut donet tibi quę expediunt. hoc (est) ut (quo)d uoluntas est ipsi(us)
facias. (et) sedens cu(m) pacientia manduca q(uo)d habes in caritate.

De t(em)ptationib(us). xxviii.

Multis calamitatum temptationib(us) mens iusti in hac uita pulsat(ur). Unde (et) optat ab hoc s(ae)c(u)lo funditu(s)
euelli. quo (et) erumnis careat. (et) fixam illic securitate(m) inueniat. Nam n(on)
amplius temptat electos diabolus. quam d(e)i uoluntas p(er)mittit. Temp
tando autem s(an)c(t)o(rum) p(ro)fectibus seruit. (et) si nolens. utilitati tamen s(an)c(t)o(rum)
seruit diabolus. quando eos t(em)ptationib(us) suis n(on) decipit. sed potius
erudit. Sollicite hostis insidias. intellegere pariter (et) cauere diser
tum oportet. sicq(ue) in innocencia uitę existere simplice(m). ut tamen
oporteat. cum simplicitate esse prudentem. Qui prudentiā simpli
citati n(on) miscet. iuxta p(ro)phetam columba (est) seducta. non habens cor.
S(ed) id(e)o columba. quia simpl(e)x. id(e)o aut(em) non habens cor. quia ignara
prudentię (est). In oculis carnaliu(m) diabolus t(er)ribilis (est). in oculis electo(rum)
t(er)ror ei(us) uilis (est). A biner(e)dulis ut leo timet(ur). a fortibus in fide ut uermis
contempnit(ur). atq(ue) ad mo(n)itu(m) ostensus repellit(ur). Diabolus enim serpens
(est) lubricus. cui si capiti. i. p(ri)mę suggestioni n(on) resistit(ur). totus intima
cordis. dum n(on) sentit(ur) illabit(ur). Temptationum diabolicarum initia
fragilia sunt. quę si non caueant(ur). sed p(er)usum in c(on)suetudine(m) transi(er)
ant. in nouissimis fortit(er) conualescunt. ita. ut aut nu(m)quā. aut cum
difficultate uincant(ur). D(e)n(i)q(ue) u(el) in tota uita diabolus p(re)uaricari homine(m)
cupiat. amplius tamen in fine molit(ur) decip(er)e. Hinc (est) quod in p(ri)n
cipio contra p(ro)toplastu(m) serpenti est dictum. Et tu insidiabis cal
caneo ei(us). Quia nimiru(m) homine(m) que(m) diabolus in cursu p(re)sentis
uitę n(on) decipit. in nouissimis subplantare disponit. Unde

quamuis quisque sit iustus necesse est ut numquam sit in hac uita securus.
sed semper humilis caueat. semperque ne in fine ruat. sollicitus pertimescat. Diabolus
sanctos omnes non temptando possidet. sed temptando persequitur. Nam quia non in
eis intrinsecus regnat contra eos extrinsecus pugnat. et qui intus amisit
dominium. exterius commouet bellum. Diabolus quando decipere quemquam querit. prius
naturam uniuscuiusque intendit. et inde se applicat. unde aptum hominem
ad peccandum inspexerit. Ex ea parte homines diabolus temptat. qua eos
percrescentem humorem. facile ad uicia inclinare conspicit, ut secundum humoris
conspersionem. adhibeat et temptationem. Legitur balaam qui in figura di-
aboli. contra populum dei ex ea parte precepit perniciosos pretendere laqueos.
ex qua sensit eos facilius esse lapsuros. Nam et qui aquam alicubi deducit.
non eam per aliam partem mittit. nisi ubi impetum eius intendit. Aliud est
intrare in mentem cuiusquam diabolum. aliud uero inhabitare. Nam et
in corda sanctorum ingreditur. dum malas suggestiones insinuat. sed non
habitat in eis. quia in suum corpus non eos transducit. Qui uero in cor-
pore eius sunt. ipsos inhabitat. quia ipsi sunt templum eius. Et si subripiat
mentibus electorum diabolus. non autem in eis requiescit. sicut in cordibus repro-
borum. Nam calore fidei mox excitatur. ut exeat ab electis. Nonnulli quos
iam auido ore diabolus deuorat. rursus diuini iudicii occulta mi-
seratione ab eius ore eripiuntur. et saluti restituuntur. Nam sepe multos
quos antiquus hostis luxurie uoragine mersos tenuit. potentia di-
uina per penitentiam. ab eius faucibus traxit. Multa iustus aduersa in
anima patitur instigatione demonum. sed talibus temptamentis perire
uite eterne non potest. quia prius deus ad damnationem culpe non reputat.
quod de sue maiestatis permissu. nolens quis patitur portat. Nam ibi pec-
camus. ubi per cupiditatem uel uoluntatem deflectimur. Ubi uero uio-
lentia adducimur. et si facinus aut flagitium non est. miseria tamen
pro flagitio. et facinore est. Sed qui deum in perrogata laudat miseria. commis-
QUATTUOR so procul dubio caret facinore. De multimodis
modis committitur peccatum in corde. peccatis. Feria iiii.

quattuor perpetrat et opere. Admittimur corde suggestione demonum, delectatione carnis, consensione mentis, defensione elationis. Committitur opere nunc latenter, nunc palam, nunc consuetudine, nunc desperatione. Istis gradibus et corde delinquitur et opere perpetratur. Tribus modis peccatum geritur, hoc est ignorantia, infirmitate, industria. Gravius est infirmitate quam ignorantia delinquere. Gravius industria quam infirmitate peccare. Industria namque peccat qui studio ac deliberatione mala agit. Infirmitate autem qui casu vel precipitatione delinquunt. Nequius autem et de industria peccant, qui non solum non bene vivunt, sed etiam a bene viventibus, si possunt, a veritate divertunt. Sunt peccata levia, que incipientibus cotidiana satisfactione purgantur, que tamen a perfectis viris velut magna crimina evitantur. Quid autem homines de magnis sceleribus agere debent, quando etiam perfecti levia queque delicta quasi gravissima lugent. Experimento minorum peccatorum maiora committi peccata, ut diutius feriantur pro magnis sceleribus, qui de parvis corrigi non noverunt. Iudicio autem divino in statu nequiore labuntur qui distinguere minora sua facta contempnunt. Multi a crimine corruunt in crimen, qui dei cognitionem habentes timorem eius neglegunt, et quem noverunt per scientiam pactionem non venerantur. Ideoque cecantur divino iudicio, puniendaque committere et in penam commissi facinoris facinus deterius addere. Sepe peccatum alterius peccati causa est quod committitur. Aliud ex ipso quasi sua suboles oritur, sicut fieri solet nasci libidinem ex nimia ventris ingluvie. Pena vero peccati peccatum admittitur, quando pro merito cuiusque peccati in aliud peccatum deterius itur, de quo amplius qui admiserit sordidetur. Ergo precedens peccatum causa est sequentis peccati, sequens vero peccatum pena est precedentis delicti. Precedentia itaque peccata sequentium sunt criminum causa, ut illa que secuntur sunt precedentium pena. Precedentium peccatorum pena ipsa vocatur indurata mens, de divina iusticia. Hinc est quod de divina scriptura ait propheta: Indurasti cor nostrum, ne timeremus te. Aliud est

non peccare amore dilectionis dei. aliud timore supplicii. Qui enim
amore caritatis dei non peccat. horrescit omne malum. amplectendo ius-
titie bonum. nec eum delectat peccatum. etiam si sceleris impunitas promit-
tatur. Qui uero sola pena supplicii in se uicia reprimit. quamuis non expleat
opus peccati. uiuit tamen in eo uoluntas peccandi. doletque sibi illicitum.
quod lex prohibere dinoscitur. Ille ergo mercedem boni operis percipit. qui aman
do iustitiam facit. non is qui eam solo metu penarum inuitus custodit. Omne
peccatum antequam admittatur. amplius pertimescitur. Quamuis autem graue sit.
dum in usum uenerit. leue existimatur. et sine ullo metu committitur. Istis
fomitibus quasi quibusdam gradibus calescit omne peccatum. Cogitatio namque
praua delectationem parit. delectatio consensionem. consensio autem actio
nem. actio uero consuetudinem. consuetudo necessitatem. Sicque his uinculis
homo implicatus. quadam catena uitiorum tenetur astrictus. ita ut ab ea euel
li nequaquam ualeat. nisi diuina gratia manum iacentis apprehendat. Pec-
catum admittere. cadere est in puteum. Consuetudinem uero peccandi facere.
os putei est coangustari. ne is qui cecidit. ualeat exire. Sed interdum etiam
tales deus liberat. Dum liberat eorum desperationem ad confessionem libertatis commutat.
ipso enim miserante peccata dimittuntur. quo protegente fit. ne in de-
terius peccando ratur. Et propterea metuendum est consuetis ita saluari. ne
forte dum exspectamus aliquis sanari. et uicia multiplicemus. et salu-
tem non adipiscamur. Ergo studeamus. aut non cadere. aut cito conuersi. a lap
su consurgere. Mora peccandi. inmanitatem facit sceleris. Unde et propheta.
Ve inquit qui trahitis iniquitatem in funiculis uanitatis. et quasi
uinculum plaustri peccatum. Trahit enim iniquitatem ut funicu
lum. qui tardat ad deum conuerti. Trahere est enim iniquitatem. moram fa
cere iniquitati. Unde et psalmus. Prolongauerunt iniquitates suas.
dominus concidet ceruices peccatorum. Ut post ruinam quis surgere queat. cap. xxv

Peccata carnis experti. saltem post naufragium peccare
metuant. et perditionis sue discrimina. ut cognita perhorrescant.
Dicendum est lapsis. ut preterita peccata considerent. atque imminentia de-

uitent. quatinus transactas culpas ad memoriam reuocent. et pollu
tionibus erubescant. Ammonendi sunt peccata carnis experti. ut ui
gilanti cura conspiciant. post delicta nobis ad se redeuntibus. deus quo
modo sinum sue pietatis expandat. dicens nobis per prophetam. Erunt ocu
li tui uidentes preceptorem tuum. et aures tue audient uerbum
post tergum monentis. Hec uia ambulate per eam. et cetera. Omnipotens
deus quasi post tergum nos subsequens monet. qui etiam post culpam
ad se redire persuadet. auersum reuocat. commissa non respicit. reuer
tenti sinum pietatis expandit. Vocem enim post tergum monentis
audimus. si post peccata humili ac contrito corde reuertimur. Debemus
ergo pietatem nos uocantis erubescere. si iustitiam nolumus
formidare. quia tanto grauiori improbitate contempnitur. quanto eum
contempti adhuc uocare non dedignatur. Hieremiam prophetam dominus dicit.
Et ueniens usque ad babylonem. ibi liberabis. Babilon quippe con
fusio interpretatur. Sepe enim qui postquam in confusione uiciorum ceciderit.
erubescens mala que perpetrauit. ad penitentiam redit. seque a suis lap
sibus bene uiuendo erigit. Quid ergo iste. nisi usque ad babylonem uenit
et ibi liberatus est. Nonnumquam quisque erubescens mala que fecit. se
contra se erigit. et bene operando ad statum rectitudinis redit. In babilo
ne itaque liberatus est. qui per diuinam gratiam ostendit. etiam de confusione
liberatur. Propheta ergo ad transmigrationem loquitur. cum illos increpat. quod
a statu rectitudinis ad erroris uicia. in transmigratione ceciderunt.
Frater interrogauit senem dicens. Si incurrerit monachus in peccatum.
et affligatur pro eo. quia de profectu in deteriorem statum peruenit. labor[at]
donec resurgat. Respondens autem senex dixit. Monachus temptatio
nem incurrens. sic est tamquam domus que cecidit. Et si sobrius fuerit
in cogitatione sua. reedificat eam. inueniens materiam ad edificium
suum preparatam. habens posita fundamenta. et lapides. et harenam. et cetera
que sunt edificationi necessaria. et ita uelocius eius fabrica proficit.
Ita est monachus si in temptatione ceciderit. et conuersus fuerit ad dominum.

habet plurimu apparatu. meditatione diuine legis. psalmodiam. opus manuu. qui st fundamta edificii spualis. De cogitatione.

LIBERTAS est causa peccandi. i. opis. et cogitationis. LXXXVI.

Quoru unum iniquitas dr. quod ope gerit. aliud iniusticia. qd cogitatione admittit. Prius aut actio resecanda e. postea cogitatio. Prius praua opa. postmodu desideria. Vicissim aut et cogitatione opa pcedunt. et ab ope cogitatio nascit. quauis et si ab ope malo quisq; uacet. p solius tamen praue cogitationis malicia n innocens e. Unde dns p esayam. Auferte inquit malu cogitationu urar̄u ab oculis meis. Non eni factis solu. sed et cogitationibus delinquimus. si eis i. licite occurrentibus delectemur. Sic uipa a filiis intus positis. lacerata pimit. ita nos cogitationes nre. intra nos enutrite occidunt. et concepte intus uipeo ueneno consumunt. animaq; nram crudeli uulnere pimunt. Dum unquisq; diuina illuminatione puenit. statim molestiis turpium cogitationu pulsat. S; di seruus iudicio timoris di teptamta a semetipso reicit. bonisq, cu obiectus cogitationib; a semetipso repellit. Magna obseruancia cordis e circa custodia adhibenda. quia aut bone aut male rei ibi esistit origo. Na sic scriptum e. ex corde exeunt cogitationes male. idest si pus praue cogitationi resistim. in lapsu opis non incurrimus. Plerumq; ex bonis opis discimus. quanta uite mundicia in cogitatione estruamus. Pene cuncta opa bona ex cogitatione pdeunt. S; non nulla st cogitationis acumina. q e ex opatione nascunt. nam sic ab anima op sumit. ita rursus ab ope animus erudit. Valde necesse e. ut cu cogitatio extra usum ducit. pur mentis oculus ad opa transacta reuocet. In sola nonnumqua cogitatione delinquit. et quia usq ad op non puenit. non penitentia. s; cogitata afflictio mente cicius erigit. quia nimiru tantum cogitata iniquitas polluit. Sepe namq; hoc quod a cspectu iudicis. iam fletu interueniente de-

letum est. ad animum per cogitationem redit. et devicta culpa ad dele-
tationem rursus inserpere nititur. atque in antiquo certamine diuturna
pulsatione reparatur. ita. ut quod prius egit in corpore. hoc inportu-
na cogitatione per modum versetur in mente. Cum nihil foris opere agitur.
sed sola intus cogitatione peccatur. districtu se reatu mens obligat.
nisi hoc sollicitis lamentis tergat. Plerumque autem cordis internarum
cogitationum turba dum perstrepit claudit. atque in secretarium mentis
quanto minus curarum tumultuantium sonus compescitur. tanto amplius
vox presidentis iudicis non auditur. Nonnumquam, ipso orationis nostre
sacrificio inportune se cogitationes ingerunt. que hoc rapere vel ma-
culare valeant. quod in nobis deo flentes immolamus. Omnis qui
vel inlicita appetunt. vel in hoc mundo videri aliquid volunt. densis
cogitationum tumultibus in corde conprimuntur. Mare significat
mentem hominis. et quasi fluctus maris sunt cogitationes illius.
que aliquando per iram tumescunt. per gratiam tranquilli fiunt. per
odium cum amaritudine defluunt. Mens quippe humana quot
temptationes patitur. quasi tot flatibus movetur. Plerumque in mentem
hominis tumultus cogitationum deprimit, ita probat. et cum recedit
115 ita. succedit inepta leticia. Frater interrogavit quosdam patrum. si pol-
lutus homo. quando res sordidas cogitat. Et alii dicebant. etiam
polluitur. alii dicebant non. quasi polluitur. non possumus salvari.
nos qui idiote sumus. sed hoc pertinet ad salutem. si ea que cogita-
mus. corporaliter non fecerimus. Dixit quidam senex. Non quia mittant
cogitationes male in nos. condempnamur ex eo. sed si male utimur
cogitationibus; fit enim. ut et per cogitationes naufragium patiamur.
et ideo de cogitationibus coronemur. De sermone. xxxviii

Dum quaedam parva vitiorum verba non evitamus.
Dum in magno linguae prolabimur crimine. et dum facta quaedam
non gravia libere ac sine metu committimus. ad pociora scelera. et hor-
renda. peccandi consuetudine labimur. Nam sermones. in

xpiani ee non debent. Nam sicut malos mores bona collo-
quia corrigunt, ita praua colloquia bonos mores corru-
punt. Custodia ori ponitur dum quisque nisi iustum. Et quod ma-
gis uerum est peccatorem facit. Manum sup os ponit qui bonis opi-
bus linguae excessum operit. Manum sup os ponit qui male locu-
tionis culpas bonae actionis uelamine tegit. quia tam noda est
dicendi ratio. qua prouidendum est. quid, quando, cui, ut quomodo
aliquid proferatur. Bonum quippe bene loquitur qui ea quae rec-
ta sunt humiliter annuntiare uidetur. Corde bene loquitur qui
caritatem non simulat. Ore bene loquitur qui ueritatem annun-
ciat. Factis bene loquitur qui alios bonis exemplis edificat.
Mali mala respondunt pro bonis et aduersa pro optimis. Boni
bona respondent pro malis et prospera pro aduersis. Aduersus conuici-
um linguae fortitudo adhibenda est patientiae. ut temptatio
ubi quae foris inpugnat. tolerantiae uirtute deuicta disce-
dat. Dicebat quidam patrum. quia dum sederent aliquando
seniores et loquerentur sermonem de edificationibus erat inter eos
unus prouidus et uidit angelos manus agitantes et lauantes
eos. Ut autem uenisset locutio secularis. discedebant angeli et uolu-
tabantur porci in medio eorum. pleni fetoribus et polluerunt eos. Cum
autem rursus loquerentur de edificatione, uenientes iterum angeli
lauabant eos. Uenerunt ergo aliquando senes ad abbatem antonium
et erat cum eis etiam abbas ioseph. Uolens autem abbas antonius
probare eos. mouit sermonem de scripturis sanctis. et cepit interrogare
a iunioribus quid esset hoc aut illud uerbum. Et singuli eorum
dicebant prout poterant. Ille autem dicebat, nec dum inuenis-
tis. Post omnes uero dixit abbati ioseph. Tu quomodo dicis uerbum
hoc? Et ille respondit, Nescio. Et dixit abbas antonius. Uere abba
ioseph solus inuenit uiam. qui nescire se respondit. Et quidam
interrogauit senem dicens. Si quis fratrum attulerit ad me de-

foris sermones. uis abba dicam ei. ut non eos afferat ad me. Et respondit ei senex. Noli. Et dixit ei fr. Quare. Respondit senex. Quia nec nos potuimus id custodire. Et dixit fr. Quid g debet fieri. Et respondit ei senex. Si uolueris taciturnitatem seruare. sufficit pximo mod ipse.

De taciturnitate. .xxxvii.

Lingua discrete frenanda e. non insolubilit obliganda. Scriptum namq e. Sapiens tacebit usq ad temp. ut nimiru cu oportunu considerat. post posita censura silentii. loquendo que congruunt. in usum se utilitatis impendat. De tacendi. atq loquendi censura. p salomone. dr. Tep loquendi. et tep tacendi. Discrete quippe uicissitudinum pensanda sunt tepora. ne aut cum restringi lingua debet. p uerba inutilit defluat. aut cu loqui utilit potest. semet ipsa pigre restringat. Quanta sit utilitas taciturnitatis silentium. psalmista considerans ait. Pone domine custodia ori meo. et hostium circumstantie labiis meis. Non enim posuit ori suo parietem. sed hostium petit. quod uidelicet apitur. et clauditur. Unde nob cauendum e. quatinus os discreto. et congruo tepore uox apiat. et rursum ogruo taciturnitas claudat. Ammonendi enim sunt doctores ut si pximos sicut se diligunt. minime illis taceant. unde eos iuste rephendant. Uocis medicamine utrumq saluti concurrit. dum ab illo qui infert. actio praua copescitur. et ab hoc qui sustinet. doloris feruor uulnere apto tempatur. Qui pximorum mala respiciunt. et tamen in silentio lingua pmunt. quasi cospectis uulneribus usu medicamini subtrahunt. Et eo mortis auctores fiunt. quo uirus qd potant curare noluerunt. Frater quidam introgauit paruulu monachu dicens. Bonu est loqui. an tacere. Dixit ei puer ille. Si sunt uba ociosa. dimitte ea. si aut bona sunt uba. ri diu pthas. sed cito incide qd loqueris. et quiesce. Dix senex quidam. Taciturnitati opam da. et nihil cogites. et intende cogitationi tue. siue quiesces in

lecto. siue surgens cum timore di. & hec faciens. malignoꝝ impetꝰ
non timebis. Dixit abbas pastor: quia introgauit abbas moyses
frēm zachariā tempore quo moriebat̄ dicens. Quid uides. Et ille
dixit ei. Nihil meliꝰ quam tacē pat̄. Dix̄ ei. Uerum ē fili. tace. Dix̄
quidā abbati ammon. Si sit necessitas cum uicino loquendi.
uidet̄ ṁ. ut de scṗtūs cum eo loquar: aut de ūbis & sententiīs se-
moꝝ. Et dix̄ ei senex. Si non potes tacere. bonum ē magis ut de
ūbis senioꝝ loquaris. quā de scṗtā. Piculum enī ē non paruū.
Dix̄ senex: quia homo si ūbum quidē habeat. opa aut̄ non ha-
beat. assimilabit̄ arbori habenti folia. fructum aut̄ non. Sic̄
enim arbor fructib; plena etiam foliīs uiridis. ita & sermo
ēsequit̄ hominē. qui habet opa bona. De multi loquio.

SCRIPTUM ē. in multi loq̄o non effugies peccatum. lxxxviii
Et qui multis utit̄ ūbis. ledit animam suā. & uir linguosꝰ
n̄ dirigit̄ sup t̄rā. Et si in multi loquio extollam̄. corā domino n̄ō
absolu imur. Unde meliꝰ ē. ut illud rogantes dnm dicam̄. Pone
dn̄e custodiam ori meo. & hostium circumstantię labiīs meis.
ut n̄ declines cor meū in uerba malicię. Ammonendi st̄ mul-
tiloquio uacantes. ut uigilanter aspiciant. quanto rectitudinis
statu depeunt. dū pmultiplicia uerba dilabunt̄. Humana &
enim mens. aquę more. & circum clausa ad supiora colligit̄.
quia illud r̄petit unde descendit. & relaxata dēpit. q̄a se
p infirma inutilit̄ spargit. Qui sup uacuis uerbis a silentiī
sui censura dissipat̄. quasi tot riuis ext̄ se ducit̄. Unde &
redire intiꝰs mens ad sui cognitionē n̄ sufficit. quā p multi
tiloquium sparsa. a secreto se intimę considerationis excludit.
Totam ū insidiantis hostis uulnerib; detegit. quā munitio-
ne custodię circumcludit. In pūbiīs scṗtū ē. Sic urbs patens.
& absq; muroꝝ ambitu. ita uir qui n̄ potest in loquendo cohi-
bere spūm suū. Quia enim murorū silentiū non habet. pa-

-ter inimici iaculis ciuitas mentis. Et cum se per uerba extra semet
ipsam eicit. aptam se ostendit aduersario. Plerumque per quosdam
gradus desidiosa mens. in foueam lapsus impellitur. ut dum ociosa uerba
cauere neglegimus. ad noxia perueniamus. ut prius loqui aliena libeat
et postmodum detractionibus uitam de quibus loquimur mordeat.
ad extremum uero usque ad apertas lingue contumelias erumpat. Hinc effre-
natione lingue seminantur stimuli, oriuntur rixe. accenduntur faces
odiorum. pax extinguitur cordium. Quia multiloquio quisque deseruiens.
rectitudinem iusticie tenere nequaquam possit. testatur propheta qui
ait. Vir linguosus non dirigetur super terram. Hinc salemon iterum
dicit. In multiloquio peccatum non deerit. Esayas propheta ait. cul-
tus iusticie silentium. uidelicet indicans. quia mentis iusticia
desolatur. quando ab inmoderata locutione non parcitur. Hinc iaco-
bus ait. Si quis putat se religiosum esse. non refrenans linguam
suam. sed seducens cor suum. huius uana est religio. Praui homines
sicut in sensu leues sunt. ita in locutione precipites. et retractare pertrac-
tando neglegunt quod locuntur. sed quod leuis conscientia concipit. le-
uior protinus lingua producit. Per semetipsam ueritas nos ammonet
dicens. Omne uerbum ociosum quod locuti fuerint homines.
rationem reddent deo in die iudicii. Ociosum quippe uerbum est.
quod aut ratione iuste necessitatis. aut intentione pie humilita-
tis caret. Si ergo ratio. de ocioso sermone exigitur. pensemus que pena
multiloquio maneat. in quo etiam pernoxia uerba peccatur. Dixit ali-
quando abbas Sisois. Crede mihi crede. quam ecce .xxx. annos ha-
beo. quod non deprecor dominum propter peccatum. sed orans hoc dico. domine ihesu
christe protege me a lingua mea. et usque nunc per singulos dies corruo
per ipsam et delinquo. Abbas machari maior in scethi. dicebat
fratribus. Post missas ecclesie fugite fratres. Et dixit ei unus fratrum. Pater
quid habemus fugere. amplius a solitudine ista. Et ille ponebat
digitum suum in ore dicens. istud est quod fugiendum dico.

et sic intrabat in cella sua. & gaudens hostium sedebat solus. Dix abbas sisois. quia peregrinatio nostra in hoc est. ut teneat homo os suum. Dix abbas yperichius. Monachus qui non retinet linguam suam in tempore furoris. neque passionem certas potuit aliquando inhibere. Dixit abb longinus abbati lucio. Habeo tres cogitationes. unam ut ad peregrinationem uadam. Et respondit ei senex. Si non tenueris linguam quocumque perrexeris non eris peregrinus. Sed refrena hic linguam tuam. & eris etiam hic peregrinus. Frater interrogauit abbatem sisoi dicens. Desidero custodire cor meum. Dicit ei senex. Et quomodo possumus custodire cor nostrum. si lingua nostra ianuam apertam habuerit. Frater interrogauit abbatem pastorem dicens. Quomodo oportet monachum sedere in cella. Et respondit. Quantum ad id quod in manifesto est. hoc est ut faciat opus manuum. & semel comedat. & taceat. & meditetur. Occulte enim proficere in cella. hoc est ut redarguat semet ipsum. de propriis excessib; unusquisque in omni loco. ad quem perrexerit. De collatione. .XL.

Quam sit utilis ad instruendum lectio adhibita aut collatione. maiorem intellegentiam prebet. Melius est enim conferre. quam legere. Collatio docibilitatem facit. Nam propositis interrogationib; cunctatio rerum excluditur. & sepe obiectionib; latens ueritas approbatur. Quod enim obscurum est aut dubium. conferendo cito perspicitur. Sicut instruere solet collatio. ita contentio destruit. Hec enim relicto sensu ueritatis lites generat. & pugnando uerbis. etiam in deum blasphemat. Lectio memorie auxilio eget. Quod si fuerit naturaliter tardior. frequenti tamen meditatione acuitur. ac legendi assiduitate colligitur. Sepe prolixa lectio. longitudinis causa memoriam legentis oblitterat. Quod si breuis sit. sub moto que libro. sententia retinetur in animo. tunc sine labore legitur. & ea que lecta sunt recolendo memoria minime excedunt. Acceptabilior est sensibus lectio tacita. quam aperta. Amplius enim intellectus instruitur. quando uox legentis quiescit. & sub silentio lingua mouetur. Nam clare legendo. & corpus lassatur. & uocis acumen obtunditur.

Dixit abbas peladius. Oportet animam secundum xpi uoluntatem conuersantem
aut discere fideliter que nescit, aut docere manifeste que nouit. Si
autem utrumque cum possit non uult, insanie morbo laborat. Initium
enim recedendi a deo, fastidium doctrine est. Dixit abbas pastor: Qui que-
relosus est, monachus non est. Qui fratri suo detrahit, monachus non est.
Qui iracundus est, monachus non est. Qui uere monachus est, semper hu-
milis est et quietus et caritate plenus, et timorem dei pre oculis habet, et
cor suum custodit. Interrogatus senex quid est quod legitur: uia angusta
et arta, respondit: Angusta et arta uia est ut cogitationibus
suis homo uiolentiam faciat, et abscidat propter deum uoluntates suas.
Hoc est enim quod scriptum est: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus
te. Dixit senex: Qua debet monachus cotidie mane et sero cogitare in semet-
ipso, quid fecerit eorum que uult deus, et que non fecerit, et ita tractans omnem
uitam suam penitentiam agendo, monachus esse potest. Dixit senex: Dormi-
ente te aut surgente uel aliud quid faciente si fuerit deus ante oculos
tuos, in nullo te inimicus poterit deterrere. Et si talis cogitatio man-
serit in homine, etiam dei uirtus manet in eo. De dilectione proximi

et correptione fraterna. Item

DUO SUNT erga dilectionem proximi
obseruanda: unum ne malum quis inferat, alterum ut bonum
impendat. Primum ut caueat ledere, sequentem ut discat prestare. Ami-
cicia est animorum societas, hec quippe a duobus incipit. Nam minus
quam inter duos dilectio esse non potest. Tunc uere amicus amatur
si non pro se, sed pro deo amatur. Qui uero pro se amicum diligit, insipienter eum
amplectitur. Multum intra dimersus est, qui carnaliter hominem
mortuum plus diligit quam oportet. Non debet uicia aliena
corripere qui adhuc uiciorum cogitationibus seruit. Inprobum enim est
arguere quemquam in alio, quod adhuc reprehendit in semetipso.
Qui ueraciter fratrem uult corrigere ac sanare infirmitatem
talem se prestare fratrum utilitati studeat, ut eum quem corripere
cupit humili corde ammoneat. Et hoc faciens ex compassione

quasi communis periculi. ne forte et ipse subiciatur temptationi.
Sicut uiri spiritales alieni peccati emendationem exspectant. ita
peruersi delinquentibus deridendo insultant. et quantum in ipsis
est. eos insanabiles putant. nec declinant cor ad conpaciendi misericordiam.
Si super uenientes detestantur atque blasphemant. Plerique correptio-
nem suam officium caritatis existimant. plerique uero hoc ipsum quod ex
caritate corripiuntur. ad iniurię contumeliam trahunt. Unde ueniunt
ut ex eo deteriores efficiantur. per quod emendari obediendo potuerunt.
Salubriter accipiunt iusti. quotiens de suis excessibus arguuntur.
Iniquis molesta est ueritas. et amara disciplina iusticię. Hec de-
lectantur nisi placentia proprię inbecillitati. Corda reproborum lubrica
sunt. ad malum consentiendum et fluxa. ad bonum uero con-
sentiendum durissima. De talibus salemon ait. qui erudit
derisorem. ipse sibi facit iniuriam. De bono autem. doce iustum
inquit. et festinabit accipere. In odium enim contra corripientem se
uertit malus. et si ab increpatione ipsius idcirco reticemus.
quia contra nos insurgere odia formidamus. non iam lucra dei. sed nostra procul
dubio querimus. Sciendum magnopere est. quod non numquam cum redar-
guuntur praui deteriores existunt. nosque magnis odiis insequuntur.
Ipsis ergo et non nobis parcimus. si ab eorum redargutione propter eorum amorem
cessamus. Necesse est nobis. ut aliquando toleremus tacendo
odiosos quod sunt. quatinus in nobis discant. uiuendo quod non sunt.
Non est omnino iusto timendum. ne dum quisque corripitur contumeliam
inferat. sed ne tectus ad odium peior fiat. Cauendum summopere est.
ne inmoderate linguam loquacitas protrahat. eamque ad lasciuiam
obtrectationis extendat. ne odium malicia excitet. et usque ad ia-
cula maledictionis inclinet. Hinc salemon ait. Argue sapi-
entem. et amabit te. insipientem. et adiciet odisse te. Qui diligit
disciplinam. diligit sensum. Nam qui odit arguentem se. stultus est.
Sed quia apostolus ait. corripite inquietos. consolamini pusillanimes.

suscipite infirmos. pacientes estote ad omnes. necesse est ut hic pia
patrum correptionis ponamus exempla. Offendit aliquando
frater in congregatione. et expulsus est foras. Expulsus autem de congregatione.
misit se in carcetum. et flebat ibi. Contigit autem ut alii fratres euntes
ad abbatem pastorem. audirent eum plorantem. Qui descendentes
ad eum. inuenerunt eum magno labore constrictum. Et rogauerunt
eum ut iret ad senem illum solitarium. et non aquieuit dicens. In hoc
loco moriar ego. Venientes autem fratres ad abbatem pastorem. narra
uerunt ei de eo. et rogauit eos ut irent ad eum dicentes. Abba pastor
uocat te ad se. Quod cum ei dixissent. perrexit ad eum. Et uidens eum senex affli
ctum. surrexit et osculatus est eum. et congaudens ei. rogabat ut sume
ret cibum. Qui et ita fecit. Frater interrogauit abbatem pastorem dicens.
Feci peccatum grande. et uolo triennio penitere. Dixit autem ei abbas pastor.
Multum est. Et dixit ei frater. Iubes unum annum. Et dixit iterum senex. Multum
est. Qui autem presentes erant dicebant. Usque ad xl. dies. Senex iterum dixit.
multum est. Et adiecit dicens. Ego puto quia si toto corde homo peni
tuerit. et non apposuerit facere iterum. unde penitentiam agit. etiam tridu
anam penitentiam suscipiat deus. Interrogauit abbas ioseph abbatem pasto
rem dicens. Quomodo opus est ieiunare. Et dixit abbas pastor. Ego uolo
ut cottidie quis manducans. paululum subtrahat sibi ne saciet.
Et dicit ei abbas ioseph. Ergo quando eras iuuenis. non ieiunabas
biduanas. Dixit senex. Crede mihi quia et triduanas. et ebdomadas.
Sed hec omnia probauerunt senes magni. et inuenerunt quia bonum est cot
tidie manducare. et parum sibi subtrahere. et ostenderunt nobis
uiam hanc regalem. quia leuior est et facilis. De zelo pastoralis
officii. Capitulum xlii.

Quantis spiritualis zelus doctoris animum frigit. quia ualde cruciatur dum infir
mos quosque etiam deserere. et rebus temporalibus delectari conspicit.
Nullum quippe omnipotenti deo tale est sacrificium. quale est
zelus animarum. Sic psalmista ait. Zelus domus tue comedit me.

Quantum frixura corda quae per spiritualem zelum aguntur omnipotenti
domino placeant aperte ostenditur, cum offerri per legem simila in sacrifi
cio iubetur. Scriptum quippe est: In sartagine oleo conspersa frigatur.
offeratque eam calidam in odorem suavissimum domino sacerdos qui
patri iure successerit, et tota cremabitur in altari. Tunc simila in sar
tagine frigitur, cum munda mens iusti per zeli sancti ardorem crematur.
Quae conspergi oleo praecipitur, id est caritatis, quia eius viscera in conspectu
omnipotentis dei lucet et ardet. Unde et calida in odorem suavissimum
domino praecipitur offerri, quia si amorem zeli non habet, ea quae de
sartagine offertur calorem simila amisit. Notandum valde est quis
similam offerre praecipitur, videlicet sacerdos qui patri iure succedit.
Ille enim sacerdos patri iure succedit, qui esse se omnipotentis dei
filium moribus demonstrat, et qui a nobilitate intima operum suorum
ignobilitate non discrepat. Quae in altari tota cremari praecipitur, ut
videlicet holocaustum fiat. Simila itaque in sartagine est munda mens
iusti in zeli spiritualis afflictione. Quae pro sollicitudine animarum
frigitur, et non solum sacrificium sed etiam holocaustum domino esse depu
tatur. Sumamus ergo sartaginem ferream, et ponamus eam murum ferreum
inter nos et civitatem, id est assumamus zelum fortem, ut inter nos et au
ditoris animam inveniamus hunc postmodum fortem munitionem.
Tunc enim hunc murum ferreum inventi sumus, si nunc eum fortiter tene
mus, videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mul
cendo, terrendo, aliquando quoque etiam severius agendo. Necesse est ut
hoc ante omnia qui zelo rectitudinis movetur attendat, ne ira ex
terius mentis dominium tinseat, sed in ultione peccati tempus modumque
considerans, surgentis animi perturbationem subtilius retractando re
stringat, animositatem reprimat, et motus fervidos sub aequitate dispo
nat, ut eo fiat iustior ultor alienus, quo prius exstitit victor
suus. Qui zelo rectitudinis movetur, sic culpas delinquentium cor
rigat, ut ante ipse qui corrigit per patientiam crescat, ut fervorem

suum transcendendo diiudicet. ne interpant excitat. ipso zelo recti
tudinis longe a rectitudine suberret. De doctrinę discretione.

Non omnib; una eademq; doctrina ē adhibenda. XLIII.

sed pro qualitate morum. diuersa exhortatio erit doctorum. Nam
quosdam increpatio dura. quosdam uero exhortatio corrigit blan
da. Sicut periti medici. ad uarios corporis morbos. diuerso me
dicamine seruiunt. ita ut iuxta uulnerum uarietatem medicina
diuersa sit. sic et doctor ecclesię. singulis quibusque congruum doctrinę
remedium adhibebit. et quod cuique oporteat pro aetate. pro sexu. ac professi
one annuntiabit. Prima quippe prudentię uirtus est. eam quam
docere oporteat. existimare personam. Aliter est agendum erga eos qui
nostro committuntur regimini si offendunt. atque aliter cum his qui
nobis commissi non sunt. Qui iusti sunt. uenerandi sunt. si uero delinquunt.
pro sola caritate ut locus est, corripiendi sunt. non tamen cum seueri
tate. sicut hi qui nobis regendi commissi sunt. Pro malo merito ple
bis. aufertur doctrina prędicationis. Pro bono merito audientis. tribuitur
sermo doctori. In potestate diuina consistit. cui uelit deus doctrinę
uerbum dare. uel cui auferre. et hoc aut pro docentis. aut pro audi
entis fit merito. ut modo pro culpa plebis auferatur sermo doctori.
modo uero pro utilib; meritis tribuatur. Qui docendi accipit officium.
inmundum adtemptat facta proximi taceat. quę statim corrigere ne
quaquam existimat. Nam si ea corrigere potest et dissimulat.
uerum est quod consensum erroris alieni habeat. Plerumque sancti doc
tores pro mali pertinacia. quia iniquos emendare nolunt. his ta
cere disponunt. Sed calore spiritus quo aguntur ferre non sustinentes.
tum ad increpationem prosiliunt iniquorum. Qui praesunt. pro subditorum
iniquitate damnantur. si eos aut ignorantes non erudiant. aut
peccantes non arguant. dicente domino ad prophetam. Speculato
rem dedi te domui Israel. si non fueris locutus ut se custodiat
impius a uia sua. ille in iniquitate sua morietur. sanguinem

autem eı̄ de manu tua re[…]quirā. Qui p̄ ē. curam debet habe
debis qui pereunt. ut eı̄ redar[…]gutione. aut corrigant̄ a pecca
tis. aut si incorrigibiles existu[…]nt. ab ecclā separent̄. Qui blan
do ūbo castigat᷑ non corrigit̄. ac[…]us necesse ē arguat̄. Cum do
lore enī abscidenda sunt. que le[…]nit̄ sanari n̄ possr̄. Qui am
monit᷒ secretim corrigi de peccato […] neglegit. publice argu
endus ē. ut uulnus quod occulte san[…]ari nescit. manifes
te debeat emdari. Manifesta peccata. non ē […] sunt occulta cor
rectione purganda. Palā enī arguendi sunt. qui palā nocent.
ut dū apta obiurgatione sanant̄. hi qui eos imitando de
liquerant […] corrigant̄. Dū unus corripit̄. plurimi emdant̄.
Necesse est enim. ut p multoꝝ saluatione unus condēnet̄. quā
p unius licentiā multi piclitent̄. Ita ḡ delinquenti sermo ē p
ferendus. sicut ei qui corripit̄ expostulat salus. Qđ si opus est.
aliquam medicamenti salute uerbo increpationis aspgere. leni
tate tamen corde opus ē retinere. Doctores n̄nūquam duris
feriunt increpationibus subditos. qui tamen a caritate eoꝝ quos cor
ripiunt. n̄ recedunt. Magna est discipline magisterii subtilitas
discretionis. quatenus quisq; rector culpas delinquentiū discrete
nouerit parcere. & pie resecare. Qui aut̄ sic dimittunt peccata ut n̄
corrigant. aut sic quasi corrigendo feriunt ut n̄ dimittant. dis
cretionis spm̄ n̄ habet̄. Scriptum est in libro genesi. si recte offe
ras. & recte non diuidas. peccasti. Oblata recte diuidere ē. queli
bet bona nrā studia discernendo pensare. Qđ nimirum qui
agere dissimulat. etiam recte offerens. peccat. Sepe quod bo
no studio gerimus. dum discernere caute neglegim᷒. quo
iudicet̄ fine nescimus. Et non nūquā hoc fit reat᷒ criminis.
quod putat̄ causa uirtutis. Recte offerim᷒. cum bono studio
bonum op᷒ agimus. s; recte n̄ diuidimus. si habere discretionē
in bono ope post ponam᷒. Dix̄ abbas antonius. Sunt quidam

conterentes corpora sua in abstinen-tia. et quia non habent dis-
cretionem. longe facti sunt a deo. Dicebat abbas daniel. Quia
quantum corpus viriscit. tantum anima exsiccatur. et quantum
siccatum fuerit corpus. tantum anima viriscit. Dixit abbas pastor.
Malicia nequaquam expellit maliciam. Sed si quis tibi male fecerit. be-
ne fac ei. ut per bonum opus tuum. destruas maliciam illius. Interroga-
tus quidam senex. a quodam fratre dicente. quomodo invenio dominum. in ieiu-
niis aut in labore. laboribus ut in vigiliis. aut in misericordia. Re-
spondit. In his que enumerasti. et in discretione. Dico enim tibi. quia
multi affluxerunt carnem suam. et quia sine discretione faciebant hoc.
abierunt vacui. nihil habentes. De donis divinis. XLIIII.

Omnes dominus interni iudicii secreto moderamine. alii sermonem
sapientie. alii plenam fidem. alii gratiam sanitatum. alii operationem
virtutum. alii prophetiam. alii discretionem spirituum. alii genera lin-
guarum. alii interpretationem sermonum tribuit. Creator noster et dispo-
sitor. sic cuncta moderatur. ut qui extolli poterat ex dono quod habet.
humilietur ex virtute quam non habet. Atque ita fit. ut cum per inpensam
gratiam. unum quem sublevat. etiam per partem alteri alterum subdat. Omnipotens
dominus. sic cuncta moderatur. ut dum singula queque sunt omnium. uni-
posita quadam caritatis necessitudine. fiant omnia singulorum. et unus
quisque sic quod non accepit in altero possideat. ut ipse alteri possidendum.
quod accepit humiliter impendat. Sancta ecclesia. superni sui capitis corpus
est. in qua alius alta videndo oculus. alius recta operando manus.
alius ad cuncta discurrendo pes. alius preceptorum vocem intellegen-
do auris. alius fetorem bonorum que fraglantiam discernendo naris est.
Qui enim corporalium more membrorum dum vicissim sibi accepta
officia impendunt. unum de semetipsis omnibus corpus reddunt.
Miro consilio auctor et dispositor noster. huic illa largitur. que
alii denegat. Alii hec denegat. que isti largitur. Mensuras itaque si-
bi positas egredi nititur. quisquis posse plus quam accepit. conatur. Un-

malorum

quisq; fidelium cui fortasse tantummodo datum ē. pceptor̄ occul
ta disserere. si temptat etiā miraculis coruscare. aut is quē sup
nę uirtutis donum ad sola miracula roborat. etiam diuinę legis
pandere occulta ētendat. in precipitiū pedem porrigit. quia men-
surarū suarū limitem non attendit. Dicebant de abbate or̄. quia
neq; mentitꝰ ē umquā neq; iurauit. neq; maledix̄ hominē. neq;
sine necesse non fuit locutꝰ ē alicui. Venit aliquando abb hylarius de
palestina. ad abbatem antoniū in montē. & dixit ei abbas anto
nius. Bene uenisti lucifer qui mane oriris. Et dixit ei abb hylari
on. Pax ṫ columna lucis. qui sustines orbem t̄rarum. Dixit quidā abb.
qđ habitauerit in heremo. xl. annos solitarius quidam. qui interroga
tus a iohanne abbate. respondit. Quia ex quo cepi solitarius ēē. num
quam me uidit sol manducantē. Respondit abb iohannes. Nec me
irascentē. Dicebant de abbate arsenio. quia tota nocte uigilabat. &
quando uolebat circa mane dormire. dicebat somno. Veni serue ma
le. Et subripiebat parum somni sedendo. & statim surgebat.
Ex omnipotentis dī grā. ad bona opa conari quidē De grā dī. xlv.
possumus. sꝫ hęc implere n̄ possumus. si ipse non adiuuet qui iu
bet. Sciendum ē. quia mala nrā solummodo nrā sī. bona autē nrā. & omni-
potentis dī sunt. & nrā. Quia ipse aspirando nos puenit ut uelimus.
qui adiuuando psequitur ne inaniter uelimus. sꝫ possimus imple
re. quod uolumꝰ. Preueniente grā. & bona uoluntate subsequente.
hoc quod omnīpis dī donum ē. fit meritum nr̄m. Qđ bene pau
lus breui sententia explicat dicens. Plus illis omnib; laboraui. Qui
ne uideretur suę uirtuti t̄ribuisse qđ fecerat. adiunxit. Non autē
ego. sꝫ grā dī mecū. Interdum peccantib; nob. suā ds̄ grām n̄ ret̄
hit. ita. ut in spē diuinę ppiciationis mens humana ēsurgat.
Ab illo enim. nob omnīa bona. grā puueniente donantur. Pfectꝰ ho
minis. donum ē dī. nec a se potest quisquā. sꝫ a domino corrigi.
testante ppheta qui ait. Scio dn̄e. quia non ē hominis uia eī.

nec uiri est. ut ambulet & dirigat gressus suos. Spiritalis gratia non omnibus distributa. sed tantummodo electis donatur. Munera gratiarum alii ista. alii uero donantur illa. Nec datur habere ita una. ut non egeat alio. Posse fieri non est dubium. ut hi quos quidam uirtutum excellentia ante cedunt. diu repentina perueniente gratia. quosdam compendio secuturi fuerint. ut dum sint conuersione postremi. subito efficiuntur uirtutum culmine primi. Dum quisque aliquod donum accipit . non appetat amplius. quam quod meruit. ne dum alterius membri officium arripere temptat. id quod meruit perdat. Conturbat enim corporis ordinem totum qui non suo contentus officio. subripit alienum. Frater interrogauit quendam senem dicens. Si fuero in loco aliquo. & nata mihi tribulatio fuerit. & non habuero cui me committam. & indicem illi passionem anime mee. quid facio. Dicit illi senex. Crede in deum quia ipse mittet gratiam suam. & satis faciet tibi. si in ueritate rogaueris eum. Et addidit dicens. Audiui enim quia in scythi tale aliquid factum est. Erat ibi quidam qui sustinebat temptationes. & non habens fiduciam in aliquo cui confiteretur. parauit sero peram suam ut discederet. Et ecce nocte apparuit ei gratia domini in specie uirginis. & rogabat eum dicens. Nusquam uadas. sed sede hic mecum. nihil enim mali fiet tibi. ex his que audisti. Qui credens uerbis ei sedit. & statim sanatum est cor ipsius.

De bonis subiectis. Capitulum xlvi

AMMONENDI sunt subditi. ne prepositorum uitam temere. si quid eos fortasse agere reprehensibiliter uiderint reprehendant. ne unde recte mala redarguunt. inde elationis inpulsum. in profundiora mergantur. Ammonendi sunt subditi. ne cum culpas prepositorum. considerant. contra eos audaciores fiant. sed sic que ualde sunt eorum praua apud semetipsos diiudicent. ut tamen diuino timore constricti. ferre sub eis iugum reuerentie non recusent. Ammonendi sunt beniuoli subditi. ut sic alienis bonis congaudeant. quatinus habere & propria concupiscant. sic priorum facta diligendo laudent. ut etiam imitando multiplicent. ne si in hoc presentis

uitę stadio. ad certamen alienū n̄ deuoti fautores. ħ pigri exspecta
tores assistant. eo post certamen sine pmio remaneant. quo nunc
in certamine n̄ laborant. Et tunc eoꝝ palmas afflicti respiciant. in
quoꝝ nunc labore o ciosi pdurant. Valde peccamus. si aliena bene
gesta non diligimus. Sed nihil mercedis agimus. si ea quę diligimus.
in quantū possumus non imitam[ur]. Nra nimirū sunt bona alioꝝ.
quę & si imitari non possumus. in aliis amemus. Et amantium
fiunt. quęq; amant[ur] in nobis. Qui igit[ur] magnis uirtutib; in scę ecclię
sinu pficiunt. ppositoꝝ suoꝝ uitam despicere n̄ debent. cum ua
care eos reb; exterioribus uident. Quia hoc quod ipsi securitate intima
penetrant. ex illoꝝ adiutorio ē. qui cont[ra] pcellas hui[us] sclī exterius la
borant. Quantam enī candoris sui grām retineret. si bissum plu
uia tangeret. aut quid fulgoris atq; claritatis coccus. ut iacinthus
ostenderet. si hęc suscept[us] puluis fedaret. Sit ergo desup textura cilicii
fortis ad puluerē. sit intrius color iacintinus. apt[us] ad decorem.
Ornent ecclām. qui solis rebus spiritualib; uacant. tegant ecclesiam.
quos & labor rerum corporalium grauat. Nequaquam ergo contra
rectorem suū exteriora agentē murmuret. is qui int[us] scām ecclām
iam fulget. Si enim tu securę int[us] ut coccus rutilas. cilicium quo
ptegeris. cur accusas. Interrogauit abbas ioseph abbatē pastorē
dicens. Dic mihi quomodo monachus fiam. Et dix[it] illi senex.
Si uis inuenire requiem. & in isto sclō & in futuro. in omnī causa
dic. quid sum ego. & non iudices quemquā. Fr[ater] interrogauit
abbatē pastorem dicens. Quid faciam. quia pusillanimis fio dū
sedeo. Dicit ei senex. Nullum iudices. nullum spernas. neq;
condempnes. nulli detrahas. & ds tibi pstat quietem. & erit sessio tua
sine pturbatione. Uir quidam scs. cum audisset quendā pec
cantem. fleuit amare. & dixit. Iste hodie. ego crastino. Uerū
tamen quantumuis peccet aliquis ante te. non iudices eum.

sed magis iudica temetipsum peccatorē quam illū. Sepe aliquid a maioribus dispensatorię agit͠. quod a minoribus error͠ putat͠. Sepe multa a fortibus dicunt͠. quę idcirco infirmi diiudicant. quia ignorant. Unde et nonnulli subditi. cū hęc manum rep͠hensionis mittunt. sꝫ autta p͠timus ipsa sua temeritate deficiunt. Leuites ꝫ quasi adiuuans manum tetendit. sꝫ delinquens uitā p͠didit. quia dum infirmi quiꝗ fortium facta corripiunt. ipsi a iuuenetium sorte rep͠bantur. Ut thesaur͠ monachi i cęlo collocet͠. [illegible]

Dn̄s nos amonet dicens. Thesaurizate uob. thesauros in celo. ubi nec erugo nec tinea exterminat. Et quomodo unusquisꝗ ad p͠fectio nis culmē monachus p͠ueniat. ipse tūm dicit. Si uis p͠fectus eē. uade uende omnā quę habes. et da paup͠ibus. et habebis thesauros in celo. et ueni seq͠re me. Thesaurum ꝫ nr̄m frs̄ in celo ponamus. ubi hostem et expugnatorem non timeamus. Thesaurū itaꝗ op͠um. ut uirtutum nr̄arū collectimus in celo. ubi non timeamus occultum furem. neꝗ uiolentum raptorē. Patria enī nr̄a paradysus ē. In patria enim nr̄a p͠ modū tempo rī. multiplices nunc bonarum uirtutum debemus condere thesauros. ubi post finem hui͠ sc̄li. centuplicatos mereamr̄ recipe fruc͠t. Sc̄s enī dicit p͠pheta. in t͠ra sua duplicia possidebunt. id in t͠ra uiuentiū. beatitudinē mentis simul habebunt. et corporis. ubi dn̄s ih̄c xp̄c reformauit corp͠ humilitatis nr̄ę. configuratū corpori claritati suę. Magnus enī nos illic carorum numerus exspectat. parentum. frm̄. atꝗ sororum. copiosa t͠ba uidere desiderat. de sua iam immortalitate secura. sed adhuc de nr̄a salute sollicita. Ibi chorus patrarcharū. numerus p͠ p͠phetarū. ap̄lorū. uirginum. et omnium nos cernere desiderat cuneus sc̄orū. O quā grandis letitia ē. ad istorū omnīū sc̄orū p͠uenire consortiū. ad istorū omnīū felicē uenire cętum. O quā sūma et p͠petua felicitas. illic ap̄lorū glosos cernere choros. et exultantiū p͠phetarum. numerū uidere sacratum. Et int͠ uirginū. martirū. et cōfessorū. candid

tum cunctum int esse scoz. Dixit abbas yperichius. Thesaur monachi
e uoluntaria pauptas. Thesaur ista g t fr incelo. quia adrequiescen
dum sine fine st scta. Dicebat abb euagius. Cum sedes incella. collige
adte sensum tuum. et memor esto diei mortis. et tunc uidebis corpori
tuo mortificatione. Cogita cladem. suscipe dolore. horrere mundi
istius uanitates. Esto modestus et sollicit. ut possis semp ineode quietis
pposito pmanere. et non infirmaberis. Memorare etia et bona que st
iustis reposita. fiduciam habe ante dnm patre et xpm eius, cora anglis
et potestatib. atq omi plebe regni celoz. et dona ei et requiem gaudi
umq; sup bona uero istis reposita. gaude. et exulta. et letare. et his

De hac nos uirtute **De consilio. lxluiii.** Eqde firu festina.
csilii. salomon ammonet dicens. Audi fili csiliu. et suscipe dis
ciplinam. ut sis sapiens innouissimis tuis. Fili. sine consilio nihil
facias. et post factum n penitebis. Astut enim. omia agit cum
csilio. Et qui agunt cuncta cum consilio regunt sapientia. Nam dis
sipant cogitationes. ubi non e consilium. Ubi uero plures sunt
consiliarii. confirmant. Unguento et uariis odorib; delectat cor.
et bonis amici csiliis anima dulcorat. Cum dispositione init belli.
et erit salus ubi multa csilia st. Scientia sapientis. tamqua inun
datio habundabit. et consilium illius sic fons uite pmanet. Mag
na et enim res e bonu csilium. et monachis ualde pnecessarium.
Hanc igit consilii uirtutem. dilexert omis intra. qui ad celestem
uoluerunt ascendere patria. P hanc uirtute consilii. martyres
ut etia adomino reciperent uitam. morti mortalia sua tdidert
corpora. P hanc uirtute csilii. uirgines et confessores inseruitio
dni. usq infine pseuerauert. Graue aut consiliu cordis. omne
incstantia uagationis expellit. Sunt anime que leui motu. nc
ista. nunc illa desiderent. Omips g ds. quia ipsa leues fluctuati
ones mentiu. n leuit pensat. uagatione cordis. relinquendo dim
dicat. s; cum p gram respicit uagam mente. i consilii stabilitate

figit. Cum ds omnips. leues motus hominis. misericordit dignat aspice
hunc ptin ad estantię maturitate format. atq; supnę grę respectu.
cor ei ad grauitate consiliu repente pducit. In omi ope qd cogitas face
n̄ primu cogita dnm. & si secdm dnm e quod cogitas. diligent examina. &
si e rectum cora dno. pfice illud. si uero puersum fuerit. amputa il
lud ab anima tua. Ergo frs. omia que agim. cu consilio agamus.
quia scptu e. ante opa omia uerbu uerax pcedat te. & ante omne
actum. consiliu stabili. & in his omib; depcare altissimu. ut dirigat
in ueritate uiam tua. Si enim dns magnus uoluerit. spu intellegen
tię replebit te. & quasi imbres mittet eloquia sapientię. & aperi
in oratione os tuum. & diriget consiliu tuum in bono. & usq; in seclm
non delebit memoria tua. Uenit in initio cuersionis suę abb eua
grius ad quenda sene. querens consiliu. & dic ei. Dic m abba sermo
nem. quo saluus fiam. Ille aut dixit ei. Si uis saluus fieri. quan
do ad aliquem uadis. non pus loquaris. ante quam te ille inquirat.
Euagrius aut conpunct in hoc sermone dix. Crede m. multos codices
legi. & tale eruditione numqua inueni. Et multu pficiens erit.
Dixit abb pastor. Qui docet. & non facit quę docet. similis e canali.
quę omis ad se uenientes satiat. & sordes eor lauat. se aut ipsam
purgare non potest. S; omis spurticia & inmundicia in ea e. Fr interroga
n̄ no uit abb pastorem dicens. Qd e quod scptum est, qui irascit fri suo
sine causa. Et ille respondit. Ex omi re quare grauare uoluerit fr
tuus. si irasceris aduersum eu. donec oculum tuum dextru eiciat.
sine causa irasceris ei. Si aut aliquis uult te separare a do. pro eo irasc.

In ter cetera. De scificatione cordis & corporis. .xlviiii. Lect
de sanctificatione. sic apls paulus in epistola ad thesalonicenses
ait. Hęc e uoluntas di. scificatio ura. ut abstineatis uos a fornica
tione. Hęc est uoluntas di dicit. id e hęc placet do. ut uos corde pari
t scificati sitis & corpore. Nisi enim hęc placuisset. nob non inpasset
dicens. Sci estote quia & ego scs sum. dns deus ur. S; uere & absq; ul

la dubitatione. scimonia. qua scimoniales. & magnificentia. qua mag
nifici apud dnm efficiuntur sci. in scificatione eide nri creatoris e sistit.
Sicut scriptum e. Scimonia & magnificentia in scificatione ei. Hinc
& dns ait. Custodite pcepta mea. & facite ea. ego dns qui scifico uos. Que
uirt scificationis. quamuis omnibus inee debeat xpianis. maxime ta
men ordini cuenit. & edecet sacerdotali. Unde & dns moysi ait.
Uesties aaron. & filios ei. & scificabis illos. ut sacerdotio fungant mihi.
Et ne contaminet sacerdos in mortib; quia esecrat e do suo. & panes
ppositionis offert. Sit g scs. quia & ego scs sum ds. qui scifico uos.
Uere enim n corde & corpore scificato. do sacficium a sacerdote offerat.
n erit ei gratum. qui cor illi a fornicationis contagio. cognoscit esse
pollutum. Unde & in hoc loco. non solum thesalonicenses. s; & oms horta
t apls in xpo credentes. ut se abstineat a fornicatione. Quia sicut
p humilitate mentis custodit castitas carnis. ita p supbia carnis.
in inmundicia ruit libidinis. Et ido luxuriosis atq; supbis. fa
miliarit se plusqua ceteris peccatorib; consociant demones.
quia p luxuria carnis. suis eos diabolus e strigit catenis. ut a do
separati & demonib; sociati, regnu celoru n possint habere cu scis.
De hac scificationis uirtute sic et iohs apls ait. Omnis q habet spe
hanc in eo. sanctificat se. sic & ille scs e. Multi se dicunt spe habere
uite celestis in xpo. s confessione hanc neglegent uiuendo cuiacu
ait. Manifestu au de se indiciu spei supne exhibet. q bonis op
am dare actib; studet cert. quia non alit ad similitudine
di. quis in futuro puenie. nisi di scitate in psenti se scificando.
ide abnegando impietate & sclaria desideria. sobrie aut &
iuste. & pie uiuendo in it cet. Qui habet spe in dno. scificat se quantu
potest ipse intuendo. & ei p omnia gram flagitando qui ait. sine
me nihil potestis facere. & dicendo. Adiutor meus esto ne dere
linquas me. Ergo scificat nos. sic & ipse scs e. s; ille scs e in natura.
nos sci fide. Tempore enim antiquo epi. psbri. & diaconi uni

uxoris uiri. ordinabantur. modo autem quia sextatis sancta creuit mundi-
cia. ab omni carnali consortio. omnes illos sacrorum regula prohibet cano-
num. Nam et in ueteri testamento eo tempore tantum quo sacerdotes
presto erant altario. ab uxoribus suis se continebant concubitu. Hunc autem
quia cottidie corpus domini. aut conficiendum nobis est ad altare. aut su-
mendum a carnali concubitu cottidie nobis est abstinendum. Hinc pau-
lus thimotheum ammonet dicens. Exemplum esto fidelium. in
sermone. in conuersatione. in caritate. in fide. in castitate. Qui
enim aliis in sermone exemplum debet prebere, modum locutionis non
debet ignorare. sed diligenter debet attendere. quid, cui, quando, ut
quomodo debeat loqui. ut sermo eius non fatuus. sed secundum domini preceptum
sale sapientie sit conditus. Ille in conuersatione bonum aliis prebet ex-
emplum. qui caste. pie. et iuste. uiuit in hoc seculo. Ille in caritate
aliis bonum prebet exemplum. qui dominum ex toto corde. tota mente. tota
uirtute diligit. et proximum sicut se ipsum. Ille in fide bonum
prebet exemplum. qui recte credendo bene uiuit. et bene uiuendo
fidem rectam custodit. Ille in castitate aliis bonum prebet exemplum.
qui castitatis pulchritudinem diligens. non solum eam suo seruat
in corpore. sed etiam cogitationibus prauis totam custodit in mente.
quia nihil prodest incorruptio carnis. ubi non est integritas mentis.

VOCATIO diuine pietatis. De uocatione diuine pietatis.
que diuersis modis. in diuersis etatibus. et diuersis fit temporibus
in hominis merito. sed semper gratis ab ipso solo. proinde fit deo. sicut apostolus ait.
Sine penitentia sunt dona. et uocatio dei. Qui et ad timotheum dicit.
Qui liberauit nos. et uocauit uocatione sua sancta. non secundum opera nostra. sed
secundum suum propositum et gratiam. Uocantur enim ut dictum est multi diuersis
modis. quia alii tantum corporis sani uocantur diuine inspiratione.
Alii autem in infirmitate carnis afflicti. alii uero diuersis damnis. uel
tribulationibus uariis uocantur oppressi. Uocantur et diuersis etatibus quidam
alii in infantia. alii in adolescentia. alii in iuuentute. alii in se-

nectunt. uel etiam in decrepita etate uocant. Uocant et diuersis temporibus. quia alii primo mane. alii hora tercia. alii hora sexta. alii nona. alii uero uocant undecima. Quorum omnium nullus in inmunditia. sed omnes sunt uocati a sancto deo. in sanctificatione cordis et corporis. Sanctus enim deus. sanctos uult semper habere ministros. sic et idem in euangelio ait. Pro eis sanctifico me ipsum. ut sint et ipsi sanctificati in ueritate. Dixit quidam senex. quia duo fratres erant uicini. unus peregrinus. et unus incola. Erat autem peregrinus ille modicum neglegentior. ille uero incola. studiosus ualde. Contigit autem ut dormiret ille peregrinus in pace. Senex autem qui erat uicinus eorum cum esset prouidus. uidit multitudinem angelorum deducentium animam eius. Cum uenisset ad celum ut intraret. facta est questio de illa anima. Et uenit uox desuper dicens. Manifestum est quia modicum neglegens fuit. sed propter peregrinationem eius aperite ei. Et post hec dormiuit ille incola. et uenit omnis cognatio eius ad eum. Angelos uero non uidit ille senex uenire. adducendi animam illius. Miratus autem senex dixit. Quomodo ille peregrinus. cum neglegentior fuerit. talem gloriam habuit. et hic cum studiosus esset nihil huiusmodi meruit. Et uenit ei uox dicens. Hic studiosus cum uenit. ut dormiret aperuit oculos suos. et uidit parentes suos flentes. et consolata est anima eius. Peregrinus uero ille licet neglegentior fuerit. nullum tamen suorum uidit. et ingemescens fleuit. et deus consolatus est eum. Dicebant de abbate sisoi. quod in die dormitionis sue. cum sederent circa eum fratres. splenduit sicut sol facies eius. et dixit ad eos. Ecce chorus prophetarum et apostolorum uenit. Iterum dixit. Ecce angeli uenerunt accipere me. Et rursum facta est facies eius sicut sol. et timuerunt omnes. Dixit iterum eis. Uidete. ecce dominus uenit dicens. Afferte mihi uas electionis heremi. Et continuo reddidit spiritum. Et facto fulgore. repletus est totus locus ille odore suauitatis.

De dilectione et gratia dei. c. li.

De hoc capitulo. sic apostolus ait. Deus autem qui diues est in misericordia. propter nimiam karitatem suam qua dilexit nos. et cum essemus mortui peccatis. conuiuificabit nos xpo. cuius gratia sumus saluati. et conresuscitauit et consedere fecit in celestibus in xpo. ut ostenderet habundantes diuicias

grę suę ī bonitate sup nos in xp̄o ihu. G rā enī sumus saluati p fidē
aut̄ diues esse in nimia dicit̄. quia omīps ē. & mīa eī plena ē t̄ra. Di
ues aut̄ dś dicit̄ in nimiā. quia peccatores omīs misericordit̄ t̄buat
penitentiā. & in ea misericordit̄ ccedit pseuerantiā. Et diues dicit̄
ppt̄ karitatē suā. qua dilexit genus humanū. Intantū enī nos
dilex̄ omīps dś. ut filium suū morti traderet p nobis om-
nibus. Nimia enim id grandis caritas ē. p peccatoribus seruis. uni
genitum tradere filiū. & eosdē rebelles seruos. diligere tamq̄m
filios. Hinc & enī frs̄ considerare debemus. quantū nos dns̄ dilig
scos̄. qui tantum dilig̃e dignatus ē peccatores. qui cum essem̄ mortui
ppt̄ delicta nr̄a. uiuificauī nos xp̄o ihu. ppt̄ mīam suam. Unam
atq; eandē nob̄ t̄buens cum eo uitā habē ppetuam. Mortua enī
dicit̄ anima. quando a mortiferis uiciīs ēē dicit̄ maculata.
sic apls̄ ait. Et uos cum essetis mortui in delictīs peccatis urīs.
in quibus aliquando ambulastis. Manifeste mors animę. dici-
t̄ ēē peccatum. sic ppheta ait. Quia anima quę peccauerit. ipsa
morietur. Duobus & enī modis. uniuscuiq; hominis peccat anima.
idē non faciendo quę face iussa sunt. & faciendo quę uetita sunt.
Cuius grā inquit saluati sumus. idē n̄ ex operibus uitę nr̄ę opibus.
s; sola fide & babtismi grā. nr̄orum accepimus remissionē peccatorum.
Ipse enim dś nr̄. qui diues ē in nimiā frs̄. ppt̄ nimiā caritatē suam
qua dilex̄ nos conresuscitauit & csedere fec̄ in celestibus. in xp̄o ihu.
Considerate frs̄. quas grārū actiones creatori nr̄o referre debem̄.
quando in natura nr̄a. ipse creator & redemptor nr̄ xp̄c. & resur-
rex̄ amortuis. & ascendit ad celos. & sedet ad dexterā patris. in qua natu-
ra nr̄a. & nos consurreximus. ascendimus & sedemus ad dexterā patris. Unde
& uir scs̄. qui iuuenis in carne. conuersationē habet in celis. n̄ dubitat
dicere. qd̄ sci iam sedeant & regnent cū xp̄o in dextera patris. Quanta
sit beneficii magnitudo. & quā multiplex grā. qua nos dn̄o consedere
fecit. & conregnare cū xp̄o hinc conpbat quia nos qui quondā lege

tenebamur infernu. nunc in xpo regnemus. sedeamusq; cu eo. Uere habundans e gra.
que non solu peccata donauit. s; etia cu xpo nos resuscitatos. in dexta di collocauit. Dix cuidam epo anglis. Sic dilex ds hunc mundum. ut filiu suu unigenitum daret p eo. Cum igit inimici essent homines. mori p ipsis elegit. non multo magis domesticos effectos eos. et penitencia agentes sup his que gesserant. absoluit a penis. et pstat de his que ab ipso pparata sunt bonis. Hoc g fecit. quia nulla peccata hominu uincunt clementiam di. tantum ut p paciencia di. ea que pdie gesserant mala. abluant facti b; bonis. Cum eni misericors ds sciat infirmitates generis nri. et passionu fortitudine. et diaboli potentia atq; astutiam incidentib; hominibus in peccatis. quasi filius igne sciat. et expectat correctione eo p pacientiam habens in eis. Conuertentibus uero atq; exorantibus bonitate. tamqua infirmis compatit. et absoluit confestim eorum tormenta. et dat eis bona que pparata sunt iustis. Uero qui sci filii lucis uocent. [illegible] XII.

IOHANNES aplus ait. Annunciam uob quod ds lux e. et tenebre in eo n sunt ulle. Merito g qui filii di sunt. filii lucis ab aplo uocant. ubi ait. Omis eni uos filii lucis estis. et filii diei. n estis noctis. neq; tenebraru. Sicut enim dicunt filii dilectionis. t filii pacis. habentes in se dilectione et pacem. ita dicunt. et filii lucis. habentes in se fidei et sciencie lum. Unde et alibi paulus ait. Eratis aliquando tenebre. nc aut lux in domino. ut filii lucis ambulate. Sci siue filii lucis dicunt. t filii di. sicut dominus ait. Ego sum lux mundi. qui sequit me non ambulat in tenebris. s; habebit lumen uite. Et filii diei inquit. ide dni ihu xpi. qui dix aplis suis. Nonne xii hore sunt diei. Qui ambulat in die n offendit. Se eni die. et aplos significari uoluit horas. Nam ipse spualit uerus dies e. quia de ipso dictu e. Dies sciificat illux nobis. Duodecim u hore ut pdictum est. xii sunt eius discipuli. quia ut se diem ostenderet esse. xii disciplos elegit. Qui uero opat ueritate. et in luce uenit. lux est. et filius lucis. et diei. Sicut eni nemo a semetipso e. ita etia nemo a semetipso illuminat. s; illustrante illo de quo scptum e. Erat lux uera. que [illegible] illuminat omne homine uenientem in hunc mundu.

Quicumque enim a tenebris ignorantie. et a peccatis surrexerit. et inluminatus
ab ipso fuerit qui dixit ego sum lux mundi. qui sequitur me. non ambulat in te-
nebris. sed habebit lumen uite. merito filius lucis. et diei uocatur. Imitatione enim
non natura filii dei sumus. sicut ait saluator: ut sitis filii patris uestri qui in celis est.

De spe. De hoc spei capitulo. sic et apostolus paulus ait. Est autem fides sperandarum rerum.
non apparentium. Neque enim quod uidet quis sperat. Si quod non uidemus per patientiam
exspectamus. Spes est bonorum exspectatio futurorum. que exprimit humilitatis
affectum. et sedule seruitutis obsequium. Spes autem uocata est quod sit pes ad pro-
grediendum. quia quasi pes est. Unde e contrario dicitur desperatio cui nulla est
progrediendi facultas. quia dum quisque peccatum amat. futuram gloriam non
sperat. Ille enim fiducialiter exspectat. qui eius mandata fideliter seruat. Beata enim
recte ab apostolo dicitur spes. ubi filii dei merebimur esse. et heredes. Heredes quidem
dei. coheredes autem christi. ubi cum apparuerit similes ei erimus. quoniam uidebi-
mus eum sicuti est. Ubi et a peccatum nobis non dominabitur. et uita eterna perfrue-
bimur. Ubi splendorem solis et consortium obtinebimus angelorum. Hinc et alibi
apostolus ait. Propter spem que reposita est uobis in celis. Spes enim bonorum futurorum
modo non est carnalibus perspicua oculis. sed adhuc nobis reposita est in celis. De qua spe
idem apostolus ait. Quod oculus non uidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis
ascendit. que preparauit deus diligentibus se. Nam et spes omnium electorum
uita eterna est. que in celo adhuc in christo nobis reposita est. Sed cum christus apparu-
erit uita nostra. tunc et nos apparebimus cum illo in gloria. Nam et alibi idem
apostolus ait. Ipse autem dominus noster ihesus christus. et deus pater qui dilexit nos. et dedit con-
solationem eternam. et spem bonam in gratia. Ideo dicitur spes bona. quia scriptum est.
Sperantes autem in domino. non deficient omni bono. Dicitur et spes misericordie. quia speran-
tes in domino. misericordia circumdabit. Dicitur et a petro. spes uiua. quia uitam
nobis promittit eternam. Nam secundum qualitatem sue donationis. et adiun-
ta accepit nominis. Potest etiam multo clarius et excellentius. hoc in loco
spes bona in gratia. ipse qui cum patre et spiritu sancto solus est bonus accipi dominus
ihesus christus. De quo psalmista canit. Spes mea domine a iuuentute mea. Cau-
endum ualde est. ut neque per spem uenie. quam promittit deus. nos domino [illegible] perseue-

rant peccemus. neque quia iuste peccata distringit de uenia desperemus. sed utroque periculo euitato. et a malo declinemus. et de pietate dei ueniam non desperemus. Ut sine intermissione oret. xliiii.

Sine intermissione enim orare duobus modis mihi uidetur fieri posse. siue cordis intentione seu opere misericordię. Cordis enim intentione orat. qui desiderio supernę contemplationis afflatu. in amore sui creatoris totus est deditus. Ipsa enim amoris sui dei continuatio. sine intermissione est oratio. Fit et sine intermissione oratio. quando thesaurus elemosinarum thesaurizatur in celo domino dicente. thesaurizate uobis thesauros in celo. Per thesaurizate enim in celo. siue ille ambulet. sedeat. commedat. bibat. loquatur. taceat. dormiat. semper thesaurus eius qui in conspectu domini est reconditus. sine intermissione orat ad dominum. Unde et ipse dominus ait. Absconde elemosinam in sinu pauperis. et ipsa orabit pro uobis ad dominum. Orat et ille ut quidam uolunt sine intermissione. qui qualem se primum exhibet in oratione. talem se postmodum in ea conseruare studet. sicut et de anna factum legitur orante. quę in ipso conpunctionis affectu quo orauit permansit. usque dum adepta est a domino deo suo quod postulauit. Dicebant de abbate arsenio. quia uespere sabbati lucescente dominica. relinquebat post se solem, et extendebat manus suas ad celum orans. donec mane die dominico illustraret ascendens sol faciem eius. et sic residebat. Venerunt aliquando ad abbatem lucium monachi quidam qui dicebantur euchitę. hoc est orantes. Et interrogauit eos senex dicens. Quod est opus manuum uestrarum. Et illi dixerunt. Nos non contingimus aliquod opus manuum. sed sicut dicit apostolus, sine intermissione oramus. Et dicit eis senex. Et non manducatis. Illi autem dixerunt. Etiam manducamus. Et dixit eis. Quando ergo comeditis. quis pro uobis orat. Et iterum interrogauit eos dicens. Non dormitis. Et illi dixerunt. Dormimus. Dixit senex. Et cum dormitis. quis pro uobis orat. Et non inuenerunt quid ad hec responderent ei. Et dixit senex. Ignoscite mihi fratres. quia ecce non facitis sicut dixistis. Ego autem ostendam uobis quia operans manibus meis sine intermissione oro. Sedeo enim adiuuante deo infundens mihi paucas palmulas. et facio ex eis plectam. et dico. Miserere mei deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudi-

nem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Et dicit eis. Oratio est
an non? Et dixerunt ei. Etiam. Et ille dixit. Quando permansero tota die la-
borans et orans. facio plus minusve xvi (ei) nummos. et pono ex eis ad ostium
duos. et residuos manduco. Et qui accipit illos duos denarios. orat pro me
tempore quo ego manduco ut dormio. atque ita per gratiam dei impletur in me
quod scriptum est sine intermissione orate. Ut simus simplices sicut filii dei.
Ille enim est sine querela. qui quantum fragilitas permittit humana. R
vitam studet ducere sine culpa. Querelam enim contra dominum vel proximum.
commissa suscitat culpa. Ergo ille vivit sine querela. qui non ducit vitam
vitiis sordidatam. nec committit culpam unde illi iuste inferatur querela.
Et simplices sitis. sicut dicit apostolus. sicut filii dei. Deus enim simplex natura est.
Qui ergo iam filii dei sunt per adoptionem. et esse cupiunt per imitationem ne-
cesse est. ut sint simplices sicut columbe. Scriptum est enim. Simplicitas iustorum
diriget eos. Nihil enim simplici corde felicius. quia qui innocentiam erga
alios exhibet. nihil est quod pati ab aliis formidet. Habet enim quasi arcem
quandam fortitudinis simplicitatem suam. nec suspectus est pati. quod se fecisse
non meminit. Inmaculati. sine reprehensione. Ornatissimos et honestissimos
dei filios docet et cupit esse paulus. Maculatus est enim qui peccat. Macula
autem est ipsum scelus peccati. quod operatorem suum commaculat. atque contaminat.
Filii autem dei immaculati adiuvante deo. et sine reprehensione vivere
possunt. si reprehensionibus opera digna non agunt. quamvis a malivolis
reprehendantur. Beati enim immaculati in via. qui ambulant in lege domini.
Dixit sancta syncletice. Efficiamur prudentes et simplices sicut columbe. ut
astutie intellegamus laqueos eius. Nam prudentes fieri sicut serpentes
dictum est. ut non ignoremus impetus diaboli. et artes eius. Et enim simile aliquid
ex alio simili scelere superatur. Nam et simplicitas columbe demonstrat pu-
ritatem actionis. Ut omnia sine murmuratione faciamus. R
Qui enim contra dominum vel preceptoris sui murmurat precepta. hesitat sine
dubio laboris sui recipere premia. Omnes enim qui in heremo de filiis
israhel. contra dominum et moysen murmuraverunt. in ipso heremo auenenat

serpentium morsibus perierunt. et in repromissionis terram hereditate inter filios
non receperunt. Quisquis ergo in numero hereditatem inter electos dei. uelut inter filios.
uitam uiuentium habere desiderat. necesse est ut sine murmurationibus
in isto instanti seculo uiuat. Tanto enim quisque de presenti murmurat operati
one. quanto amplius desperat laboris sui eternam recipere retributionem.
Nam qui de spe retributionis — dubitat. in operibus duris positus. con
tra eruditorem suum dominum murmurat. Filius enim qui eruditur a patre.
ut eternam hereditatem accipiat. murmurare non debet. sed potius de patris
eruditione gaudere. Peruersa mens. quando per increpationem corripitur. aut
per predicationis dulcedinem ad bona suadetur. de correptione fit deterior. et ex
de in murmurationis iniquitate succenditur. unde debuit ab iniquitate
compesci. Quisquis pro peccato percutitur. nisi murmurando temptatur eo ipso iam
iustus esse inchoat. quo ferientis iustitiam non accusat. Hinc paulus ait.
Neque murmuraueritis. sicut quidam eorum murmurauerunt. et a serpentibus
perierunt. Narrat quippe liber numerus. quia pertesus in heremo populus
israel. itineris longi ac laboris murmurauit. et ideo dominus misit in illum
ignitos serpentes. Plage igitur serpentium ignitorum. uenena sunt uitiorum.
que animam quam tangunt. spiritali morte puniunt. Et bene mur
murans contra dominum populus. serpentium morsibus sternebatur. ut ex ordine
flagelli exterioris agnosceret. quanta interius per necem murmurando pa
teretur. Dixit [illegible] abbas ioseph. Quia tres ordines sunt honorabiles in con
spectu domini. [illegible] primus quando homo infirmatur. et adiciuntur ei temp
tationes. et [illegible] cum gratiarum actione suscepit. Secundus autem quando aliquis
omnia opera sua facit munda coram domino. et nihil in his querit humanum.
Tertium uero. quando aliquis sedet in subiectione. et preceptis spiritalibus
sine murmuratione obedit. et omnibus propriis renunciat uoluntatibus.

De hoc capitulo sic paulus ait apostolus. De circumcisione uitiorum. xvii.

Nos sumus circumcisio qui spiritu deo seruimus. et gloriamur in christo ihesu.
Ac si diceret. carnaliter circumcisi. Vos estis concisio pellis pro preputii uestri.
nos circumcisio cordis et corporis nostri. Vos bona dei a uobis ampu

tatis creaturam. nos a nobis uitia circumcidimus spiritualiter et peccata.
Unde et nos sumus circumcisio. qui spiritu seruimus deo. non uos. qui ma-
culam incisionis induxistis corpori uestro. Quod autem dicit. nos sumus circum-
cisio. qui spiritu seruimus deo. tale est quasi diceret. Nos sumus spiritualis circum-
cisionis iustitia. quia iustitia spiritualiter effecti. spiritualiter nostro seruimus auc-
tori. Non enim dixit. nos sumus circumcisi. uel habemus circumcisionem. sed nos su-
mus inquit circumcisio. id est nos sumus mundicia. et iusticia circumcisi-
onis spiritualis. habendo iusticiam et mundiciam spiritualem. In lege enim et in prophetis
dupliciter circumcidi iubemur. carne uidelicet et corde. Carne ubi ait. circum-
cidimini carne preputii uestri. Corde ubi ait. circumcidite preputia cordium uestrorum.
Nos uero in carne circumcidimur. si a nobis carnalia uitia abscidimus. id est
adulteria. fornicationes. inmundiciam. crapulam. ebrietates. et cetera his similia
que per carnis operantur concupiscentiam. Corde circumcidimur. si a nobis spiritua-
lia uitia abscidimus. id est superbiam. iactantiam. iram. rixam. odium. uel inuidiam.
et similia. Horum ergo omnium abiectio uiciorum. et bonarum assumptio uirtutum
faciunt hominem iustum. Et hec iusticia circumcisionis. qua iusti homines
efficiuntur. apostolo circumcisio uocatur. Qui in spiritu deo seruimus inquit. Deus enim
spiritus est. et sicut qui adorant deum in spiritu et ueritate oportet adorare. ita ut qui
seruit deo in spiritu et ueritate oportet seruire. Et gloriamur in christo ihesu. ac si
diceret. Nos qui spiritu deo seruimus. non carnaliter in carnis circumcisione. sed spiritualiter
in christo ihesu gloriamur. a quo et fidei uirtutem accepimus per quam in eo gloriemur.
Nam quod dominus die octauo est circumcisus. et post tricesimum tertium circum-
cisionis diem ad templum domini est delatus. ut hostia pro eo offerretur. et sanctus domini
uocaretur. mistice significat. quia nemo nisi circumcisus uiciis dignus
sit dominicis presentari conspectibus. nemo nisi mortalitatis nexibus ab-
solutus. superne ciuitatis gaudia potest subire perfecte. Nam ad hanc carna-
lium et spiritualium uiciorum circumcisionem faciendam. nos iacobus apostolus horta-
tur dicens. Abicientes omnem inmundiciam et habundanciam malicie. in
mansuetudine suscipite insitum uerbum. Primo corpus et mentem a uiciis iu-
bet circumcidi. ut digni existere possimus. quo uerbum salutis percipiamus.

Omnem quippe inmundiciam et carnis et anime nuncupat. In malicia uero tantum
ad interioris hominis prauitatem pertinere designat. Et hanc nos uitiorum circum
cisionem facere. petrus apostolus ammonet dicens. Karissimi. obsecro uos tamquam
aduenas et peregrinos abstinere uos a carnalibus desideriis. Aperte autem nos
docet a carnalibus desideriis abstinere. quia aduersus nostram semper mi-
litant animam. Et dum concupiscentiis blandientibus caro eneruiter subiugatur.
uitiorum exercitus firmiter aduersus armatur. Dixit abbas ammonas. Quia quattuor deci
dies fecerat in scithi deprecans deum nocte ac die. ut donaret ei uirtutem
superandi iram. **De fructu iusticie. lxviii.**

IACOBUS apostolus dicit. Fructus autem iusticie in pace seminatur facientibus pacem.
Omne quod in hac uita agimus. semen est future retributionis. Ipsa autem
retributio. fructus est operum presentium. apostolo testante qui ait. Quecumque enim
seminauerit homo. hec et metet. Et qui seminauerit in carne. de carne me-
tet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu. de spiritu metet uitam eternam.
Et ideo recte dicitur. quia fructus iusticie in pace seminatur facientibus pacem.
Fructus enim iusticie. uita eterna est. que operibus iustis retribuitur. quia qui inqui
runt pacem. secuntur eam. Ipsa pace student quasi optima semine terram
sui cordis aspergere. quo per cotidianum bone operationis incrementum. ad fruc
tum ualeant uite peruenire celestis. De quo alibi scriptum est. Qui seminant
in lacrimis. in gaudio metent. Hinc et paulus ad efesios ait. Repleti fructu
iusticie per ihesum christum. in gloriam et laudem dei. Hunc autem fructum iusticie.
in epistola ad galathas fructum spiritus nominauit dicens. Fructus autem spiritus est.
caritas. gaudium. pax. longanimitas. bonitas. benignitas. mansuetudo.
fides. modestia. continentia. castitas. Quo multiplici fructu uult nos
in die christi ihesu. esse repletos in gloriam et laudem dei. quia de omnibus bonis
que ab ipso accepimus. non nobis sed illi gloriam et laudem referre debemus.
cum psalmista dicentes. Non nobis domine non nobis. sed nomini tuo da gloriam.

Venerunt aliquando duo fratres ad quendam senem. Consuetudo autem erat non
manducare cotidie. Qui cum uidisset fratres. gaudens suscepit eos. et dixit.
Ieiunium suam mercedem habet. Iterum. qui manducat propter caritatem.

duo mandata implet. quando uoluntatem propriam dereliquit. et mandatum
impleuit. reficiens fratres. Dixit quidam patrum. Nisi prius odio habueris
non potes diligere; Nisi enim oderis peccatum. non facies iusticiam. Scriptum est.
Declina a malo, et fac bonum. Verumtamen in omnibus his. propositum animi
ubique requiritur. Adam enim in paradyso consistens. preuaricatus est man-
datum dei. iob autem in stercore sedens. custodiuit. Unde constat. quia
propositum bonum querit deus ab homine. ut semper timeat eum. Rubrica

Dominus in euuangelio ait. Ut ad innocentiam reuertamur infantie.
Amen dico uobis. nisi conuersi fueritis et efficiamini sicut paru-
li. non intrabitis in regnum celorum. Hoc non solum apostolis precepit dominus.
sed et omnibus credentibus in se. qui cupiunt in regnum intrare celorum.
Non enim precepit nobis ut etatem habeamus paruulorum. sed ut conuersationem tene-
amus innocentie. et quod illi pannos possident infancie. nos possideamus
puritatem innocencie. ut malicia non sapiencia paruuli simus. Hinc
itaque ipse dominus ait. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste.
hic est maior in regno celorum. Quasi diceret; Sicut iste paruulus. cuius uobis
exemplum tribuo non perseuerat in iracundia. non lesus meminit. non uiu-
dens pulchram mulierem delectatur. non aliud cogitat. et aliud loquitur. sic et
uos. nisi talem habueritis innocenciam. et animi puritatem regnum celorum
non poteritis intrare. Qua enim ratione ad innocentiam infancie peruenire possimus.
petrus apostolus exponit dicens. Deponentes ergo omnem maliciam. et omnem dolum.
et simulationes. et inuidiam. et omnes detractiones sicut modo geniti infantes rati-
onabiles et sine dolo lac concupiscite. ut in eo crescatis; Ac si diceret. Quia
iam renati estis per aquam baptismatis. et per spiritus sancti gratiam filii dei facti estis
per baptisma. estote modo per studium bone conuersationis. quales sunt infantes per
naturam innoxie etatis. id est non habentes maliciam. non dolum. non simula-
tiones. non detractiones. et ut omnis amaritudo. et furor. et ira. et indignatio
et clamor. et blasphemia tollatur a nobis. cum omni malicia. Et hoc mo-
do ad infancie innocentiam reuertentes. quasi lac maternum. desiderate uer-
bis sanctarum scripturarum recipere uerbum. ut in eo crescentes ad eum panem p-

fieri seamini comedendum. qui de celo descendit. et dedit uitam mundo. Paulus
autem de se. et sequacibus suis ait. Facti sumus paruuli in medio uestrum.
tamquam si nutrix foueat filios suos. Sciebat enim illud euangelicum a domino
dictum. Quicumque humiliauerit se. sicut paruulus iste. hic est maior in
regno celorum. Ideo se humiliabant in medio discipulorum suorum. ut et illis exem
plum preberent humilitatis. et sibimet premium acquirerent humiliationis.
Videndum tamen. quomodo hoc in loco laudabiliter dicat. facti sumus par
uuli. cum alio loco dicat. utinam non efficiamur paruuli. Quomodo uo
luntarie facti sunt paruuli. nolentes esse paruuli. Sed quales nos paruulos
cupiat paulus ipse exponens ait. Malicia paruuli estote. Et quales nos esse
paruulos non cupiat. ipse subdendo manifestat dicens. Utinam non efficiamur
paruuli fluctuantes. et circumferamur omni uento doctrine. Ergo boni duobus modis
efficimur paruuli. id est habendo. et non habendo. Habendo humilitatem.
puritatem. et innocentiam. non habendo maliciam. dolum. et inuidiam. Apostolus
autem paruulus factus. non habendo maliciam. dolum. et inuidiam. factus est
magnus habendo humilitatem. puritatem. et innocenciam. insuper et haben
do ubertatem doctrine. de qua tamquam nutrix suos fouebat filios. quibus et di
cebat. Tamquam paruulis in christo. lac uobis potum dedi. non escam.

PETRUS in epistola sua ait. De eo quod iusti lapides uiui uocentur. c. xx.
Et ipsi tamquam lapides uiui. superedificamini domos spirituales.
Superedificari illos dicit. quia sine domino ihesu christo. lapide scilicet uiuo. nul
la edificatio spiritualis stare potest. Fundamentum enim aliud nemo potest
ponere preter ipsum. cuius participatione fideles. lapides uiui efficiuntur.
qui per infidelitatem lapides mortui fuerant. duri scilicet et insensibiles.
quibus merito diceretur. Auferam a uobis cor lapideum. et dabo uobis cor
carneum. docibile scilicet ad euangelicam recipiendam doctrinam.
Tamquam lapides uiui. ad spirituale edificium aptantur. qui per discretionem
eruditi doctoris. amputatis actibus et cogitationibus superfluis. uelut
ictu quadrantur securis. Lapis etenim quadratus. in quocumque latere uersus
fuerit. eque stat. Iustus uero qui in prosperitatibus non eleuatur. ad aduersitatibus non

frangitur uituperationibus non deicitur suasionibus ad malum non trahitur. lapis
quadrus est. Sicut enim ordine lapidum in pariete portantur alii ab ali
is. ita portantur fideles a precedentibus in ecclesia iustis. Portant et ipsi per doctri
nam et tolerantiam sequentes. Et hoc ordine alii ab aliis portantur iusti
usque ad ultimum iustum. Qui cum a prioribus portetur. quem portare debe
at. ipse non habebit sequentem. Qui autem omne edificium portat. et ipse
a nemine portatur. dominus est christus. Unde et lapis a propheta preciosus uocatur in
fundamento fundatus. Item uiuos lapides apostolus appellat electos. ut con
tum insinuet bone actionis eorum. Mortui namque idem materiales lapides
ubicumque a structore positi fuerint. insensibiliter manent. aut etiam
lapsi decidunt. Non ergo nos beatus petrus talium lapidum insensibili
tatem uult imitari. sed tamquam lapides uiuos. fundamento christi super
edificari. ut uidelicet nos iuuante gratia dei. sobrie. et iuste. et pie uiua
mus in hoc seculo. Tamquam lapis ergo uiuus edificatur a christo in domo eius. quicumque
donante et adiuuante ipso. bonis indefessus insistere curat operibus.
In templo ergo uiuo. et sancto. non possunt lapides poni. nisi uiui et sancti. Ergo omni
labore nitendum est. ut simus illi lapides. de quibus scriptum est. Lapides
sancti uoluuntur super terram. et cum fuerimus uiui lapides. et ex omni parte
dolati. edificemur in templum. et simus cum apostolis et prophetis. habitaculum
dei sanctum. non manu factum. De sufferentia temptationum. In[illegible]

BEATUS uir ait iacobus apostolus. qui suffert temptationem. quoniam cum
probatus fuerit. accipiet coronam uite quam repromisit deus diligenti
bus se. Huic simile est illud in apocalipsi. Esto fidelis usque ad mortem.
et dabo tibi coronam uite. Quam repromisit inquit deus diligentibus se.
aperte ammonens. quia tanto amplius gaudere in temptationibus opor
tet. quanto certius claret dominum his quos diligit. maius sepe temptatio
num pondus imponere. ut scilicet per
temptationum exercitium probentur in fide perfecti. Cum autem probati fuerint quia erant
esse fideles. hoc est perfecti et integri. in nullo deficientes. iure accipiunt
promissam uite coronam eterne. Duplex est enim genus temptationum

unū quod decipit. aliud quod probat. Sedm hoc quod decipit. scriptum est. nemo cum temptatur dicat. quoniam a deo temptatur. deus enim neminem temptat. Sedm illud quod probat. deus temptauit abraham. De qua temptatione et psalmista dominum postulans dicit. Proba me domine et tempta me. Scriptum est et alibi. Vasa figuli probat fornax. homines autem iustos temptatio tribulationis. Tribus enim modis temptatio agitur. suggestione. delectatione. consensu. Suggestione hostis. delectatione autem uel etiam consensu nostre fragilitatis. Cum hoste suggerente delectari. aut consentire peccato nolumus. temptatio ipsa nobis ad uictoriam peruenit. qua coronam uite mereamur accipere. Temptatus est iob multipliciter. sed quia nec possessiones. nec salutem corporis diuino amori preposuerat. temptari quidem suggestione hostili potuit. sed consentire. ut saltim delectari peccato nullatenus ualebat. Dixit abbas antonius abbati pastori. Hoc est magnum opus hominis. ut culpam suam super seipsum unusquisque ponat coram domino. et expectat temptationem usque ad ultimum uite sue tempus. Dicebat quidam senex. Quando temptamur. tunc magis humiliamur. quoniam deus sciens infirmitatem nostram. protegit nos. Si autem gloriamur. aufert a nobis protectionem suam. et perimus. Narrauerunt de quodam sene. quia sedens in cella sua. et sustinens temptaciones. uidebat demones manifeste. et contempnebat eos. Cum autem se diabolus uideret uinci a sene. uenit ostendens se ei dixit. Ego sum christus. Videns autem eum senex. clausit oculos suos. Et dixit ei diabolus. Ego sum christus. quare clausisti oculos tuos. Et respondens senex dixit ei. Ego christum hic no lo uidere. sed in illa uita. Audiens autem hec diabolus. non comparuit. De cognitione domini nostri ihesu christi. XXII.

PETRUS apostolus ait. Gratia uobis et pax adimpleatur in cognitione domini nostri ihesu christi. quomodo omnia nobis diuine uirtutis sue. que ad uitam et pietatem donata sunt per cognitionem eius qui uocauit nos propria gloria et uirtute. ac si diceret. Adimpleatur uobis gratia in eo. ut dominum nostrum ihesum christum perfecte cognoscatis. Et hoc quoque adhuc per eum cognoscatis. quomodo omnia nobis

diuine uirtutis sue donata sunt per eius gratiam. que ad uitam obtinen
dam. et pietatem conseruandam sufficiant. quia tanto quis perfectius
dominum cognoscit. quanto altius promissorum eius magnitudinem sentit.
Hinc paulus ait. Ad cognoscendum illum. et uirtutem resurrectionis
eius. Cognitio enim misterii incarnationis eius. passionis. et resurrecti
onis perfectio uite est. et thesaurus sapientie. Per cognitionem enim dei
et saluatoris nostri ihesu christi. omnia diuinitatis eius misteria. quibus sal
uamur agnoscimus. Tripliciter enim ad agnitionem christi uenire. scriptura
teste didicimus. Primum ut credamus eum filium esse dei patris om
potentis. et cum patre et spiritu sancto. unum esse deum in trinitate. Secundo ut di
ligamus eum ex toto corde. tota mente. tota uirtute. quia ut iohannes ait
omnis qui diligit. ex deo natus est. et cognoscit deum. et qui non diligit. non nouit
eum. Tercio si mandata eius seruamus. eodem iohanne teste qui ait.
Qui dicit se nosse deum. et mandata eius non custodit. mendax est. In hoc enim
scimus. quoniam cognouimus eum. si mandata eius obseruamus. Et uirtu
tem resurrectionis eius. Agnoscimus enim uirtutem resurrectionis
christi. quando credimus quia deus eum suscitauit. et nos cum illo sus
citauit per uirtutem suam. et a dampnatione mortis eripuit. et ereptos in
hereditate eterna. ut filios ad patris dexteram collocauit. Octaua autem
die dominus a mortuis resurgens. exemplum nobis future resurrecti
onis. et mysterium ostendit noue conuersationis. De clarificatione

D e domino nostro ihesu christo. sic paulus dñi nr̄i ihu x̄ in sc̄is suis
apostolus dicit. Cum uenerit glorificari in sanctis suis. Ille qui in
gloria naturaliter sua. semper gloriosus. semperque manet glorificatus in iudi
cio cum uenerit. iudicare uiuos et mortuos. et secundum promissionem
glorificabitur in sanctis suis. ipse cum illis gloriosus et glorificatus appa
rens. claritate potentie sue clarificans illos. Sic et idem per
dominus ait. Et claritatem quam dedisti mihi. dedi eis. Et alibi. Fulge
bunt iusti. inquit sicut sol. in regno patris mei. Quam gloriosa et
perpetua gloria glorificati in iudicio cum christo apparebunt electi

Veniet ergo in iudicio apparere in sanctis suis glorificatus. qui iniquis apparuit in passione sua despectus. et qui ante pilatum. et pontifices iudeorum in primo adventu apparuit humilis et pusillus. in secundo gloriosus. magnus. et excelsus apparebit deus. Et ammirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. Ipse enim dominus noster ihesus christus. qui semper ammirabilis est in sua divinitate. factus est et nobis ammirabilis in sua nativitate et humanitate. ammirabilis in conceptione. ammirabilis in nativitate. ammirabilis in resurrectione. admirabilis in ascensione. Ipse adhuc ammirabilis apparebit in omnibus qui ut credendum est crediderunt in eum. in ultima iudicii revelatione. ut ab illo mirabili. mirabiles facti ——— vivant cum illo. in eternum glorificati. Ipse enim est mirabilis deus. de quo et esaias ait. Et vocabitur nomen admirabilis. mirabilis inquit deus in sanctis suis. Cuius gloriam resurrectionis viderunt. et crediderunt populi christiani. et in iudicio gloriam magestatis eius soli videbunt electi. Ut ambuletis digne deo.

Consiliarius. et cetera. Et david

Post acceptum sacramentum babtismatis et impleamini agnitione voluntatis eius undam. et per manus impositionis episcopi susceptam spiritus sancti gratiam. XXVII.

potissimum est hominum impleri cognitione voluntatis dei. ut ea que sunt voluntatis dei faciat. et in omnibus secundum eius voluntatem vivat. Quia quanto quisque voluntatis dei habuerit cognitionem. tanto et magestatis eius habebit timorem. et cordis erga eum tenebit dilectionem. et in tantum digne deo poterit ambulare. et in tantum illi placere. et in omni opere bono fructificare. Ille ergo digne deo ambulat qui fidem quam in babtismate perdidit accepit gratiam. cottidie operibus bonis accumulat. qui membra sua que sunt super terram mortificat. ut spiritualiter deo vivat. et ei cui se probavit. iuste et pie vivendo placeat. Deo per omnia placentes. Nemo ergo deo placere. et adveram potest beatitudinem pervenire. nisi per mortificationem viciorum et adsumptionem virtutum. per fidem rectam. et operationem sanctam. Et neque in hoc seculo. sine his duabus rebus. si tamen operandi affuerit tempus.

quisq; iustificationis consequit' gram. neq; infructo uitam posside-
bit etiam. In omni ope bono fructificantes. Ille bene in omni
bono ope fructificat. qui accepto in corde ubi semine. ut tra bona
æ optima. aliud tricesimum. aliud sexagesimu. aliud centesimu
fructum affert in paciencia. Et notandum. quia tacite in hoc lo
co desidiosas corripit mentes. qui in melius non crescunt. nec
bonum opantes in uirtutib; pficiunt. s; tantum sibi sufficere cre
dunt. l quia non opant' malum. ut quia reliquerunt corpore mu
dum. nescientes quia pexercicia sapientię æ meditationem diui
narum scripturarum. æ puritate bonoz opum. nouus cotidie cres
cens æ placens deo efficit' homo. Dixit abbas pastor: quia sicut fu
mo expellunt' apes. ut tollat' dulcedo opum earum. ita æ corpora
lis requies. timore dni expellit ab anima. æ auffert ab ea omne
opus bonum. Dix' itium ipse. Abhominatio ē dō omnis corpora
lis requies.

De eo qd n omib; placere debeam

HINC paulus ait. Si adhuc hominib; placere uellem. xpi seruus non essem.
idē si iudeis carnalit' in obseruantia. ut praue uiuentib; xpianis
in prauitate eoz consensissem. Cui sententię contraria ē illa. ubi ait.
Sine offensione estote. iudeis æ gentib; æ ecclę dei. sicut æ ego per
omia. omib; placeo. Nam cur omib; placeret. ipse exponendo sub
iungens ait. Non querens qd mihi utile ē. s; quod multis. ut salui
fiant. Qui enim omnium utilitatē æ salutē querebat. omib; se place
re dicebat. Hoc aut' apli bonu. monachi tenentes exemplu. non sui
tantum utilitati debent ēē contenti. s; magis quę conueniunt
pximis. non quę sunt sua singuli considerantes. s; quę aliorum.
Qui tantūmodo quę sua sunt. idē quę sibi soli necessaria sunt
considerat. æ de fraterna salute. l de eius temporali utilitate n curat.
sine dubio a caritatis tramite. in quo omnis animaru salus
consistit declinat. Qui uero de sua ac pximoz utilitate. atq; sa
lute sollicit'. quicquid ualet utilitatis. quasi sibi superioribus

fr̄ib; impendere satagit. sibimetipsi phanc humilitatis obedientiā
uitę celestis gaudia ampliora conquirit. Placet ḡ paulus homi
nib; & nonplacet. quia hominib; bene. iuste. & recte uiuentibus
inomīb; suis conuersationib; uerbis placet & actibus. cunctis aut̄
praue & male uiuentib; c̄tra dictor existens nec uerbis placet.
nec morib; Sunt & enim inhac xp̄i latissima atq; magnifica ecclīa.
quę ē pmundi quadratum climatem. tensa duo genera. bene
uolentium scilicet atq; maleuolentiū. Beneuolentib; aut̄ in
omīb; placet paulus. maleuolentib; uero. inomīb; displicet
paulus. Sicut enim in area mixta sunt gn̄a cū paleis. ita &
ecclię adhuc degenti intra. mixti sunt mali cum bonis.
Dehac enī bonoꝝ & maloꝝ mixtā. sic legimus inpauli. q̄m
adtimotheū misit epistola . Inmagna inquit domo. non
solum sunt uasa aurea & argentea. s; & lignea. & fictilia. &
quedam quidē inhonorem. quedā aut̄ incontumeliā. Pmag-
nam aut̄ magni domini domum. potest designari ecclīa
xp̄i. uniuersum diffusa porbem. inqua sunt uasa aurea.
hominum uidelicet corda. intellectu sp̄uali repleta. & uelud
auro obrizo. uirtutib; uariis rutilantia. Sunt & argentea.
nitore eloquentię clara. & officio p̄dicationis plucida. Sunt
& lignea. supba scilicet stulta. & insensibilia corda. Sunt & ficti
lia. fragilia quoq; & t̄renadeīra sumpta. & t̄renis actib; de-
dita. s; aurea & argentea. inhac magnā xp̄i ęcclīa honore sunt
digna. Qui enim aūt apl̄s bene ministrauerint. duplici hono-
re digni habeant̄. Lignea aut̄ & fictilia. merito sunt incon
tumeliam. quia mētem habentes stultam atq; supbam. dn̄i
sui iusta. non custodierē p̄cepta. Dixit scā sinclethice. Quia
oportet nos pdiscretionē animas gubnare. & in congrega
tione manentes. non quę nr̄a sunt querere. neq; seruire
pprię uoluntati. s; secdm̄ fidem pat̄ sp̄uali obedire. Dixit Vl̄o

quidã senex. Numquam desideraui opus. quod mihi, tale eet. ut fri meo dispendium faceret. huiusmodi habens spem. quia lucrum fri s mei. opus fructificationis e mihi. Ut nob alterutru culpa

Dns in euangelio ait. Si offers munus dimittam querela. tuum ante altare. et ibi recordatus fueris quia xxvi fr tuus habet aliquid aduersu te. relinque ibi munus tuum ante altare. et uade prius reconciliari fri tuo. et tunc ueniens offeres munus tuum. Hoc preceptum quamuis historialiter sit tenendum. spiritualiter tamen semper a nob e complendum. Spiritualiter autem templum nrm interior homo nr e. altare fides nra e. munus prophetia. doctrina. oratio. ymnus. et psalmus est. Quod si presens fr fuerit qui habet aliquid aduersum nos. poterimus eu non simulato. sed sincero animo lenire. atque ad gratiam ueniam postulando reuocare. si tamen hoc coram dõ non pigro motu corporis. sed celerrimo dilectionis affectu fecerimus. De hoc capitulo. sic paulus apls ait. Subportantes inuice. et donantes uobismetipsis. siquis aduersum aliquem habet querelam. sic et ds donauit uobis. Hortatur autem nos apls. ut simus subportantes inuice. id e ut mores. actus. et sermones nros. patienter pro xpo. et omia onera nra portemus inuicem. pro amore frno. quia qui frm sicut semetipsu diligit. patienter pro illo omnia portat et sustinet. Donantes uobismetipsis siquis habet aliquem aduersus querelam. Habet enim aliquis aduersus alium querelam. quando eum quis ledit. etiam sine causa. Ac si diceret. Sicut et ds donauit uobis. ita et uos. Sicut et ds donauit uob omia peccata per sacri baptismatis undam. ita et uos non aliqua. sed omia de cordib; uris debetis frib; donare comissa. quia iustissimum est apud dm. ut iuxta mensuram pietatis eius. qua nra nob donau

delicta. donemus nos fr̄ib; omīa que nobis cōmiserunt
peccata. ut liber dō dicere ualeamus. dimitte nobis debi
ta nr̄a. sicut & nos dimittim̄ debitorib; nr̄is. ac p̄omīs
culpas. que in nobis committunt̄. parati simus ignoscere.
si nobis desideramus ignosci. Nemo ērā se teneat n̄
remittendo. ne cont̄ illum teneat non ignoscendo.
Ait enī dn̄s de seruo nequam. qui noluit conseruo suo
dimittere culpā. Irat⁹ dominus ei tradidit eū torto-
rib;. quo usq; redderet uniuersum debitum. Cui⁹ ex-
emplum cauere nos ammonet dicens. Sic & pater
mēs celestis faciet uobis. si n̄ remiseritis unusquisq;
fr̄i suo. de cordib; ur̄is. Ne dicas lingua. ignosco. & cor-
de differas. Conscientiam enim tuā dś conspicit. Vis ḡ
ut tibi dś omīa debita dimittat. dimitte & tu omīa
debitori tuo. Hanc ḡ regulam ponis hoc pacto & placi
to. cum dō obligaris cum dicis. dimitte nobis debita
nr̄a. sicut & nos dimittim⁹. Hinc & alio loco dn̄s ait. Di
mittite. & dimittet̄ uobis. date. & dabit̄ uobis. Interro
gat⁹ est senex. q̄d ē humilitas. et ille respondit. Si pec
canti inte fr̄i ignoueris. ante quam apud te peniten
tiam agat. & bene facias his qui tibi male faciunt. Dix̄
abbas antonius. quia de p̄ximo est. uita. & mors. Si enī
lucremur fr̄em. lucrabimur dn̄m. Si aut̄ scandalizam̄
fr̄em. in xp̄o peccamus. Dicebat abbas ẏperichius. Eri.
pe fr̄em a peccatis. quanta ē̄ uirtus sine inp̄pio. q̄m
cōuertentes dś non repellit a se. Verbum aut̄ malicie &
nequitie. non habitet in corde tuo aduśus fr̄em tuū.
ut possis dicere. dimitte nob̄ debita nr̄a. sicut & nos
dimittimus debitorib, nr̄is. De hoc capitulo & alibi
scriptum ē. Ut sitis sine querela. & simplices sicut

filii dei. Ille enim est sine querela. qui quantum fragili
tas permittit humana. uitam studet ducere sine culpa
Querelam contra dominum. ut proximum. commissa suscitat culpa.
Ergo ille uiuit sine querela. qui tamen non ducit uiuens sordida
nec committit culpam. unde illi iuste inferatur querela. Dei
Hinc apostolus ait. Quod estis filii dei. quod filii dei sumus et heredes. et here
misit deus spiritum filii sui in corda nostra. des dei, uero nostra. Z...
clamantem abba pater. Numquam enim auderemus dicere.
pater noster qui es in celis. nisi diceret scientia spiritus habitantis
in nobis. Ut enim probaremus nos adoptatos esse a deo in filios.
spiritum suum dedit nobis. qui signum patris ostendat esse
in filiis. ut audeamus dicere abba. quod est pater. quod iudeis
dudum dicere non fuerat concessum. Itaque iam non su
mus serui. sed filii. Quod si filii et heredes per deum. idem si filii su
mus. consequenter nobis debetur hereditas patris. ut quomodo
spiritum filii dei accipientes facti sumus filii. ita in libertate
de seruitute mutati. heredes simus dei patris. coheredes autem
ihesu christi filii eius. Nam et alio loco idem apostolus ait. Gratias agen
tes deo patri. qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum
in lumine. Pars sortis sanctorum. congregatio est adunata. et
in una societate iuncta omnium electorum. sicut et alibi
dicitur. Vos autem dominus multiplicet. subauditur innu
mero electorum suorum. ut sitis sancti et inmaculati. in gremio
scilicet congregationis sanctorum. Fit ergo pars sortis sanctorum in lu
mine. et illustratur a lumine. quando fit in christo. et illu
stratur a christo. quia solet in sorte hereditas significari.
sicut scriptum est. Sorte diuisit eis terram in funiculo dis
tributionis. Dicamus. quia sicut omnis electorum populus.
pars. et funiculum hereditatis dicitur est. scriptura dicente.
pars autem domini populus eius. iacob funiculus hereditatis.

tis ei. ita pars & hereditas sortis scorum ipse dominus e. qui
dixit ad aaron. Ego pars & hereditas tua. in medio filiorum
isrl. Nos autem cum aplis & omnibus scis societatem habentes.
gras agentes do patri. oremus. ut dignos nos faciat in par
tem sortis scorum in lumine. idem ut pars. & sors. & here-
ditas domini ee mereamur. ut ipsum dnm saluatorem
nrm. in sorte & hereditate sempiterna feliciter possideamus.
& in lumine. idem in ipso. & per ipsum illuminati. in eternum

Si quis Quomodo lucri faciat xpm homo. felices permaneamus.
monachus mortificauerit membra sua. Rxviii.
que sunt sup terram. & tollens crucem suam. secutus fue-
rit xpm. & mortuus mundo, & tropheum mortifica
tionis sue dominice passionis affixerit ligno. ita ut
dicere possit cum paulo. ego per legem legi mortuus
sum. ut do uiuam, xpo confixus cruci. iste potest lucrifacere
re xpm. Xpc enim & ueritas. & caritas. & sapientia. & iu-
sticia. & scificatio dicitur. Qui enim hec omnia sibi bene ui-
uendo acquirit. xpm procul dubio lucrifacit. Vel certe
qui fratrem suum qui xpi est membrum predicando. & bo
num exemplum ostendendo lucratus fuerit. xpm
lucrifacit. Beatus enim augustinus ait. Si quid forte
peruersum uideris, corrigere & emendare non cesses. fac
quicquid potes, pro persona quam portas. Noli quiescere lu
crari xpm. quia lucratus es a xpo. Nam & secundum intel
legentiam huius sententie. qui intellegit sui causa xpm
hominem factum. passum & mortuum. & a mortuis resur-
rexisse. & in celos ascendisse. spretis omnibus que sunt mun
di. recto cursu eum fuerit secutus. ut ipsum xpm ap-
prehendat a quo est comprehensus. iste feliciter lucrifacit xpm.
Hinc & alibi idem apostolus ait. Mihi autem absit gloriari. nisi

in cruce domini nostri ihesu christi, per quem mihi mundus crucifixus est et ego mundo. Non in propria iusticia gloriari debet monachus, ut in doctrina aliqua, sed in fide crucis christi, per quem sibi omnia sperat dimitti peccata. Invicem ergo sibi mortui esse debent et mundus monacho et monachus mundo, et nihil debet monachus concupiscere que sunt mundi, nec mundus habere debet quod concupiscat in monacho. Solus ergo potest in cruce christi gloriari qui tollit eam et sequitur salvatorem, qui crucifigit carnem suam cum viciis et concupiscentiis, qui mortuus est mundo et non contemplatur ea que videntur, sed que non videntur et eterna sunt. De eo quod dominum a monachis annunciantur virtutes

Hinc petrus apostolus ait: Ut virtutes annuncietis eius Rom qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Sicut enim hi qui de egiptia servitute liberati sunt per moysen carmen triumphale post transitum maris rubri et dimersum pharaonis exercitum domino cantaverunt, ita et nos oportet post acceptam in baptismo remissionem peccatorum dignis beneficiis celestibus rependere gratias et eius semper annunciare virtutes. Si virtutes suas omnipotens deus taceret, nullus agnosceret, nullus amaret. Virtutes ergo suas annunciat, non ut laudibus suis ipse proficiat, sed ut hi qui hunc in sua laude cognoverint ad perpetuam hereditatem perveniant. Idcirco deus laudes suas indicat, ut valeamus eum audientes cognoscere, cognoscentes amare, amantes sequi, sequentes adipisci, adipiscentes vero eius visione perfrui. Hinc propheta ait: Virtutem operum suorum dominus annunciabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium. Ac si aperte dicat: Idcirco fortitudinem sue operationis insinuat, ut eam qui audierint donis spiritualibus ditescant. In spiritualibus enim donis proficere est digne deo cot-

tidie ambulare. & dedie indiem inuirtutib; scis pficē.
donec aduisionem omipis ualeat puenire. ut dicatur cū
ceťis scis deeo. Ibunt deuirtute inuirtutem. uidebitur
deus deorum insyon. Ille uidelicet uidebit̄ anob insyon.
id ē inspeculatione supna. qui nos uocauit ī suū regnū
& glam. Vocauit prius pfidē. postea u° uocauit pspeciem.
quando eum facie uidebim̄ adfaciē. & illā desiderabile
audiemus uocē dicentis. Uenite benedicti pařs mei. pcipi-
te regnū quod uob paratum ē aborigine mundi. In quo
regno & glā ętna. & uita manet ppetua. Beatus iob de
hac annunciatione uirtutū subfigura nrī redemptoris
ait. Terra, ne operias sanguinem meū. Terra namq; sangu
inē xpi nō opuit. quia scā ecclia redeptoris sui misteriū
ī cunctis iam mundi partib; pdicauit. Ipse enī sanguis
redemptionis qui sumit̄. clamor nrī redemptoris ē. Ergo
ut sacramentum dominicę passionis in nobis n̄ sit oci-
osum. debem̄ immitari quę sumim̄. & pdicare ceťis quę
ueneramur. Hinc tūm beat̄ iob ait. Neq; inueniat locū n̄
inte latendi clamor mš. Locum enī latendi clamor ei
in nob inuenit. si hoc quod mens credit. lingua taceat.
S; ne in nobis clamor ei lateat. restat. ut unusquisq;
iuxta modulū suū. uiuificationis suę misteriū pximis
innotescat.

Sic & cetera. De eo qđ donatū sit scis pati p xpo.

Paulus apľs ait. Vobis donatū ē p xpō. [30.]
nonsolum ut ineū credatis. s; etiam ut pillo paciamini.
Notandum. quia & fides qua xpm credimus. & passio-
nes quas pillo patimur. a dō patre p xpō nobis donant̄.
Non enim aliis. s; amatorib; xpi. p xpo pati cōceditur. Un
de & non nobis inpassionib; p xpō dolendum. s; multō
magis ē gaudendum nob & exultandū. quia & apli ibant

gaudentes a conspectu concilii. quoniam digni habiti sunt
pro nomine ihesu contumeliam pati. Non solum nihil nocet quod
bonum facientibus mala irrogat. sed etiam causam maioris
beatitudinis prestat. iuxta illud euuangelicum. Beati qui per-
secutionem patiuntur propter iusticiam. quoniam ipsorum est regnum celorum.
Hinc et alibi paulus ait. Ob quam causam etiam hec patior: sed
non confundor. Ob quam causam dicit. id est propter predicationem euuan-
gelii. et fidem domini nostri ihesu christi. Pro christo enim pati. non confusio.
sed magna debet fidelibus esse gloriatio. Christus enim ait apostolus factus
est nobis iusticia. Pati ergo pro christo. pati est propter iusticiam.
Beati enim ait dominus. qui persecutionem patiuntur propter iusticiam
quoniam ipsorum est regnum celorum. Confundantur ergo illi qui propter
iusticiam persecuntur electos. quia eos cruciatus expectat eter-
nus. Non confundantur electi. quibus pro breuibus tribulationibus
gaudium eternum. pariter celorum tribuetur et regnum. Hinc
et petrus ait. Si quid patimini propter iusticiam. beati eritis.
Non solum inquit nil uobis nocet. qui bonum facientibus
mala irrogat. sed etiam cum uos propter bona. que exercetis
hostis insequitur. causam uobis maioris beatitudinis prestat.
cum patientie uestre uires exercet. Ipse etenim dicit. Melius est
enim bene facientes si uelit uoluntas dei pati. quam ma-
le facientes. Hec sententia illorum monachorum stulticiam
arguit. qui cum pro culpis arguuntur a fratribus. uel etiam excom-
municantur patienter tolerant. Si uero sine culpa. uel
uerborum contumelias. uel aduersa queque patiuntur a prepositis.
mox ad iracundiam prorumpunt. et qui antea uidebantur in-
noxii. per inpacientiam et murmurationis audaciam. cul-
pabiles se reddunt. et noxios. Et mihi si daretur optio.
mallem sine culpa. quam culpa subiacere uerberibus. uel
excommunicationibus. Qui enim iustus et sine culpa pa-

tē. xp̄m imitatr̄. Qui uero in flagellis corrigit. latronē illu
imitatr̄ qui xp̄m in cruce cognouit. et p̄ crucē paradisū cū xp̄o
intrauit. Qui u° nec inter flagella desistit a culpis. sinistrū imitatur
latronē qui ppt̄ peccata in crucē ascendit. ac p̄ crucē in tartarū
ruit. Dix̄ scā sincletice. Quātuis concidat̄ corpus infirmitatib;
et ualidis inflammet̄ febrib; n̄ deficias in p̄ssuris s; magis gau
deas qr̄ uisitauit te dn̄s. 7 dices. Castigans castigauit me dn̄s.
et morti n̄ tdidit me. Si ferrū es. spera adhibitū t igne.
Aurū es. s; p igne pbatior eris. Qđ si iustus es. et hec pateris.
de magnis ad maiora pmoueris. Interrogauit quidā fr̄ senē dicēs.
Dic m̄ unā rē quā custodiā et uiuā p eā. Et dix̄ ei senex. Si potueris
contumeliā pati et sustinere. magnū ē hoc. et sup omēs uirtutes. Qui
contēptū et iniuriā et dāpnū pacient̄ fert. potest saluus ēē.

De eo qđ xp̄c p dilectione nr̄a tradidit semetipsū. LXXI.

Dicit enī paulus apls. Gr̄a uobis et pax
a deo patre nostro et dn̄o ihu xp̄o. qui dedit semetipsū p
nobis. In tantū enī xp̄c nr̄am dilex̄ uitā. ut p illa suā pone
ret animā. Dedit enī semetipsū dn̄s ih̄c xp̄c morti ut nos
a periculo mortis eriperet. 7 ereptos pat̄ in filios adoptaret.
Mortuus ē nāq; ne nos mori timeremus. Resurrexit. ut et nos
p eū resurgere ualeam̄. Eripuit de p̄senti sclō nequā. ut nobis
glām pariter et uitā donaret et̄nam. Nos enī filius dī eripu
it a raptore iniquo. ut pprio nos redderet dn̄o. Tunc enī nos
xp̄c nos eripuit de p̄senti sclō nequā. cū nr̄am in uiciis enu
tritā in meliorē mutauit uitam. cū conuersationē nr̄am
tantū mutauit in melius erexitq; sublimius. ut cū paulo
dicere possim̄. Nr̄a aūt c̄uersatio in celis ē. Uerūtō q° sua et eor̄.
conuersationē in celis ēē dicit paulus. qui relictis terrenis
toto desiderio cogitant de celestib;. et mente pura et deuo
ta. n̄ ea que sunt terrena et caduca. sed ea desiderant que

sunt celestia et eterna. Voluntas enim fuit dei patris ut dominus ihesus christus
pro nostris traderetur peccatis. et uoluntas fuit christi ut patris faceret
uoluntatem. sicut idem dominus per prophetam ait. Ut facerem uoluntatem
tuam. deus meus uolui. Ipsius enim sumus factura creati in christo
ihesu in operibus bonis. que preparauit deus ut in illis ambulemus. Hoc
quod uiuimus. quod speramus. quod intellegimus. et credere possumus
ipsius est. quia ipse conditor noster. nos autem factura eius sumus. Ad
hoc enim nos creati dicimur in christo ihesu. creati utique non quod ante
non fuimus. sed renati in christo. ut creati in operibus bonis. que prepa
rauit deus in illis ambulemus. in caritate radicati et fundati
Caritas christus est. et in caritate id est in christo radicati et fundati ita
esse debemus. ut in eius amore firmiter perseueremus. Fundamentum
enim aliud nemo potest ponere preter id quod positum est. quod est
christus ihesus. Veritatem autem facientes in karitate crescamus. in illo per
omnia qui est caput christus. Veritas enim christus est. et caritas christus est.
et iusticia. et sanctificatio. et pax christus est. Qui ergo hec omnia que
christus est facit. in super et mandata eius custodit ueritatem facit.
et in caritate id est in christo cotidie crescit. De eo quod apostolus ait

Spiritum nolite extinguere. .LXXXII.

Ac si dicat. spiritus sancti gratiam quam baptizati per manus impo
sitionem et crismatis accepistis unctionem. nolite pra
ue uiuendo extinguere. sed eam integram et inuiolatam in uestro
corde et corpore seruate. Unde et ad ephesios idem ait apostolus.
Nolite contristari spiritum sanctum dei in quo signati estis in die
redemptionis. Signaculum enim sancti spiritus in die quo baptizati su
mus et confirmati accepimus. quod utique fideliter seruare debuimus.
Hoc ergo signaculo sancti spiritus ideo qui credit deo signatur ab illo. ut
seruet eum et ostendat illud in die redemptionis purum atque sin
cerum. et nulla ex parte mutilatum. Unde et iohannes apostolus ait.
Et uos unctionem quam accepistis ab eo maneat in uobis. desi

diceret. Hoc dn̄o adiuuante procurate. ut sp̄s sc̄i grām quā in
baptismo ēcepisti estis integrā uīo in corde & corpore seruetis.
& hoc sit sp̄m nolite extinguere. Potest unctio eī de quo iohan
nes loquitur. & sp̄c de quo paulus sp̄m nolite extinguere dicit.
ipsa karitas di intellegi. que diffunditur in cordib; nr̄is per sp̄m
scm̄ qui datus est nob; que citissime ad obseruanda dī man
data cor qd̄ implet inflammat. que aprauae uiuentib; post
um & inuidiā extinguitur atq; discordiā. Extinguitur & sp̄c pre
dicator qui audientib; salutis p̄dicant uerbū. a circadicenti
ū. resistentiū & exasperantiū malicia auditor. ita ut magis
eis tacere libeat quā p̄dicare delectet. & ita fit ut per hec exa
sperationē auditor p̄dicatoribus tollatur uerbū. Unde & ezechi
eli dn̄s ait. Adherere faciā tuā linguā palato tuo. & eris mutus nec
quasi uir obiurgans. q dom̄ exasperans ē. Uenit quidā senex
ad aliū senē. & dix unus ex eis. Ego mortuus sum huic sclō.
Ait ū dicit eis. Ne cōfidas internet ipsū donec exeas de corpore
isto. q situ mortuus es. satanas mortuus n̄ est. Dix abba pa
stor. quia semper homo humilitatē & timorē dī ita incessabi
liter respirare debet. sicut flatū quē na regis ribus adtrahit
atq; emittit. Dix iterū. quia proicere se in conspectu dī. & n̄ se
ipsum extollere. & mittere post tergū p̄priā uoluntatē.
ferramenta sunt quib; anima operatur.

De nociua curiositate monachorum. Cap̄ xxiii.

Paulus ap̄s dicit. Rogam̄ aūt uos frs̄ ut quieti sitis. & ut urm̄
negociū agatis. & operemini manib; urīs. Ac si diceret.
Ab om̄i uos inquietudinis & curiositatis abstinete uicio.
ut quieti facti urm̄ agatis negociū. Ille igitur suū agit
negociū. q post posito curiositatis uicio de salute sua
incessanter est sollicitus. Ha ille monachus alienū agit nego
tiū, qui curiositatis uicio suā oblitus uitiosam discutere

uitam, alienam inuestigare sollicite curat. Inde et ad eos scđe in secunda
ad Thessalonicenses ait epistola. Audiuimus enim quosdam inter uos ambulantes inquie
te, nichil operantes, sed curiose agentes. In hac breui sententia
multum paulus monachorum reprehendit uitam. inquietudinem ui
delicet et ociositatem. et curiositatem. et multiloquium. in quo secundum
salomonem non effugitur peccatum. Inquietudo quoque que et alio nomine
curiositas appellatur grande est uicium. quia nec corpus quietum. nec
animam dimittit esse sine peccato. Dum enim sollicite aliorum do
mos circuit. uel aliena acta curiose perquirit. procul dubio in
multis offendit. Nam curiositatis uicio indesinenter comitatur
ocium. Ociositas enim inimica est animę. Melius est enim monachis ut
obedientes sint prepositis suis ad omnem obedientiam utilitatis
suę. et cum silentio id est ab omni uicio inquietudinis et curiosita
tis et uerbositatis alieni. manibus operantes suum panem mandu
cent. et intellegant de se ipsis illud psalmigrafi dictum. Opera
manuum tuarum manducabis, beatus es et bene tibi erit. Dicebat
quidam senex. Propterea non proficimus quia nescimus mensuras nostras neque pati
entiam habemus in opere quod cepimus. sed sine labore aliquo uirtutis
uolumus possidere. Dicebat abba pastor. quia abbas ysidorus
allocutus sit aliquando plebem dicens. Fratres, nunquid non ad laborandum ue
nimus in locum hunc? et nunc uideo quia nullus hic labor est. Ego igitur
missa pelle [l pera], uado ubi est labor. et ibi inuenio requiem. Quendam
senem rogabant fratres quiescere a graui labore. Ille autem respondit eis.
Credite mihi filii, quia abraham penitebit cum uiderit magna et preclara
dona dei cur amplius non fuerit in laboribus decertatus. De regula apostoli

Hinc paulus ait. Quicumque hanc regulam apostoli posita
secuti fuerint. pax super illos et misericordia. Doctrina dei quedam
regula sermonis est, que inter iusta iudicat et iniusta. Qui secutus hanc
fuerit. pacem habebit in semetipso. que exuperat omnem sensum.
et post pacem misericordiam consequetur. Noua creatura est generatio christiana.

quia christus nouus homo uenit in mundum. et noua precepta dedit mundo,
et super obseruantes pax et misericordia. Idem ipse apostolus dicit. Uerumtamen ad quod perue
nimus ut idem sapiamus et in eadem permaneamus regula, id est in ministerio
permaneamus fidei ad quod christus uocante peruenimus, et nihil extra regule disci
plinam in conuersatione fidei sapiamus. Sapiamus hoc quod commune sit et
modestum in euangelica ueritate, et in eadem fidei regula maneamus.
Regula autem hoc loco fides uocatur catholica. Regula uero ab eo quod
recte ducat. et recte regat est dicta. Unde et illa patrum instituta
que recte uiuere catholicam docent ecclesiam canones uocantur. Canon
autem grece latine uero dicitur regula. Hinc et alibi paulus ait. Denun
tiamus autem uobis fratres in nomine domini nostri ihesu christi ut subtrahatis uos ab omni fratre
inquiete ambulante, et cetera. Ista denuntiatio non est ab auditoribus
paruipendenda quia regali est auctoritate fulcita. quando in nomine domini
nostri ihesu christi est denunciata. Et quamuis apostolica caritate sit plena. au
ctoritate tamen continet regiam, que fidelium omnium salubriter ca
tenam ad rectam animarum perducit regulam. Ait enim. Ut subtrahatis uos
ab omni fratre inquiete ambulante, et non secundum traditionem quam acce
perunt a nobis. Hic auctoritatem firmam subtrahendi se a prauis
hominibus ab apostolis scilicet accepit ecclesia. Regulam enim bene ambu
landi id est bene et iuste et pie uiuendi tradiderunt fidelibus apostoli,
quam omnium fidelium debet tenere firmiter ecclesia, que ad illorum regu
lam suam uult dirigere uitam. Isti quoque regule norma omnibus christianis
ipsorum apostolorum facta est uita. Unde sequitur. Ipsi enim scitis quemadmo
dum oporteat uos imitari nos. Ac si diceret. Quia iam frequenter
et uerbis uobis prediximus, et exemplis ostendimus, ideo notum est
uobis quomodo oporteat uos imitari nos. Libenter facite quod hor
tamur, si a nobis traditam fidei uultis tenere regulam. Dixit quidam
senex. Scriptum est, iustus ut palma florebit. Significat autem hic
sermo bonum actum altum et rectum et dulcem. Est enim in palma unum
in cardium. omnem habens operationem in se. Similiter autem et in uiro

iusto repperit unu ei & simplex in ee cor: add'm tantum respiciens.
Est au et albu. habens illuminatione fidei. Et omnis operatio iusti. in
corde ipsi e. Na et acum stimulo ei. aduersus diabolu e pugnacu

Ut uigilantes sint monachi. LXXV.

Paulus apls nos ammonet dics. Non dormiam sicut ceteri. s;
uigilem. id n dormiam sic ceteri infideles. iniusti. iniqui. q
ignorantie et torporis somno depressi. et peccator suor mole gra
uati. qd illis in futuro eueniat puidere n ualent. qui ta grau
t turpitq dormiunt. ut ad sui custodia cordis oculos n aperiant.
qui nichil de futura gla. s; semp de psenti cogitant uita. non de
his que n uident & eterna s. s; semp de his cogitant. que uiden
tur et caduca et tempna s. Nos au n sicut illi dormiam. s; uigilemus.
Hinc nos et marc euangelista salubrit ammonet dics. Uigilate
g q nescitis quando dns ueniat. ne cu uenerit inueniat uos dor
mientes. Beati serui illi quos cu uenerit dns inuenerit uigilan
tes. Vigilat enim qui ad aspectu ueri luminis oclos apertos tenet
Uigilat qui seruat opando qd credit. Uigilat qui a se torporis
& neglegentie tenebras repellit. Hinc & apls idem alibi ait. Siue ui
gilem. siue dormiam. simul cu illo uiuam. id e siue uigilem ad
custodia nre salutis. siue dormiam a nociuis hui sli curis. simul
cu illo uiuam. id e semp cu xpo et in xpo simus qui p nob mortuus e
& resurrex. De hac salubri uigilatione et dormitione in canticis
canticor salomon ait. Ego dormio. et cor meu uigilat. Ac si dice
ret. Quanto magis a terrenis uelut dormiens quiesco curis. tanto
magis liberi cor meu ad sui contemplationem uigilat creato
ris. Illa enim anima in eternum semp cu dno uiuet. que hic illi
p dilectione adherens, a tergo ei nuqua recedit. Unde et dns inqt.
Qui diligit me. me sequat. et ubi su ego. illic et minister meus erit.
id e meru in perpetuo uiuens. semp gliosus & immortalis regnabit.
Dix abba euagri. Si deficis animo ora. sic scriptu e. Ora au cu timo

re tremore. et labora sobrie et uigilanter. Ita oportet orare. maxime propter malignos et nequitias uacantes inuisibiles inimicos nostros qui nobis in hoc precipue impedire nituntur. Dixit iterum. Quando cogitatio con traria in corde uenerit. noli alia paludis per orationem querere. sed ad uersus eam que te impugnat. gladium lacrimarum exacue. N

De pugna uirtutum contra uitia. ·LXXVI.

Tunc se ipsi sancti uiri ab uitiorum colluuione detergunt. dum ab eis contra singula uicia. uirtutes singule obponuntur. Et aduersus imperia uitiorum contrariis uirtutibus est pugnandum. Contra luxuriam cordis ad hibenda est munditia. contra odium dilectio preparanda. contra iracun diam patientia preponenda. contra timorem fiducia est adhibenda. contra tristiciam gaudium adhibendum. contra accediam fortitudo. contra auaritiam largitas. contra superbiam humilitas est obponenda. sicque singule uirtutes nascentia contra se uitia reprimunt. Libidinem enim abstinentia domat. que quantum corpus inedia frangit. tanto mens ab illicito appetitu reuocatur. Et aduersus iram tolerantia dimicat. et merorem tristicie spes eterni gaudii superat. et quem turbata mens de ex terioribus afficit. dulcedo interioris tranquillitatis linit. Aduersus inuidiam preparatur karitas. et aduersus ire incendia mansuetudinis ad hibetur tranquillitas. Cum dominio uitiorum contradicimus. cum iniquitati que nos a deo separat reluctamur … consuetudini uolenter resistimus. et desideria peruersa calcantes. contra hec ius a nobis libertatis ingenite uindicamus. Uitiorum agminibus acerrimo conflictu resistimus cum culpas penitendo percutimus. et maculas sordium fletibus lauamus. forti ter contra uitia reluctamur. Dixit abba agathon. Quia secundum uolunta tem meam numquam dormiui retinens in corde aduersus quemquam do lorem. neque dimisi dormire alium habentem aduersum me aliquid. Dixit abbas machari. Age fiducialiter o fili. Nam et ego per uiginti annos non pane. non aqua. non somno satiatus sum. panem quidem pensatum acci piens. aquam uero ad mensuram. somno autem parietibus me dumtaxat inclinans.

surripere paululum festinaba͞. Dix͞ abbas isidor⁹. Si cogitationes non habem⁹. ferarū similes sumus. S; si inimic⁹ qđ suū est exigit. nos quoq; qđ nr̄m ē implere debem⁹. Insistam⁹ orationi. & inimic⁹ fugat͞. Uaca meditatione dī. 7 uinceis. P seuerantia boni uictoria ē. Certa & coronaberis. Dix͞ abbas iohes. quia ianua dī humilitas ē. & patres p multas contumelias acti. gaudentes intrauer͞t in ciuitat͞ dī. quia humilitas & timor dī. supant om̄s uirtutes. Debet ḡ monachus ante om̄a humilitat͞e habere. Hoc ē enī int͞ octo primū saluatoris mandatū dicentis. Beati pauperes spū. qm̄ ipsor ē regnū.

De odio & correptione fr̄m. § lxxvii. Jcelonii.

Paulus ap͞ls ait. Si quis aū non obaudit uerbo nr̄o p ep͞lam hunc notate. & n̄ cōmisceamini cū illo ut confundat͞. & nolite quasi inimicū existimare illū. s; corripite ut frēm. Ac si diceret. Si eum auctoritas ep͞le nr̄e non corrigit. p litteras uras q̄ sit ipse nobis innotescite. ut a nob corripiatur. & etiā p nr̄am ep͞lam excommunicet͞. Et uos n̄ commisceamini tā diu excōmunicato quā diu obediens p̄ceptis consentiat ap͞licis. & sic abutrisq; a nob uidelicet & a uobis confusus, tandem aliquando resipiscat. & emendatus p̄ceptis nr̄is obediat. Aptū hoc in loco ap͞ls dat indiciū ut cū excōmunicato nec in actu. nec in cōsilio. nec in aliq cōmisceat͞ consortio. In uno enī eodēq; homine & frn̄itatē simul diligere. & uicia possum⁹ odire. Aliud enī ē quod fr̄ ē. aliud qđ uitiosus homo est. Diligam⁹ ḡ in eo frn̄itatē nr̄am. & odio habeam⁹ uiciositatē suam. P sequam⁹ in eo uitiū. & emdatū ut nosmetipsos diligam⁹ eū. Hinc beat⁹ gregori⁹ ait. Sic sic nimirū pximis nr̄is exhibere o du discretione debem⁹. ut diligam⁹ in eis qđ sunt. & habeam⁹ odio quod uitiosi s̄. Dix͞ q̄dā senex. Quia debet homo mortificare se ipsū ab om̄i re mala. priusq̄m de corpore egdiat͞. & n̄ ledat ullū hominē. Et n̄ habuerit homo in corde suo q peccator ē. ds non exaudiet eū. Quid ē in corde habere q peccator ē. Id ē si quis portat

peccata sua. & non uidet peccata proximi sui. Quando enim dimiserit homo uoluntatem suam. tunc ei reconciliabitur deus. & suscipit orationem eius. Si consideremus peccata nostra. non uidemus peccata proximi. Stulticia enim est hominum habenti mortuum suum, & relicto eo abire & flere mortuum proximi sui. Quando enim manu domini occidit omne primogenitum intra egipti. non erat domus in qua non iaceret mortuus. Non enim est homo qui uiuet & non peccet. Unusquisque ergo mortuum id est peccatum suum flere debet. Peccatum enim mortuum dicit propheta ubi ait. qui lauatur a mortuo & iterum tangit mortuum. id est qui plangit peccatum & iterum committit peccatum. nichil proficit lauatio eius.

Ut mentis lumbos succinctos habeat monachus. LXXVIII.

PETRUS apostolus ait. Propter quod succincti lumbos mentis uestre sobrii perfecte. sperate in eam que offertur uobis gratiam in reuelatione ihesu christi. Ac si diceret monachis. Quanto magna est uobis gratia promissa. tanto amplius digni esse curate. ut eam percipere ualeatis. Et recte dicit sperate in eam que offertur uobis gratiam. in reuelatione ihesu christi. quia qui succinctis lumbis mentis id est & mente & corpore castus. domini aduentum exspectat. merito quando reueletur sperat. Hinc & paulus ait. State ergo succincti lumbos uestros in ueritate, id est perfecti state. lumbos mentis accincti. hoc est in omni prelio uiriliter preparati. & ab omnibus curis seculi expediti. Quod iuxta carnis membra & corporis. omnia membra anime in scripturis uocentur. nulli dubium est. De quibus unum puto esse nostrum membrum lumbos. quos ut accingamus a ueritate percipitur. Sint lumbi uestri precincti. & lucerne ardentes in manibus uestris. Hinc propheta ait. Accingite lumbos uestros super ubera uestra. Ac si dicat. In corde libidines resecate. ne exterius turpiter in forni[hole]catione cadatis. Nam castus corpore non tamen corde. nullum premium habet in retributione, & secundum ueritatis dictum. qui uiderit mulierem ad concupiscendam eam. iam mechatus est eam in corde suo. Si ergo primum fornicationes prohibeantur a corde. non perueniunt in opere. Sciunt non nulli iustorum quia ad comprehendendum cul

men pfectionis accincti. dum altiora interi appetunt. exteri cuncta
derelinquunt. Qui reb; habitis se nudant. gla honoris se expoliant.
qui internorum desideriorum p assiduitate se amici meroris afficiunt. ha
bere de exteriorib; consolationem nolunt. qui intrinsecus gaudiis dum men
te appiant. uitam in se funditus corporee delectationis necant. Talib;
namq; p paulum dr. Mortui enim estis. & uita ura abscondita e cum xpo in deo.
Hoc itaq; uocem psalmista expsserat cu dicebat. Concupiuit & defecit ani
ma mea in atria dni. Concupiscit & in di atria defic. qui cu eterna desiderat
in amore temporalium non perdurat. Hinc iteru psalmista dicit. Defi
cit in salutari tuo anima mea. In salutari g di anima iusti defice
re e. psentis uite bona eternitatis dilectione deserere. mansura quere
re. & reb; temporalib; fiducia non habere. De mortificatione uitior
Hinc paulus apls ait. Mortificate ergo mbra XXXVIII Fabla
ura que s sup terra. fornicatione. inmundicia. libidine & cetera.
ldo & hec uicia. & peccata nra dicunt & mbra. q p mbra nra sua
complent offitia. quib; nos consentire phibet apls dicens. Neq; exhibe
atis mbra ura arma iniquitatis peccato. s; exhibete uos do. Omnia u
generalit peccata & uitia unu diaboli faciunt corpus. cui hec spe
cialit hec q sequunt uitia dicunt menbra. Unde & in epla scribi
t ad romanos. Scientes q uetus homo nr simul crucifix e. ut destru
at corp peccati. ide crimina atq; peccata que simul unu corp ap
pellat. qd destrui dic p bona uita. & fidem catholica. Omis enim in
mundicia & libido uno nomine uocat fornicatio. que si pmu
auferat a cordis cogitatione. n prupunt in opere. Uerumtam si delectati
one t consensu fuerit lactatu ita crescit in colubru. ut mortifero suo
lactante occidat ueneno. Ergo n lactentur s; mortificentur a nobis.
t mortifi
ne fornicemi ab illis. Crucifigantur a nob. ne crucifigem ab illis. Hinc &
paulus iteru dic. Qui au sunt xpi. carne sua crucifixerunt cu uitiis
& concupiscentiis. Si omia simul uitia crucifixa s. & caro quasi in
cruce pendens nichil concupiscet. ut qd nobis lege que data e adu

tia coercenda. Simul illud notandum quod eos dixerit christi esse qui carnem
cum vitiis et concupiscentiis crucifixerint. contra illos qui solam fidem sufficere
arbitrantur. Fuit quidam senex magni viri prudentes, qui affirmabat di No
cens. Quia virtutem quam vidi stantem super baptisma. eandem vidi etiam
super vestimentum monachi quando accipit habitum spiritalem. Cuidam seni
data est gratia videndi que fiebant. et dicebat. Quia vidi in cenobio ali
quando meditantem fratrem in cella. et ecce demon veniens stabat fo
ris cellam. et dum frater ille meditaretur. non prevalebat ingredi. Cum autem cessasset
a meditando. tunc ingrediebatur ille demon in cellam. De gratia lacrima
Scriptum est, quia axa filia caleph suspirans dixit rum. cap. xxx.
patri suo. Terram benedictionem, terram australem et arentem dedisti mihi,
iunge et irriguam. Et dedit ei pater suus irriguum superius. et irriguum in
ferius. hoc significans quod a creatore et patre nostro deo cum magno gemitu
querendum est nobis lacrimarum gratia. Sunt namque nonnulli qui iam alia
dona perceperunt, quod significabat australis terra, sed adhuc lacrimarum non
acceperunt gratiam. Duo enim sitiens anima prius timore compungitur post amo
re. Prius enim in lacrimis sese afficit, quia dum malorum suorum recolit, pro his perpeti
supplicia eterna pertimescit. At vero cum longa meroris anxietudine fuerit
formido consumpta. quedam iam de presumptione venie securitas nascitur. et
in amore celestium gaudiorum animus inflammatur, et qui prius flebat ne du
ceretur ad supplicium, postmodum flere amarissime incipit. quia differtur a regno.
Contemplatur etenim mens que sint illi angelici chori. que societas sanctorum spirituum,
que maiestas interne visionis dei. et amplius gemit (plangit) quia bonis perennibus
deest. quam flebat prius cum mala eterna metuebat. Sicque fit, ut perfecta compun
ctio formidinis, trahat animum compunctioni dilectionis. Irriguum quippe
superius accipit anima. cum sese in lacrimis celestis regni desiderio affli
git, irriguum vero inferius accipit. cum inferni supplicia flendo pertimescit.
Dicebant de abbate arsenio, quod toto tempore vite sue sedens ad opus manuum
vero pannum habebat in sinu propter lacrimas. que crebro currebant ex oculis
eius. Dixit sancta sincletica. Labor est et certamen magnum in primis qui convertuntur

ad dnm. postea aut inenarrabile gaudium habent. Sic enim qui ignem accende
re uolunt primo fumant. et sic obtinent qd uolunt. ita oportet nos
diuinum ignem cum lacrimis atq; laborib; in nobis ipsis accendere. Scrip
tum e enim. qr ds nr ignis consumens e. Dix senex. Quom umbram corpo
ris nostri ubiq; nobiscum circumferim. sic debem fletum et compunctionem hab
nobiscum ubicumq; sum. Dix abbas ipenchi. Nocte et die laborat mona

chus uigilans. in orationib; et permanens. compungens aut cor suum producit
lacrimas. et celeri p uocat misam di. *De eo qd sci monachi filii*
Hinc dns ait. Beati pacifici. *di uocentur. XXXI.*
qm filii di uocabunt. In pace pfectio e. ubi nichil repugnat.
Et ido filii di pacifici s. qm nichil in eis resistit do. Pacifici aut in se
metipsis sunt. qui oms animi sui mot componentes fiunt regnum di
Si filii di sum. pacifici ee debem. Pacificos enim ee oportet di filios et
humiles. mte mites. corde simplices. sermone puros. animo inno
centes. affectu ccordes. sibimet unanimit coherentes. Hinc et iohes
apls ait. Uidete qualem caritatem dedit nob pat. ut filii di nominem
et sim. Magna e gra conditoris nri. qua nobis donauit. ut eum ama
re et nouerim et possim. et ita amare. ut patrem filii. Cum et hoc magnum
eet si sic amare illum possem. quom fideles serui amant dnos suos.
Qualit aut filii di effici debeam. uide iohes in euangelio testat. Quotquot
aut receperunt eum dedit eis potestatem filios di fieri. his qui credunt
in nomine eius. Per fidem enim et dilectionem filii di efficim. Magna
beniuolentia. magna mia. Unic natus e. et noluit manere un.
s; ds unicum eundemq; ipsum quem genuerat. et p quem
cuncta creauerat misit in hunc mundum. ut n eet unus.
s; frs haberet adoptatos. Non enim nos nati sumus de do quom
ille unigenit. s; adoptati per gram eius sumus. Ex munere
enim diuino pri potestatem accepim adoptionis. postea ut
filii di ee mereamur consecuti sum. Hinc iterum idem
iohes ait. Karmi. nc filii di sumus. et n dum apparuit qd

erim⁹. Hinc iterū ipse. Et nos cognouim⁹. & credidim⁹ caritati quam ha
bet ds in nobis. Cognouim⁹ quia ihc ē filius di, & quia pater misit eū
saluatorem mundi. & credidim⁹ Kri. qm̄ habet ds in nobis. & uidelicet
cū haberet unicū. noluit ēē unū. sed ut frs haberet adoptauit illi
alios. qui cū illo possiderent uitā eternā. Dix̄ abba pastor. quia in
terrogauit quidā fr̄ abbatē poemenē dicens. Quid ē qd dn̄s dicit.
maiorem hac caritatē nemo habet. quā ut quis animā suā
p amico ponat. & quom̄ fit hoc. Respondit senex. Si quis audit uer
bum malum a pximo suo. & cū possit ipse similia respondere. pugnat
tam̄ in corde suo portare laborē. & ui s facit. ne forte respondeat
ei malū. ut ctristet illum. iste talis animā suā ponit p amico suo.
Contigit aliquando abbatē pambo iter cū frib; in partes egipti face
re. & uidens quosdā seculares sedentes. dix̄ eis. Surgite. & salutate. &
osculamini monachos. ut benedicamini. frequent̄ eni cū dō locunt̄.
& scā s ora eorum. Qd ex uirtutib; uirtutes. & ex uiciis uicia oriant̄.

Omnes uirtutes in conspectu conditoris   LXXXVI.
uaria ope se subleuant. ut quia una uirtus sine alia l nulla est
omnino l minima. uicissim se sua coniunctione fulciunt. Nulla bona
s cetera. si occulti iudicis oculis castitatis testimonio n̄ appbent̄. si
uel castitatē humilitas deserat. l humilitatē castitas relinquat.
Apud auctorē humilitatis & mundicię p dēē nichil p̄ualet. l sup
ba castitas. l humilitas inquinata. Sic ex uicio uiciū gignit̄. sic uirt⁹ uir
tute ccipit̄. Ex uitio eni uitiū gignit̄, sic in dauid. qui dū n̄ euitauit
adulteriū. ppetrauit homicidiū. Itē uirt⁹ uirtute ccipit̄. sic p uirtu
tē euangelicę p̄dicationis uirtutē martirii apli meruer̄. Dix̄ scs grego
ri⁹. Quia hec tria exigit ds ab omī homine qui ē baptismū ēsecutus.
idē fidē rectā ex tota anima & uirtute. lingue ctinentiā. & castita
tē corporis. Dix̄ abbas euagri⁹. Mentē errantem l nutantē. solidat
lectio. & uigilię. & oratio. concupiscentiā u̾o marcescere fac̄ esuries. &
labor. & solitudo. iracundiā aū repmit psalmodia. & longanimitas.

et mīā. S; hec oportunis temporib; et mīsuris congruis adhibitis. Que
aū n̄ oportune s; sine mīsura fiunt. ad paruū temp' pficiunt.

Quid sit. x̄. confixus sū cruci. lxxxiii.

Tollens monachus crucē suā et x̄pm̄ sequens. mortificatis menbris
sup terram. et mundo mortuus. et cōfiguratꝰ morti ihū x̄. et in ligno
dominicę passionis affixꝰ hic configit̄ cruci x̄. qui uestigia eiꝰ ita secta
tur: ut conuersionē illiꝰ imitari possit. ut sit mansuetus. sic ille fuit
et mitis et humilis corde. uerberatꝰ n̄ respondeat. maledictus n̄ remale
dicat. s; uincat in humilitate supbiam. iste cū paulo dicere potest. x̄pi
crucifixꝰ sū. et uiuo aū iā non ego uiuit ū in me x̄pc. Beatus multūq;
felix. qui uiuente in se x̄. p singulas orationes. cogitationes. et opera
potest dicere. uiuit in me x̄pc. et qd uiuo. in dī filio uiuo. Uiuit
aū in eo x̄pc. in quo uiuit sapientia. iusticia. ueritas. scīficatio. pax
et fortitudo. ceterę q; uirtutes. quas qui n̄ habet. n̄ potest dicere ui
uit ū in me x̄pc. Uiuit ū et in eo x̄pc qui uestigia eiꝰ sectat̄. et anul
la mundi cōcupiscentia capit̄. ut dō uiuens. mundo mortuus
uideatur. qm̄ omne malū qd ē in mundo cōcupiscentia carnis ē
et concupiscentia oclor. et superbia uitę ē. Monachi aū habentes uictū
et uestimentū. his debent ēē contenti. qr et a monachus extraneū et
a fide debet alienū ēē quicqd de hoc mundo concupiscit̄ t deside
rat̄ qd supfluū ē. Interrogatꝰ quidam senex a frē quid faceret ut
saluus eēt. Ille aū expolians se uestimento suo. et cingens lumbos
suos. atq; extendens manꝰ suas dix. Sic debet monachus nudus
ēē ab omī materia scłi. et crucifigere se aduersus tēptationes atq;
certamina mundi. Dix abbas ipericiꝰ. et grata ē dō obedientia
monachi. quā q possidet qd poscit exauditur. et cū fiducia cruci
fixo asstabit. Et enī dn̄s sic uenit ad crucē scilicet factus obędiens
usq; ad mortē. Ut monachi cor habeant purū. et cōscientiā
bonā. lxxxiiii.

Clamat enī scriptura nobis dicens.
Finis precepti ē caritas de corde puro et conscientia bona.

finis dicitur. id est perfectio precepti et tocius legis. Caritas ergo que nos caros deo et hominibus facit. et ubi seculi contemptores. ac bonorum omnium amatores fons est omnium bonorum. et origo carismatum. et cunctarum perfectio uirtutum. Cor autem purum est illud, ubi nullus dolus est. nec aliquid machinatur malum. ubi simulatio nulla. sed tota puritas regnat. ubi non corde aliud tenetur. et aliud ore profertur. ubi non inueniuntur illud, uana locuti sunt unusquisque ad proximum suum. Beati mundo corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Et innocens manibus et mundo corde, hic accipiet benedictionem a domino. et misericordiam a deo salutari suo. Conscientia enim bona illa est ubi non sunt opera mortua. sed ab omnibus peccatorum sordibus est mundata. Unde et ad hebreos paulus apostolus ait. Qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo. et mundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis. id est a peccatis. Opera enim mortua intelleguntur peccata. Ibi est conscientia bona. ubi innocentia pura. simplicitas tota. et fides non ficta. Illa procul dubio est conscientia bona. ubi non est uiciorum accusatio ulla. quam nec peccati remordet culpa. nec criminum moles accusat. que nullum odit. nulli nocet. nulli detrahit. nulla molestia. nulla fit inuidia. sed omnibus est suauis. innocua. mitis. pacifica. atque benigna. Dixit abba agathon. Non debet monachus permittere conscientie sue. ut accuset eum in quacumque re. Intellegere ergo debent monachi. quia sicut angeli cum timore et tremore ymnos canentes assistunt creatori. ita et monachi debent in spalmodus coram deo cum metu. et corde puro consistere. tempore orationis. Gloriatio ergo monachi. et laus in conspectu angelorum et hominum humilitas. et simplicitas cordis. Gloriatio monachi. mansuetudo cordis et silentium.

Ut diuites sint monachi in omnibus bonis. LXXXV.

Monachi qui diuites non sunt in rebus terrenis. diuites esse debent in uirtutibus sanctis et operibus bonis. quia non carnales sed spiritales diuicie liberant animam in die uindicte et ultionis. Unde et salemon dicit. Non proderunt diuitie in die ultionis. iusticia autem liberabit a morte. Fundamentum enim quod dicitur bonum. siue christum siue bonorum operum significat

cat premiũ qd' ẽ unusquisq; bene & iuste uiuendo tẽsaurizat in ce
lo. ut illic bene fundat' quasi mons sion ñ moueat' in ęternum. Do
mus enim nr̃a ęterna . ñ manu facta quę bonis op̃ib; edificat' in cęlo. si su
pra petrã . id ẽ sup' xp̃m fuerit fundata . a nullius sup' uenientis impet' pa
cietur ruinã . Xp̃m enĩ habet fundamentũ . ideo nullius tenetur im
pulsu. Thesaurus enĩ terren' q' xp̃m ñ habet in fundamento . a latruni
b; effodit' & furat'. Thesaurus u' q' in cęlis a sc̃is monachis thesauriza
tur. q' xp̃m habet in fundamento nec effodit' a latrunib; nec furat'. Ibi
enĩ nos ipse dñs thesaurizare iubet cũ dic'. Thesaurizate uobis the
sauros in cęlo. ubi nec erugo nec tinea exterminat. nec fures effodi
unt aut furant'. Ibi & ap̃ls uerã nos denuntiat apphendere uitam
si dum uiuim' in p̃senti sollicite dñi custodierim' precepta. Sine du
bio ueram uitã apphendunt in futuro sc̃lo. qui adhuc uiuentes
in mundo illic bonor; suor; operũ cottidie sibimetipsis condunt
thesaurũ. Hinc alibi scriptũ ẽ. Pone thesaurũ tuũ in p̃ceptis
altissimi. & p̃derit t' magis quã aurũ. Thesaur' enĩ terren' diui
cias seruat fallaces. thesaur' u' cęlestis . uitã uerã parit' preparat & ęt
nã. Ad cõparationẽ enĩ illius transitorię uitę illa dicit' uita uera. in qua
uirtutib; diuites monachi in p̃petuo felicit' cũ x̃ regnant. Abiit ali
quando zacharias ad abbatẽ suũ siluanũ. & inueñ eum in excessu m
tis. & erant man' ei' extensę in cęlũ. Et cũ uidisset ita claus(it) hostiũ & ex
iuit. & intrans circa horã sextã atq; nonã inuenit eũ eodẽ m̃. Circa
decimã u' horã pulsauit. & ingressus inuenit quiescentẽ, & dic ei.
Quid habuisti hodie pat'. Qui dix' ei. Infirmat' sũ hodie fili. Ille u'
tenens pedes ei' dicebat. Non te dimittã ñ m̃ indicaueris qd uidisti.
Respondit ei senex: Ego in cęlũ rapt' sum & uidi glãm di. & illic
steti usq; m̃. & nũc dimissus sum. Lxxxvi

De mansione ęt'na quę a do p̃parata ẽ sc̃is.

Omni custodia seruem' cor nr̃m fr̃s expectantes patrẽ familias
xp̃m dñm ac dñm nr̃m. qui cũ diues eẽt . pp' nr̃am salute

pauper factus est. ut diuitiarum suarum socios faceret. et ineffabilis future glorie
participes demonstraret. Hunc diligere sine intermissione debemus.
ut ab ipso quoque diligi mereamur. et cum illo in mansionem illam que
apud patrem preparata est seruis introeamus. ubi contemplabimur omnem
naturam angelorum. et archangelorum. uirtutum. et potestatum. et omnium sanctorum.
Illic uocabimur filii dei. illic aperientur nobis porte regni. et intrabimus in
penetralia patris. illic apparebit nobis sol iusticie christus. illic transforma
bit deus corpus humilitatis nostre. conforme factum corpori claritatis sue.
illic renouabitur ut aquile iuuentus nostra. illic percipiemus coronam pulchri
tudinis. et uestem iocunditatis. de manu domini. et dicemus in illa die. Le
tatur anima nostra in domino. quia induit nos uestimento salutis et iusticie.
et circumdabit nos ueste leticie. tanquam sponso circumponit nobis mi
tram. et tanquam sponsam ornabit nos ornamento. Illic fulgebimus ut sol
in throno patris nostri. illic immortalia secula et permanentia inueniemus.
illic donabitur nobis a perturbationibus et fluctibus longitudo dierum. ubi
semper uox letantium et exultantium erit. illic preparatus est nobis locus et man
sio eterna in domo domini et muro eius. et nomen sempiternum quod non delebitur.
Oremus ergo semper fratres dilectissimi. ut transferat nos dominus pius atque benignus
in illam beatam spem. et ineffabilem leticiam. et mansionem eternam. ubi est semper
laudatio. et exultatio. et iocunditas sempiterna. Si desideras esse celestis.
semper que terrena sunt spreta et despice. perfectorum exempla sectare. et imi
tator existe. Ne cogites inter te dicens. multus est labor propositi atque in
stitutionis monachorum nostri. ego autem sum paruus et infirmus. non ualeo in
hoc proposito consistere. O dilectissime frater intellege que dico. Si uolueris
proficisci in longinquam regionem. non poteris unius hore spacio tocius uie in
terualla concurrere. sed gradatim cotidie proficis mansionem. et post multum
tempus a labore ad patriam quam desideras peruenis. Sic est regnum celorum.
et paradisus deliciarum. et desiderabilis patria monachorum. ad quam
per orationem et uigilias. ieiunia. et continentiam. per lacrimas et obedien
tiam. per caritatem et perseuerantiam. per humilitatem et iusticiam. et si que sunt

uirtutes aliæ perueniunt. Hec enim sunt mansiones per quas ad regnum celeste. et dominum patrem uenturos nos esse credimus. Hec serua. ne timeas initium bone uite suscipere. quia te adiuta perducant gratia.

Quomodo beatus efficitur homo. LXXXVII.

Beatus qui odio habuerit hunc mundum. et tantummodo meditatus ei fuerit in domino. Beatus qui execratus fuerit peccatum et maliciam. et dominum solum benignum et pium dilexerit redemptorem. et castos iugiter et sanctos habuerit cogitatus. Beatus qui ab omnibus pollutis cogitationibus fuerit emundatus. et non fuerit inmundi istius actionibus implicatus. sed ex integro liberatus in domino. ab omnibus mundi istius negotiis uanissimis liberatus. Beatus qui semper recordatus fuerit de die illa tremenda. et festinauit lacrimarum fontibus abluere. et anime sue uulnera percurare. Beatus qui fuerit effectus tanquam nubes. ad proferendam pluuiam lacrimarum. per quas possit extinguere flammas omnium uiciorum. et in sanctis operibus iugiter conuersatus. immaculatam seruauerit animam suam. Beatus qui in bonis operibus cotidie per sanctam creuerit disciplinam. habens in domino spem certam ut uideat eum in claritate sua. et regno. et gloria. Beatus qui meminerit precepti domini. et mandata eius sollicite custodierit, ut operetur et uiuat in eis. Beatus qui posuerit custodiam ori suo. et ostium circumstantie labiis suis. ne declinet in uerbo malitie. Multis enim modis beati efficiuntur homines. sicut in euangelio dominus ait. Beati pauperes spiritu. quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites. quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent. quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam. quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde. quoniam ipsi dominum uidebunt. Beati pacifici. quoniam filii dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam. quoniam ipsorum est regnum celorum.

De hora exitus et separacionis anime a corpore. LXXXVIII.

Beatus qui semper habuerit diem exitus sui ante oculos. et festinauerit in illa hora paratus esse. et sine aliquo timore peccati. Ipse

conscientie in uenire. Beatus qui inuenerit fiduciam in illa hora exitus
sui. quando anima separabitur a corpore. Cum metu magno.
magnisque doloribus separatur. Venient enim angeli assumere animam.
et separabunt eam a corpore. et perducent ante tribunal immortalis
et metuendi iudicis. At illa memorans operum suorum contremiscit. et
in dens et considerans actus suos. pre metu et timore horrendo exhi
pti mescit. tamen tremens et metuens ad eternum pergit iudicium. Unde
sol licite debet unusquisque uiuere, ne forte in iniquitatibus suis rapi
atur. simulque finiatur uita cum culpa. Uentum enim exitus ignorancia incer
ta est. et dum mori quisque non estimat. tollitur. Nam incertos diabolus eos
quos uiuentes accendit ad uicia. subito morientes pertrahere nititur
ad tormenta. et repente hora qua nesciunt. in puisu exitu rapiuntur.
atque obsorbente profundo. cruciandi eternis gehenne incendiis depu
tantur. De quibus scriptum est. Ducunt in bonis dies suos. et in puncto ad infer
na descendunt. Prauorum enim animas hominum. apostate angeli exci
piunt a corpore exeuntes. ut sint eis ipsi in penis tortores. qui fuerunt
suasores in uitiis. Finem uero iustorum optimum uocatio tranquilla non nunquam
commendat, ut ex eo intellegantur ad sanctorum et angelorum peruenire consortium.
ex quo ab hoc corpore sine dura uexatione tolluntur. Unde et ex tali
bus quamuis pietas iubeat flere. fides tamen uetat lugere. Illi enim sunt
deplorandi quos baratrum obsorbet inferni. non quos aula letifi
candos excipit paradisi. Legimus de quodam sene qui moriebatur in
scithi. quia circumdederunt fratres lectum eius. et uestierunt eum. et ceperunt
flere. Ille autem aperuit oculos et risit. Adiecit iterum ridere. Hoc autem
factum est tercio. Quod cum uiderent fratres rogauerunt eum dicentes.
Dic nobis abba quare nobis flentibus tu rides. Et dixit eis. Primo risi.
quia uos timetis mortem. Secundo risi. quia non estis parati. Tercio risi. quia
ex labore ad requiem uado. Hoc cum dixisset. statim clausit oculos
senex in morte. Dicebant de abbate sisoi. quoniam in die dormitio
nis sue cum sederent circa eum fratres. splenduit tanquam sol facies eius.

& dixit ad eos. Ecce abbas antonius uenit. Et post pusil lũ rursum
dixit eis. Ecce chorus prophetarum uenit. Et iterum amplius fa cies eius resp
duit. & dixit. Ecce chorus apostolorum uenit. Et duplicatur refulsit adhuc
facies eius. & ecce ipse quasi cum aliquibus loquebatur. Deprecati sunt autem illi
dicentes senes. Cum quo loqueris pater? Qui dixit eis. Ecce angeli ue nerunt
accipere me. & rogo ut dimittar penitere modicum. Dicunt ei se
niores. Non indiges penitentia pater. Dixit autem illis. Uere nescio me
ipsum uel initium suscepisse penitendi. Et cognouerunt omnes quia perfec tus
est. Et rursum subito facta est facies eius sicut sol. & timuerunt omnes.
Dixit autem eis. Uidete, ecce dominus uenit dicens. Afferte mihi uas ele ch
onis heremi. Et continuo reddidit spiritum. Et facto fulgore, repletus
est totus locus ille odore suauitatis. De innocentia. Lxxxviii.

Ille uere innocens est qui nec sibi nec aliis nocet. Qui uero sibimetipsi
nocet, quamuis aliis non noceat, innocens non est. De propria enim inno
centia confidens dauid aiebat. Iudica me domine quoniam ego in in
nocentia mea ingressus sum. & in domino sperans non infirmabor.
Et iterum. Ego autem in innocentia mea ingressus sum, redime me. & mise
rere mei. Et interrogans dominum quis habitaret in tabernacu
lo suo. aut quis requiesceret in monte sancto eius. responsum
audiuit diuinum dicentem. Innocens manibus & mundo corde, qui
non accepit in uano animam suam, nec iurauit in dolo proximo
suo. hic accipiet benedictionem a domino & misericordiam a deo salutari
suo. Gaude innocentia & exulta. Gaude inquam. que ubique
illesa es. ubique secura. Si temptaris, proficis. Si humiliaris, erigeris.
Si pugnas, uincis. Si occideris, coronaris. Tu seruitute libera es. in
periculis tuta. in custodia leta. Tibi omnis creatura addicitur. tibi u
niuersa malicia subiugatur. Te potentes honorant, suscipiunt
principes. magnati exquirunt. & etiam illi te non numquam desiderant
qui inpugnant. Tibi boni parent, mali inuident. Zelant enim

li inimici succubuerunt. Nec umquam potens uictrix non esset. etiam sit
nunc homines uidere uisibus defuerit. Dicebant de abbate paulo
quod teneret manibus eos qui dicuntur cornuti aspides et serpentes
atque scorpiones. et scindebat eos per medium. Videntes autem hec fratres sa
tisfacientes ei. interrogabant eum dicentes. Dic nobis quid operatus es.
ut acciperes gratiam istam. Qui ait eis. Ignoscite mihi patres. Si
quis possederit puritatem. et innocentiam. omnia subiciuntur
ei. sicut ade quando erat in paradiso ante preuaricationem
mandati diuini. Quid sit sanctificare ieiunium. LXXXX.

Quia ieiunantis domini uictorias recensemus. triumphum nostre sa
lutis agnouimus. ieiunia nostra religiosis sanctificemus obsequiis. Quid
autem est aliud sanctificare ieiunium. nisi causa ieiunii. sancta uelle. iusta
facere. iniqua uitare. Sanctificat ille ieiunium qui flammas seuien
tis iracundie mansueti mentis placabilitate restringit. Sanctificat
ieiunium qui lasciuientes oculos turpi ab aspectu habenis castita
tis auertit. Sanctificat ieiunium qui conuiciorum iacula scuto patientie
repercussa dispergit. Sanctificat ieiunium qui litigantium tumultus pacifici
sanitate sermonis. et lingue prudentioris arte compescit. Sancti
ficat ieiunium qui consurgentes in semetipso uanarum cogitationum
spinas euangelico sulcante uomere. uelut quedam pectoris sui ara
tor excidit. Sanctificat ieiunium qui inopias egenorum pro quantitate sub
stantie sue miserantis manus humanitate solatur. Ad postremum sancti
ficat ille ieiunium qui per omnia preceptis diuine legis intentus. diabo
lica a corde suo respuit temptamenta. Et ideo fratres karissimi. si uolumus deo
placita exhibere ieiunia. simus in fide fortes. in iudiciis iusti. in a
micitia fideles. in iniuriis patientes. in contentionibus modera
ti. refugientes turpiloquia. aduersus iniqua constantes. in ieiuniis
sobrii. in uoluptatibus continentes. in caritate simplices. inter
subdolos cauti. condolentes tristibus. contumacibus resistentes.

insuspicionib; parci. int maliloquos taciti. int humiles coequales.
Si huiusmodi uirtutib; nra uoluerim scificare ieiunia. tribuente
dno. ad festiuitate paschalis gre. & ad gaudia celestiu pmissio
nu indubitata fiducia & conscientia letiore ueniem.

BENE IEIUNAT. Quid sit bene ieiunare. LXXXXI.

quicumq; esurie sua refecti pauperis sacietate sustentat. Be
ne ieiu nat. qui diuini recordatione iudicii semetipsum
refre nans. ab omni se ill[e]cebraru uoluptate suspendit.
Bene ieiunat. qui carne sua uicior germina pullulan
tem. scoru meditatione uirtutu. & sobrietatis amore castigat.
Bene ieiunat. qui frnas iniurias pacifici pectoris lenitate di
mittit. Gratissimu do defert ieiuniu. qui mte sua a pulsis cogita
tionib; oculos a concupiscentia. lingua manuq; aliter custodit.
Et sic ieiuniu nrm scificet castitas. ornet patientia. benignitas
foueat. mia letificet. comendet humilitas. ut gemino quoda
corporis animiq; ieiunio. diuine nos semp gre commendemus.

Multi ab oriente & occidente uenient. & recubent
MULTI VENIENT cu abraham. & isaac & iacob in regno celoru. Multi
ab oriente & occidente. & recubent, n carnalit iacentes. s;
spualit requiescentes. n tepoalit potantes. s; eterne epulantes. Re
cubent in regno di. ubi lux & spes. ubi leticia & exultatio. ubi
gla & benedictio. ubi lux oculor. & longeuitas uite eterne. ubi omis
iocundant. ubi omis gaudent. ubi patres illi beati recubent. ubi
omis pphe requiescunt. ubi apli & euangeliste sup gloriosos sedent
thronos. ubi multitudo martiru in eterna gla glant. ubi copio
sitas uirginu in scta exultat. portans corona immaculate uir
ginitatis. O dulcissimi frs. unanimis conuentio. hilaris cgre
gatio. fulgens coniunctio. ista e a sclo bene placita. & annuntia
ta. ista e exultatio. ista e ab initio narrata reges. in ista festi
nare ut omis dnm diligentes. ad ista colligunt omnes

exigentib; dño credentes. religiositate seruantes. In eã & nos omš p
gam̃ oro religiosi filii dĩ. ad istã omĩ uirtute nrã festinem̃. Nichil
nos reuocet. nichil nos retardet. nichil nos inpediat ad hoc deside
rabile ꝓp̃ q̃are cõuiuiũ. Omnẽ neglegentiã a nob̃ pellam̃. omẽmq;
desidiã ab animo. & corporis impedimenta piciam̃. ut beatitudi
nis hui⁹ & regni domestici efficiam̃. quatin⁹ sc̃e hui⁹ ut dictũ est
cpulationis digni inueniam̃. De eo qđ omis electus atq; pfectus
monachus. 7 homo. 7 uitulus. & leo. 7 aqla. figuralit̃ sit.

Omnis & enĩ electus. atq; in uia dñi pfectus. LXXXIII.
& homo. & uitulus. & leo. simul & aquila ẽ. Homo enĩ ratio
nale animal. Uitulus aũ in sacrificiũ mactari solet. Leo ũ fortis ẽ
bestia. sic̃ scriptũ ẽ. Leo fortissim⁹ bestiarũ. ad nulli⁹ pauebit occur
sũ. Aquila ad sublimia euolat. & inreuerberatis oculis solis radi
is intendit. Omnis itaq; qui in ratione pfectus ẽ. homo ẽ. Et qm
semetipsũ ab hui⁹ mundi uoluptate mortificat. uitulus. Quia u°
ipsa sua spontanea mortificatione cont̃ aduersa omĩa fortitu
dinẽ securitatis habet. unde scriptũ ẽ. iustus aũ quasi leo cõfidens
absq; t̃rore erit. leo. Qui u° sublimit̃ contẽplat̃ ea quę celestia
atq; ęt̃na s̃. aquila ẽ. Igit̃ qm iustus q̃ p rationẽ homo. p sacrificiũ
mortificationis suę uitulus. p fortitudinẽ securitatis leo. p cõ
templationẽ u° efficit̃ aq̃la. recte p hęc scã animalia signari
unusquisq; pfectus potest. quia omis intentio. omisq; cõtemplatio
sc̃or. sup se tendit ut illud possit adipisci. qđ in cęlestib; appe
tit. Siue enĩ bono opi seu ũ inuigilet cõtemplationi. te ueraci
t̃ hoc qđ agit bonũ ẽ. quando ei placere cõcupiscit a quo ẽ. Qua
intrẽ pensandũ ẽ. ut omĩe bonũ qđ agit̃. p intentionẽ semp
ad celestia leuet̃. Electi aũ q & in bono opere. omnipotenti dõ
placere appetunt. & p cõtemplationis gratiam ęt̃nã iã beatitudi
nẽ degustare concupiscunt. facies. & pennas desup extendunt. De eo qđ
apts ait caro cõcupiscit adũsus spm. sps aũ adũsus carnem. LXXXIIII.

Concupiscentia carnis est motus animi turpis, in affectu sordidae
delectationis. Concupiscentia vero spiritus est ardens intentio men-
tis in desideria sanctae virtutis. Ista sibi consentientem mittit ad regnum;
illa ad supplicium sempiternum. Concupiscentia namque carnis pri-
mum in latebras cogitationibus vitiorum gignit. Concupiscentia vero
spiritus e contrario cogitationes sanctas indesinenter opponit. Illa fal-
sis vanis oblectatur et verbis; ista scripturarum meditationibus
atque praeceptis. Illa gaudet spectaculis rerum terrestrium; ista con-
templatione caelestium gaudiorum. Illa terrena gaudia quaerit; ista
gemitus et suspiria trahit. Illa in somnum atque pigritiam relaxatur;
ista vigiliis et competentibus orationibus elaborat. Illa per ingluviem
in latebris ventris et desideria gutturis inaestuat; ista semetipsam
ieiuniis et abstinentiae cruciatibus macerat. Illa luxuriae delicta
turpium perpetrationum affectus quos intentione cogitationis agni-
perfectione voluntatis explere contendit; ista castitatis et pudi-
citiae honestatem diligit. Illa avaritiae flamma succensa, appetit
lucrum et fugit damna temporalium rerum; ista contempnens mun-
dum, solum sibi vendicat Christum. Illa invidia nullum sibi superio-
rem vel aequalem esse permittit, sed intrinsecus livore vulneris de cunctorum
profectu tabescit; ista de cunctorum virtutibus gaudet et mino-
res se praecaritate praeponit. Illa excestuans, nihil aequanimiter
portat, sed perturbata mente usque ad voces tumultus exaltat; ista
nulla exasperatione movetur, sed tranquillitatis mansuetudi-
ne patienter omnia sustinet. Illa tristitia infigitur, dum quae-
libet adversa persenserit; ista nullo merore frangitur, sed
etiam mala de proximis portans, ab interiore gaudio non mo-
vetur. Illa ambitione honorum inficitur, et humanis laudibus vel
in latebris vanae gloriae delinitur; ista humilitatem amat, et soli
deo suo qui in pectore est mentis placere delectat. Illa infla-
ta superbiae fastu, cor miserum elevat; ista ne a celsitudine

sua corruat. usque in infima se ipsam humiliat. Sed quid plura? Concupiscentia omnium uitiorum multitudinem sibi consentientes perpetrat. concupiscentia uero spiritus mentem lassam ne deficiat spe future glorie.

Quid sit imperium spiritus. et quid sit imperium carnis. XXXXV. Corroborat

In electis et reprobis diuersi sunt imperii. in electis uidelicet imperium spiritus. in reprobis imperium carnis. Imperium quippe carnis ad odium. ad elationem. ad immunditiam. rapinam. ad exteriorem gloriam. ad crudelitatem. ad superbiam. ad desperationem. ad iram. ad iurgia. ad uoluptatem animum impellit. Imperium uero spiritus ad caritatem. ad humilitatem. ad continentiam. ad largitatem misericordie. ad interiorem profectum. ad pietatis opera. ad eternorum fidem. ad spem sequentis gaudii. ad patientiam. ad pacem. ad considerationem uite mortalis. ad lacrimas mentem pertrahit. Unde necesse est. ut magna semper cura considerare debeamus in omni quod agimus. qui nos imperium ducat. utrum cogitatio per imperium carnis. an per imperium spiritus impellatur. Amare etenim terrena. temporalia eternis preponere. exteriora bona non ad usum necessaria habere. sed ad uoluptatem concupiscere. ultionem de inimico querere. de emuli casu gaudere. imperium carnis est. At contra amare celestia. contempnere transitoria. non ad fructum uoluptatis transitura. sed ad usum necessitatis querere. de inimici morte tribulari. imperium spiritus est. Et quia perfecti quique iusti se semper uirtutibus exercent. recte nunc de sanctis animalibus dicitur. Ubi erat imperium spiritus. illuc gradiebantur.

De eo quod unusquisque iustorum et ante faciem suam. et coram faciem suam ambulet. XXXXVI.

Ante faciem quisque suam graditur iustus. et ad ea que reliquerat. nullo iam appetitu aspicit. et in eternis que appetit sub contemplationis sue oculo. boni operis pedem ponit. Ante faciem quippe ambulare est. anteriora querere. In presenti uero ambulare est. semetipsi absentem non esse. Omnis etenim iustus qui uitam suam sollicite aspicit. et diligenter considerat quantum cotidie in bonis crescat. aut fortasse quantum a bonis decrescat. iste et se ante se ponit. coram se ambu

aut

lat. quippe qui uigilanter uidet utrum surgat an defluat. Quisquis uero uite sue custodiam neglegit, discutere quid agit, que loquitur, que cogitat aut despicit, aut nescit. coram se iste non ambulat. quia qualis sit in suis moribus uel actibus ignorat. nec sibimetipsi presens est. qui semet ipsum cottidie exquirere atque cognoscere sollicitus non est. Ille autem uere tacitus se ante se ponit. sibique in presenti est. qui se in suis actibus tanquam alium attendit. Debemus ergo nosmetipsos sollicite sicut alios uidere. et in cunctis que agimus interius exteriusque nos diligenter custodire debemus. De eo quod scriptum est omni custodia serua cor tuum. lxxxxvi.

Dicis fortasse. Quomodo possum cor meum custodire ut mala non cogitet. Audi breuiter racionem. Potes euidenter si diuina et celestia mediteris. Tamen tria sunt que possunt a malis cogitationibus animam liberare. Uigilia sancta. oracio. et meditatio. Harum assiduitas confert animam ad stabilitatem ut bonis cogitationibus et non malis occupetur. Si uis immo cor mundum habere. dicentem dauid. Meditatus sum nocte cum corde meo. et exercitabar et uentilabam in me spiritum meum. Quantum cor tuum meditandum domaueris. tantum sublimius consequeris premium. et clariore sapientie et scientie lumine infulgeris. Si uis ut superius dictum est cor mundum habere. numquam te inanibus fabulis occupes. que quod turpe est. et etiam seculitatem numquam aut agas. aut delecteris audire. Iam que seculi erant deposuisti. christum induisti. Uide ne de tecto uirtutum. pristina quesiturus uestimenta descendas. nec de agro reuertaris domum. nec fimbriam saluatoris. nec cincinnos noctis rore madefactos. quos semel tenere cepisti aliquando dimittas. Esto ut domus fundata supra petram. nulla te aura seculi huius concuciat. nullus te uentus desiderii praui exurat. Esto apis prudentissima. fauum mellis opera tua componant ut tua dulcedine facies christum. Super uiola uicia. et contingens eum qui dicit. ego flos campi. et flos agri. Decerpe flores per scripturas

scās. in ore gaudens dicas cū pphā. Eructauit cor meū uerbū bo
nū. dico ego opera mea regi. Lingua mea calamꝰ scribę uelocit
scribentis. Illos ergo imitare. illos sequere qui istos audire merue
runt. quorum habitꝰ. sermo. incessus. uite formā inscientib; per
bent. Nā illos cū uideris in domū turrītā impingere incessū.
curiosos. uerbosos. in risu faciles. sine pudore. sine uerecundia.
fabulas aniles & uanas referentes. ad cursū tardos. ad mēsam
paratos. ad ieiuniū ingratos. quorum oculi ut faces ardentes. huc
illucq; uento animi flante. scintillas concupiscentię spargit.
& ut rota uoluunt. qui pprio igne torquent in sartagine mtis
suę. hos ut dixi deuita. & scriptū legis. cū scō scs eris. & cū puerso
puerteris. Humiles u. obedientes. lectionē amantes. oracioni in
stantes. ama & dilige tanquā menbra xpi. Nā illos quos te uitare
monui n̄ attendas. magis uolo ut te timeant & emulent mali.
boni u diligant & suscipiant. Qđ significet qđ dix dās ad habra
hā egredere de tra & de cognatione tua. & ueni in trā quā
ET NOS FRS KMI. ad exemplū monstrauero t. S. xxxxviii.
beati abrahę puenientes. egrediam de tra nra. & de cogna
tione nra. & ueniamꝰ ad tram quā nob daturus ē dns post istā
uitā. Quę ē tra nra de qua egredi iubem. nisi caro nra. Bene ergo
de tra egredit qui carnales concupiscentias contēpnens. & uo
luntates pprias uelut uenenū diaboli respuit. lectioni t oracio
ni frequent insistit. Bene de tra sua egredit. qui cupiditatē sper
nit. & miām diligit. luxuriā fugit. amplectit castitatē. Bene
de tra sua egreditur. qui maliciā deserit. ut teneat caritatē. Su
pbiā deserit. & sectatur humilitatē. Quid ergo de tra egredi ē. nisi
omā peccata. & uicia carnalia relinquere. Et ueni inquit dns
in trā quā monstrauero t. Ergo si terrā nrām relinquim.
ad trā quā ostendat dns ueniam. Quę tam ē ista terra. qm
dns dignat ostendere. Sine dubio credam. quia ipsa ē de qua

ꝑpħa dicebat. Credo uidere bona dñi in terra uiuentiū. Ergo t̃ra cor
poris n̄ri quando magnus criminib; famulat᷑. terra morientiū eē
cognoscit᷑. cū uero uirtutib; operā dederit. in terra uiuentiū trans
migratione felicissima cōmutat᷑. Ergo hoc sit lītu ñert nos. s;
intus in nobis cū di grā possumꝰ crescere si uolumꝰ. Si enī peccata
relinquimꝰ. & uirtuti operā damꝰ. de t̃ra morientiū feliciť egres
si sumus. & in terrā uiuentiū feliciť ingressi sumus. Et idō qui so
lebat maledicere benedicat. & qui solebat detrahere. semꝑ qđ
bonū est studeat ꝓferre. Qui solebat iracundiā in corde conser
uare. penitentiā teneat. Qui res alienas solebat inuadere. de
reb; ꝓpriis studeat erogare. Qui in negocio fraudē facere. & ꝑ fal
sas ƚ mensuras duplices. lucra mundi conquirere solebat. ab
omī fraude. & ab omī iniquitate suū animū ꝑpenitentiā. ut
miām contendat erogare. Hoc g° agite frs. & ds pacis & dilectio
nis erit uobiscū. De martirio qđ in pace sit eccle. lxxxxvii.

Nemo dicat frs qđ temporib; nr̄is martirii certamina eē n
possunt. Habet enī pax nr̄a martires suos. Nam sicut frequen
ter suggessimꝰ iracundiā mitigare. libidinē fugere. iusticiam
custodire. auariciā contēpnere. pars magna martirii ē. Sꝫ in
integrum dictū ē. auariciā contēpnere. iracundiā mitigare.
libidinē fugere. Contēpnenda ē enī auaricia. quę nobis iniqua
lucra ꝓcurat. ut nos suos faciat. Nri enī essemus. si illa nobis n
eēt contēpnenda. Iniqua ē auaricia. quę uelut ignis quantū plus
accipit. tanto amplius querit. Iracundia uero mitiganda ē. quę
prius nocituris nocet quā nocendis. Qđ aū libidinē fugien
dā eē suggerimꝰ. apls paulus euidenť ostendit. qui cū omib;
uiciis predicauerit resistendū. dū cont libidinē loqueret᷑. n
dix resistite. s; fugite fornicationē. Ac sic cont reliqua uicia
dō auxiliante debemꝰ in ꝑsenti resistere. libidinē u° fugiendo
superare. Ergo cont libidinis impetū. apꝑhende fugā. si uis

obtinere uictoriam. Hec querecunde fugere, si castitatis pal
mam desideras obtinere. Unde fratres karissimi ab omnibus christianis preci
pue tamen a clericis et monachis indigna et inhonesta famili
aritas est fugienda. quia sine ulla dubitatione qui familia
ritatem non uult uitare suspectam. cito delabitur in ruinam. Inter omnia
christianorum certamina sola duriora sunt prelia castitatis. ubi expugnatio co
tidiana est et rara uictoria. Grauem castitas sortita est inimicum. quem coti
die uincere et timere. Et ideo sicut iam dictum est. nemo se falsa securitate
decipiat. nec suis uiribus periculose presumat. sed audiat apostolum di
centem. fugite fornicationem. Et ideo karissimi fratres contra mortifera blan
dimenta. et contra adiutores diaboli. qui familiaritatem suspectam
habere nec metuunt nec erubescunt. ne nos suo exemplo deci
piant. dei adiutorium iugiter imploremus. ut nos de laqueo uenan
tium liberare dignetur. scientes quod in his malis que superius diximus omni
bus christianis cottidiana martiria deesse non possunt. Si enim castitas
et ueritas. et iusticia christus est. sicut ille qui insidiatur persecutor est. ita et
ille qui hec et in aliis defensare. et in se custodire uoluerit martir
erit. Et ideo qui hec tota animi uirtute et ipse diligit. et ut alii
diligant. et uerbis simul et exemplis ostendit. et ubicumque pax. ue
ritas. et iusticia. siue castitas laborant. quantum preualet etiam
ultro se ingerit. et secundum quod uires habuerit defensare contendit.
martirii coronam domino remunerante percipiet. Sed dicit aliquis homo.
Iuuenis sum. facio quod mihi delectat. et postea penitentiam ago. Hoc
est dicere. Percutiam me crudeli gladio. et post modicum ad medicum ua
do. et nescit quod unius hore puncto uulnus infertur. sed uix lon
go tempore ad sanitatem pristinam reuocatur. Qui enim adulterans
dicit se postea penitentiam acturum. quare non timet ne eum subita
febricula superueniens rapiat. et pereat illi dilatio. succedat eter
na dampnatio. De duobus altaribus in homine. unum scilicet
in corpore. et aliud in corde. C.

Duo sunt altaria constituta corporis uidelicet & cordis nri. Ide
nuq; duplex a nobis sacrificiu querit ds. Unu ut sim casti
corpore. aliud ut mundo corde ee debeam. Ergo in exteriori uide
in corpore nro. offerunt opera bona. in corde odore suauitatis
reddat cogitatio sca. In altari cordis nri cogitem semp qd bo
nu e. in altari u corporis nri uigat qd do beneplacitu e operem.
Te eni ordine legitimo consecratione altaris cu gaudio celebra
mus. quando altaria cordis & corporis nri. munda & pura c
scientia in cospectu diuine maiestatis offerim. Na nescio qua
fronte aut qua conscientia optat in altaris consecratione
gaudere. q in cordis sui altari n studet munditia custodire.
Nos u frs kmi ita agere studeam. ut semp festiuitate dupli
ce mereamr celebrare. Et quom uisibiliu de tepli altaris cōse
cratione gaudem sic inuisibiliu de corporis castitate. ut ani
mi puritate spuale gaudiu habere mereamur. EXPLICIT lib
smaragdi abbis q diadema monachor uocat. Incipit plogus
cassiani uiri eloquentissimi ad castore epm.

VETERIS INSTRUMENTI NARRAT
historia sapientissimu salomone. post accepta diui
nit sapientia. prudentiaq; multa nimis. & latitu
dine cordis. quasi harenam maris innumerabilem
ita ut dni testimonio nullus ei similis retro actis temporib; ex
titisset. neq; post eu resurrecturus ee dicat. illud magnificum
dno templum instruere cupiente. alienigene regis tiri auxili
um poposcisse. qui misso ad se hiram filio mulieris uidue. quic
qd diuina sapientia suggerente pclaru in templo dni. t in sa
cris uasis moliebat ministerio ei ac dispositione pfec. Si ergo
ille uniuersis regib; tre sublimior principatu. & israhelitice generis
nobilior. excellentiorq; pgenie. illaq; sapientia diuinit inspirata
que cunctor orientaliu & egiptior disciplinas & instituta supa

bat. nequaquam pauperis atque alienigene uiri consilium dedignatur. recte
etiam tu his eruditus exemplis beatissime papa castor: uerum ac rationa
bile deo templum non lapidibus insensibilibus, sed sanctorum uirorum congregatione.
nec temporale et corruptibile. sed eternum atque inexpugnabile edificare dis
ponens. uasa etiam preciosissima domino cupiens consecrare. non muto auri
metallo. argentiue conflata. que postea babylonius rex capta concubina
rum suarum ac principum deputaret uoluptati. sed animabus sanctis que inno
centie. iusticie et castitatis integritate fulgentes. regem christum in semet
ipsis circumferant commorantem. egenum me et ex omni parte paupe
rimum ad communionem tanti operis dignaris adsciscere. In prouin
cia siquidem cenobiorum expertis orientalium. maximeque egiptiorum uo
lens instituta fundare. cum sis ipse cunctis uirtutibus scientiaque
perfectus. et uniuersis ita refertus diuiciis spiritalibus ut perfectionem
querentibus satis habundeque non modo tuus sermo. sed et etiam sola
uita sufficiat ad exemplum. me quoque elinguem et pauperem sermo
ne atque scientia. ut aliquid ad explementum tui desiderii de ino
pia sensus mei conferam poscis. precipisque ut instituta monasteriorum
que per egiptum ac palestinam custodiri conspeximus ita ut ibi nobis
tradita sunt a patribus. quamuis imperito digeram stilo. non leporem ser
monis inquirens. in quo ipse ad primum es eruditus. sed sanctorum simplicem
uitam. simplici sermone fratribus in nouello monasterio tuo cupiens
explanari. Cui rei quantum me pius ardor desiderii tui prouocat obe
dire. tantum moles exhinc multiplices uolentem obtemperare deter
rent. Primum quod nec uite mee ita equiperant merita. ut confidam
me res tam arduas. tam obscuras. tam sanctas digne posse animo ac men
te complecti. secundo quod ea que a puericia nostra inter eosdem constituti
atque ipsorum incitati cottidianis adhortationibus et exemplis. uel
agere temptauimus. uel didicimus. uel usu accepimus. minime iam possumus
ad integrum retinere. tot annorum circulis ab eorum consortio et imita
cione conuersationis abstracti. presertim cum harum rerum ratio-ne

quaquam possit ociosa meditacione, doctrinaque verborum vel tradi vel intelle-
gi vel memoria contineri. Totum namque in sola experientia usuque con-
sistit. Et quemadmodum tradi non ab experto non queunt, ita nec percipi quidem
vel intelligi nisi ab eo qui ea pari studio ac sudore elaboraverit
possunt. Que tamen si collatione iugi spiritualium virorum frequenter discus-
sa non fuerint, expolita cito rursum mentis incuria dilabuntur. Ter-
cio et id ipsum quod utcumque non pro merito rei, sed pro presentis temporis sta-
tu possumus reminisci, imperitior sermo congrue non valet explicare.
Huc accedit quod super hac re viri et vita nobiles et sermone scientiaque
preclari, multa iam opuscula desudarunt. Sanctum basilium et ieronimum
dico aliosque non nullos. Quorum prior sciscitantibus fratribus super diversis in-
stitutis vel questionibus non solum facundia verum etiam divinarum scriptu-
rarum testimoniis copioso sermone respondit. Alius vero non solum suo
elucubratos ingenio edidit libros, verum etiam a greca lingua diger-
stos in latinum vertit eloquium. Post quorum tam exuberantia eloquen-
tie flumina, possim non inmerito presumptionis notari, si aliquid stil-
cidii huius inferre temptassem, nisi hec me fiducia tue sanctitatis am-
maret et sponsio, quod vel hec nuge vel forent accepte, qualescumque sint, vel eas
congregationi fratrum in novello tantum monasterio commorantium de-
putaris. Qui si quid a nobis minus forsitan caute prolatum fuerit, et pie
relegant, et cum venia indulgentiore sustineant, fidem sermonis poci-
us mei quam venustatem eloquii requirentes. Quapropter beatissime papa u-
nicum religionis et humilitatis exemplar, tuis precibus animatus secundum
vires ingenii mei opus quod iniungis adgrediar, et ea que omnimo-
dis intacta relicta sunt ab antiquioribus nostris, utpote qui audita
pocius quam experta describere temptarunt, licet rudi monasterio et
in veritate sicientibus intimabo. Nec plane mirabilium dei signorumque
narracionem studebo contexere. Quamvis multa per seniores nostros incre-
dibilia non solum audierimus, verum etiam sub obtutibus nostris conspeximus impleta, tamen
his omnibus pretermissis que legentibus preter admiracionem nihil ampli-

ad instructionem perfectę uitę conferunt instituta. eorum tantummodo ac monasteriorum regulas. maximeque principalium uiciorum quę octo ab eis designantur origines. et causas. curacionesque secundum tradiciones eorum quantum domino adiuuante potuero fideliter explicare contendam. Propositum siquidem meum non de mirabilibus dei. sed de incorruptione morum nostrorum. et consummatione uitę perfectę secundum ea quę a senioribus accepimus pauca disserere. In eo namque tuis preceptis satisfacere studebo. ut siquid forte non secundum typum maiorum antiquissima constitucione fundatum. sed pro arbitrio uniuscuiusque instituentis monasterium. uel diminutum uel additum in istis regionibus comprobauero. secundum eam quam uidimus monasteriorum regulam per egyptum uel palestinam antiquitus fundatorum fideli sermone uel adiciam uel recidam. Nequaquam enim credens racionabilius quippiam uel perfectius nouellam institucionem in occiduis galliarum partibus repperire potuisse. quam illa sunt instituta. in quibus ab exordio predicationis apostolicę a sanctis patribus ac spiritalibus fundata monasteria ad nos usque perdurant. Illam sane moderacionem opusculo huic interserere presumam. ut ea quę secundum egyptiorum regulam. seu pro asperitate aerum. seu pro difficultate ac diuersitate morum. inpossibilia in his regionibus. uel dura uel ardua comprobauero institutis monasteriorum quę per palestinam uel mesopotamiam habentur aliquatenus temperem. quia si racionabilis possibilium mensura seruetur. perfectio est eadem in impari facultate cautę obseruantię. Finit prologus. Incipiunt capitula.

.I. De cingulo monachi. II. De ueste monachi. III. De cucullis egyptiorum.
IIII. De colobiis egyptiorum. V. De rebrachiatoriis eorum. VI. De mafortibus eorum.
VII. De melote et pelle caprina. VIII. De baculo eorum. VIIII. De calciamentis eorum.
X. De temperamento obseruantię quę secundum aeris qualitatem uel usum prouincię sit tenenda.
XI. De cingulo spiritali. et sacramento ipsius. Expliciunt capitula.

INCIPIT LIBER PRIMUS CASSIANI MONACHI VIRI ELOQUENTISSIMI. DE INSTITUTIS AC REGULIS MONACHORUM.

·I·

DE INSTITUTIS

ac regulis monachorum dicturi. unde competentius donante deo quam ex ipso habitu monachorum sumentes exordium. Quorum interiorem cultum consequenter tunc poterimus exponere. cum exteriorem ornatum sub oculos depinxerimus obtutibus. Itaque monachum ut militem christi in procinctu semper belli positum. accinctis lumbis iugiter oportet incedere. Hoc enim habitu. etiam illos ambulare. qui in veteri testamento professionis huius fundavere primordia. heliam scilicet et heliseum divinarum scripturarum auctoritate monstratur. ac deinceps principes auctoresque testamenti novi. iohannem videlicet petrum et paulum. ceterosque eiusdem ordinis viros taliter incessisse cognoscimus. Quorum prior qui in veteri testamento virginitatis iam flores et castimoniae. continentiaeque praefigurabat exempla. cum fuisset a domino missus ad increpandos nuntios ochoziae sacrilegi regis israel. eo quod aegritudine praepeditus. super statu salutis suae beelzebub deum accaron consulere destinasset. et idcirco eis occurrens idem propheta descensum de lecto ei in quo ceciderat denegasset. decumbenti regi ex ipsa vestitus qualitate compertus est. Reversos enim ad se nuntios atque occurrentes sibi prophetae sententiam. sciscitatus est cuius esset figurae et habitus vir qui occurrisset eis. et locutus fuisset huiuscemodi verba. vir inquiunt pilosus. et zona pellicia accinctus renibus. Ex quo habitu confestim rex contemplatus hominem dei ait. Helias thesbites est. zone videlicet indicio. et hirsuti incultique corporis specie. virum dei indubitanter agnoscens. eo quod istud ei inter tot israhelitici populi milia commoranti. cultus proprii velut quoddam inpressum speciale signum perpetuo cohaereret. De iohanne quoque qui veteris novique testamenti velut quidam sacratissimus limes finisque medium processit. ita evangelista narrante cognoscimus. Ipse autem iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelli

ciam circa lumbos suos. Petro etiam in custodiam carceris ab herode de
truso. et adnece die postero producendo, angelo adsistente precipitur. pre
cingere. et calcia te calligis tuis. Quod ut faceret: nequaquam monuis
set eum angelus dei. nisi uidisset eum ob refectionem nocturne quietis pau
lulum defecta membra soluta cinguli obstrictione laxasse. Paulum quoque
ascendentem hierosolimam. et passurum a iudeis iniuncula mittendum
agabus propheta repperiens cesaree. sublato eius cingulo ligans suas
manus et pedes. et gestu corporis sui ut prefiguraret passionis
eius iniurias ait. Hec dicit spiritus sanctus. Virum cuius est zona hec. sic alligabunt
iudei in ierusalem. et tradent in manus gentium. Quod utique apprime minu
me proferri potuisset et dici. uiri cuius est zona hec. nisi eam paulus lumbis
suis indesinenter solitus fuisset aptare. . II .

Vestis est quoque monachi que corpus contegat tantum. ac repellat
uerecundiam nuditatis. et frigoris retundat iniuriam. non que
semina uanitatis aut elationis enutriat. ita et eodem apostolo pre
dicante. habentes autem alimenta et operimenta. his contenti simus.
Operimenta inquiens non uestimenta, ut in quibusdam latinis exem
plaribus non proprie continetur. id est que corpus operiant tantum, non que amictus
glorie blandiantur. ita uilia ut nulla coloris uel habitus nouitate inter
ceteros huius propositi uiros habeant insignia. ita studiosis accura
tionibus aliena. ut nullis sint rursum affectatis per incuriam sordibus
decolorata. postremo sic ab huius mundi separentur ornatu. ut
cultui seruorum dei in omnibus communia perseuerent. Quicquid enim
inter famulos dei presumitur ab uno. uel paucis. nec catholice per omne
corpus fraternitatis tenetur. aut superfluum. aut elatum est. et ob id no
xium iudicandum, magisque uanitatis specie quam uirtutis osten
tans. et idcirco hec que auctoribus sanctis qui huius professionis funda
menta iecerunt. nec a patribus nostri temporis. qui eorum per suc
cessiones instituta nunc usque custodiunt. tradita uidemus exempla.
ut superflua et inutilia nos quoque resecare conuenit. Quam ob

rum ciliciam vestem velut circumspectam cunctis atque notabilem. et quae
ex hoc ipso non solum nulla spiritui possit emolumenta conferre, sed etiam
elationis concipere vanitatem. quaeque ad necessarium operis exerci
tium in quo monachum semper inpigrum. expeditumque oportet ince
dere. inhabilis atque inepta sit omnimodis refutarunt. Quod
si quosdam hoc amictu audivimus probabiles extitisse. circumdatos
non ex nobis monasteriorum est regula sancienda. vel antiqua sanctorum pa
trum sunt perturbanda decreta. Quod pauci praesumentes ali
arum virtutum privilegio. ne in his quidem quae non secundum catholicam
regulam ab eis usurpata sunt reprehendi debere credunt.
Generali namque omnium constitutioni. paucorum non debet praeponi
nec praeiudicari sententia. Illis enim debemus institutis ac regu
lis indubitatam fidem et indiscussam oboedientiam promptam commo
dare. non quas paucorum voluntas intulit. sed quas vetustas tan
ti temporis et innumera pluralitas sanctorum patrum concordi definitione
in posterum propagavit. Nec hoc sane praeiudicare nobis debeat
ad cottidianae conversationis exemplum. quod vel una hora rex sacrilegus
israhel. catervis hostium circumseptus scissa veste cilicium habuisse per
hibetur intrinsecus. vel quod ninivitae ad mitigandam dei senten
tiam quae in eos lata fuerat per prophetam. cilicii asperitate sunt
velati. cum et ille ita intrinsecus latenter indutus eo fuisse monstre
tur. ut nisi scisso desuper indumento. a nemine prorsus potuisset
intellegi. et isti eo tempore operimentum cilicii sustentarent. quo
cunctis super imminenti urbis eversione lugentibus. eodemque ami
ctu circumdatis. nullus posset a quoquam ostentationis notari.
quia nec insolens sit diversitas. nec offendit aequalitas. III.

Sunt praeterea quaedam in ipso aegyptiorum habitu. non tantum
ad curam corporis. quantum ad morum formulam congruentia. ut
simplicitatis et innocentiae observantia etiam in ipsa vestitus qua
litate teneatur. Cucullis namque perparvis usque ad cervicis humerorumque

dimissis confinia. qui capita tantum contegant indesinenter diebus utun
tur ac noctibus; scilicet ut innocentiam et simplicitatem paruulorum iu
giter custodire. etiam imitatione ipsius uelaminis commoneantur. qui
reuersi ad infantiam Christi. cunctis his cum affectu ac uirtute decantant.
Domine non est exaltatum cor meum. neque elati sunt oculi mei. neque ambula
ui in magnis. neque in mirabilibus super me. si non humiliter sentiebam. sed
exaltaui animam meam. sicut quod ablactatum est super matrem suam. IIII.

Colobiis quoque lineis induti. quae uix ad cubitorum ima pertingunt.
nudas de reliquo circumferunt manus. ut amputatos habere
eos actus. et opera mundi huius suggerat abscisio manicarum. et
omni conuersatione terrena mortificatos eos uelaminis linei do
ceat indumentum. audiantque per hoc apostolum cottidie sibi dicentem.
Mortificate membra uestra quae sunt super terram. illud quoque ipso ha
bitu protestante. mortui enim estis. et uita uestra abscondita est cum
Christo in deo. et uiuo autem iam non ego. uiuit uero in me Christus. mihi hic mun
dus crucifixus est. et ego mundo. V

Gestant etiam resticulas duplices laneo plexas subtegmine.
quas greci anaaboic uocant. nos uero succinctoria seu re
dimicula uel proprie rebrachiatoria possumus appellare. Quae descen
dentia per summa ceruicis et e lateribus colli diuisa. utrarumque alarum
sinus ambiunt. atque hinc inde succingunt. ut constringentia
latitudinem uestimenti ad corpus contrahant. atque hinc inde
coniungant. et ita constrictis brachiis impigri ad omne opus
expletique reddantur. illud apostoli preceptum. studentes omni uirtute
complere. neque gratis panem ab aliquo manducauimus. sed in labore
et fatigatione nocte et die operantes. ne quem uestrum grauaremus.
et si quis non uult operari nec manducet. VI.

Post haec angusto palliolo tam amictus humilitatem. quam
uilitatem pretii compendiumque sectantes. colla pariter atque
humeros tegunt. quae mafortes. tam nostro quam ipsorum nuncu

pariter eloquio. et ita planeticarum atque birrorum pretia simul abiciuntque

VII Ultimum est habitus eorum pellis caprina, quae melota
vel pera appellatur. et baculus quem gestant ad imitationem eorum qui
professionis huius praefiguravere lineas iam in veteri testamento. de quibus
apostolus. circuierunt in melotis inquit et pellibus caprinis. egentes. angustia
ti. adflicti. quibus mundus non erat dignus. in solitudinibus errantes et in
montibus et speluncis. et in cavernis terrae. Qui tamen habitus pellis caprinae
significans mortificata omni petulantia carnalium passionum debe
re eos in summa virtutum gravitate consistere. nec quicquam petulcum
vel callidum iuventutis ac mobilitatis antiquae in eorum corpore residere.

VIII Nam et baculum gestasse eosdem viros etiam heliseus qui unus ex ip
sis est docet. cum dicit ad iezi puerum suum. mittens eum ad susci
tandum filium mulieris. Tolle baculum meum et currens vade pone
eum super faciem pueri et vivet. Quem utique non dedisset ei propheta gestan
dum. nisi eum sua manu solitus esset iugiter circumferre. Cuius gestatio spi
ritaliter monet. numquam debere eos inter tot oblatrantes vitiorum canes et
invisibiles spiritalium nequitiarum bestias inermes incedere. de quibus
beatus david liberari postulans dicit. ne tradas domine bestiis animam
confitentem tibi. sed irruentes eas retundere crucis signaculo. ac longius
propulsare. atque adversum se saevientes iugi memoria dominicae passionis
et imitatione illius mortificationis extinguere. VIIII

Calciamenta vero velut interdicta evangelico praecepto recu
santes. cum infirmitas corporis. vel matutinus hiemis rigor seu
meridianus aestus fervor exegerit. tantummodo caligis suos muniunt
pedes. hoc interpretantes usum earum vel dominica permissione signari.
ut si in hoc mundo constituti. cura et sollicitudine carnis huius
omnimodis exuti esse non possumus. nec ab ea penitus praevalemus absol
vi. saltem occupatione levi et implicatione tenui necessitatem cor
poris expleamus. neve animae nostrae pedes qui expediti ad spiritualem cursum et
praedicandam evangelii pacem semper esse debent parati. quibus podo

re unguentorum et curruum. Et de quib; dauid cucurri inquit in siti. et ieremias, ego autem non laboraui te sequens. mortiimus sclī huius curis paciamur in uoluntate. de his scilicet cogitantes que non ad supplenda necessitatem nature. sed ad superflua noxiaque pertinent uoluntate. quod ita implebimus. si secundum apostolum carnis curam non fecerimus in desideriis. Quib; tamen illi caligis quamquam licito utantur. ut potè domini manda to concessis. nequaquam tamen pedib; eas inherere permittunt cum ac cedunt ad celebranda seu percipienda sacrosancta misteria. illud estimantes etiam secundum litteram custodiri debere. quod dicitur ad moysen. et ad ihesum filium naue. solue corrigiam calciamenti tui. locus enim in quo stas terra sancta est.

·X·

Hec dicta sint. ne quid pretermisisse de egyptiorum habitu uideamur. ceterum a nobis tenenda sunt. illa tantummodo que uel locorum situs uel prouincie usus admittit. Nam neque caligis nos, neque colobiis. seu una tunica esse contentos. hiemis permittit asperitas. et paruissimi cu culli uelamen. uel melote gestacio derisum potius quam edificationem ullam uidentib; conparabit. Quapropter illa tantum que superius commemorauimus. queque sunt et humilitati professionis nostre. et qualitati aerum congruentia. a nobis quoque affectanda censemus. ut omnis summa nostri uestitus. non nouitate habitus. qui possit offendiculum hominibus sclī huius inferre. sed honesta uilitate consistat. ·XI·

His itaque uestimentis christi miles indutus. nouerit prius ob id se cin guli constrictione munitum ut ad cunctos usus et opera mo nasterii. non solum mente preparatus. sed etiam ipso habitu semper expeditus incedat. Tanto namque feruentior circa spiritalem profectum. ad diuina rum rerum scientiam cordis puritate probabitur. quanto fuerit erga obe diencie studium operisque deuotior. Secundo cognoscat etiam in ipso ha bitu cinguli inesse non paruum quod a se expetitur sacramentum. Accinctio enim lumborum et habitus pellis emortue. significat eum mortificationem circumferre membrorum. in quib; libidinis atque luxu

ne seminaria continent. euangelicu illud mandatu qd dicit. sint lumbi uri p̄cincti. aplica sibi uir pretatione ingiter semp intellegens. mortificate mbra ura que sunt sup trram. fornicationē. inmundicia. libidinē. concupiscentia mala. idoq illos tantu m legum inscriptis seis cingulo fuisse p̄cinctos, in quib; seminaria coitꝰ inueniunt extincta. quiq illud beati dauid eloquiu opere ac uirtute decantant. quia factus sū sic ut in pruina. eo qd erasa penitus carne uiciqꝫ. mortificam exterioris hominis cute spe uirtute distendant. & ideo in pruina significant adiecit. qd scilicet nequaqua fuerint soli cordis mortificatione contenti. uerū etia exterioris hominis motꝰ. & ipsius nature incentiua. frigore pruina extrinsecꝰ accedente habuerint congelata. Nullu iā dū taxat secdm aplm regnu peccati in suo mortali corpore sustinentes. nec gestantes carne spui repugnantem. Explicit liber pmꝰ. Incipiunt capla libri secundi.

.i. De canonico nocturnaru orationu 7 psalmox modo. 7 statut.

.ii. De diuersitate numeri q ad decantandos psalmos p diuersas p uinicias stat.

.iii. De uniformis regule p totam egiptu custodia. 7 de electione eox q frib; preponunt. 7 de collatione seniorū.

iiii. Qd p egiptu & thebaide duodenarꝰ psalmox numerꝰ seruat.

v. De donario psalmox numero angli tradicione suscepto.

vi. De duodeci oracionu consuetudine. vii. De disciplina orandi.

viii. De subsequente oracione p psalmos. viiii. De orationis statu in.

x. Cu qnto silentio 7 breuitate oraciones ap egiptios colligant.

xi. Qua disciplina apud egiptios psalmi dicantur.

xii. Cur uno psallenti ceti in sinaxi sedeant. 7 qlr p exerceant.

xiii. Quare p missa nocturna dormire n oporteat. 7 agunt.

xiiii. Que admodu in cellulis suis op manuu 7 orationes pariter.

xv. Qua lege modestie p oracionu missa. qsq ad cella sua redeat.

XVII. Quod nulli liceat orare cum illo qui fuerit ab oratione suspensus.
XVIII. Quod is qui ad orationem fratres excitauerit hora solita debeat excommonere.
XVIIII. Quod a uespere sabbati usque ad uesperam diei dominici genua non flectantur.

De canonico nocturnarum orationum. · I ·

DUPLICITER IGITUR hoc quod diximus cingulo XPI miles accinctus, nunc quis modus canonicarum orationum psalmorumque sit in partibus orientis a sanctis patribus antiquitus statutus agnoscat. De qualitate uero earum uel quemadmodum orare secundum apostolum sine intermissione possimus, in suis locis cum seniorum collationes coeperimus exponere, quantum dominus donauerit, proferemus.

Multos namque per alias conperimus regiones pro captu · II · Item.
mentis suae, habentes quidem ut ait apostolus zelum dei, sed non secundum scientiam, super hac re diuersos typos ac regulas sibimet constituisse. Quidam enim uicenos psalmos et hos ipsos antiphonarum protelatos melodiis et adiunctione quarundam modulationum debere dici singulis noctibus censuerunt. Alii etiam hunc modum excedere temptauerunt. Non nulli decem et octo, atque in hunc modum diuersis in locis diuersum canonem cognouimus institutum, totque propemodum typos ac regulas usurpatas, quot etiam monasteria cellasque conspeximus. Sunt quibus in ipsis quoque diurnis orationum officiis, id est tertia, sexta, nona, ita diuisum est, ut secundum horarum modum in quibus haec deo redduntur, obsequia psalmorum etiam et orationum putarent numerum coaequandum. Nonnullis placuit senarium numerum in singulis diei conuentibus deputari. Quapropter necessarium reor antiquissimam patrum proferre in medium consuetudinem, quae nunc usque per totum Aegyptum a dei famulis custoditur, quo nouelli monasterii in XPO rudis infantia an

quissimo⁊ pot͡i patrū uetustissimis institutionib; ībuatur. III.
Itaq; p uniuersum egyptū ⁊ thebaidā. ubi monasteria n̄ p uni-
cuiusq; renuntiantis instituunt arbitrio. s; p successiones ac tra-
tiones maio⁊ usq; in hodiernā diē t pmanent. t mensura fun-
dantur. legitimū oracionū modū in uespertinis conuentib;
seu nocturnis uigiliis retentari. Non enī quisq̄m conuerti-
culo frm̄. s; ne s quidē ipsi p̄ eē concedit̄. p quā non solū uni-
uersis facultatib; suis reddat̄ extͣneus. s; ne sui quidē ipsius
eē se dn̄m. t potestatē habere cognoscat. Ita nāq; renuncianti
[illegible] mundo quib;libet facultatib; accedunt p diti necesse
ē cenobiū cōmemoratione expetere. ut ī nullo s ex his q̄ reliq-
ait intulit monasterio blandiat̄. sic obedire cunctis. ut
redeundū s secdm sententiā dn̄i ad infantiā pristinā no-
uerit. nihil s consideracione qui t anno⁊ numerositate plurimos
quā in sclō inanit̄ consūptam. n̄ se réputat pdidisse. s; pru-
dimentorū merito. ⁊ tirocinii nouitate quā se gerere in
xp̄i milicia recognoscit. subdere se etiā iunioribus n̄ moret̄.
Operis quoq; ac sudoris assiduitatē ita subire cōpellit̄. ut
ppriis manib; iuxta apli p̄ceptū cottidianū uictū. t suis
usib;. t aduenientiū necessitatib; parans. & fastus uite pre-
terite possit deliciasq; obliuisci. ⁊ humilitatē cordis contri-
cionē laboris acquirere. Ideoq; nullus congregationi frm
p̄futurus eligit̄. priusquā idē q p ficiendus quid obtempera-
turis oporteat imperari obediendo didicerit. & qd iunior-
ib; tradere debeat institutis seniorū fuerit assecutus. Bene enī
regere. t regi sapientes eē pnunciant summūq; donū ⁊ grām
sci spc̄ eē definiunt. Nā neq; salutaria p̄cepta. quē piā posse
obtēperantib; p̄stituere. n̄ eū qui prius uniuersis uirtutū dis-
ciplinis fuerit instructus. nec obedire quēquam seniori pos-
se. n̄ eū qui consummat̄ timore dī ⁊ humilitatis fuerit

uirtute perfectus. Ideoque diuersitates typorum ac regularium precum per prouincias certum usurpatas. quod plerumque seniorum institutionis expertes monasteriis preesse audemus et abbates nos antequam discipulos professi. quod libitum fuerit statuimus. promptiores nostrae inuentionis exigere custodiam. quam examinatam maiorum seruare doctrinam. Sed dum orationum modum potissimum quemadmodum debeat custodiri uolumus explicare institutis patrum auidi prouocati. narrationem quam suis reseruabamus locis. prepropero excessu preuenimus. Hec itaque ad propositum reuertamur. IIII.

Igitur per uniuersam ut diximus egyptum et thebaidem duodenarius psalmorum numerus tam in uespertinis quam in nocturnis solempnitatibus custoditur. ita dumtaxat. ut post hunc due lectiones ueteris scilicet ac noui testamenti singule subsequantur. Qui modus antiquitus constitutus idcirco per tot secula penes cuncta illarum prouinciarum monasteria intemeratus nunc usque perdurat. quia non humana adinuentione statutus a senioribus affirmatur. sed celitus angeli magisterio patribus fuisse delatus. V.

Nam cum in primordiis fidei pauci quidem sed probatissimi monachorum nomine censerentur. qui sicut a beate memorie euangelista marco. qui primus alexandrine urbi pontifex prefuit. normam suscepere uiuendi. non solum illa magnifica retinebant quae primitus ecclesiam uel credentium turbas in actibus apostolorum legimus celebrasse. multitudinis scilicet credentium erat cor et anima una. nec quisquam eorum quae possederunt aliquid suum esse dicebat. sed erant illis omnia communia. quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant. uendentes afferebant pretia eorum quae uendebant. et ponebant ante pedes apostolorum. diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. uerum etiam his multo sublimiora cumulauerant. etenim se cedentes in secretiora suburbii loca. agebant uitam tanto abstinen

ne rigore districta. ut etiam his qui erant religionis exterriti stu
pori esset tam ardua conuersationis eorum professio. eo enim feruore di
uinarum scripturarum lectionibus orationumque et operum manuum diebus
ac noctibus incubabant. ut ne escarum quidem appetitus uel memoria
non alio tertio ue die corporis interpellaret inedia. cibumque ac potum
non tam desideratum. quam necessarium sumerent. et ne hunc quidem
ante solis occasum ut tempus lucis cum spatium meditationum stu
diis. curam uero corporis cum nocte sociarent. aliaque his multo subli
miora perficerent. de quibus etiam qui minus indigenarum relationem
cognouit. ecclesiastica historia poterit edoceri. Ea igitur tempesta
te cum ecclesiae illius primitiue perfectio penes successores suos adhuc
recenti memoria inuiolata duraret. feruensque paucorum fides.
nec dum in multitudinem dispersa tepuisset. uenerabiles patres per
uigili cura posteris consulentes. quinam modus cottidiano cultui
per uniuersum fraternitatis corpus decerni deberet tractaturi conueni
unt. ut hereditatem pietatis ac pacis. etiam successoribus suis ab omni
dissensionis lite absolutam transmitterent. uerentes scilicet ne qua
in cottidianis sollempnitatibus inter uiros eiusdem culturae consortes
dissonantia uel uarietas exorta. quandoque in posterum erroris uel emu
lationis. seu scismatis noxium germen emitteret. Cumque pro suo unus
quisque feruore infirmitatis inmemor alienae. id statui deberet
censeret. quod contemplatione fidei ac roboris sui facillimum iudica
bat. parum discutiens. quid generaliter plenitudini fratrum possibile
esset, in qua necesse est. infirmorum quoque partem maximam repperiri.
diuersoque modo inormem. psalmorum numerum instituere. pro animi
sui uirtute certarent. et alii quinquagenos. alii sexagenos psalmos.
non nulli uero ne hoc quidem numero contenti. excedi eum deberet cen
serent. essetque inter eos pro religionis regula piae contentionis sancta diuer
sitas. ita ut tempus sollempnitatis uespertinae sacratissimae succederet
quaestioni. cottidianos orationum ritus uolentibus celebrare. unus

in medio psalmos domino cantaturus exsurgit. Cumque sedentibus cun
ctis ut est moris nunc usque in Egypti partibus et in psallentis uerba
omni cordis intentione defixis. undecim psalmos orationum inter
iectione distinctos. contiguis uersibus pari pronuntiatione can
tasset. duodecimum sub alleluie responsione consummans. ab uni
uersorum oculis repente subtractus questioni pariter et cerimo
niis finem imposuit. Exhinc uenerabilis patrum senatus. intelle
gens angeli magisterio congregationibus fratrum generalem cano
nem non sine dispensatione domini constitutum. decreuit hunc
numerum tam in uespertinis quam in nocturnis conuenticulis custo
diri. Quibus lectiones geminas adiungentes. id est unam ueteris.
et aliam noui testamenti. tanquam a se eas traditas. et uelut ex
tra ordinarias uolentibus tantum ac diuinarum scripturarum
memoriam possidere assidua meditatione studentibus ad
diderunt. In die uero sabbati uel dominico utrasque de nouo recitant
testamento. id est unam de apostolo uel actibus apostolorum et aliam de euangeliis.
Quod etiam totis quinquagesime diebus faciunt hi quibus lectio cu
ra est seu memoria scripturarum. VI.

Has igitur predictas orationes hoc modo incipiunt atque consummant.
Ut finito psalmo non statim ad incuruationem genuum cor
ruant. quemadmodum facimus in hac regione. qui nec dum bene
finito psalmo in orationem procumbere festinamus. ad celebritatem
misse quantocius properantes. cuius dum uolumus excedere modum
qui antiquitus est a maioribus statutus. subputantes residuorum psal
morum numerum ad finem tendere purgemus? de refectione potius las
si corporis cogitantes. quam orationis utilitatem et commoda requi
rentes. Apud illos igitur ita non est. sed antequam flectant genua paulisper
orant. et stantes in supplicatione. maiorem temporis partem expen
dunt. Itaque post hec puncto breuissimo procidentes humi. uelut
adorantes tantum diuinam clementiam. summa uelocitate con

surgunt. ac rursus erecti. expansis manib; eodē m̄ quo prius stan
tes orauerant. suis p̄cib; intentius immorant̄. Humo nāq; diutꝰ
ꝓcūbentē. non solū cogitationib; aiunt. uerū etiā somno grauiꝰ
inpugnari. Qđ etiā nos uerū ēē. utinam ñ experimentis & cotti
diana consuetudine nosceremꝰ. qui sępe numero hanc eandem
incuruationē membrorꝰ. ñ tam orationis quā refectionis obten
tu interrā ꝓstrati optamꝰ diutiꝰ ꝓlongari. ·VII·

Cum aū is qui orationē collecturꝰ est. eterra surrexerit. omīs pa
riť erigunť. ita ut nullus nec ante quā inclinet ille genu
flectere. nec cū eterra surrexerit remorari p̄sumat. ne ñ tā se
cutꝰ fuisse illius conclusionē qui p̄ eē colligit quā suā celebrasse.

Illud etiā qđ in hac ꝓuincia uidimus. ·VIII· Jercedatur.
ut uno cantante in clausula psalmi. omīs astantes concinant
cū clamore. glā patri. 7 filio. & spūi scō. ꝑ omnē orientē audiuimꝰ.
cū omium silentio ab eo q̄ cantat. finito psalmo. orationē suc
cedere. hanc uº glorificationē trinitatis tantūmō solere antipho

Et qr nos ad oracionū canonicarū. ·VIIII· Jna t̄minat.
modū consequenť institutorꝰ ordo ꝑduxit. quarū pleniorē
tractatū. licet in collatione seniorū reseruemꝰ. ibidē pleniꝰ digestu
ri. cū de eorꝰ qualitate. seu iugitate uerbis eorꝰ disserere cęperim̄.
necessariū tamen reor ꝓ oportunitate loci ac narrationis ipsiꝰ.
qm̄ ita sese obtulit occasio. 7 alia inp̄senti pauca ꝑstringere. ut for
mantes interiꝰ exterioris hominis morē. 7 uelut quędā nc̄ oracionis
fundam̄ta iacientes. minore p̄ hęc labore cū ceperimꝰ de statu in
terioris hominis disputare. oracionū quoq; eiꝰ fastigia construim̄.
Illud ante om̄ia ꝓuidentes. ut si nos ab illa narracione quā cupi
mꝰ oportune dō uolente digerere. ꝓueniens uitę nrę finis exclusie
rit. t̄ inicia uobis rei. ꝑ̄scrtum tā necessarię hoc opere relinqm̄.
quib; pardore desiderii totū tarduū ē. ut dū nobis huiꝰ cōmorati
onis tribuunť inducię. saltē quosdā tantiꝰ oracionū lineis p̄

signemus. quibus hi vel maxime qui in cenobiis commorantur. valeant
aliquatenus informari. simul etiam prospicientes his qui forsitan
huic tantummodo occursuri libro. ad illum pervenire non poterunt. ut in
structionem huius erga orationis qualitatem. vel ex parte reperiant in
ipso. et quemadmodum sunt de habitu . ac amictu exterioris hominis
instituti. ita etiam qualiter cum ad offerenda spiritualia sacrificia de
beant exhibere non nesciant. Siquidem hi libelli quos in presenti
cludere domino adiuvante disponimus. ad exterioris hominis obser
vantiam ac institutionem cenobiorum competentius aptabuntur. illi vero ad
disciplinam interioris ad perfectionem cordis. et anachoritarum vitam
atque doctrinam potius pertinebunt. .X.

Cum ergo predictas sollempnitates quas illi sinaxis vocant celebra
turi conveniunt. tantum prebetur a cunctis silentium. ut cum
in unum tam innumerosa fratrum multitudo conveniat. preter illum
qui consurgens psalmum decantat in medio. nullus hominum
penitus adesse credatur. ac precipue cum consummatur oratio. in qua non sputum
emittitur. non screatio obstrepit. non tussis intonat. non oscitatio sono
lenta dissutis malis et hiantibus trahitur. nulli gemitus. nulla suspi
ria. etiam astantes impeditura promuntur. nulla vox absque sacer
dotis prece concludentis auditur. nisi forte hec que per excessum mentis clau
stra oris effugerit. queque insensibiliter cordi subrepserit. inmo
derato scilicet atque intolerabili spiritus fervore succensa. dum ea que
ignita mens in semetipsa non prevalet continere. per ineffabilem
quendam gemitum ex intimis pectoris sui conclavibus evaporare
conatur. Illum vero qui constitutus in tempore mentis cum clamore sup
plicat. aut aliquid horum que prediximus e faucibus suis emittit. ac preci
pue qui oscitationibus prevenitur. dupliciter peccare pronuntiant. pri
mo quod orationis sue reus sit. quod eam neglegenter offerat. secundo
quod indisciplinato strepitu alterius quoque qui forsitan inten
tius orare potuit intercipit sensum. Idoque precipiunt eam

celeri fine concludi. ne forte inmorantibus nobis in ea redundantia
quedam sputi. seu flegmatis interrumpat nostre orationis excessum.
Et idcirco dum adhuc feruet. uelut e faucibus inimici uelociter ra
pienda est. Qui procul dubio cum sit nobis semper infestus. tunc maxi
me assistit infestior. cum contra se offerre nos preces domino uelle
peruiderit cogitationibus seu diuersis moribus excitatis abducere
mentem nostram a supplicationis intentione festinat. per hoc
eam tepefacere accepto feruore contendens. Quam obrem uti
lius censent breues quidem orationes. sed creberrimas fieri. illud qui
dem ut frequentius dominum deprecantes. iugiter eidem coherere
possimus. hoc uero ut insidiantis diaboli iacula. que infligere
nobis tunc precipue cum oramus insistit succincta breuitate

XI.

Et idcirco ne psalmos quidem ipsos uitemus.
quos in congregatione decantant. continuata student pro
nuntiatione concludere. sed eos pro numero uersuum duabus uel tribus
intersitionibus cum orationum interiectione diuisos. distinctim
particulatimque consumantes intellegentia delectantur. Illud tota
uirtute sectantes psallam et mente. Ideoque utilius habent decem
uersus cum racionabili designatione cantari. quam totum psalmum
cum confusione mentis effundi. Que non numquam pronuntiantis fe
stinatione generatur. dum residuorum psalmorum qui decantandi
sunt modum numerumque considerans. non distinctionem sensuum
audientibus studet pandere. sed ad finem eos properat peruenire. Denique
si quispiam iuniorum. uel per feruore spiritus. uel per eo quod nec dum institutus est
perit modum decantationis excedere psallentis progressio. senio
ris intercidit plausu. quem dans manu sua in sedili quo sedet.
cunctos facit adorationem consurgere. illud omnimodis prouidentes
ne quod tedium sedentibus generetur prolixitate psalmorum. qua il
qui decantat non modo per se ipsum intellegentie fructum amit
tat. sed etiam per illos incidat detrimentum. quos fastidium fatiga

numerositate sua fecit incurrere. Illud quoque apud eos omni obser
vantia custoditur: ut responsione aeuia nullus dicat psalmum
nisi is qui in titulo suo aeuie inscriptione praenotatur. Praedictum
vero duodenarium psalmorum numerum ita dividunt, ut si duo
fuerint fratres senos psallant. si tres quaternos. si quatuor ternos. quo
numero numquam minus in congregatione decantant. ac proinde
quantalibet multitudo convenerit. numquam amplius psal
lunt in sinaxi quam quatuor fratres. .XII.

Nunc sane canonicum quem praediximus duodenarium psalmorum
numerum tali corporis quiete relevant. ut has easdem con
gregationum sollempnitates ex more celebrantes. absque eo qui dicturus
in medium psalmos surrexerit. cuncti sedilibus humillimis insi
dentes. ad vocem psallentis omni cordis intentione depende
ant. Ita namque ieiuniis et operatione totius diei noctisque lasses
cunt. ut nisi huiuscemodi refectione adiuventur. ne hunc quidem
numerum stantes explere praevaleant. Nullum enim tempus ab operis
exercitatione vacuum transire concedunt. et non solum ea quae diei
splendor admittit omni instantia manibus exercere conten
dunt. sed etiam illa operationum genera sollicita mente perquirunt.
quae ne ipsius quidem noctis densissime tenebrae valeant impe
dire. credentes se tanto sublimiorem spiritualium contemplationum puri
tate mentis intuitum quesituros. quanto devotiores fuerint erga
operis studium ac laboris intenti. Et idcirco mediocrem canonicarum
orationum numerum iudicant divinitus moderatum. ut ardentiori
bus fide. spatium quo se virtutis eorum infatigabilis cursus extende
ret servaretur. et nihilominus fessis egrisque corporibus minime gignere
tur de numerositate fastidium. Ideoque cum fuerint orationum ca
nonicarum functiones ex more finite. unusquisque ad suam re
currens cellam. quam aut solus. aut cum alio tantum inhabi
tare permittitur. Qua scilicet societate operationis. vel discipulatus

& discipline inbutio copulauit. Et certe que similitudo uirtutum com
parem facit. idē rursus orationū offitiū uelud peculiare sacrificium
studiosius celebrant. Nec ulterius quisq̄m eo(rum) in requiem somni re
soluit. donec superueniente diei splendore nocturno operi ac medi
tationi operacio diurna succedat. .XIII.

Quem laborem propter illam racionē qua tota industria anni
tentes. sacrificiū dō de fructu manuū suarū offerre se cre
dunt duab; ex causis cū omi obseruatione custodiunt. Quod
nos quoq; si perfectione studem(us) eadem diligentia conuenit obser
uare. Prima ne forte purificationē nr̄am nocturnis psalmis &
oracionib; acq̄sitā. inuidus inimic(us) liuens puritati nr̄e. cui
maxime semper insidiatur. & indesinenter infestus ē. quadam
somni illusione contaminet. qui post illam satisfactionē q̄m
pro neglegentiis. seu ignoracionib; nr̄is obtulim(us). & confessionib;
nr̄e ueniā profusis gemitib; inploratā sollicit(us) nos si temp(us) quens
inuenerit maculare festinet. et precipue fiduciā nr̄am dece
re atq; eneruare contendens. cū feruenti(us) nos ad dm̄ tendere ora
tionū nr̄arum puritate puiderit. ita ut nūq̄m quos per totum
noctis spaciū sauciare n̄ potuit. sub illi(us) hore breuissimo tempo
re dehonestare conet(ur). Secūdā uero qd' tam & si nulla talis ueni
da diaboli emergat illusio. intercedens etiā pur(us) sopor ineruam mo
nacho mox euigilaturo parturiat. segnemq; torporē uisceribus in
ti. per totū diei spaciū uigorē eius obtundat. illamq; hebet. & perspicaci
am sensus. & pinguedinem cordis exhauriet. que nos posset per totum
diem aduersus insidias inimici cautiores robustioresq; seruare. Quam
obrem canonicis uigiliis priuatē ab eis subiungunt excubię. ac
maiore illis obseruatione succedunt. ut & illa purificatio que
psalmis & oracionib; ē acquisita n̄ pereat. & intencior sollici
tudo diligenti(us) nos per diem custoditura. preparet meditatione
nocturna.

Et idcirco cas cū adiectione operis exequuntur. ne uelut ociosis ua XIIII.
leant somnijs incumbere. Sic enī nullum ferme nullū ab eis otii
temp' excipitur. ita ne meditationi quidem spūali finis imponitur. Nā
parit exercentes corporis animeq; uirtutes exterioris hominis sti
pendia cū emolumentis interioris. exequant lubricis motib; cor
dis & fluctuacioni cogitacionū instabili operum pondera uelut
quandam tenacem atq; inmobilem anchorā p̄figentes. cui
uolubilitas ac puagacio cordis innexa. int' claustra celle uelut in
portu fidissimo ualeat contineri. atq; ita spūali meditacioni tan
tum & custodie cogitacionū intenta. nō modo ad c̄sensum praue
cuiq; suggestionis puigilem mentē corruere nō sinat. uerū etiā
ab omi sup'flua ociosaq; cogitacione custodiat. ita ut id exq° pende
at facile possit a quoquam discerni. ad est utrum ppt meditacionem
spūalem incessabile manuū opus exerceant. an ppt operis iugi
tatem tā preclarū sp̄c p'fectū scientie lum acquirant. XV.
Finitis igit' psalmis & cottidiana c̄gregatione sic superi' memo
rauim' absoluta. nullus eox l' admodicū subsistere aut ser
mocinari audet cū altero. s; ne p totū quidem diei spaciū cel
la sua pgredi. aut deserere op' qd in ea solitus est exercere p̄sumit.
nisi forte cum fuerint necessarii cuiq; operis uocati. Qd ita explent ad officiū
foras egressi, ut nulla int' eos sermocinatio conferat'. s; sic un'
quisq; op' exequit' iniunctū. ut psalmū. l' scripturā qualibet
memorit' recensendo. nō solū conspiracioni noxie. l' consiliis p̄
uis. s; ne ociosis quidem colloquiis ullam copiā l' temp' in
pbeat. oris parit & cordis officio in meditacione spūali iugit'
occupato. Summa namq; obseruantia custodit'. ne quisquam
cū alio. ac p̄cipue iuniores l' ad punctū temporis parit' sub
stitisse. aut uspiā secessisse. l' man' suas inuicē tenuisse dep
hendantur. Si qui u° cont' hui' regule disciplinā repti fuerint

aliquid ex his que interdicta sunt admisisse. ut contumaces ac preua
ricatores mandatorum non leuis culpe rei pronuntiati. suspi
cione etiam coniurationis praui consilii carere non poterunt. Quam
culpam nisi in unum cunctis fratribus congregatis publica dilue
rint penitentia, oracioni fratrum nullus eorum interesse permittitur. XVI
Sane si quis pro admisso quolibet delicto fuerit ab oracione
suspensus, nullus cum eo prorsus habet licentiam. antequam
submissa interram penitentia reconciliatio eius et admissi uenia
coram cunctis fratribus publice fuerit ab abbate concessa. Ob hoc namque
tali obseruantia semetipsos ab oracionis eius consortio segregant
atque secernunt. quod credunt eum qui ab oracione suspenditur
tradi satane. Et quisquis oracioni eius antequam recipiatur a seniore, in
considerata pietate permotus. communicare presumpserit. compli
cem se dampnacionis eius efficiat. tradens scilicet semetipsum uo
luntarie satane. cui ille pro sui reatus emendatione fuerat de
putatus. in eo uel maxime graui crimen incurrens. quod cum illo
se uel confabulacionis uel oracionis communione miscendo.
maiorem illi generet insolentie fomitem. et contumaciam delin
quentis in peius nutriat. perniciosum namque solacium tribuens. cor
eius magis magisque faciat indurari. nec humiliari eum sinet. ob
quod fuerat segregatus. et per hoc uel increpationem senioris non magni
pendere. uel dissimulanter de satisfactione ac uenia cogitare. XVII
Is autem cui religiosi conuentus commonitio. uel sinaxeos cura com
mittitur. non passim ut libitum est. nec prout nocte fuerit
expergefactus. aut oportunitas eum somni proprii. seu insomnii
cohortatur. fratres etiam ad cottidianas uigilias excitare presumit.
sed quamuis eum consuetudo diurna hora solita uigilare compel
lat. tamen sollicite frequenterque stellarum cursu prestitutum congre

gationis tempus explorans. ad orationum eos inuitet officium. ne inuitorum quemque inueniat incautus. uel si oppressus somno statutam noctis transgrediatur horam. uel eandem dormitur atque ad sonum festinus anticipet. et non tam officio spiritali. uel quieti omnium deseruis se. quam requiei sue satis fecisse credatur. .XVIII.

Hoc quoque nosse debemus. a uespera sabbati. que lucescit in die dominico. usque ad uesperam sequentem. apud egiptios genua non curuari. sed nec totis quidem quinquagesime diebus; nec custodire in eis ieiuniorum regulam. Quarum rerum ratio suo in collationibus seniorum cum dominus iusserit exponetur. Nunc propositum nobis est huiusmodi causas non persequentes legentem onerare. aut grauare. Explicit liber secundus. Incipiunt capitula libri tertii.

I. De solempnitate hore tercie. sexte. uel none. que in istis partibus obseruantur.

II. Quod apud egiptios sine horarum distinctione per totum diem cum operis ad lectionem et orationibus iugiter insistatur et psalmus. .III.

Quod per omnem orientem solempnitas .III. VI. et VIIII. trinus psalmus tantum et orationibus finiatur; et cur specialibus istis horis hec spiritalia sint officia deputata. Item. oratorium non liceat introire. .IIII.

Quod per omnem orientem solempnitas non antiqua traditione statuta sed nostro tempore pro causa sit adinuenta. .V. Item cum matutina.

Quod post matutinas orationes ad somnum redire non oportet. .VI.

Quod nichil sit a senioribus immutatum de antiquo ordine psalmorum.

VII. Quod ei qui ad diurnam orationem ante ymnum primum finiatur psalmum occurrerit.

VIII. De uigiliis que a uespera inlucescente sabbato celebrantur. que temporis modum teneant. uel quo ordine celebrentur. .VIIII.

Quare inlucescente die sabbati uigilie statute sint. et quare per omnem orientem absolutio ieiunii in die sabbato presumatur.

X. Unde factum sit Rom[...] ut in orbe ieiunetur die sabbati usque dominice

diei sollempnitas ab aliorum dierum consuetudine diuersa teneatur.
.xi. Quibus diebus cum cena fratribus exhibetur accedentibus ad refectionem psalmus non dicatur. sicut fieri in prandiis solet. Explicivnt capitula.

Incipit liber tercius.

.i. DE NOCTURNIS ORATIONUM ET PSALMORUM modo qui nunc per egyptum habeatur deo donante quantum tenuitas ingenii nostri preualuit arbitror expeditum. nunc de sollempnitate tercie, sexte, noneque secundum regulam monasteriorum palestine uel mesopotamie. nobis est disserendum ut prefati sumus in prologo, perfectionem egyptiorum et inimitabilem discipline rigorem horum institutis moderantes.
.ii. Apud illos enim hec officia que domino soluere per distinctiones horarum et temporis interualla cum admonitione compulsoria adigimur. per totum diei spacium iugiter cum operis adiectione spontanee celebrantur. Ita namque ab eis incessanter operatio manuum priuatim per cellas exercetur. ut psalmorum quoque uel ceterarum scripturarum meditatio nunquam penitus omittatur. cui preces et orationes per singula momenta miscentes in his officiis que nos statuto tempore celebramus. totum diei tempus absumunt. Quam obrem exceptis uespertinis nocturnisque congregationibus nulla apud eos per diem publica sollempnitas absque die sabbato uel dominica celebratur. in quibus hora tercia sacre communionis obtentu conueniunt. Plus enim est id quod incessanter offertur. quam quod per temporis interualla persoluitur. et gratius uoluntarium munus. quam functiones que canonica compulsione redduntur. pro hoc dauid quoque gloriosius aliquid exultans cum dicit. Uoluntarie sacrificabo tibi. et uoluntaria oris mei beneplacita fac.

Itaque in palestine uel mesopotamie monasteriis. iii. Ps. domine. ac totius orientis supradictarum horarum psalmi sollempnitates

tinus psalmus cotidie finiuntur, ut et orationum assiduitas statu
tis deo temporibus offeratur. Et necessaria operationis officia consu
matis iusto moderamine spiritualibus obsequiis nullatenus uale
ant impediri. His enim tribus temporibus etiam danielem prophetam
cotidie fenestris apertis in cenaculo preces domino fudisse cognos
cimus. nec inmerito hec specialius tempora religiosis sunt officiis de
putata. In his siquidem promissionum perfectio, et summa nostre salu
tis est adimpleta. Hora namque tercia repromissus olim per prophetas
spiritus sanctus super apostolos in orationum officio constitutos descen
disse primitus comprobatur. Nam cum per locutione linguarum que ab
eis infusione spiritus sancti profluebat. gens incredula iudeorum stupes
cens pariter et irridens diceret eos musto repletos. stans petrus
in medio eorum ait. Uiri israhelite et qui habitatis ierusalem uniuersi.
hoc uobis notum sit. et auribus percipite uerba mea. Non enim
sic uos estimatis hi ebrii sunt cum sit hora diei tercia. sed hoc est quod
dictum est per prophetam iohel. Et erit in nouissimis diebus dicit
dominus effundam de spiritu meo super omnem carnem. et prophetabunt
filii uestri et filie uestre. et iuuenes uestri uisiones uidebunt. et seni
ores uestri somnia somniabunt. Et quidem super seruos meos. et
super ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo et propheta
bunt. Que omnia hora tercia uidemus expleta. sicque spiritus uatici
nantium per prophetas aduentum, eodem tempore super apostolos commeasse. Hora autem
sexta immaculata hostia dominus noster atque saluator oblatus est patri.
crucemque pro totius mundi salute conscendens humani generis pec
cata diluit. et expolians principatus ac potestates traduxit palam.
uniuersosque nos obnoxios atque obstrictos insolubilis cirographi
debito liberauit, tollens illud de medio. et crucis sue affigens
tropheo. Eadem quoque hora petrus in excessu mentis uocatio
gentium per submissionem uasis euangelici celitus delati. et puri

ficatio omnigenorum animantium in eodem existentium delata ad
eum uoce diuinitus reuelatur. dicente ei surge petre occide et man
duca. Quod uas quatuor initiis de celo summissum. non aliud
quam euangelium designare manifeste cognoscitur. Licet enim
quadriformis euangelistarum narratione distinctum. unum
dicitur habere principia. unum tamen euangelii corpus est eidem
scilicet christi natiuitatem partum ac diuinitatem. mirabilia quoque passio
neque complectens. Pulchre autem non ait linteum. sed quasi linte
Linteum quippe mortificationis indicium est. Quoniam igitur mors de
minice passionis non humane nature lege. sed propre uolun
tatis subiit arbitrio quasi linteum dicitur. Mortuus enim secundum
carnem. non est secundum spiritum mortuus. quia nec derelicta
est anima eius in inferno. nec caro eius uidit corruptionem. Et
rursum. nemo inquit tollet animam meam de me. sed ego po
no eam a me ipso. potestatem habeo ponere. et potestatem
habeo iterum sumere eam. In hoc itaque euangeliorum uase celitus
destinato spiritu sancto perscripto. omnes gentes que quondam cer
obseruantiam legis positae habebantur inmunde. per relu
litatem fidei confluentes ut ab idolorum cultu salubriter im
molentur. atque ad salutare escam perficiantur. petro pium
cante uoce dominica deferuntur. Hora uero nona inferna pene
trans. inextricabiles tartari tenebras coruscatione sui splen
doris extinxit. portasque eius ereas effringens. et seras ferreas con
terens. captiuitatem sanctorum que clausa tenebris inimis tene
batur inferni. salubriter captam secum transuexit ad celos. igni
atque romphea summota. antiquum incolam paradiso pia con
fessione restituit. Eadem quoque hora cornelius centurio
in precibus solita deuotione persistens. commemorationem ora

cionum et elemosinarum suarum. ante dominum facta angelo sibi collo
quente cognoscit. palamque ei hora nona uocationis gentium
sacramenta panduntur. que petro in excessu mentis hora sexta fuerant
reuelata. Alio quoque loco de eodem tempore in actibus apostolorum ita
narratur. Petrus autem et iohannes ascendebant in templum ad ho
ram nonam. Quibus liquido comprobatur non inmerito a sanctis et aposto
licis uiris has horas religiosis obsequiis consecratas, a nobis quoque
obseruari similiter oportere. qui nisi lege quadam soluere hec pieta
tis officia saltim statutis temporibus adigamur. totum diei spa
cium obliuione aut desidia uel occupationibus inuoluti absque ora
cionis interpellatione consumimus. De uespertinis autem sacrificiis
quid dicendum est. que iugiter offerri etiam in ueteri testamento
lege mosaica sanciuntur. Holocausta matutina et sacrificia
uespertina cunctis diebus in templo licet figuralibus hostiis.
etiam ex eo probare possumus indesinenter oblata. quod a dauid
canitur. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.
eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinum. Quo in loco
de illo quoque uero sacrificio uespertino sacratius intellegi po
test. quod uel uespere a domino saluatore cenantibus apostolis traditur.
cum initiarent ecclesie sacrosancta misteria. uel quod ipse die postero sacri
ficium uespertinum in fine scilicet seculorum eleuatione manuum suarum
pro salute mundi totius oblatus est patri. que extensio manuum eius in pa
tibulo. satis proprie eleuatio nuncupatur. Omnes enim nos in inferno
iacentes. eleuauit ad celos. secundum promissionis eius sententiam
dicentis. Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. De
matutina uero sollempnitate etiam illud nos instituit. quod in ip
sa cotidie decantari solet. Deus deus meus ad te de luce uigilo.
et in matutinis meditabor in te. et preueni in maturitate
et clamaui. Et rursum. Preuenerunt oculi mei diluculo, ut
meditarer eloquia tua. In his quoque horis etiam ille euangelicus

pater familias operarios conduxit in uineam suam. Ita enim et ille ma
ne primo conduxisse describitur. Quod tempus designat matutinam
nostram sollempnitatem. deinde terciam. inde sextam. post hec nonam. ad ex
tremum undecimam. in qua lucernalis hora signatur. .III.

Sciendum tamen hanc matutinorum que nunc obseruatur in occidu
is maxime regionibus canonicam functionem nostro tempore in
nostroque monasterio primitus institutam. ubi dominus noster ihesus christus natus
ex uirgine humane infancie suscipere incrementa dignatus
nostram quoque adhuc in religione teneram et lactantem infantiam
sua gratia confirmauit. Usque ad illud enim tempus matutina hac
sollempnitate. que expletis nocturnis psalmis et oracionibus post mo
dicum temporis interuallum solet in galilee monasteriis celebra
ri. cum cotidianis uigiliis pariter consummata, horas reliquas refecti
oni —— corporum deputatas a maioribus nostris inuenimus. Uerum
cum hac abutentes indulgentia. neglegentiores quoque induci
as somni longius protelarent. quippe quos uel cellas egredi. uel de suis
stratis consurgere ante horam terciam nulla conuentus illius necessi
tas inuitaret. et cum operacionis iactura tempore quoque diei quo
nullis oportebat officiis inherere. soporis nimietate torperent.
in his presertim diebus quibus a uespertinis horis excubias usque ad au
roram uicinam celebrantibus nascebatur onerosior lassitudo quo
rundam illic fratrum feruentium spiritu. quibus hoc neglegentie genus haut
leuiter displiceret. ad seniores querela delata, decretum est ab eis di
utino tractatu et collacione sollicita ut usque ad ortum solis quo
iam sine offensione uel lectio parari. uel opus manuum posset adsumi
fessis corporibus refectione concessa. inuitati post hec religionis hui
us obseruantia cuncti pariter e suis stratis consurgerent. ac tribus psal
mis et oracionibus celebratis. secundum modum qui antiquitus in ob
seruacione tercie. uel sexte. trine confessionis exemplo statutus
est. et somno deinceps finem. et inicium operacioni equali mode

tamen ut facerent simul. Qui tamen licet ex occasione uideatur inuen-
tus, et recenti memoria pro causa quam diximus statutus appareat, tamen
illum numerum quem designat beatus dauid quamquam spiritualem
quoque habeat intellectum. secundum litteram manifestissime supplet.
Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iusticie tue. Hac enim ad-
iecta solempnitate septies sine dubio spiritales hos conuentus in die faci-
entes. septies in ea laudes domino dicere comprobamur. Denique cum isdem
tamen de oriente procedens huc usque fuerit utilissime propagatus. in non-
nullis nunc usque per orientem antiquissimis monasteriis que nequa-
quam uetustissimas regulas patrum uiolari patiuntur. minime ui-
IIII Cuius solempnitatis racio. cur statuta sit. l' in/ detur admissus. cu?
uenta. in hac prouincia non nulli ignorantes. expletis matutinis
ymnis. rursum reuertuntur ad somnum. in illam causam nihilomi-
nus incidentes. in quam compescendam hec a senioribus nostris solemp-
nitas instituta est. Illa namque hora eam consummare festinant. qua ne-
glegentioribus monachis sollicitis rursum dormiendi reddatur occa-
sio. Quod omnimodis fieri non oportet, sicut in superiore libello descri-
bentes egyptiorum sinaxin plenius exposuimus. ne purificationem
nostram confessione supplici, et antelucanis oracionibus acquisitam.
uel emergens quedam redundantia humorum naturalium polluat.
uel illusio corrumpat inimici. uel certe interiacens etiam puri ac sim-
plicis somni refectio interrumpat spiritus nostri feruorem. ac tepefa-
ctos somni tepore per totum diei spacium inertes deinceps ignauosque
traducat. Quod egyptii ne incurrant et quidem cum soleant certis
temporibus etiam ante gallorum cantum consurgere. missa cano-
nica celebrata, usque ad lucem post hec uigilias extendunt. ut eos
superueniens lux matutina. in hoc feruore spiritus reperiat con-
stitutos. ac per totum diei tempus feruentiores sollicitioresque custo-
diat. preparatos eos suscipiens. ad conflictum et diurnam eluctacio-
nem diaboli nocturnarum exercitio uigiliarum. ac spiritali medi- VI
tacioni firmatos.

Illud quoque nosse debemus nihil a nostris senioribus qui hanc eandem
matutinam solempnitatem addi debere censuerunt. de antiquo psal
morum consuetudine inmutatum. sed eodem ordine missam quo prius
in nocturnis conventibus perpetuo celebratam. Etenim hymnos quos in
hac regione ad matutinam excepere solempnitatem, in fine nocturna
rum vigiliarum quas post gallicantum ante auroram finire solent. similiter
hodieque decantant. id est centesimum quadragesimum octavum psalmum
cuius initium est. Laudate dominum de celis. et reliquos qui secuntur. Quinqua
gesimum vero psalmum. et sexagesimum secundum. et octogesimum nonum
huic novelle solempnitati fuisse deputatos. Verumque per Italiam hodie
consummatis matutinis hymnus quinquagesimus psalmus in uni
versis ecclesiis canitur. Quod non aliunde quam exinde tractatum esse non

Is vero qui in tercia. vi. vel nona priusquam ceptus finiatur VI dubito.
psalmus ad orationem non occurrerit. ulterius oratorium introire non
audet. nec semetipsum admiscere psallentibus. sed congregatio
nis missam stans pro foribus prestolatur. donec egredientibus cunctis
summissa in terra penitentia neglegencie sue vel tarditatis impe
tret veniam. sciens nequaquam se posse desidie sue noxam aliter
expiare. Sed ne in ea quidem que post tres horas erit secutura so
lempnitas admittendum. nisi pro neglegentia presenti confestim vera
humilitate subnixus satis facere festinarit. In nocturnis
vero conventiculis usque ad secundum psalmum tardanti prebetur
dilatio. ita dumtaxat. ut antequam finito psalmo fratres in oratio
ne procubuerint. semetipsum congregationi inserere atque admis
cere festinet. eidem procul dubio increpationi ac penitentie
quam prediximus subiciendus. si ultra prestitutam dilationis horam

Sane vigilias que singulis VIIII. vel modicum retardarit.
ebdomadibus advespera illucescente sabbato celebrantur. id
circo seniores hiemali tempore quo noctes sunt longiores. usque ad
quartum gallorum cantum per monasteria moderantur. ut post excubi

as toci(us) noctis. reliquis duab(us) ferme horis reficientes corpora sua.
nequaquam p(er) totum diei spacium somni torpore marcescunt. requie
breuis hui(us) temporis p(ro) toci(us) noctis refectione contenti. Q(uo)d nos
quoque omni obseruatione custodire conuenit. ut scilicet conten-
ti somno qui nobis p(ost) uigiliarum missam usque ad lucis indulgetur
aduentum. id est usque ad matutinos psalmos. totum deinceps diem in
opere ac necessariis ducam(us) officiis. ne somnum quem nocti subtraxi-
m(us). resumere p(er) diem uigiliarum lassitudine et inanitate conpul-
si. non tam requiem corpori subtraxisse. quam quietis temp(us) et refectionem
nocturnam commutasse uideam(ur). Nullatenus enim poterit fragilis ca-
ro. ita toci(us) noctis quiete fraudari. ut p(er) consequentem diem sine
dormitacione mentis animique torpore inconcussam possit seruare
uigilantiam. que impedietur ex hoc poti(us) quam iuuabitur. si non post uigi-
liarum missa somni quantulumcumque gustauerit. et idcirco sal-
tim uni(us) hore sopor quemadmodum diximus ante lucis aduentum.
si fuerit inpertit(us). lucrabimur omnes uigiliarum horas. quas tota nocte
in oracione consumpsim(us). inpercientes nature q(uo)d suum est. nec haben-
tes necessitatem resumendi p(er) diem q(uo)d nocti subtraximus. Totum e-
nim carni huic p(ro)culdubio reddet. quisquis ei non racionabiliter par-
tem subtrahere. s(ed) totum temptauerit denegare. et ut ueri(us) dixerim
non sup(er)flua s(ed) necessaria uoluerit amputare. P(ro)pt(er) q(uo)d maiori
fenore necesse est uigilias compensari. si fuerint usque ad lucem
inconsiderata atque irracionabili nimietate p(ro)tracte. idoque eas
tripertitis distinguunt officiis. ut labor hac diuersitate di-
uisus. delectatione quadam defectionem corporis releuet. Nam
cum stantes antiphonas concinuerint. humo p(ost) hec u(e)l sedilib(us)
humilib(us) insidentes. tres psalmos uno modulante respon-
dent. Qui tamen singuli. a singulis fr(atr)ib(us) uicissim succedentib(us)
s p(re)bentur. atque his sub eadem quiete residendi. ternas adiciunt
lectiones. itaque fit ut corporeum minuentes laborem. uigi-

lias suas maiore intentione mentis exerceant. VIIII.

Quas a tempore praedicationis apostolicae quo religio ac fides fundata
est per universum orientem. idcirco statutum est inlucescente sabbato
debere celebrari. quod domino ac salvatore nostro sexta sabbati crucifixo di-
scipuli adhuc recenti eius passione perculsi. pervigiles tota nocte man-
serunt. nullam tamen quietis somnum suis oculis indulgentes. Qua-
obrem ex illo tempore huic nocti deputata vigiliarum sollempnitas
usque in hodiernum diem per universum orientem similiter observatur. Ideoque
et absolutio ieiunii post laborem vigiliarum totidem ab apostolicis viris
indicta sabbato statuta non inmerito praesumitur per universas ecclesias ori-
entis. Secundum illam quoque ecclesiastes sententiam. quae licet habeat
et alium misticum sensum. tamen ab hoc quoque non aborret. quae utrique diei
id est ebdomadi parti et ogdoadi eandem partem sollempnitatis impe-
re praecipit ita dicentis. Da partes his septem. et quidem his octo. Non enim
ad communionem festivitatis iudaicae absolutio ista ieiunii reputanda
est his praesertim qui omni iudaica superstitione alieni monstrantur. sed ad re-
fectionem quam diximus lassi corporis pertinere. Quod per totas anni septi-
manas iugiter quinis diebus ieiunans. nisi duobus saltim interpositis
refocillatum fuerit. facile lassescit ac deficit. X.

Cuius moderationis causam non nulli in quibusdam occidentalibus civi-
tatibus ignorantes. et maxime in urbe. idcirco putant ab-
solutionem sabbati minime debere praesumi quod apostolum petrum in
eodem die contra simonem conflictaturum asserunt ieiunasse. Ex quo magis
apparet hoc eum non canonica consuetudine fecisse. sed praesentis potius
necessitate conflictus. Siquidem et ibi pro hac eadem re. non generale
sed speciale videtur petrus discipulis suis indixisse ieiunium. Quod
utique non fecisset. si scisset illud canonica consuetudine solere ser-
vari. id eum procul dubio etiam dominico die paratum indicere. si certami-
nis ipsius in eum conpegisset occasio. Haec tamen ex hoc statim cano-
nica ieiunii fuisset regula promulganda. quod non generalis ob

seruantia statuerat. sed ut semel fieret racio necessitatis extorserat. ·xi·

Verum ne hoc quidem ignorandum die dominica unam tantummodo missam ante prandium celebrari. in qua psalmorum atque oracionum seu lectionum pro ipsius collecte uel communionis dominice reuerentia solempnius aliquid ac propensius inpendentes, in ipsa terciam sextamque partem consummatam reputant. Itaque ut de obsequiis oracionum nihil minuatur, ad accessione scilicet lectionum. et nihilominus differentia quedam. uel remissio uideatur fratribus indulgeri. pro reuerentia dominice resurrectionis pre ceteris tempore. que et toti septimane uideatur obseruantiam relaxare. et per hac ipsa que interiecit quadam differentia. eundem diem uelut festiuum procet rursum solempnius expectari. minusque faciat. ebdomadis uenture ieiunia. huius expectatione sentiri. Semper enim equanimius quelibet fatigatio sustinetur. et sine fastidio labor impenditur. si interiecta ei uicissitudo quedam uel operis inmutacio qualiscumque succedat. ·xii·

Denique etiam in ipsis id est sabbato uel dominica seu feriatis temporibus quibus prandium parari et cena solet fratribus exhiberi. psalmi aduespera non dicuntur; nec cum accedunt ad cenam. nec cum ab ipsa consurgunt, ut solet fieri in solempnibus prandiis. uel canonica ieiuniorum refectione quam precedere consuetudinarii psalmi solent et subsequi. sed tantummodo simplici oracione concludunt. quod scilicet extraordinaria sit inter monachos ista refectio. nec omnes ad eam conuenire cogantur. nisi aut peregrini qui super uenerint fratres. aut hi quos infirmitas corporis aut propria inuitat uoluntas. Explicit liber .iii.

Incipiunt capitula libri quarti.

·i· De institutione eorum qui renuntiant huic mundo. et quemadmodum apud tabennesiotas uel egiptios instituantur hi qui in monasteriis suscipiuntur.
·ii· Qua racione usque ad ultimam senectutem apud eos cenobiis perseuerent.
·iii· Quo examine probetur qui in cenobio suscipiendus est.
·iiii· Quare qui in monasterio recipiuntur. nihil secum inferre permittantur.
·v· Cur hi qui renuntiant suscepti in monasteriis propria uestimenta

deponant. ⁊ abbate aliis induant. Sfatore seruent. vi
Qua causa uestimenta renunciantium quibus ingressis monasterium adsper
vii Cur in monasterio suscepti non permittant statim fratribus admisceri. sed xenodo
chio ante tradantur. Sconcupiscentias perficiant. viii
Quibus primum institutis iuniores exerceant. ut adsuperandas omnis con
.x. Quare iunioribus imperetur ut senioris suo nihil de cogitationibus suis
.xi. Quanta obedientia senioribus etiam in naturali neces Ssubtrahant.
sitate tribuatur. xii. Cuius modi cibus apud delicatissimos habeatur.
xiii Quod ad sonitum pulsantis ostium nihil operis non omittant. studio celeri
ter accurrendi. .xiiii.
Quam erroneum habeatur si aliquis vel vilissimum quippiam suum dixerit. xv
Quod licet multe pecunie de uniuscuiusque operis labore congregari possit.
nullus tamen presumat. xvi. Scorreptionum.
De inmodico apud nos habendi studio. xvii De reglis diuersarum
Quibus auctoribus sit inuentum. ut reficientibus fratribus sacre lectio
nes in cenobiis recitentur. ⁊ quantum apud egiptios probeatur silentium. xviii
xviiii Quam illicitum sit extra mensam communem. quicquam cibi potus ue gustare.
xx. Quemadmodum per palestinam vel mesopotamiam cottidiana obsequia fratri
bus exhibeantur. xxi. De tribus lenticule granis ab economo repertis.
xxii De spontaneo quorundam fratrum ministerio.
xxiii De egiptiorum tipo qui est super cottidianis fratrum statutis obsequiis. xxiiii
De obedientia abbatis iohannis. per quam usque ad prophetie pruectus est gratiam.
xxv De ligno arido quod abbas iohannes ad arbitrium senioris sui quasi ado
lendum rigare non desistit. .xxvi.
De expiecto ab abbate iohanne unico uase olei ad senioris imperium.
.xxvii. Quemadmodum abbas iohannes suo obedierit seniori ad aduoluen
dum saxum. quod ne a multis quidem possibile erat moueri. xxviii
xxviiii De humilitate ⁊ obedientia abbatis patris mutii que propiciendo
in fluuium paruulo filio ex precepto senioris. non hesitauit implere.
.xxx. Quemadmodum reuelatum abbati de patre mutio. opus eius habrahe

fecisse. et quod defuncto eodem abbati. idem pater mucius in monasterii administratione successerit. [xxxi] De abbatis imperio. XXXI.

[xxxii] De obedientia fratris qui decem sportas circumferens publice distraxit ad

Incipit liber tercius. I.

DE NOCTURNO ORATIONUM ATQUE PSALMORUM QUI DEBEANT

in diurnis conuenticulis per monasteria custodiri adinstitutione eius qui renunciat huic mundo narrationis nos ordine prouocante transimus. conditiones in primis quibus hi qui ad dominum conuerti cupiunt recipiantur in cenobiis breui quantum possumus studentes sermone complecti. quedam scilicet de egyptiorum. quedam de tabennesiotarum regulis admiscentes. Quorum thebaidem est cenobium quantum numero populosius cunctis, tanto conuersationis rigore districtius. Siquidem in eo plusquam quinque milia fratrum ab uno reguntur abbate. eatenusque obedientia hic tam plurimus numerus monachorum. omni etiam seniori suo subditur. quanta non potest apud nos unus uni uel obedire per modico

Quorum tam longa perseuerantia et humilitas. II. uel tempore uel precepto.

atque subiectio quemadmodum tam diuturna perduret. qua ue institutione formetur. per quos in usque ad ultimam senectam in cenobio perseuerent. opinor nos ante omnia habundantius perstringere. Tanta namque est quanta neminem in monasteriis nostris ingressum ut anno quidem integro tenuisse meminimus. ut cum renuntiationis eorum primordia uiderimus. consequens fuisse intellegamus. ut in tam sublima perfectionis fastigia talium initiorum fundamenta consurgerent.

Igitur ambiens quis intra cenobium recipi disciplinam. non ante. III. prorsus admittitur. quam diebus decem uel eo amplius pre foribus excubans. indicium perseuerantię ac desiderii sui. pariterque humilitatis ac pacientię demonstrauerit. Cumque omnium preteruntium fratrum genu

bus provolutus et ab universis de industria refutatur, atque despectus, tamquam qui
non religionis sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare. iniuriis
quoque et exprobationibus multis affectus, experimentum dederit constantiae
suae. qualisque futurus sit in temptationibus obprobriorum tolerantia declaraverit. atque ita fuerit explorato mentis ardore susceptus. diligentia
summa perquiritur ne de pristinis facultatibus suis inheserit ei vel unius nummi
contagio. Sciunt enim eum sub monasterii disciplina diutinum esse non
posse. sed ne humilitatis quidem aut obedientiae apprehensurum esse
virtutem, nec illa cenobii paupertate ac districtione contentum esse.
si in conscientia eius pecuniae quantulumcumque latitaverit. sed ubi primum
exorta fuerit qualibet occasione commotio. fiducia stipis illius animatum, continuo de monasterio velut funda rotante fugiturum.

Et ideo ergo ne usibus quidem cenobiis profuturas. suscipere ab eo pecunias acquiescunt. Primum ne confidentia huius oblationis inflatus
nequaquam se pauperioribus fratribus coequare dignetur. tum ne per hanc elationem nullatenus ad humilitatem Christi descendens. cum sub disciplina cenobii non potuerit perdurare. egressus exinde. ea quae in principio renuntiationis suae spiritali fervore succensus attulerat, tepefactus postea
non sine iniuria monasterii sacrilego spiritu recipere atque exigere moliatur. Quod omnimodis observare debere. multis sunt experimentis frequenter
edocti. Nam per alia minus cauta monasteria simpliciter quidam suscepti. de rebus quae intulerant. quaeque in dei opere fuerant dispensata, cum
ingenti postea blasphemia redibitionem poscere temptaverunt.

Quamobrem ita nudatur quisque cum receptus fuerit omni pristina facultate. ut ne ipsum quidem quo opertus est indumentum habere permittatur ulterius. sed in concilio fratrum productus in medium. exuatur propriis. ac per manus abbatis induatur monasterii vestimentis. ut per hoc se non solum universis rebus suis antiquis noverit spoliatum. verum etiam omni fastu deposito mundiali. ad Christi paupertatem et inopiam descendisse. itaque opibus
sustentandum non seculi arte quesitis. nec de infidelitate pristina reservata

84

ris. sed de sanctis ac propriis monasterii largitionibus militiae suae stipen- dia per-
cepturum. atque inde se deinceps uestiendum alendumque cognoscens. et nihil
habere. nichilominus de crastino non esse sollicitum. secundum euangelii discat
sententiam. nec erubescat pauperibus id est corpori fraternitatis aequari. quibus
connumerari Christus et quorum se fratrem non erubuit nuncupare. quin potius glori-
etur domesticis eius factum se esse consortem. VI

Illa uero quae deposuit uestimenta oeconomo consignata tamdiu reseruantur.
donec profectus et conuersationis eius ac tolerantiae uirtutem diuer-
sis temptationibus ac probationibus euidenter agnoscant. Et siquidem pos-
se eum inibi perdurare tempore procedente perspexerint. et in eodem quo
coepit feruore persistere. indigentibus eadem largiuntur. Sin uero quendam ex
eo murmurationis uitium. uel paruae cuiuslibet inoboedientiae culpam
processisse deprehenderint. exuentes eum monasterii quibus indutus fuerat ue-
stimentis. et reuestitum antiquis quae fuerant sequestrata depellunt. Nul-
lum etenim fas est cum illis quae acceperit abscedere. nec quemquam patiuntur illis
adhuc indui. quem semel ab institutionis suae regula tepuisse per-
derint. Unde etiam copia nulli penitus palam discedendi conceditur. nisi aut
in morem serui fugacis captans densissimas tenebras noctis diffugiat.
aut certe hoc ordine et professione iudicatus indignus. cum confusione et
nota coram cunctis fratribus deposita monasterii ueste pellatur. VII

Cum igitur quis susceptus et hac perseuerantia qua diximus comprobatus. ac de-
positis propriis indumentis habitu monasteriali fuerit accin-
ctus. non statim congregationi fratrum commisceri permittitur. sed deputa-
tur seniori qui seorsum haut longe a uestibulo monasterii
commanens. habet curam peregrinorum atque aduenientium deputa-
tam. eisque omnem diligentiam susceptionis et humanitatis inpen-
dit. Cumque ibidem integro uno anno deseruiens. absque ulla querel-
la suum circa peregrinos exhibuerit famulatum. inbutus per haec prima
institutione humilitatis ac patientiae. atque in ea longa exercita-
tione praecognitus admiscendus ex hoc congregationi fratrum. alii

traditur seniori qui decem iunioribus preest. quos sibi creditos ab abbate instituit pariter et gubernat. secundum illud scilicet quod ordinatum in exodo legimus per moysen.

Cuius hec erit sollicitudo et eruditio VIII principalis. per quam iunior introductus scandere consequenter ad excelsa culmina perfectionis summa prevaleat. et doceat eum primitus suas vincere voluntates. Que studiose in his ac diligenter exercens. hec illi semper imperare procurat de industria. que senserit animo eius esse contraria. Multis enim siquidem experimentis edocti. tradunt monachum et maxime iuniores ne voluptatem quidem concupiscentie sue refrenare posse. nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerint voluntates. ideoque pronuntiant nullatenus prevalere vel iram vel tristiciam. vel spiritum fornicationis extinguere. sed nec humilitatem cordis veram. nec cum fratribus unitatem perpetuam. nec firmam diuturnamque posse retinere concordiam. sed ne in cenobio quidem diutius permanere eum qui prius voluntates suas non didicerit superare. VIIII

His igitur institutis eos quos initiant velut elementis quibusdam ac sillabis imbuere ad perfectionem atque informare festinant. per hec autem quidem dum discernentes utrum ficta et imaginaria. an vera sint humilitate fundati. ad quam ut facile valeant pervenire. consequenter instituunt. Nullas penitus cogitationes prurientes in corde. perniciosa confusione celare. sed confestim ut exorte fuerint. eas suo patefacere seniori. Nec super earum iudicio quicquam sue discretioni committere. sed illud credere malum esse vel bonum quod discusserit. ac pronuntiaverit senioris examen. Itaque fit ut in nullo circumvenire iuvenem callidus inimicus. velut inexpertum ignarumque prevaleat. nec ulla fraude decipere quem perviderit non sua. sed senioris discretione muniri. et suggestiones suas vel ignita iacula quecumque in cor eius inmiserit. ut seniore celet. non posse suaderi. Quas quippe subtilissimus diabolus illudere vel deicere iuniorem non poterit. nisi cum eum seu per arrogantiam. sive per verecundiam ad cogitationem suam inlexerit. Generale namque et evidens indicium diabolice cogitationis esse pronuntiant. si eam seniori confundamur aperire.

Post hec tanta obseruantia obedientie regula custoditur. ut iuni
ores absque prepositi sui scientia uel permissu. non solum non audeant cellam pregre
di. sed nec ipsi quidem communi ac naturali necessitati satisfacere sua
auctoritate presumant. sicque uniuersa complere quecumque fuerint ab eo
precepta. tanquam si e celo sint celitus edita. sine ulla discussione festi
nant. ut non numquam etiam inpossibilia sibimet imperata. ea fide ac de
uotione suscipiant. ut tota uirtute. ac sine ulla cordis hesitatio
ne. perficere ea et consummare nitantur. et ne inpossibilitate quidem pre
cepti pro senioris reuerentia metiantur. De qua et obedientia specialiter
nunc dicere pretermitto. exemplis enim ipsis eam paulo post tradere suo loco
disponimus. si dominus nobis orationibus uestris dederit commeatum. Nunc insti
tuta cetera prosequamur. pretermittentes illa contexere que in hac religione
uel talibus monasteriis. uel ab ipsis nequeunt custodiri. sicut in prefatiuncula
nostra facturos nos esse promisimus. Quod scilicet non laneis indumentis utantur
sed lineis tantum. et ne ipsis quidem duplicibus quibus uicaria prepositus unus
quisque sue decanie subministrat. cum illa quibus uestiti sunt sorduisse conspexerit.
Illud quoque arduum atque sublime genus continentie similiter xi.
pretermittens in quo summe reputantur delicie. si herba salis edita quam
labsanum uocant. aqua diluta ad refectionem fratribus adponatur. aliaque
conplura his similia que in hac prouincia. nec aerum temperies. nec
qualitas nostre fragilitatis admittit. illa tantummodo prosequimur. que nul
la carnis infirmitas. uel situs loci poterit inpedire. si ita non fragili
tas animi ac tepor mentis ademerit. xii.
Itaque considentes intra cubilia sua. et operi ac meditationi stu
dium pariter inpendentes. cum sonitum pulsantis ostium. ac diuer
sorum cellulas percutientis audierint. ad orationem scilicet eos.
seu ad opus aliquod inuitantis. certatim e suis sedibus unusquisque prorum
pit. ita ut is qui opus scripture exercet. quam repertus fuerit inchoas
se litteram finire non audeat. sed in eodem puncto quo auribus eius soni
tus pulsantis aduenerit. summa uelocitate prosiliens. nec tantum

quidem mortis interponat, quantum coepti apicis consummet effigiem, sed im-
perfectas litterae lineas derelinquens, non tam operis compendia lucrave se-
ctetur, quam oboedientiae virtutem exequi toto studio atque aemulatione
festinet. Quam non solum operi manuum seu lectioni vel silentio et quieti cel-
lae, verum etiam cunctis virtutibus ita praeferunt, ut huic iudicent omnia
post ponenda, et universa dispendia subire contenti sint, dummodo hoc bo-
num in nullo violasse videatur. XIII.

Illam sane virtutem inter ceteras institutiones eorum vel commemorare
superfluum puto, quod scilicet nulli cistellam, nulli peculiarem spor-
tellam liceat possidere, nec tale aliquid quod velut proprium retinens suo
debeat communire sigillo. Quos ita novimus omnibus ex parte nudos
existere, ut praeter colobium, mafortem, caligas, melotem ac psiathium
nihil amplius habeant. Cum aliis quoque monasteriis in quibus aliqua
remissius indulgentur, hanc regulam videamus districtissime
nunc usque servari, ut ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid
suum, magnumque sit crimen ex ore monachi processisse: codicem meum,
tabulas meas, graphium meum, tunicam meam, caligas meas, proque hoc
dignam paenitentiam satis facturus sit, si casu aliquo per subreptionem vel igno-
rantiam huiusmodi verbum de ore eius effugerit. XIIII.

Et cum tantos unusquisque eorum cotidie de opere ac sudore proprio re-
ditus conferat monasterio, ut possit non solum suae va-
leat parcitati, verum etiam usibus possit exuberare multorum, in nullo
tamen inflatur, nec sibi de tanto operis sui quaestu ac sudore blan-
ditur, sed praeter duo paximatia, quae tribus denariis ibidem distrahuntur,
nihil sibimet amplius unusquisque praesumit. Inter quos nullum peculiare op-
quod pudet dicere, quod in nostris monasteriis utinam fieri nescirent,
non dicam effectu, sed ne cogitatione quidem ab aliquo penitus affecta-
tur. Cumque totam enthecam coenobii suam esse credat substantiam cunctisque
rebus ut omnium dominus omnem curam sollicitudinemque dependat,
ad retinendam nihilominus arreptae nuditatis virtutem, quam

studet ad finem usque perferre atque inuiolabiliter custodire. ita semetipsum
a cunctis externum. et omnibus iudicat alienum. ut tanquam peregrinum se
gerat. et incolam istius mundi alienumque se potius monasterii reputet et mi
nistrum. quam dominum rei cuiuscumque presumat. .XV.

Ad hec nos mirabiliores quid dicemus. qui in cenobiis commoran
tes. ac sub abbatis cura et sollicitudine constituti. peculiares
circumferimus claues. omnique professionis nostre uerecundia et confusione calca
ta. etiam anulos quibus recondita presignemus. indigitis palam gestare non
non pudet. Quibus non solum cistelle uel sporte. sed ne arce quidem uel armaria
ad ea que congerimus. uel que egressi de seculo reseruauimus condenda suf
ficiunt. quique ita nonnunquam pro uilissimis nullisque rebus accendimur.
eas dumtaxat uelut proprias uindicantes. ut siquis uel digito quicquam
ex his contrectare presumpserit. contra eum iracundia suppleamur. ut commo
tionem cordis nostri. ne labiis quidem ac tota corporis indignatione
reuocare possimus. Sed preter ussis nostris uiciis. et his que ne commemora
ri quidem dignum est silentio tegentes. secundum illud eloquium. non loquatur
os meum opera hominum. uirtutes que apud illos sunt. et hec que nos
quoque omni studio debemus appetere. cepto narrationis ordine prosequamur.
ipsasque iam regulas ac traditiones cursim breuiterque ponamus. ut peruenientes
post hec ad quosdam actus et opera seniorum que studiose memorie com
mendare disponimus. h(ec) etiam que nostra expositione digesta sunt. uelut
testimoniis ualidissimis roboremus. uniuersa que diximus exemplis
eorum potius. ac uirtute auctoritatis firmantes. .XVI.

Si quis igitur gillonem fictilem quem illi baucalem nuncupant
casu aliquo fregerit. non aliter neglegentiam suam. quam publica diluet
penitentia. cunctisque in synaxi fratribus congregatis. tamdiu prostratus in terra
ueniam postulabit. donec orationum consummetur sollempnitas. im
petraturus eam. cum iussus fuerit abbatis iudicio. de solo surgere. Eodem
modo satisfaciet quisquis ad opus aliquod accersitus. uel ad conlationem soli
tam tardius occurrerit. aut si decantans psalmum uel modicum titubauerit

uerit. Similiter si superfluo. si duriori. si contumacius responderit. Si neglegenter obsequia iniuncta compleuerit. Vel si leuiter murmurauerit. Si lectionem operi uel obedientie preferens officia statuta segnius fuerit executus. Si dimissa sinaxi non concitus recurrere festinauit. Si cum aliquo uel ad modicum substiterit. Vel ad punctum temporis uspiam secesserit. Si alterius tenuerit manum. Si cum illo qui celle sue cohabitator non est confabulari quantulumcumque presumpserit. Si orauerit cum illo qui est aboratione suspensus. Si parentum quempiam uel amicorum secularium uiderit. Vel colloqui eis sine suo fuerit seniore. Si epistolam cuiuscumque suscipere. si rescribere sine suo temptauerit abbate. Huc usque et huiusmodi aestimulibus admissis procedit animaduersio spiritalis. Reliqua uero que apud nos indifferenter admissa. a nobis quoque reprehensibiliter sustinentur. id est aperta conuicia. manifesti contemptus. contradictiones tumide. libera et effrenata processio. familiaritas apud feminas. ire. rixe. simultates et iurgia. operis peculiaris presumptio. filargirie contagio. affectus atque possessio rerum superfluarum que a ceteris fratribus non habentur. extraordinaria ac furtiua cibi refectio. et his similia. non illa increpatione qua diximus spiritali. sed uel plagis emendantur. uel expulsione purgantur. XVII.

Illud autem fratribus (ut reficientibus) sacre lectiones in cenobiis recitentur. non de egyptiorum typo processisse. sed de capadocum nouerimus. Quos nulli dubium est. non tam spiritalis exercitationis causa. quam conpescende superflue ociose que confabulationis gratia et maxime contentionum. que plerumque solent in conuiuiis generari. hoc statuere uoluisse. uidentes eas aliter apud se non posse cohiberi. Apud egyptios enim uel maxime tabennesiotas tantum silentium ab omnibus exhibetur. ut cum in unum numerositas fratrum refectionis obtentu consederit. nullus ne muttire quidem audeat. preter eum qui decanie sue preest. Qui tamen siquid mense superinferri uel auferri necessarium esse preuiderit. sonitu potius quam uoce significat. Tantaque uescentibus eis silentii huius disciplina seruatur. ut cucullis ultra oculorum palpebras

dimissis. ne scilicet liber aspectus habeat copiam curiosius euagandi.
nichil amplius intueantur quam mensam et adpositos in ea cibos uel quos ex ea
capiunt. ita ut quemadmodum uel quantum reficiat alius nullus iuuenem notet. XVIII

Ante uel post legitimam communemque refectionem summa cauti
one seruatur. ne extra mensam quicquam cibi uel potus penitus ori suo quisquam
indulgere presumat. ut incedentibus per hortos et pomeria. cum passim blan
deque poma pendentia. non solum obiciant se pectoribus transeuntium. uerum
etiam strata per terram conculcanda pedibus offerant. atque ad colligendum pa
rata facile adeo sensum concupiscentie illicere ualeant intuentis.
et oportunitate uel copia. quamuis districtos atque abstinentissimos ad sui
desiderium prouocare sacrilegum ducatur. non modo quicquam ex his degustare. uerum
etiam manu contingere. absque eo quod palam cunctis in commune reficienti
bus exhibetur. et ad percipiendum economi dispensatione per fratrum obsequia
publice ministratur. XVIIII.

Ne quid sane de institutis cenobiorum preterisse uideamur. quem
admodum cotidiana fratribus etiam per alias regiones exhibeantur obsequia
commemorandum breuiter puto. Per cuncta namque mesopotamiam palesti
nam et capadociam ac totum orientem singulis ebdomadibus uicissim fratres
ad hec officia sibi reddenda succedunt. ita ut secundum multitudinem
cenobii ministrorum quoque numerus deputetur. Qui explere tanta deuo
tione et humilitate depperant. quam nullus seruorum durissimo domino
ac prepotenti suum exhibet famulatum. ita ut ne isti quidem solis con
tenti obsequiis. que canonico more soluuntur. etiam nocte surgentes. illos
quos specialiter hec manet cura studio suo releuent. et ea que ab ipsis
perficienda sunt furtim preuenientes implere contendant. Has autem septi
manas unusquisque suscipiens usque ad cenam diei dominici ministratur
obseruat. Qua peracta ministerium totius ebdomade ita concludit. ut hi
quibus succedendum est conuenientibus in unum fratribus ad concinendos
psalmos. quos quieturi ex more decantant omnibus in ordine pe
des abluant. Hanc scilicet ab eis pro labore totius septimane benedi

ctionis mercedem fideliter expetentes. ut eos explentes mandatum id est emissa
generaliter ab omnibus fratribus prosequatur oratio. que vel pignorantibus intercedat
vel pro admissis humana fragilitate peccatis commendet deo sacrificium
pingue. Consummata ergo devotionis obsequia. et ita sedā abbati
post matutinos hymnos aliis rursum succedentibus utensilia in quibus mi-
nistraverunt ac vasa consignant. que tanta sollicitudine curaque sus-
cipientes custodiunt. ne quid ex eis imminuatur vel pereat. ut credant se
minimis quibusque vasis. tamquam pro sacro sanctis ratione non solum dispensato-
ri presenti. sed etiam domino reddituros. si forte aliquid ex eis neglegentia eorum
fuerit imminutum. Cuius discipline qui modus sit vel quanta fide ac devo-
tione servetur. novo testimonio quod exempli gratia ponam poteritis agnos-
cere. Sic enim studemus satisfacere vestro fervori. quod plenam universorum cogni-
tionem desiderantes. etiam ea que optime nostis. hoc libello vobis cupimus
inserere. ita ut tamen mensuram brevitatis excedere. xx.

In septimana cuiusdam fratris cum preteriens economus tria lenticule grana
iacere vidisset in terra. que ebdomadario festinanti dum ea prepararet
coctioni una cum aqua diluebatur evulsa sunt. confestim super hoc abba-
tem consuluit. a quo velut uti furtivus neglectorque sacri peculii iudi-
catur. ab oratione suspensus est. cuius neglegentie reatus non aliter ei remissus
est. nisi eum publica diluisset penitentia. Non solum enim seipsos non esse suos. sed
etiam omnia que sua sunt credunt domino consecrata. propter quod si quid fuerit
in monasterio semel violatum ut sacro sanctum cum omni decernunt reveren-
tia debere tractari. tantaque fide universa procurant atque dispensant.
ut etiam ea que despectui habentur. parvaque ac vilia reputantur. sive loco mo-
verint. vel compendius collocarint. vel si sigillonem aqua impleverint. sive
eo cuiquam obtulerint ad bibendum. sive tenuem festucam de oratorio cella vel
summoverint. mercedem se consecuturos a domino credulitate confidant. xxi.

N (margin)

Novimus fratris in cuius septimana cum accidisset tanta lignorum penu-
ria. ut non esset penitus unde soliti cibi fratribus prepararentur. et donec
possent comparata deferri. ut xerofagia contenti esse. et abbatis fuisse

auctoritate preceptum. ceteque hoc uniuersis placitum. ne quisquam posset ullum coctionis sperare pulmentum. illos uelut qui fructu ac mercede sui laboris et obsequii fraudarentur. si non ordine uicis suę cibos fratribus non secundum consuetudinem parassent. tanto est spontanei operis hac sollicitudine indixisse. ut nullus aridis ac sterilibus locis in quibus ligna non de fructiferis arboribus excidantur. omnimodis nequeat inueniri. nec enim apud nos ulla reperiuntur frutecta siluestria. per extenta áuia discurrentes. et heremum que uersus mare mortuum tenditur obeuntes. festucas tenues ac spinulas quas uentus huc illucque disperserat. suo sinu et gremio colligentes. cunctam solempnitatem ciborum spontaneis obsequiis pepararent. ita ut desoluta prebitione nihil paterentur imminui. tanta fide hęc sua munia fratribus exibentes. ut etiam cum illos honeste possit lignorum excusare penuria. uel sabbatis imperium. pro suo fructu atque mercede noluerint.

Hec dicta sint secundum typum [XXIII.]

Hac ab illa licentia. ut prefati sumus toci orientis que etiam in partibus nostris necessario dicimus debere seruari. ceterum apud egiptios quibus maxima cura est operis. non ebdomadarum mutua uicissitudo ne sub occasione huius officii omnes ab operis canone impediantur. sed uni probatissimo patrum cellarii uel coquinę cura committitur. qui perpetuo donec uires ei uel etas admittit iugiter opus illud exerceat. Non enim magno labore corporis fatigatur. quia nec cura tanta inter eos parandorum ciborum uel coctionis impenditur quippe maxime xerofagiis. uel omofagiis utuntur. et apud quos recta singulis mensibus porrorum folia. lapsania. sal frictum. oliue. pisciculi minuti salsi. quos illi menomenia uocant. summa uoluptas est. [XXIIII.]

Et quoniam hic liber de institutione est eius qui renuntiat huic mundo per quam scilicet introductus ad humilitatem ueram et obedientiam perfectam. ceterarum quoque uirtutum culmina possit ascendere. necessarium reor. quędam seniorum gesta qui per hanc enituere uirtutem. exempli gratia sic promisimus explicare. de multis admodum pauca carpentes. ut studentibus sublimiora sectari. non solum incitamentum exhi

vitae perfectae sed etiam praeposita forma praecedat. Quam ob rem duos vel tres pro libelli huius compendio, sed etiam innumera patrum multitudine praeferentes, ponemus primum abbatem Iohannem, qui commoratus est iuxta lico quod est oppidum Thebaidae, quique propter obedientiae virtutem usque ad prophetiae gratiam sublimatus, sic universo orbi claruit ut etiam regibus mundi huius meritis suis redderetur inlustris. Nam cum in extremis ut diximus Thebaidae partibus commaneret, non ante praesumebat Theodosius imperator adversus potentissimos tirannorum bella procedere, quam illius animaretur oraculis atque responsis. Quibus confidens velut caelitus sibi delatis, tropaea de desperatis ad

xxv. Hic itaque beatus Iohannes ab adolescentia sua usque ad perfectam ac virilem aetatem seniori deserviens, donec ille in huius vitae conversatione duravit, tanta humilitate inhesit eius obsequiis, ut ipsi seni stuporem summum obedientia eius incuteret. Cuius hanc virtutem utrum de vera fide ac profunda cordis simplicitate descenderet, an affectata esset et quodammodo coacticia atque ad imperantis faciem praeberetur, volens manifestius explorare, complura ei etiam superflua minusque idonea vel inpossibilia frequenter iniungebat. Ex quibus tria ponam, per quae manifestari possit volentibus sincera vel mentis eius vel subiectionis integritas. Sumpsit namque de viridario suo virgultum senex, quod olim recisum usibus foci fuerat praeparatum, dum coctionis retardat occasio, non modo aridum sed et prope putre iacebat temporis vetustate. Cumque hoc coram ipso fixisset in terra, praecepit adlata aqua cottidie bis rigari, ut scilicet diurnis humoribus radicatum atque in antiquam arborem reviviscens, diffusis ramis amoenitatem oculis atque umbraculum in estu fervente subter residentibus exiberet. Quod praeceptum veneratione solita sine ulla possibilitatis consideratione suscipiens adolescens, ita cottidianis diebus explevit, ut aquam sub duo ferme milia indesinenter apportans, nullatenus lignum rigare cessaret, atque per totum anni spatium non infirmitas corporis, non festivitatis sollempnitas, non occupatio necessitatis ullius, quae illum etiam honeste excusaret, ab excusatione mandati, non denique hiemis asperitas intercedens

ab observantia praecepti huius potuerit impedire. Cumque eum hanc sedulitatem tacitus
senex latentem diebus singulis exploraret. uideretque eum in simplici cordis af
fectu. mandatum suum uelut diuinitus emissum. sine ulla permutatione
uultus vel rationis discussione seruare, sinceritatem eius humilitatis obedien
tiam comprobans. pariter etiam miserans tam longum laborem quem per totum anni
spatium studio deuotionis inpenderat. ad aridum uirgultum accedens.
o inquit iohannes misit ne radices hec arbor an non? Cumque ille se nescire
dixisset. senex uelut inquirens rei ueritatem. et tamquam temptans utrum
iam suis radicibus niteretur. euulsit coram ipso leui commotione uirgultum. sicque
proiciens illud praecepit. ut deinceps rigare desineret. XXV.

Igitur cum huiuscemodi exercitiis eruditus. cottidie iuuenis in hac uir
tute parendi succresceret. et humilitatis eius enitesceret gratia. atque
obedientiae suauis odor per monasteria uniuersa fragraret. quidam
fratrum probationis immo aedificationis obtentu uenientes ad senem.
cum subiectionem eius quam audierant mirarentur. uocans eum repente senex
ascende ait. et sumens lenticulam olei. quae sola tunc in heremo vel aduen
tantium usibus liquorem pinguedinis tenuissimum ministrabat. deorsum
proice per fenestram. Quam ille cum ad superiora concitus peruolasset. per fenestram
proferens comminuendam dimisit ad terram. parum cogitans vel retractans
praecepti ineptiam, diuinam necessitatem, infirmitatem corporis, penuriam
sumptuum. heremi squalentis angustias ac difficultates. in qua etiam si pe
cunia suppeditaret, nihil omnino perdita speciei inueniri repararique posset.

XXVI.

Alius rursum aedificare cupientibus obedientiae eius
exemplo, uocans senior. curre inquit iohannes. saxum illud huc
aduolue quantocius. Qui extemplo saxum inmane quod multae hominum
turbae mouere non possent. applicata nunc ceruice, nunc toto pectore. tan
to nisu atque conatu prouoluere contendebat. ut sudor omnium mem
brorum suorum. non solum totum infunderet uestimentum. sed etiam saxum
ipsum suis ceruicibus humectaret. In hoc quoque parum metiens in
possibilitatem praecepti vel facti. pro reuerentia senis. et obsequii simpli

tate sincera qua credebat senem tota fide nichil posse incassum ac sine ratio

Huc usque abbatis iohannis pauca de multis XXVII he pperere
dixisse sufficiat. Nec abbatis patermuti factum dignum memoria
comprehendam. Hic namque abbas renuntiare desiderans huic mundo
tam diu pro foribus monasterii excubans perduravit, donec immobili perseve
rantia sua contra omnem consuetudinem cenobiorum cum filio parvulo, octo
circiter qui esset annos, ut susciperetur eliceret. Cumque tandem recepti fu
issent, confestim non solum diversis prepositis traditi, verum etiam celle habi
tacione seiuncti sunt, ne scilicet iugi visione parvuli reminisceretur
pater omnem suam quam renuntians abiecerat facultatem, atque affecti
onem carnalem. Sed sicut sibi filium super esse, ut quemadmodum divitem iam sci
ebat esse, ita etiam patrem se esse nesciret. Quod ut plenius probaretur, utrumnam vi
delicet plus faceret affectionem sanguinis, ac suorum viscerum caritatem,
an obedientiam et mortificationem xpi quam renuncians quisque pre de
bet amore preferre. de industria neglegebatur parvulus. pannis po
tius quam vestimentis indutus sordidis quoque ita obsitus ac fedatus, ut offende
re potius quam delectare paternos oculos posset. quotiens ab eo fuerit aspec
tus. sed etiam colaphis atque alapis expositus diversorum, quas plerumque sub obtutibus
suis innocenti parvulo iam gratis cernebat infligi. ita ut numquam ge
nas eius non lacrimarum sordentibus vestigiis videret infectas. Cumque taliter
infans sub oculis eius per singulos dies ageretur. pro amore nihilominus xpi
et obedientie virtute rigida semper atque immobilia patris viscera
permanserunt. Non enim reputabat iam suum filium quem secum pariter obtule
rat xpo. nec curabat de presentibus eius iniuriis. sed potius exultabat quod eas
nequaquam infructuose tolerari cernebat. parum cogitans de la
crimis eius. sed de propria humilitate ac perfectione sollicitus. Quam districti
onem mentis illius atque immobilem rigorem perspiciens cenobii senior ad
conprobandam penitus animi eius constantiam. cum plorare quadam die
vidisset infantem, simulans se adversus eum commotum, precepit
patri ut tollens eum iactaret in flumen. Tunc ille velut a domino sibi

eat preceptum, confestim celeri cursu rapiens filium ulnis propriis usque ad oram flu
minis iactatur adduxit. Quod profecto feruore fidei et obedientiae cum fuisset
opere consummatum. nisi procurati fuissent fratres de industria qui sollicite
ripam fluminis obsiderent. et periculo quoque iam et quodammodo de fluminis alueo
paruulum rapuissent. et consummatione precepti obsequio patris ac deuotio
ne completam, ab effectu operis atque ab ipso fine reuocassent. XXVIII.
Cuius fides atque deuotio in tantum deo fuit accepta, ut diuino statim
testimonio comprobata sit. Reuelatum namque est continuo seniori, hac eum
obedientia abrahae patriarchae opus implesse. Cumque breui tempore transacto
idem abbas cenobii de huius mundi commoratione migraret ad christum,
hunc preponens cunctis successorem sui atque abbatem monasterio dere
Non tacebimus etiam nobis cognitum fratrem . XXVIIII. liquit.
secundum seculi huius ordinem summae familiae, nam patre comite atque di
tissimo oriundus fuit. studiis quoque liberalibus non mediocriter institutus.
Qui relictis parentibus cum ad monasterium conuolasset. ad comprobandam
humilitatem cordis. uel fidei eius ardorem. confestim a seniore ei preceptum est.
ut decem sportas quas necesse non erat publice uenditari. ceruicibus suis
onerans distrahendas per plateas circumferret. adiecta conditione qua
diutius in hoc officio retineretur. ut si forte unus eas pariter emere uoluis
set. non concederet. sed sigillatim querentibus eas uenundaret. Quod ille to
ta deuotione compleuit. Et cum omni confusione ac uerecundia pro
nomine christi ac desiderio calcata. sportas humeris suis imponens.
precio statuto distraxit. ac pecuniam ad monasterium reportauit. neque
quam perterritus tam uilis et insueti officii nouitate. nec considerans indigni
tatem rei. nataliumque splendorem ac uenditionis iniuriam. dum illam christi hu
militatem quae est uera nobilitas. per obedientiae gratiam desiderat obti
Explicit liber quartus cassiani monachi. nere.
Incipit prefatio Isidori episcopi. ad fulgentium episcopum de diuinis of
ficiis.

DOMINO MEO

ET DEI SERVO FULGENTIO EPISCOPO. ISIDORUS EPISCOPUS.

Queris a me originem officiorum quorum magisterio in ecclesiis erudimur, ut quibus sint inventa auctoribus brevibus agnoscas indiciis. Itaque ut voluisti libellum de genere officiorum ordinatum misi. ex scriptis vetustissimis auctorum. ut locus obtulit commentatum. in quo pleraque meo stilo elicui. nonnulla vero ita ut apud ipsos erant admiscui. quo facilius lectio de singulis fidei auctoritatem teneret. Si qua tamen ex his displicuerint. erroribus meis paratior venia erit. quia non sunt referenda ad culpę meę titulum. de quibus testificatio adhibetur auctorum.

Capitula libri primi

I De ecclesia et vocabulo christianorum.
II De templis.
III De choris.
IIII De canticis.
V De psalmis.
VI De hymnis.
VII De antiphonis.
VIII De responsoriis.
VIIII De precibus.
X De lectionibus.
XI De libris testamentorum.
XII De scriptoribus sacrorum librorum.
XIII De laudibus.
XIIII De offertoriis.
XV De missa et orationibus.
XVI De symbolo niceno.
XVII De benedictione in populo.
XVIII De sacrificio.
XVIIII De tertię sextę nonęque horę officiis.
XX De vespertinis.
XXI De completis.
XXII De vigiliis.
XXIII De matutinis.
XXIIII De die dominico.
XXV De natale domini.
XXVI De epiphania.
XXVII De palmarum die.
XXVIII De cena domini.
XXVIIII De parasceue.
XXX De sabbato paschę.
XXXI De pascha.
XXXII De ascensione.
XXXIII De pentecosten.
XXXIIII De festivitatibus martyrum.
XXXV De enceniis.
XXXVI De ieiunio quadragesimę.
XXXVII De ieiunio pentecosten.
XXXVIII De ieiunio septimi mensis.
XXXVIIII De ieiunio kalendarum novembrium.
XL De ieiunio ianuarium.
XLI De triduani ieiunii esuritione.
XLII De diversorum dierum ac temporum ieiuniis.
XLIII De vario usu escarum.
XLIIII De carnium esu et piscium.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT LIBER PRIMUS ISIDORI EPISCOPI. DE DIVINIS OFFICIIS.

EA QUAE IN OFFICIIS
ecclesiasticis celebrantur. partim sanctarum scriptu
rarum auctoritate. partim apostolica traditione vel con
suetudine universalis ecclesiae statuta repperimus.
Quorum quidem primordia repetentes. quibus exorta
fuerint. ut praediximus auctoribus referamus. De ecclesia vel vocabulo
christianorum. I.
Primum apud apostolos ecclesia in antiochia est funda
ta; ibique primum nomen christianorum per eius praedicationem
exortum est sicut apostolorum actus testantur. Vocantur enim christiani. dirivato vo
cabulo ex nomine christi. Nam sicut ex iuda nomine vocabulum traxerunt
iudei. a quo in illa gente regia stirpis dignitas claruit; ita a christo christia
ne gentis nomen inhesit. cui est in gentibus et in iudeis praerogativa digni
tas potestatis. Ecclesia autem vocatur proprie. propter quod omnes ad se vocet et in unum
congreget. Catholicha autem ideo dicitur quia per universum mundum est constituta;
vel catholica hoc est generalis. quoniam universalis in ea doctrina est ad instru
ctionem hominum. de visibilibus atque invisibilibus rebus celestium. ac terrestri
um; vel propter omne hominum genus ad pietatis subiectionem. tam principum
quam etiam principatui subiectorum et idiotarum; vel propter quod generaliter curat
omnium peccata. que per corpus et animam perficiuntur. De templis. II.
Tabernaculum moyses legis lator primum domino condidit; Salemon
quoque templum prudentiam petitus instituit. Nostro vero hoc tempore fi
des in toto mundo christiana ecclesias extruxit. De choris. III.
Choros idem moyses post transitum rubri maris primum instituit;
et utroque sexu distinctis classibus, se ac sorore preeunte canere
domino in choris. carmen triumphale perdocuit. Chorus autem ab imagine factum
corone et ex eo ita vocatum. Unde et ecclesiasticus liber scribit. stante
sacerdote ante aram. et in circuitu eius corona fratrum. Chorus enim proprie
multitudo canentium est; quique apud iudeos non minus quam a decem
constat canentibus;. Apud nos autem in incerto numero a paucioribus;

plurimis ut sine ullo discrimine constat. **De canticis. IIII**

Canticum idem esse moyses invenit primus quando percusso egypto decem plagis et pharaone submerso cum populo per insueta maris itinera ad desertum gratulabundus egressus est dicens. Cantemus domino gloriose enim honorificatus est. Deinde debora non ignobilis femina in libro iudicum hoc ministerio functa repperitur. Postea multos non solum viros sed etiam feminas spiritu divino completas dei cecinisse misteria. Canticum autem vox humana. psalmus vero qui canitur ad psalterium. **De psalmis. V**

Psallere usum esse primum post moysen david prophetam in magno misterio prodit ecclesia. Hic enim a pueritia in hoc munus a domino electus specialiter et cantorum princeps psalmorumque thesaurus permeruit. Cuius psalterium idcirco cum melodia cantilenarum suavium ab ecclesia frequentatur quo facilius animi ad conpunctionem flectantur. Primitiva autem ecclesia ita psallebat ut modico flexu vocis faceret resonare psallentem. ita ut pronuntianti vicinior esset quam canenti. Propter carnales autem in ecclesia non propter spiritales consuetudo cantandi est instituta. ut qui verbis non compunguntur suavitate modulaminis moveantur. Sic namque et beatissimus augustinus in libris confessionum suarum consuetudinem canendi approbat in ecclesia ut per oblectamentum inquit aurium infirmior animus ad affectum pietatis exurgat. Nam in ipsis sanctis dictis religiosius et ardentius moveri animos nostros ad flammam pietatis cum cantatur. quam si non cantetur. Omnes enim affectus nostri pro sonorum diversitate vel novitate nescio qua occulta familiaritate excitantur. magis cum suavitate vocis artificis cantantur.

De ymnis. VI

Ymnos primum eundem david prophetam condidisse ac cecinisse manifestum est. deinde et alios prophetas. Postea quidem et tres pueri in fornace positi. convocata omni creatura. creatori omnium ymnum canebant. Itaque et ymnis et psalmis canendis. non solum prophetarum. sed etiam ipsius domini et apostolorum habemus exemplum et precepta de hac re utilia. ad fovendum pie animum. et inflammandum divine lectionis affectum. Sunt autem et divini ymni. sunt et ingenio humano vel compositi vel constituti. Hilarius autem gallus

episcopus pictauiensis, eloquentia conspicuus, hymnorum carmine floruit
primus. Post quem ambrosius mediolanensis episcopus, uir magnae gloriae in Christo,
et in ecclesia clarissimus doctor, copiosius in huiusmodi carmine claruisse
cognoscitur. atque inde hymni ex eius nomine ambrosiani uocantur. quia
eius tempore primum in ecclesia mediolanensi celebrari coeperunt. cuius cele
britatis deuotio. dehinc per totius orientis et occidentis ecclesias obserua
tur. Carmina autem quaecumque in laude dicuntur. hymni uocantur. VII.

De antiphonis.

Antiphonas greci primi composuerunt. duobus choris
alternatim concinentibus. quasi duo seraphin. duo quoque testa
menta. inuicem sibi conclamantia. Apud latinos autem primus idem
beatissimus ambrosius antiphonas composuit. exhinc in cunctis occiduis
regionibus earum usus increbuit.

De responsoriis. VIII.

Responsoria ab italis longo ante tempore sunt reperta. et uocata hoc
nomine quod uno canente. chorus consonando respondeat. Antea
autem id solus unusquisque agebat. nunc interdum unus. interdum duo uel tres communiter
canunt. choro in plurimis respondente.

De precibus. VIIII.

Precibus dominum deprecari. Christus nobis composuit et constituit. Cum ergo quere
rent supplicare apostoli dominum. et nescirent quomodo deprecarentur. dixerunt
ei. Domine doce nos orare. id est compone nobis preces. Statim dominus de libro
iuris celestis docuit quomodo orarent. uel quomodo dominum impetrarent. Ex hoc
producta est consuetudo ecclesiae dominum precibus exposcere. contra egritudines ani
mae. et iuxta preces ad instar earum quas constituit Christus. quasque primum
greci ceperunt componere. quibus domino supplicaretur.

De lectionibus. X.

Lectiones pronuntiare antiquae institutionis iudeorum traditio docet.
Nam et ipsi legitimis praefinitisque diebus ex lege et prophetis lectionibus
in synagogis utuntur. et hoc de ueteri patrum institutione seruan
tes. Est autem lectio non parua audientium aedificatio. Unde oportet ut
quando psallitur. psallatur ab omnibus. cum oratur oretur ab omnibus. cum lectio
legitur. facto silentio. eque audiatur a cunctis. Nam et si tunc superueniat quisque
dum lectio celebratur. adoret tantum deum. et praesignata fronte. au

rem sollicite accomodet. Patet tempus orandi, cum omnis oramus; patet cum vo-
luerit orare pro vacatione obtentu orationis, nec perdideris lectionem, quam in finem
ea quilibet paratam potest habere cum orandi potestas in ipso promptu sit.
Nec parvam parit nasci humilitatem ex lectionis auditu; siquidem
oratio ipsa sit pinguior dum mentis recenti lectione saginata per divi-
narum rerum quas nuper audivit imagines currit. Nam et Maria soror
Marthe que sedens ad pedes Ihesu oratione neglecta verbum intentius
audiebat, bonam partem sibi elegisse Domini voce firmatur. Ideo et diaco-
nus clara voce silentium ammonet, ut dum psallitur sive dum lectio pronun-
ciatur ab omnibus unitas conservetur, ut quod omnibus predicatur equaliter ab
omnibus audiatur. De libris testamentorum. XI.

Pronuntiantur autem lectiones in ecclesiis de scripturis sanctis. Constat
autem eadem sacra scriptura ex veteri lege et nova. Vetus lex illa est
que data est primum Iudeis per Moisen et prophetas, que dicitur vetus testamen-
tum. Testamentum autem dicitur quod ab idoneis testibus utique apostolis scriptum est
atque signatum. Nova vero lex evangelium est quod dicitur novum testamentum,
quod per ipsum filium Dei Christum et per suos apostolos datum est. Illa lex vetus velut
radix est, hec nova velut fructus ex radice. Ex lege enim venitur ad evan-
gelium. Siquidem Christus qui hic manifestatus est ante in lege predictus est,
immo ipse locutus est in prophetis sicut scriptum est: qui loquebar ecce assum.
Legem enim premittens velut infantibus pedagogum, evangelium vero
perfecte vite magisterium iam adultis omnibus prestans. Ideo et in illa ope-
rantibus bona terrena promittebantur, hic vero sub gratia ex fide viventibus re-
gnum celeste tribuitur. Evangelium autem dicitur bonum nuncium. Et revera
bonum nuntium, ut qui susceperint filii Dei vocentur. De scriptoribus
sacrorum librorum. XII.

Hi sunt autem libri veteris testamenti
quos ob amorem doctrine et pietatis legendos recipiendosque ecclesie
principes statuerunt. Primi namque legis id est Moysi libri quinque sunt:
genesis, exodus, leviticus, numeri, deuteronomium. Hos sequuntur
historici libri sedecim: Iesu Nave scilicet et iudicum libri singuli

siue ruth. regum etiam libri iiii. paralipomenon duo. hesdre duo. tobie quoque
et hester. et iudith singuli. et duo machabeorum. Super hos prophetici libri
sedecim sunt. esaias. ieremias. ezechiel. et daniel libri singuli. xii quoque
prophetarum libri singuli. et hi quidem prophetici sunt. Post hec uersu
um octo libri habentur. qui diuerso apud hebreos metro scribuntur. id est
iob liber. et liber psalmorum et prouerbiorum. ecclesiasten. et cantica canticorum.
siue sapientie. et ecclesiasticum. lamentationesque ieremie. Sicque complentur
libri ueteris testamenti quadraginta quinque. Noui autem testamenti primum
iiii. euangelia secundum Mathei. Marci. Luce. Iohannis. Hos quatuordecim pauli
apostoli epistole sequuntur. Quibus etiam subiuncte sunt vii canonice epistole. Iacobi
Petri. Iohannis. et iude. actus quoque apostolorum. Quorum omnium signaculum
est apocalipsin iohannis. quod est reuelatio ihesu christi. qui omnes libros et tempore et
cludit et ordine. Hi sunt libri canonici lxx ii. et ob hoc moyses lxx
elegit presbiteros qui prophetarent. ob hoc et ihesus dominus noster lxxii discipulos
predicare mandauit. Et quoniam lxxii lingue in hoc mundo erant diffuse.
congrue prouidit spiritus sanctus ut tot libri essent quot nationes. quibus populi
et gentes ad percipiendam fidei gratiam edificarentur. Veteris autem testamenti
scriptores. hi secundum hebreorum traditionem habentur. Primum moyses scrip
sit pentatheucum. iesu naue edidit librum suum. Iudicum autem et ruth et sa
muelis primam partem scripsit samuel. sequentia samuelis usque ad calcem
scripsit dauid. Malachim totum edidit ieremias. nam antea sparsus erat
per singulorum regum historias. Iob librum hebrei moysen scripsisse putant.
alii unum ex prophetis. Psalterium uero scripserunt decem prophete. id est moyses. dauid.
salemon. asaph. emanethan. idithun. et filii chore. id est asir. elcana.
et abiasath. Sunt qui et esdram et aggeum. et zachariam scripsisse dicunt.
Salemon scripsit prouerbia. ecclesiasten. et cantica canticorum. Esaias scrip
sit librum suum. ieremias scripsit librum suum cum lamentationibus eius. Viri si
nagoge sapientes scripserunt ezechielem. et duodecim prophetas. dani
elem. et paralipomenon. et hester. Esdras scripsit librum suum. Omnes autem hos
libros idem esdras propheta scripsit. post incensam legem a caldeis. dum iudei

regressi fuissent in iherusalem. ex divino afflatus spiritu reparavit. cunctaque prophetarum volumina que a gentibus fuerant corrupta correxit. totumque testamentum in xx. ii. libros constituit. ut tot libri essent in lege quot habentur et litterę. Primam post esdrę editionem de hebreo lxx interpretes ediderunt sub ptolomeo egyptiorum rege successore alexandri. qui in legendo studiosus fuit. omniumque libros gentium congregavit. hic enim ab eleazaro qui erat princeps sacerdotum multa dona mittens ad templum. petiit ut senos de xii tribubus israel transmitteret. qui interpretarent omnes libros. hec fuit prima interpretatio vera ac divina. Hos libros mediatores omnium gentium ecclesie primum ceperunt. eosque de greco in latinum interpretantes primi in ecclesiarum prelocutores tradiderunt. Post hec secundam editionem aquila. tertiam et quartam theodotion et simmachus ediderunt. ambo iudei proseliti. Quintam vero et sextam editionem origenes repperit. et cum ceteris supradictis editionibus comparavit. Hi sunt itaque tantum qui scripturas sacras de greco in latinum verterunt. qui etiam numerantur. Nam latinorum interpretum qui de greco in nostrum eloquium transtulerunt. ut meminit sanctus augustinus infinitus numerus est. sicut enim inquit primis fidei temporibus ad manus venit codex grecus. atque aliquantulum sibi utriusque linguę peritiam sensit. ausus est statim interpretari. atque inde accidit tam innumerabiles apud latinos extitisse interpretes. De hebreo autem in latinum eloquium tantummodo ieronimus presbiter sacras scripturas convertit. cuius editione generaliter omnes ecclesię usquequaque utuntur. pro eo quod veracior sit in sententiis. et clarior in verbis. Librum sapientię salomonem scripsisse probatur testimoniis illis quibus ibi legitur. Tu me inquit elegisti regem in populo tuo. et dixisti edificare templum in nomine sancto tuo et civitatem habitationis tuę. Hoc opus hebrei ut quidam sapientium meminit inter canonicas scripturas recipiebant. Sed postquam comprehendentes christum interfecerunt. memorantes in eodem libro tam evidentissima de christo testimonia. quibus dixerunt intra se impii. comprehendamus iustum. quoniam inutilis est nobis. et contrarius est operibus nostris. et promittit se

scientiā di habere. filiū di se nominat. & infra. Si enī ē uer' filius di susci
piet illū & liberabit illū de manu contrariorum. & deinde. ut sciam re
uerentiā illi'. & pbem' pacientiā ei'. morte turpissima condēpnem' eum.
conlatione facta. ne nri eos ꝑtam apto sacrilegio derogarent. a pphetal
ciscū recīderunt uoluminib; . legendumq; suis ꝓhibuerunt. Librū aū
ecclesiasticū composuit ihs filius si-rach ierosolomita nepos iesu sacerdotis
de quo meminit zacharias. Qui liber apud latinos ꝓpt̄ eloquii similitu
dinē salomonis titulo prenotat̄. Preterea iudith & tobi, siue macha
beorum libros qui auctores scripserunt mínime constat. In nouo aūt
testamento iiii. libros euangeliorum. iiii euangeliste singulos scripserunt.
Quorum solus matheus in hebreo scripsisse ꝓhibetur eloquio, ceteri
in greco. Paulus apls̄ suas scripsit eplās. & quib; nouē/septē ecclesiis scripsit.
reliquas discipulis suis timotheo. tito. & filemoni. Ad hebreos aū eplā
aplerisq; latinis ei' ēē incerta ē. ꝓpt̄ dissonantiā sermonis. Eandemq;
barnaban conscripsisse. alii aclemente scriptā fuisse suspicant̄. Pe
trus scripsit duas nomini sui eplās. que catholice nominant̄. quarum
scdā aquib;dā ēē ei' non creditur. ꝓpt̄ stili sermonisq; distantiā.
Iacob; suā scripsit eplām. que & ipsa aā nullis ei' ēē negat̄. s; sub no
mine ei' ab alio dictata estimat̄. Iohannes tres eplās edidit. quarū
pͥma tantū aquib;dā ei' ēē asserit̄. reliquę duę iohis cuidam pbri
existimant̄. Cui' iuxta ieronimi sententiā. alterū sepulchrū apud
ephesū demonstrat̄. Iudas suā edidit eplām. Actus aplorum lucas
composuit. sic audiuit. t uidit. Apocalipsin iohannes euangelista
scripsit. eodem tēpore quo ob euangelii pͣdicationē in insulā pathmos
tradit̄ alligat'. Hi sunt scriptores sacrorum librorum diuina inspiratione
loquentes. atq; ad eruditionē nrām precepta celestia dispensantes.
Auctor earūdem scripturarū sps̄ scs̄ ēē creditur. Ipse enī ꝑ prophās
suos scribenda dictauit. Iam t̄ ꝑ psalmorum origine atq; ymnorum. post
enā scorum librorum numerum postulata sententia pre no
tabo. De laudib;. .I. xiii.

Laudes hoc est alleluia canere antiquum est hebreorum. Cuius expositio duo-
rum verborum interpretatione consistit. hoc est laus dei. De cuius misterio iohannes in a-
pocalipsi refert spiritu revelante vidisse aut audisse vocem celestis exercitus
angelorum tamquam vocem aquarum multarum. et tamquam vocem validorum toni-
truorum dicentium alleluia. Ex quo nullus debet ambigere hoc laudis misterium
si digna fide et devotione celebretur angelis esse coniunctum. Alle-
luia autem sicut et amen de hebreo in aliam linguam nequaquam
transfertur. non quia interpretari minime queant. sed sicut aiunt docto-
res servatur in eis auctoritas antiqua. propter sanctiorem auctoritatem.
In affricanis autem regionibus non omni tempore. sed tantum dominicis diebus
et quinquaginta post domini resurrectionem alleluia cantatur pro significati-
one future resurrectionis et leticie. Verum apud nos secundum antiquam
hispaniorum tradicionem preter dies ieiuniorum vel quadragesime omni tem-
pore canitur alleluia. Scriptum est enim. semper laus eius in ore meo. Quod vero post
psalmorum consummata sive lectionum predicatione alleluia in fine canta-
tur. hoc in spe futura facit ecclesia. significans post annuntiationem re-
gni celorum que in hac vita per utrumque testamentum mundo predicatur
actionem nostram non esse futuram. nisi in laude dei. sicut scriptum est.
Beati qui habitant in domo tua domine. in secula seculorum laudabunt te.
Hinc est quod et liber psalmorum in laude concluditur. ut eadem post fi-
nem seculi laus eterna monstretur. De offertoriis. XIIII.

Offertoria que in sacrificiorum honore canuntur. ecclesiastici li-
ber indicium est veteres cantare solitos. quando victi-
me immolabantur. Sic enim dicit. Porrexit inquit sacerdos manum suam
in libationem. et libavit de sanguine uve. et fudit in fun-
damento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt
filii aaron in tubis ductilibus et sonuerunt. et auditam fecerunt
magnam vocem in memoria coram deo. Non aliter et nunc in sonitu tu-
be id est in voce predicationis cantu accendimur. simulque corde et
opere laudes domino declamantes iubilamus in alto. illo scilicet

in sequentibus quatuor temporalia que tamen adipiscenda propter eterna poscuntur.

vero sacrificio cuius sanguine salvatus est mundus.

De missa et orationibus. XV.

Ordo autem misse vel orationum quibus oblata deo sacrificia consecrantur, primo a sancto Petro est institutus, cuius celebrationem uno eodemque modo universus peragit orbis. Prima earundem oratio ammonitionis est erga populum ut excitentur ad exorandum dominum. Secunda invocationis est ad dominum ut clementer suscipiat preces fidelium oblationemque eorum. Tertia autem effunditur pro offerentibus ac pro defunctis fidelibus ut per idem sacrificium veniam consequantur. Quarta post hec infertur pro osculo pacis, ut caritate reconciliationis omnes invicem digne sacramento corporis et sanguinis Christi consocientur, quia non recipit dissensionem cuiusquam Christi indivisibile corpus. Quinta deinde infertur illatio in sanctificatione oblationis, in qua etiam et ad dei laudem terrestrium creaturarum virtutumque celestium universitas provocatur, et osanna in excelsis cantatur, quod salvatore de genere David nascente salus mundo usque ad excelsa pervenerit. Porro sexta exhinc succedit confirmatio sacramenti, ut oblatio que deo offertur sanctificata per spiritum sanctum in figura corporis ac sanguinis domini conformetur. Harum ultima est oratio qua dominus noster discipulos orare instituit dicens. Pater noster. In qua oratione ut patres scripserunt septem petitiones continentur. Sed in tribus primis eterna petuntur. Nam cum dicimus. sanctificetur nomen tuum. adveniat regnum tuum. fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Hec quidem ista tria inchoantur, sed in illa vita sperantur, ubi sanctificatio dei et voluntas et regnum in sanctis suis immortaliter permanebit. Illa vero panis cotidianus qui et anime et carni tribuitur hic exposcitur. Hic etiam post subsidium cibi venia de exemplo fraterne indulgentie postulatur. Hic ne in peccati temptationem incidamus exposcimus. Hic post omnia ut a malis liberemur dei auxilium imploramus. Illic autem nichil istorum est. Hanc itaque orationem salvator docuit, in qua spes continetur fidelium et confessio peccatorum. De qua propheta predicans ait. Et erit omnis qui invocaverit nomen domini salvus erit. He sunt itaque septem sacrificii orationes, commendate evangelica apostolicaque doctri-

na. Cuius numeri ratio instituta uidetur. Propter septimanariam sancte ecclesie uniuersitatem. Propter septiformem gratie spiritum. cuius dono ea que offeruntur sanctificantur. De simbolo niceno sco. XVI.

Symbolum autem quod tempore sacrificii populo predicatur. CCCXVIII. patrum collatione. apud sinodum nicenam est editum. Cuius uere fidei regula tantis doctrine misteriis precellit. ut de omni parte fidei loquatur. nullaque pene sit heresis. cui per singula uerba uel sententias non respondeat. Omnes enim errores impietatis perfidieque blasphemias calcat. et ob hoc ab uniuersis ecclesiis pari confessione a populo proclamatur.

Benedictionem dare De benedictionibus populi. XVII. populo a sacerdotibus antiqua per moysen benedictio panditur et comprobatur. quia benedicere populos sub sacramento trine inuocationis iubetur. Ait enim ad moysen dominus. Sic benedices populum meum. et ego benedicam illos. Benedicat te dominus et custodiat te. Illuminet dominus faciem suam super te et misereatur tibi. Conuertat dominus uultum suum ad te. et misereatur tibi.

Sacrificium autem quod a christianis deo De sacrificio. XVIII. offertur. primum christus dominus noster et magister instituit. quando commendauit apostolis corpus et sanguinem suum priusquam traderetur. sicut legitur in euangelio. Accepit inquit ihesus panem et calicem. et benedicens dedit eis. Quod quidem sacramentum melchisedech rex salem figuraliter in typum corporis et sanguinis christi primus obtulit. primusque misterium tanti sacrificii imaginarie idem expressit. preferens similitudinem domini et saluatoris nostri ihesu christi sacerdotis eterni. ad quem dicitur. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Hoc ergo sacrificium christianis celebrare preceptum est. relictis ac finitis iudaicis uictimis. que in seruitute ueteris populi celebrare imperate sunt. Hoc ergo fit a nobis quod pro nobis ipse dominus fecit. quod non mane sed post cenam in uespere obtulit. Sic enim christum oportebat adimplere circa uesperam diei. ut ipsa hora sacrificii ostenderet uesperam mundi. Proinde autem non communicauerunt ieiuni apostoli, quia necesse erat ut pascha illud tipicum antea implerent. et denuo ad uerum pasche

sacramentum transiret. Hoc enim in ministerio christi factum est. quod primum di
scipuli corpus et sanguinem domini non acceperunt ieiuni. ab uniuersa autem
ecclesia nunc a ieiunis semper accipitur. Sic enim placuit spiritui sancto per apostolos ut
in honorem tanti sacramenti in os christiani prius dominicum corpus intraret.
quam ceteri cibi. Et ideo per uniuersum mundum mos iste seruatur.
Panis enim quem frangimus corpus christi est qui dixit. ego sum panis uiuus qui
de celo descendi. Vinum autem sanguis eius est. et hoc est quod scriptum est.
ego sum uitis. Sed panis quia corpus confirmat. ideo corpus christi nuncupatur.
Vinum autem quia sanguinem operatur in carne. ideo corpus ad sanguinem christi refertur.
Hec autem duo sunt uisibilia sanctificata. tamen per spiritum sanctum in sacramentum
diuini corporis transeunt. Proinde autem ut sanctissimus cyprianus ait. calix
dominicus uino cum aqua mixtus offertur. quia uidemus in aqua populum intellegi.
in uino uero ostendere sanguinem christi. Quando autem in calice uino aqua
miscetur. christo populus adunatur. et credentium plebs ei in quem credidit.
copulatur et iungitur. Que copulatio et coniunctio uini et aque. sic
miscetur in calice domini. ut commixtio illa ab inuicem non possit separa
ri. sic nec ecclesia potest a christo diuidi. Sic autem in sacrificando calicem
domini. offerri aqua sola non potest. sic nec uinum solum potest.
Nam si uinum tantum quis offerat. sanguis christi incipit esse sine nobis.
Si uero aqua sola. plebs incipit esse sine christo. Quando autem utrumque miscetur.
et adunatio confusa sibi inuicem copulatur. tunc sacramentum spiritale et cele
ste perficitur. Sicut uero non potest calix domini nostri esse aqua sola. aut uinum so
lum. nisi utrumque sibi misceatur. quomodo nec corpus christi potest esse simi
la sola. aut aqua sola. nisi utrumque adunatum fuerit et copulatum. et
panis una compage solidatur. quo et ipso sacramento populus noster osten
ditur adunatus. ut quemadmodum grana in unum collecta et commolita
et commixta. panem unum faciunt. sic in christo qui est celestis panis unum scia
mus esse corpus. cui coniunctus sit noster numerus et adunatus. Dicunt aliqui
nisi aliquo intercedente peccato eucharistiam cotidie accipiendam. Hoc
enim pane dari nobis cotidie panem iubente domino postulamus.

dicentes panem nostrum cottidianum da nobis hodie. Quod quidem benedicuntur si hoc cum religione et deuotione et humilitate suscipiunt, ne fidendo de iusticia, superba presumptione id faciant. Ceterum si talia sunt peccata, que quasi mortuum ab altari remoueant, prius agenda penitentia est, ac sic deinde hoc salutiferum medicamentum suscipiendum. Qui enim manducauerit indigne, iudicium sibi manducat et bibit. Hoc enim indigne accipere si eo tempore quis accipiat, quo debeat agere penitentiam. Ceterum si tanta non sunt peccata ut excommunicandus quisque iudicetur, non se debet a medicina dominici corporis separare, ne dum forte diu abstinendo prohibetur, a Christi corpore separetur. Manifestum est eos uiuere qui corpus eius attingunt. Unde sciendum et timendum est ne dum diu quisque separatur a Christi corpore, alienus remaneat a salute, ipso dicente: Nisi comederitis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Qui enim iam peccare quieuit, communicare non desinat. Coniugatis autem abstinendum est a coitu, pluribusque diebus orationi uacari, et sic deinde ad Christi corpus accedere. Relegamus regum libros, et inueniamus sacerdotem abimelech de propositionis panibus noluisse prius dare dauid et pueris eius, nisi prius interrogaret, utrum mundi essent pueri a mulieribus, non utique ab alienis, sed a propriis coniugibus. Et nisi eos audisset ab heri et nudius tertius uacasse ab operibus coniugalibus, nunquam panes quos prius negauerat concessisset. Quantum interest inter propositionis panes et corpus Christi, quanta differentia inter umbram et corpus, inter imaginem et ueritatem, inter exemplaria futurorum et ea ipsa que per exemplaria significabantur. Quapropter eligendi sunt aliqui dies, quibus prius homo continenter uiuat, quo ad tantum sacramentum dignus accedere possit. Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offerre, et pro eis orare, quia per totum hunc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis apostolis traditum sit. Hoc enim ubique catholica tenet ecclesia. Que nisi crederet fidelibus defunctis dimitti peccata, non pro eorum spiritibus uel elemosinam faceret, uel sacrificium deo offerret. Nam cum

& dominus dicit qui peccauerit in spiritum sanctum non remittetur ei nec in hoc seculo neque
in futuro, demonstrat quibusdam illic dimittenda peccata, & quedam pur
gatorio igne purganda. Ergo ut in quodam loco dictum est a sancto augusti
no. defunctorum animas sine dubio pietate suorum uiuentium releuari. cum
pro illis sacrificium offertur. uel elemosine fiunt. si tamen aliquid quisque sibi me
ritum preparauit. dum adhuc in corpore uiueret. per quod ista prosint quecumque
pro illo fiunt. Nam non omnibus prosunt, non propter differentiam uite quam quisque
gessit in corpore. Nam pro ualde bonis gratiarum actiones sunt. pro non ualde
malis propitiationes sunt. pro ualde malis etiam si nulla sunt adiumen
ta mortuorum. qualescumque uiuorum consolationes sunt. Quibus autem prosunt
aut ad hoc prosunt, ut sit plena remissio. aut certe ut tolerabi
lior fiat ipsa dampnatio. De tertie. sexte. & none hore officiis. XVIII.

Horam tertiam. sextam. & nonam. daniel. & tres
pueri supplicationibus deuouerunt. scilicet ut ab ortu diei in tempus precationis
tres hore porrecte, trinitatis nobis reuerentiam declararent. pariter a ter
cia usque ad sextam. atque inde ad nonam. paria lucis interualla dierum ra
tis diuisionibus terminata. trinitas ter rogata coleretur. Illud etiam
occurrens ad probationem uenerabilis trinitatis. quod spiritus sanctus hora tertia
hoc est suo loco & numero & tempore descendit ad terras, impleturus
gratiam quam christus promisit. Nam & sexta hora christus passus est. in nona pati
buli cruciamenta porrexit. Tali enim sacramento legitimis ad precem
temporibus per ternas horas trinitatis perfectio aut laudatur celebri
tatibus aut precibus imperatur. licet & sic computetur diurna celebritas
per quaternarium usque in uespertinum officium. hoc quaternis significatur.
quia mundus quadrifario diuisus in trinitate saluatur. Siqui
dem & in nocte stationes. & uigilie militares. in IIII. partes diuise,
ternis horarum spaciis secernuntur. & in ipsis nocturnis mundialibusque
officiis. trinitatis misterium ueneratur. De uespertinis. XX.

Vespertinum diurni finis officium. diurne lucis occasus est.
cuius ex ueteri testamento solempnis celebratio est. Denique hoc tempore

ueterum sacrificia offerre adolerique altaria, aromata et thure mos erat.
Testis est hymnidicus ille regio ac sacerdotali functus officio dicens. Diri-
gatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, elevatio manuum
sacrificium uespertinum. In nouo testamento eo tempore dominus et salvator noster ce-
nantibus apostolis. misterium sui corporis et sanguinis initio tradidit, ut
tempus ipsum sacrificii. uesperum ostenderet seculi. Proinde in honore
ac memoria tantorum sacramentorum his temporibus adesse nos decet divinis
conspectibus, et personare in eius cultibus orationum nostrarum melodiam, ut sacri-
ficium offerentes atque in eius laudibus pariter exultantes. Vesperum autem nomi-
natum a sidere quod uesper uocatur. et decidente sole exoritur, de quo propheta dicit
et uesperum super filios hominum producere facit. De completis. XXV

De completis autem celebrandis. id etiam in patrum inuenimus
exemplis, dauid propheta dicente. Si ascendero in lectum strati mei,
si dedero somnum oculis meis. aut palpebris meis dormitationem,
aut requiem temporibus meis, donec inueniam locum domino tabernaculum
deo iacob. Quis non stupeat tanta in eo amore animi deuotione, ut
somnum sibi sine quo utique corpora humana deficiunt penitus inter-
diceret. donec locum ac templum domino fabricandum in pectore suo rex
et propheta repperiret. Que res non debet fortiter ammonere. ut si ipsi locum
domini esse uolumus, aut tabernaculum eius. aut templum cupimus haberi. in
quantum possumus exempla sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur quod legi-
tur. Dormierunt somnum suum, et nichil inuenerunt omnes uiri diuitia-
rum in manibus suis. De uigiliis. XXVI.

hoc dicendum. quia

De uigiliarum antiquitate. Antiqua est uigiliarum deuotio, fami-
liare bonum omnibus sanctis. Esaias denique propheta exclamat ad dominum
dicens. De nocte uigilat spiritus meus ad te deus, quia lux precepta tua
sunt super terram. Item dauid. Media nocte surgebam ad confitendum
tibi super iudicia iustitie tue. Hoc namque tempore uastator angelus
transiens primogenita egyptiorum percussit. Vnde et nos uigilare oportet,
ne periculo egyptiorum admisceamur. Isdem etiam horis uenturum esse

in evangelio salvator astruxit. Unde et ad vigilandum auditores suos exsuscitans ait. Beati servi illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Et si vespertina hora inquit venerit. et si media nocte. et si gallicantu invenerit eos vigilantes, beati sunt. Itaque et vos estote parati. quia nescitis qua hora filius hominis venturus est. Siquidem nec verbis solis docuit vigilias, sed etiam confirmavit exemplo. Nam testatur evangelium quia erat iesus pernoctans in oratione dei. Paulus quoque et silas in custodia publica circa medium noctis orantes. hymnum audientibus cunctis vincti dixisse memorantur. Ubi repente terre motu facto. et concussis carceris fundamentis. et ianuis sponte apertis. omnium vincula sunt soluta. Unde oportet his horis psallendi orandique frequentiam nos habere vel si finemque nostrum si advenerit sub tali actu exspectare securos. Est autem quoddam genus hereticorum. superfluas estimantium sacras vigilias. et spirituali opere infructuosas. iura temerari divina dicentes. qui noctem fecit ad requiem. sicut diem ad laborem. Qui heretici greco sermone nictatec. hoc est somniculosi vocantur.

De matutinis. XXIII.

De matutinorum antiquitate et auctoritate testis est idem david propheta dicens. In matutinis meditabor in te. quia factus es adiutor meus domine. Et alibi. Prevenerunt oculi mei ad te diluculo. ut meditarer eloquia tua. Cassianus autem dicit. Matutine solempnitatis officium. novo adhuc tempore institutum. primitus in bethleem monasterio. ubi dominus noster iesus christus pro redemptione humane salutis ex virgine nasci dignatus est. sicque ex illo per universum mundum eiusdem celebrationis invaluit consuetudo. Diluculo autem proinde oratur. ut resurrectio christi celebretur. Matutina enim luce radiante. dominus et salvator noster ab inferis resurrexit. quando cepit oriri fidelibus lux. que moriente christo occiderat peccatoribus. Siquidem et eodem tempore cunctis future spes resurrectionis creditur. cum iusti et omnes ab hac temporali morte. quasi a sopore somni surgentes evigilabunt.

De dominico die. XXIIII.

Dominicum diem apostoli ideo religiosa sollempnitate sanxerunt. quia in eo
dem redemptor noster a mortuis resurrexit. quique ideo dominicus appel
latur. ut in eo die a terrenis operibus et mundi illecebris abstinentes
tantum divinis cultibus serviamus. dantes scilicet diei huic honorem
et reverentiam propter spem resurrectionis nostrae quam habemus in illo.
Nam sicut ipse dominus noster ihesus christus et salvator noster tertia die resurrexit a
mortuis. ita et nos resurrecturos in novissimo seculo speramus. Un
de etiam in dominico die stantes oramus. quod est signum futurae resurrecti
onis. Hoc agit universa ecclesia quae in peregrinatione mortalitatis in
venta est. expectans in fine seculi quod in domini nostri ihesu christi corpore praemon
stratum est. qui est primogenitus a mortuis. Sabbatum autem a populo israel
in otio corporaliter celebratum legimus. ut figura esset in requiem. Unde
et sabbatum requies interpretatur. Dies tamen dominicus non iudaeis sed christianis
per resurrectionem domini declaratus est. et ex illo coepit habere festivitatem suam.
Ipse est enim dies primus qui post septimum repperitur octavus. Unde et ecclesi
asten ad duorum testamentorum significationem dicitur. illi septem. et illi octo.
Primo enim solum celebrandum sabbatum traditum est. quia erat antea requies
mortuorum. Resurrectio autem nullius erat usque ad christum dominum. qui re
surgens a mortuis iam non moritur. mors illi ultra non dominabitur. Iam post
quam facta est talis resurrectio in corpore domini ut praeiret in capite
ecclesiae. quod corpus ecclesiae speraret in fine. dies dominicus id est octavus qui
et primus in festivitate successit. Apparet autem hunc diem etiam in sanctis
scripturis esse sollempnem. ipse est enim dies primus seculi. In ipso formata sunt
elementa mundi. in ipso creati sunt angeli. in ipso quoque a mortuis
christus resurrexit. in ipso de caelis super apostolos sanctus descendit spiritus. man
na eodem die in heremo primum de caelo data est. Sic enim dicit dominus. Sex di
ebus colligetis manna. in die autem sexto duplum colligetis. Sexta enim
dies est parasceue. quae ante sabbatum ponitur. Sabbatum autem septimus di
es est quem sequitur dominicus. in quo primum manna de caelo venit.
Unde intellegant iudaei iam tunc praelatum esse iudaico sabbato

dominicam nostram, iam ter indicatum. quod in sabbato ipsius gratia dei ad cos de celo nulla descenderat; set instanti dominica in qua primum ea dominis pluit. **De natale domini. LXXV.**

Natalis domini dies ea de causa a patribus uotiue sollempnitatis institutus est. quia in eo Christus pro redemptione mundi nasci corporaliter uoluit, prodiens ex uirginis utero. qui erat in patris imperio, cui suscepte carnis causa hec est. Postquam enim inuidia diaboli parens ille primus spe seductus inani cecidit, confestim exul et perditus in omni genere suo radicem malicie et peccati transduxit, crescebatque in malum uehementius omne genus mortalium. diffusis ubique sceleribus, et quod est nequius omnium cultibus idolorum. Volens igitur deus terminare peccatum. consuluit uerbo. lege. prophetis. signis. plagis. prodigiis. Sed cum nec sic quidem errores suos ammoniti agnoscerent mundus. misit deus filium suum ut carnem indueret, et hominibus appareret, et peccatores sanaret. Qui ideo in homine uenit, quia per se ipsum ab hominibus cognosci non potuit. Ut autem uideretur uerbum caro factum est, assumendo carnem. non mutatum in carne. Assumpsit enim humanitatem, non amisit diuinitatem. Ita idem deus, idem homo. in natura dei equalis patri. in natura hominis factus est mortalis in nobis. pro nobis. de nobis. manens quod erat, suscipiens quod non erat. ut liberaret quod fecerat. Hec est ergo dominice natiuitatis magna sollempnitas. hec est diei huius noua et gloriosa festiuitas, aduentus dei factus ad homines. Itaque dies iste pro eo quod in eo Christus natus est natalis dicitur. Quem utique ideo per reuolutum circulum anni festa sollempnitate colimus. ut in memoriam reuocetur quod natus est Christus.

Epiphaniorum diem pro inde **De epiphania domini. LXXVI.** festa sollempnitate uiri apostolici signauerunt. quia in eo est per stellam saluator ostensus. quando inuenerunt magi Christum in presepe iacentem, et adorauerunt eum. offerentes ei competentia munera trinitatis. aurum. thus. et mirra. regi. deo atque passuro. Ideo ergo diem hunc annua celebritate sacrauerunt. ut mundus agnoscat dominum. quem

elementa celitus perdiderunt. Siquidem eodem die. ideo ipse eam iordanis
lavacro tinguitur. divinoque celo spiritu sancti descendentis testimonio dei
esse filius declaratur. cuius diei nomen ex eo quod apparuit gentibus epipha
nia nuncupatur. Epiphania enim grece apparitio vel ostensio dicitur.
Tribus quoque ex causis hic dies hoc vocabulum suscepit. sive quod tunc in
baptismo suo xpc populis fuerat ostensus. sive quod ea die sideris or
tu magis est proditus. sive quod primo signo per aquam in vinum
versam. multis est manifestatus. Refert autem cassianus apud egyp
tios nativitatis diem. et epiphaniorum solempnitatem. non bifarie ut in
occiduis provinciis. sed diei unius festivitate celebrari. Epistole quoque
pontificis alexandrini. a quo universe egypti ecclesie vel monasteria
diriguntur. quibus et initium xlme. et dies pasche denuntiatur hoc probant.

De palmarum die. XXVI

Dies palmarum ideo celebratur
quod in eo dominus et salvator noster sicut propheta cecinit iersolimam tendens
asellum sedisse perhibetur. Tunc gradiens cum ramis palmarum multitu
do plebium obviam ei clamaverunt. osanna. benedictus qui venit in
nomine domini rex israel. In ramis enim palmarum significabatur victoria
qua erat dominus mortem moriendo superaturus. et tropheo crucis de di
abolo mortis principe triumphaturus. In asello autem qua sedendo
iersolimam venit. indicabat simplicia corda gentilitatis. que presiden
do atque regendo perducebat ad visionem pacis. Hoc autem die sim
bolum competentibus traditur propter confinem dominice pasche solempnita
tem. ut qui iam ad dei gratiam percipiendam festinant. fidem quam confi
tentur agnoscant. Vulgus autem ideo eundem capitilavium vocat.
quia tunc moris est lavandi capita infantium. qui unguendi sunt
ne forte observatione quadragesime sordidi ad unctionem acce
derent.

De cena domini. XXVII

Cena domini hec est.
quinta feria ultime xlme. quando dominus et salvator noster
post tipicum illud pascha completum ad verum pascha transiens. misterium corporis et san
guinis sui primum apostolis suis tradidit. quando post sacramenta cele

[margin: cōpletū ad uerū pascha]

sua discipulus fallax et proditor precium a iudeis accepit. et Christi sanguinem uendidit. Eo etiam die saluator surgens a cena pedes discipulorum lauit propter humilitatis formam commendandam, ad quam docendam uenerat. sicut ipse eloquenter exposuit. Quod etiam decebat potissimum ut facto doceret quod obseruare discipulos premoneret. Hinc est quod eodem die altaria templique parietes et pauimenta lauantur: uasaque purificantur que sunt domino consecrata, quo die, proinde etiam sanctum crisma conficitur, quia ante biduum pasche maria caput ac pedes domini unguento perfudisse perhibetur. Unde et dominus discipulis suis dixit. scitis quia post biduum pascha fiet, et filius hominis tradetur ut crucifigatur.

De parasceue. XXXVIIII.

Parasceuen id est sexta sabbati ideo in sollempnitate habetur quia in eo die christus misterium crucis expleuit. propter quod uenerat in hunc mundum, ut quia ligno percussi fueramus in adam, rursum per lignum misterii sanaremur. Huius enim causa triumphi humana pusillitas christo per omnem mundum celebritatem annuam prebet, pro eo quod dignatus est sanguine sue passionis peccatum mundi per crucem morte deuicta absoluere. Cuius quidem crucis iniuriam non pertulit illa diuinitatis substantia. sed sola suscepte humanitatis natura passione corporis, diuinitas uero exsors iniurie mansit. Tripertita autem ratio dominice passionis ostenditur. Prima itaque causa est ut christus pretium mundi redemptio daretur. et hostis antiquus uelut hamo crucis caperetur. scilicet ut quos obsorbuerat euomeret. et predam quam tenebat amitteret, non potentia uictus sed iusticia. non dominatione sed ratione. Secunda causa est, ut sequentibus hominibus uite magisterium preberetur. Ascendit enim in crucem christus. ut et nobis passionis et resurrectionis preberet exemplum, passionis. ad firmandam patientiam. resurrectionis ad suscitandam spem, ut duas uitas nobis ostenderet in carne. unam laboriosam. alteram beatam, laboriosam quam tolerare debemus. beatam quam sperare debemus. Tertia autem causa est suscepte crucis. ut superbia seculi et inflata sapientia. per crucis stultam ut putatur predicationem humiliata corrueret, ut pateret quod stultum dei est quanto sit hominibus sapientius. et quod infirmum dei est. quanto sit fortius tota hominum fortitudine. Uicit

au͂ paulus apl̄s. illuminatos debere oculos cordis habere. ad intellegen
dū. que sit latitudo crucis. & longitudo. & p̄fundū. Cui latitudo est trans
uersū lignū quo extenduntur manus. longitudo. ab altitudine deorsum usq; ad
t͂rā uersū. altitudo a latitudine sursū usq; ad caput. p̄fundū u͂o qđ in t͂rā
infixū absconditur. Quo signo crucis omnis uita scōꝝ describitur. Dicit͂
enī homini. tolle crucē tuā & sequere me. Cū enī crucifigitur caro cum
mortificantur menbra nr̄a sup̄ terrā. fornicatio. inmundicia. luxuria. &
cetera. dumq; exterior homo corrumpitur. ut interior renouetur de die
in diem, passio ē crucis. Et hec quamuis sint bona opera tamen ad
huc laboriosa. quoꝝ merces requies ē. Ideoq; dr̄. spe gaudentes. ut
cogitantes scilicet requiem futurā. cū hilaritate & laborib; operentur.
Hanc hilaritatē significat crucis latitudo, in transuerso ligno ubi
figuntur man̄. P̄ man̄ enī op̄ intelligitur. p̄ latitudinē hilaritas ope
rantis. quia tristicia facit angustias. Porro p̄ altitudinē crucis cui caput
adiungitur. expectatio supnę retributionis. de sublimi iusticia di
significatur. & ut ipsa opera bona non p̄p̄t beneficia terrena & tempo
ralia facienda credantur. s; potius p̄p̄t illud qđ desuper sperat fides. que
p̄ dilectionē operatur. Iam u͂o p̄ longitudinē qua totū corpus extenditur
ipsa tolerantia significatur. ut longanimes p̄maneamus. unde longa
nimes dicuntur qui tolerant. P̄fundū au͂ hoc ē illa parte ligni que in terra
defixa latet. s; inde consurgit omē qđ eminet. inscrutabilia indi
cantur iudicia di. de quib; occulta eī uoluntate ducatur homo ad
participationem tante grē. ali9 sic. ali9 au͂ sic. De sabbato pasche
Sabbato paschalis ueneratio hinc celebratur. p eo qđ eodē xxx
die dn̄s in sepulchro quieuit. Unde & bene hebreo sermone sabba
tum requies interp̄tatur. siue qđ dš eodem die requieuit mundo p̄fecto
siue qđ in eo requieuit redemptor nr̄ & dn̄s in sepulchro. Hic au͂ dies
int͂ mortem xp̄i & resurrectionē carnis. ad illā uitā quā dn̄s nr̄ ihc
xp̄c sua resurrectione premonstrare dignatus est. De pascha
Iam u͂o paschale sacramentū qđ nc̄ sacratū in saluatoris xxx

medi9 ē significans
requiē quādā aīa
marū ab oī labore
oīūq; molestiarū
p̄ mortē p̄q sit in
ste p̄ resurrectionē

nostri mysterium manifestissime celebratur. In ueteri testamento figuraliter pri
mo gestum est, quando occiso agno pascha celebrauit populus dei in egypto.
cuius figura in ueritate completa est in christo qui sicut ouis ad immolan
dum ductus est. cuius sanguine illinitis postibus nostris. id est cuius signo crucis
signatis frontibus nostris. a perditione huius seculi a captiuitate egyptia liberamur.
Cuius quidem diem paschalis resurrectionis non solum propterea celebramus. quod in
eo de die a mortuis resurrexit. sed etiam propter alia sacramenta que per eun
dem significantur. Quia enim sicut dicit apostolus mortuus est propter delicta nostra. et
resurrexit propter iustificationem nostram. transitus quidam in illa passione
domini et resurrectione sacratus est. Nam et uocabulum ipsum quod pascha
dicitur non grecum. sed hebreum est. neque enim a passione pascha dicitur: ne hinc
grece dicitur pati. sed a transitu. In hebreo uero pascha appellata est. quod et ma
xime euangelista expresserat cum celebraret a christo pascha cum discipu
lis suis. cum uidisset inquit ihesus quia uenit hora ut transiret de hoc
mundo ad patrem. Transitus ergo de hac uita mortali in aliam uitam
inmortalem. hoc est de morte ad uitam. in passione domini et resurrectio
ne commendatur. Hic transitus a nobis modo agitur per fidem. qui nobis datur
in remissionem peccatorum quando consepeliamur cum christo per baptis
mum. quasi a mortuis transeuntes. de peioribus ad meliora. de cor
poralibus ad spiritualia. de conuersatione huius uite. ad spem future
glorie et resurrectionis. Propter ipsum ergo initium noue uite ad quam transi
mus. et propter ipsum nouum hominem quem iubemur induere. et exue
re ueterem. expurgantes uetus fermentum. ut simus noua conspar
sio. quoniam pascha nostrum immolatus est christus. propter hanc ergo uite nouita
tem primus mensis in anni mensibus celebrationi huic attributus est.
nam ipse dicitur mensis nouorum. Quia uero in toto tempore seculi nunc tertium
tempus apparuit. ideo in resurrectione domini triduana est ratio. Pri
mum tempus enim ante legem. secundum sub lege. tertium sub gratia. ubi iam
manifestum est sacramentum quod erat in prophetico enigmate oc
cultum. Hoc ergo et in lunari numero significatur. quia enim septenarius

numer⁹ solet inscripturis ad quandam pfectione misticę apparere.
in tertię ebdomadę luna pascha celebratur. idē qui dies occurrerit
a xv. in uigesimā ma. nec solū ppt temp⁹ tertiū. quia inde incipit ebdo
mada tertia. s; etiā ppt ipsam conuersione lunę. tc̄ illa ab inferiorib;
ad superiora conuertit. Et hec nobis de luna similitudo assumit. de
uisibilib; ad inuisibilia. & de corporalib; ad spūalia sacram̄ta transi
re. ut magis magisq; huic sclō moriam̄. & uita nr̄a abscondatur
cū xpo. omneq; lucē studii nr̄i quę ad inferiora uergebat ad su
periora conuertam⁹. ad illā scilicet contemplatione ętnā immu
tabilis ueritatis. Usq; ad uicesimā uo & primā uło pascha celebra
tur. ppt septenariū numerū quo uniuersitatis significatio
sepe figuratur. qui etiā ipsi ecclę tribuit ppt instrar uniuersitatis.
ideoq; & iohes apl̄s in apocalipsi septē scribit eccliis. Eccla uo adhuc
in ista mortalitatis carne constituta. ppt ipsā mutabilitatē lunę
nomine inscripturis sepe uocat. Qd uo anniuersari dies pascha
lis. nō ad eandē redit anni diē. sic dies quo creditr̄ dns nat⁹. hoc fit
ppt dnicū diē & lunā. Manifestū ē enī quo die dns crucifixus sit
& insepulchro fuerit. & resurrexerit. adiuncta enī ipsor diērū ob
seruatio ꝑ nicenū conciliū orbi uniuerso xpiano psuasū com
pascha celebrari oportere. ut n̄ solū lunā paschalem. s; & diē dni inquo
resurrexit amortuis expectare debeam⁹. Inde ē qd ad eundē an
ni diē n̄ reuertit pascha. nā iudei tantundem mēsem nouor & lu
nā obseruant. diē aū addendū patres nr̄i censuerunt. ut & nr̄a
festiuitas a iudeorum festiuitate distingueretur.

Ascensionis dominicę solēpnitas *De ascensione . xxxiii.*
ideo celebratur. quia eodē die p⁹ mundi uictoriam. p⁹ in
ferni regressū. ascendere xpc memoratur ad celos. sic scriptū
ē. ascendit in altū. cepit captiuitatē. dedit dona hominib;. Que
festiuitas ideo pcreuolutū circulū anni celebratur. ut humani
tas assūptę carnis ascendentis ad dextrā patris inmemoriā

reuocetur, corpus cui ita in celo esse credimus. ut erat quando ascendit, quod et uox angelica praestatur dicens. sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem in celum. id est in eandem carnis speciem atque substantiam. Cui profecto carnis immortalitatem donauit. naturam non abstulit. Dextera autem patris ad quam idem filius sedere creditur. non est corporea quod nefas est de deo sentire. sed dextera patris est beatitudo perpetua. que sanctis in resurrectione promittitur. id est uniuerse ecclesie que est corpus christi. sic et sinistra eius recte intellegitur miseria. et pena perpetua que impiis dabitur. Iustis autem dabitur in dextera uita eterna.

De pentecosten. xxxiii.

Initium sane et causa festiuitatis pentecosten paulo latius repetenda est. Pentecostes enim dies hinc cepit exordium, quando uox dei in sina monte desuper intonantis audita est. et lex data est moysi. In nouo autem testamento pentecosten cepit quando aduentum sancti spiritus quem christus promisit exhibuit. quem ait non esse uenturum nisi ipse ascenderet in celum. Denique dum portam celi christus intrasset decem diebus interpositis intremuit subito orantibus apostolis locus. et descendente sancto spiritu super eos inflammati sunt. ita ut linguis omnium gentium dei magnalia loquerentur. Aduentus itaque spiritus sancti de celo super apostolos in uarietate linguarum diffusa solempnitatem transmisit in posteros. eaque de causa pentecosten celebratur. et dies ipsa perinde insignis habetur. Concordat autem hec festiuitas euangelii cum festiuitate legis. Illic enim postea quam agnus immolatus est interpositis .l. diebus data est lex moysi scripta digito dei. Hic enim postquam occisus est christus. qui tamquam ouis ad immolandum ductus est celebratur uerum pascha. et interpositis .l. diebus datur spiritus sanctus qui est digitus dei super c.xx. discipulos mosaice etatis numero constitutos. Siquidem et hec festiuitas aliud optinet sacramentum. Constat enim ex septimana septimanarum. Sed dierum quidem septimane generant idem pentecosten, in quo fit remissio per spiritum sanctum. Annorum uero septimane quinquagesimum annum faciunt. qui apud hebreos iubeleus nominatur. in quo similiter terre fit remissio. et seruorum libertas. et possessionum restitutio. quod pro

fuerant comparata. Septem enim septies multiplicati quinquagenari-
um ex se generant numerum, assumpta monade quam ex futuri saeculi figu-
ra praesumptam esse maiorum auctoritas tradit. Fit enim ipsa et octava semper et
prima, immo ipsa est semper una, quae est omnis dies. Necesse est sabbatis-
mum animarum populo dei illuc occurrere, atque ibi compleri ubi da-
tur pars his quae octava dicitur, sicut quidam dissertus salomonis dic-
tum sapienter exposuit. Da partem septimam nec non et octavam. Idcirco autem
totius quinquagesimae dies post domini resurrectionem resoluta absti-
nentia, in sola leticia celebrantur propter figuram futurae resurrectionis,
ubi iam non labor sed requies erit et leticia; ideoque his diebus nec genua
in oratione flectuntur, quia sicut quidam sapiens ait, inflexio genuum
penitentiae et luctus indicium est. Unde etiam per omnia eandem in illis so-
lempnitatem quam die dominico custodimus, in quo maiores nostri nec ieiu-
nium agendum, nec genua esse flectenda ob reverentiam dominicae resur-
rectionis tradiderunt. De festivitatibus martyrum. XXXV.

Festivitates apostolorum seu in honore martyrum solempnitates …
antiqui patres in venerationis ministerio celebrari sanxerunt,
vel ad excitandam imitationem, vel ut meritis eorum consociemur, atque ora-
tionibus adiuvemur, ita tamen ut nulli martyrum sed ipsi deo marty-
rum, quamvis in memoria martyrum, constituamus altaria. Quis enim an-
tistes in locis sanctorum corporum assistens altari aliquando dixit, offerimus
tibi petre, aut paule, aut cipriane? Sed quod offertur deo offertur qui mar-
tyres coronavit apud memorias eorum quos coronavit, quo ex ipsorum
locorum amore, maior effectus exurgat, ad augendam caritatem, et in
illos quos imitari possumus, et in illo de quo adiuvante possumus.
Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis et societatis, quo et in hac
vita coluntur sancti homines dei, quorum cor ad talem pro evangelica
veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tanto devotius, quan-
to securius post certamina omnia superata, quanto etiam fidentiori
laude praedicamus, iam in vita feliciori victores, quam in ista adhuc

usque pugnantes. At vero cultu illo quod grece latria dicitur. latine uno verbo
dici non potest. cum sit quedam proprie divinitatis debita servitus.
nec colimus nec colendum docemus nisi unum deum. Cum autem ad hunc
cultum pertineat oblatio sacrificii. unde idolatrie dicuntur qui
hoc etiam idolis exibent. Nullo modo aliquid tale offerimus aut
offerendum precipimus. vel cuiquam martyri. vel cuiquam sancte anime.
vel cuiquam angelo. Et siquis in hunc errorem dilabitur. corripia
tur per sanam doctrinam. sive ut corrigatur sive ut caveatur. Dum etiam
ipsi sancti. vel homines. vel angeli exibere sibi nolunt quod uni deo debe
re norunt. Apparuit hoc in paulo et barnaba. Commoti mira
culis que per eos facta sunt lycaonii tamquam diis immolare vo
luerunt. Concissis enim vestibus suis confitentibus et persuadenti
bus se deos non esse. ista sibi fieri vetuerunt. Angelum etiam
in apocalipsi legimus se adorari prohibentem ac dicentem adorato
ri suo. conservus tuus sum et fratrum tuorum. deum adora. Recte ergo scribi
tur hominem ab angelo prohiberi esse adorare. non unum deum sub quo ei
esset et ille conservus. Non ergo sit nobis ille divine religionis cul
tus in angelis aut martiribus. quia non sic habentur ut tales querant
honores ut dii. quia nec ipsi volunt se coli pro deo. sed illum a no
bis coli volunt. quo illuminante letantur. Honorandi ergo sunt
martires propter imitationem. non adorandi propter religionem. hono
randi caritate, non servitute. De encenniis. xxxv.

Festivitatis annuas dedicationes ecclesiarum ex more
veterum celebrari in evangelio legimus ubi dicitur. facta sunt autem
encenia in ierosolimis. Encenia quippe festivitas erat dedicati
onis templi. Grece enim cenon dicitur novum. Quandocumque enim aliquid
novum fuerit dedicatum, encenia vocatur. Illum enim diem quo templum
dedicatum est iudei solempniter celebrabant. et ipse dies apud eos festus
agebatur. Qui videlicet usus ex hoc in illis exolevit. Tribuita veneratio
one, caruerunt et cultu et templo. et christianis serviunt. morem

illorum patrum obseruantiae in quibus gloria translata uidetur. Omnes festiuitates pro uarietate religionum diuersaque in honorem martyrum tempora ideo a uiris prudentibus instituta sunt, ne forte rara congregatio populi fidem minueret in Christo. Propterea ergo dies aliqui constituti sunt ut in unum pariter conuenirent, et ex conspectu mutuo et fides crescat. et letitia maior oriatur.

De ieiuniis quadragesime. XXXVI.

Ieiuniorum tempora secundum scripturas sanctas quatuor sunt, in quibus per abstinentiam et lamentum penitentie domino supplicandum est. Et licet omnibus diebus orare et abstinere conueniat, his tamen temporibus amplius ieiuniis et penitentie seruire oportet. Primum enim ieiunium quadragesimarum est quod a ueteribus libris cepit ex ieiunio moysi et helie et ex euangelio, quia totidem diebus dominus ieiunauit. demonstrans euangelium non dissentire a lege et prophetis. In persona quippe moysi lex. in persona helie prophete accipiuntur. inter quos in monte Christus gloriosus apparuit. ut euidentius emineret quod de illo dicit apostolus: testimonium habens a lege et prophetis. In qua ergo parte anni congruentius obseruatio quadragesime constitueretur. nisi confinis atque contigua dominice passionis, quia in ea significatur hec uita laboriosa, cui etiam opus est continentie, ut ab ipsius mundi inlecebris ieiunantes in sola manna. id est celestibus spiritualibusque preceptis. Numero autem quadragenario uita ista propterea figuratur quia denarius est perfectio beatitudinis nostre. Creatura autem septenario figuratur, que adheret creatori, in quo declaratur unitas trinitatis per uniuersum mundum temporaliter nuntiata. Et quia mundus a quatuor uentis deliniatur. et a quatuor elementis erigitur. et a quatuor anni temporum uicibus uariatur, decem quater ducta in quadraginta consummantur. Quo numero temporum ostenditur ab omni delectatione abstinendum ac ieiunandum esse, et caste continenterque uiuendum. Licet et aliud sacramenti misterium exprimatur. quod XL diebus eadem

ieiunia celebrant. Lege enim moysaica generaliter universo populo
est preceptum. decimas et primitias offerre domino deo. Itaque dum in hac
sententia principia voluntatum consummationesque operum nostrorum
referre. ad dei gratiam moneamur. in supputatione tamen quadrage
sime. summa ista legalium decimarum expletur. Totum enim anni
tempus xxxv dierum numero decimatur. Subtractis enim a qua
dragesima diebus dominicis quibus ieiunia resolvuntur. his diebus quos
si per totius anni decimis ad ecclesiam concurrimus. actuumque nostrorum
operationem deo in hostiam iubilationis offerimus. Cui quidem
quadragesime legibus sicut ait noster cassianus qui perfecti sunt non tenen
tur. nec exigui huius canonis subiectione contenti sunt. quoniam profecto
illis qui per totum anni spacium deliciis ac negotiis secularibus impli
cantur. ecclesiarum principes statuerunt. ut vel hac legali quodammodo necessita
te constricti. his saltem diebus vacare domino cogerentur. ac dierum vi
te sue quos totos quasi fructus quosdam fuerant voraturi.
vel decimas domino dedicarent. De ieiunio pentecosten. lxxxvii

Secundum ieiunium est quod iuxta canones post pentecosten alia
die inchoatur. secundum quod moyses ait. initium mensis hordearii
facietis vobis ebdomadas septem. Hoc ieiunium a plerisque ex auctori
tate evangelii post domini ascensionem completur. testimonium illud domini
cum historialiter accipientes ubi dicit. Numquid possunt filii sponsi
lugere quamdiu cum illis est sponsus. Venient autem dies cum auferetur
ab eis sponsus. et tunc ieiunabunt. Dicit enim post resurrectionem domini.
xl illis diebus quibus cum discipulis postea legitur conversatus. non opor
tere neque ieiunare, nec lugere quia in leticia sumus. Post vero cum tempus
illud expletur. quo christus advolans celos. presentia corporali re
cessit. tunc indicendum ieiunium est. ut per cordis humilitatem et ab
stinentiam carnis. mereamur celitus promissum suscipere spiritum sanctum.

Tertium ieiunium est De ieiunio septimi mensis. lxxxviii
quod a iudeis agebatur post tabernaculorum solempnitatem. quod decimo

die septembris mensis eccła celebrat. Hoc enim primum in lege actũ institutum ẽ dicente ad moysen. Loquere filiis isrt dicens. Decimo die mensis septimi dies exorationis uocabitur. scẽ erit uob. & humiliabitis animas uras ieiunio. Omnis anima que fecerit quippiam operis in ipso die peribit de pplo suo. Quo quidẽ ieiunio usos fuisse antiquos hesdre lib meminit. Post qm redierũ inqt filii isrt in ierlm & fecerũ scenophegiam tabernaculorum. leticiã magnã. deinde conuenerũ in ieiunio. in saccis. & humus sup eos. & steterũ & confitebantur peccata sua. & iniquitates patrum suorum. & surrexerũ ad standum. & legerũ in uolumine legis di sui. quater in die. & quater confitebantur & adorabant dnm dm suũ. Hoc etiã mense vii. solum incipit secdm cõputum fatere minus de die. 7 nox eẽ maior. id ẽ xvi. kł octobris qndo equinoctium ẽ. ideoq & ieiunium ẽ in hoc mense. quia ostendit̃ in defectione solis & noctis augmento uitã nrã deficere. adueniente morte. q̃ mors iudicio di. & resurrectione pparabitur. De ieiunio kalendarum nouembrium.

Quartũ ieiuniũ ẽ kalendarũ nouembriũ. xxxviii.

quod diuina auctoritate ẽ iniciatũ. ẽ institutũ. ieremie pphe testimonio declarat̃. dicente ad eũ dño. Tolle uolumen libri. & scribe in eo omnia uerba que locut̃ sum ẽ aduersũ isrt & iudã. 7 aduersũ omnem gentẽ. si forte reuertatur unusquisq a uia sua mala. & ppitius ero iniquitatib; eorum. Uocauit ergo ieremias baruch filium nerie. & scripsit baruch ex ore eius uerba dñi audiente pplo in domo dñi in die ieiunii. legis si forte cadet oratio eorum in cõspectu dñi. & reuertet unusq a uia sua pessima. qm magnus furor. & indignatio. qua locutus ẽ dns aduersum populum hunc. Et fec baruch filius nerie iuxta omnia que precepat ieremias ppha. legens ex uolumine sermones di in domo dñi. Factũ ẽ in nono mense. pdicauerũ ieiunium in con

conspectu dei omni populo universim. Hac ergo auctoritate divinae scripturae
ecclesia morem obtinuit, et universale ieiunium hac observatione

De ieiunio kalendarum ianuariarum. xl. celebrat.

Ieiunium kalendarum ianuariarum propter errorem gentilitatis insti
tuit ecclesia. Ianus enim quidam princeps paganorum fuit, a quo nomen mensis
ianuarii nuncupatur, quem imperiti homines veluti deum co
lentes in religione honoris posteris tradiderunt, diemque ipsum sce
nis et luxuriae sacraverunt. Tunc enim miseri homines et quod peius est
fideles, sumentes species monstruosas in ferarum habitum trans
formantur; alii femineo gestu demutati virilem vultum effe
minant. Nonnulli etiam de fanatica adhuc consuetudine qui
busdam ipso die observationum auguriis profanantur. Perstrepunt
omnia saltantium pedibus, tripudiantium plausibus, quodque his turpius
nefas est, nexis inter se utriusque sexus choris, inops animi furens vi
no turma miscetur. Proinde ergo sancti patres considerantes maximam
partem generis humani eodem die huiusmodi sacrilegiis ac lu
xuriis inservire, statuerunt in universo mundo per omnes ecclesias
publicum ieiunium, per quod agnoscerent homines in tantum se prave
agere, ut pro eorum peccatis necesse esset omnibus ecclesiis ieiunare.

De triduani ieiunii consuetudine. xli.

Triduanis autem diebus ieiunare de exemplo sumptum est Ninivi
tarum, qui damnatis prioribus vitiis totos se tribus diebus ieiunio
ac paenitentiae contulerunt, et operti saccis deum ad misericordiam pro

De diversorum dierum ac temporum consuetudine. xlii. caverunt.

Praeter haec autem legitima tempora ieiuniorum omni sexta feria
propter passionem domini a quibusdam ieiunatur. Sed et sabbati dies
a plerisque propter quod in eo Christus iacuit in sepulchro, ieiunio conse
cratus habetur, scilicet ne Iudaeis exultando praestet quod Christus sustu
lit moriendo. Dies autem dominico reficiendum semper est, ut resurrecti

omnem Christi et gaudium nostrum gentibus praedicarent. Praeterea cum apostolica sedes hanc regulam servet. Post pascha autem usque pentecosten licet traditio ecclesiae abstinentiae rigorem prandiis relaxaverit. tamen si qui monachorum vel clericorum ieiunare cupiunt. non sunt prohibendi, quia et antonius et paulus et ceteri patres antiqui etiam in his diebus in heremo leguntur abstinuisse, neque absolvisse abstinentiam, nisi tantum die dominico. Quis enim parsimoniam non laudet. ieiunium non praedicet. Ieiunium enim res sancta, opus caeleste, ianua regni, forma scilicet futuri. Quod qui sancte agit, deo iungitur, alienatur mundo, spiritalis efficitur. Per hoc enim prosternuntur vitia, humiliatur caro, diaboli temptamenta vincuntur. iii

De vario usu escarum. xliii.

Haec et alia multa sunt quae in ecclesia geruntur, ex quibus tamen quaedam sunt quae inscripturis canonicis continentur, quaedam quae non sunt quidem scripta, sed tamen tradita custodiuntur. Sed illa quidem quae in toto orbe terrarum servantur, vel ab ipsis apostolis, vel ab auctoritate principalium conciliorum instituta intelleguntur. sicut in domini passione, et resurrectione, et ascensione in caelum, et adventu spiritus sancti, quae revoluto die anni ob memoriam celebrantur. Sed et aliud siquid quod servatur ab universis. quae vero variae per diversa loca observantur, sicuti est quod alii ieiunant sabbato. alii non cottidie communicant, alii certis diebus. ab aliis nullus dies praetermittitur quo non offeratur sacrificium. alii sabbato tantum et dominico. alii tantum dominico. et si quid aliud huiuscemodi animadverti potest. totum hoc genus rerum et quibus placuit sacerdotibus ecclesiae vel regionis cui praeerant instituerunt. Nec disciplina in his melior est gravi prudentique christiano, nisi ut eo modo agat, quo agere viderit ecclesiam, ad quam forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra mores bonos habetur, indifferenter sequendum, et propter eorum inter quos vivitur societatem servandum est. ne diversitate observationum, scismata generentur.

De carnium esu vel piscium. xliiii.

Carnes autem et uinum post diluuium hominibus in usum concessum est. Nam in initio permissum non fuerat. nisi tantum illud ut scriptum est. lignum fructiferum. et herbam seminalem dedi uobis in escam. Postea uero per noe data sunt in esum cuncta animalia. iumentisque tunc adtributa licentia est. Sed postquam xpc qui est principium et finis apparuit. hoc quod in principio suspenderat etiam in fine temporis retraxit. loquitur per apostolum suum. bonum est non manducare carnem. et non bibere uinum. et ceterum. qui infirmus est olera manducet. Non ergo quia carnes malae sunt ideo prohibentur. sed quia earum epulae. carnis luxuriam gignunt. quod fomes et nutrimentum est omnium uitiorum. Esca uentri. et uenter escis. deus autem ut scriptum est. et hunc et hanc destruet. Pisces sane quia eum post resurrectionem accepit dominus possumus manducare. Hoc enim nec saluator nec apostoli prohibuerunt. Explicit liber primus.

Incipit prologus libri secundi.

QUONIAM origines causasque officiorum quae in commune ab ecclesia celebrantur ex parte aliqua expliciumus. deinceps exordia eorum qui diuino cultu ministeria religionis inpendunt ordine exsequamur.

I. De clericis.
II. De regulis clericorum.
III. De generibus clericorum.
IIII. De tonsura.
V. De sacerdotibus.
VI. De corepiscopis.
VII. De presbiteris.
VIII. De diaconibus.
VIIII. De custodibus sacrorum.
X. De subdiaconibus.
XI. De acolitis.
XII. De lectoribus.
XIII. De psalmistis.
XIIII. De exorcistis.
XV. De ostiariis.
XVI. De monachis.
XVII. De posteriorum.
XVIII. De uirginibus.
XVIIII. De uiduis.
XX. De coniugatis.
XXI. De catecuminis et de exorcismo et sale.
XXII. De competentibus.
XXIII. De simbolo.
XXIIII. De regula fidei.
XXV. De baptismo.
XXVI. De crismate et confirmatione.
XXVII. De manus impositione.

Expliciunt capitula.

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

itaque omnes

ITAQUE OMNES QUI

in ecclesiastici ministerii gradibus ordinati sunt, generaliter clerici nominantur. Cleros autem vel clericos hinc appellatos doctores nostri dicunt, quia Matthias sorte electus est, quem primum per apostolos legimus ordinatum. Sic et omnes quos illis temporibus ecclesiarum principes ordinabant sorte eligebant. Nam clerus sors interpretatur. Unde et hereditas grece cleronomia appellatur, et heres cleronomus. Proinde ergo clericos vocari aiunt, eo quod in sorte hereditatis domini dentur, vel pro eo quod ipse dominus sors ipsorum sit, sicut de his scriptum est loquente domino: Ego hereditas eorum. Unde oportet ut qui deum hereditate possident, absque ullo impedimento seculi deo servire studeant, et pauperes spiritu esse contendant, ut congrue illud psalmiste dicere possint: Dominus hereditas mea est.

His ergo lege patrum cavetur. **De regulis clericorum.** Ut a vulgari vita seclusi, a mundi voluptatibus sese abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint. Convivia publica fugiant. Privata non tantum pudica, sed et sobria colant. Usuris nequaquam incumbant. Neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cuiusquam studium appetant. Amorem pecunie, et quasi materiam cunctorum criminum fugiant. Secularia officia, negociaque abiciant. Honorem gradus per ambitionem non subeant. Pro beneficiis medicine dei munera non accipiant. Dolos et coniurationes caveant. Odium, emulationem, obtrectationem atque invidiam fugiant. Non vagis oculis, non infreni lingua aut petulanti, tumidoque gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant. Obscenitatem verborum etiam sicut et operum penitus execrentur. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant. Contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant. Castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant, nec certe uni matrimonii vinculo federentur. Senioribus quoque debitam prebeant

obedientiam, neque ullo iactantiae studio semetipsos attollant. Postremo in doctrina, in lectionibus, psalmis, hymnis, canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim esse debent qui divinis cultibus se mancipandos student exhibere, scilicet ut dum scientiae operam dant, doctrinae gratiam populis administrent. De generibus clericorum. III.

Duo sunt genera clericorum. unum ecclesiasticorum sub regimine episcopali degentium, alterum acefalorum, id est sine capite, quod sequantur ignorantium turmae. Hos neque inter laicos saecularium officiorum studia, neque inter clericos religio tenet divina, sed solutos atque aberrantes sola turpis vita complectitur et vaga; qui dum nullum metuentes, explendo voluptatis suae licentiam consectantur, quasi animalia bruta libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, hippocentauris similes, nec equi nec homines, mixtumque ut ait poeta genus prolesque biformis. Quorum quidem sordida atque infami numerositate satis superque nostra pars occidua pollet. De tonsura. IIII.

Tonsurae ecclesiasticae usus a Nazaraeis, nisi fallor, exortus est, qui prius crine servato divina denuo post vitae magnae continentiae devotione completa caput radebant, et capillos in igne sacrificii ponere iubebantur, scilicet ut perfectionem devotionis suae domino consecrarent. Huius ergo exempli usus ab apostolis introductus est, ut hi qui in divinis cultibus mancipati domino consecrantur, quasi Nazaraei, id est sancti Dei, crine praeciso innoventur. Hoc quippe et Ezechieli prophetae iubetur dicente domino: Tu, fili hominis, sume tibi gladium acutum, et duces per caput tuum et barbam; videlicet quia et ipse sacerdotali generi deo in ministerio sanctificationis deserviebat. Hoc et Nazaraeos illos Priscillam et Aquilam in Actibus apostolorum primos fecisse legimus, Paulum quoque apostolum et quosdam discipulorum Christi qui in huiusmodi cultu imitandi extiterunt. Est autem in clericis tonsurae signum quoddam, quod in corpore figuratur, sed in animo agitur, scilicet ut hoc signo in religione vitia resecentur, et criminibus carnis nostrae quasi crinibus exuamur, atque inde innovati sensibus ut co

mus rudibus enitescamus. expoliantes nos iuxta apostolum ueterem hominem cum
actibus suis. et induentes nouum. qui renouatur in agnitione dei. quam
renouationem in mente oportet fieri. sed in capite demonstrari. ubi
ipsa mens noscitur habitare. Quod uero detonso capite superius. infe-
rius circuli corona relinquitur. sacerdotium et regnum ecclesiae in eis existimo figu-
rari. Tiara enim apud ueteres constituebatur in capite sacerdotum. Haec ex
bysso confecta rotunda erat. quasi sphera media. et hoc significatur in
parte capitis tonsa. Corona autem latitudo aurea est circuli. quae regum
capita cingit. Utrumque itaque signum exprimitur in capite clericorum. ut im-
pleatur etiam corporis quadam similitudine quod scriptum est petro apostolo do-
cente. uos autem estis genus electum. regale sacerdotium. Queritur autem cur sicut
apud antiquos nazareos non ante coma nutritur. et sic tondetur.
Sed qui haec exquirunt. aduertant quid sit inter illud propheticum ue-
lamentum. et hanc euangelii reuelationem. de qua dicit apostolus. cum transie-
ris ad christum auferetur uelamen. Quod autem significabat uelamen interpo-
situm inter faciem moysi. et aspectum populi israel. hoc significabat illis
temporibus etiam coma sanctorum. Nam et apostolus comam pro uelamento esse dicit.
Proinde iam non oportet ut uelentur crinibus capita eorum qui domino con-
secrantur. sed tantum ut reuelentur. quia quod erat occultum in sacramento
prophetiae iam in euangelio declaratum est. De sacerdotibus. V.

VENIAMUS quoque nunc ad sacratissimos ordines clericorum eorumque originem
singulariter demonstremus. quod est sacerdotii fundamentum. et quo
auctore pontificalis ordo adoleuit in saeculo. Initium quidem sa-
cerdotii aaron fuit. quamquam et melchisedech prior obtulerit sacrifi-
cium. et post hunc abraham. isaac. et iacob. Sed isti spontanea uolunta-
te. non sacerdotali auctoritate ista fecerunt. Ceterum aaron primus in lege
sacerdotale nomen accepit. primusque pontificali stola indutus. uicti-
mas obtulit iubente domino. ac loquente ad moysen. accipe in-
quit aaron et filios eius. et adplicabis ad ostium tabernaculi testi-
monii. Cumque laueris patrem cum filiis. ac indues aaron uesti-

mentis suis. id est linea et tunica. et super humerale et rationale. quod con
stringes balteo. et pones thiaram, et oleum unctionis fundes super caput
eius. atque hoc ritu consecrabitur. filios quoque illius applicabis. et indues tu
nicis lineis. cingesque balteo. aaron scilicet et liberos eius. et impones eis
mitras. eruntque sacerdotes mei religione perpetua. Quo loco contempla
ri oportet aaron summum sacerdotem id est episcopum fuisse. nam filios
eius presbiterorum figuram praemonstrasse, fuerunt enim filii aaron et ipsi
sacerdotes. quibus merito astare debuissent leuitae sicut summo sa
cerdoti. Et hoc fuit inter aaron summum sacerdotem. et inter filios eiusdem aaron
qui et ipsi erant sacerdotes. quod aaron super tunicam poderem accipiebat,
stolam sanctam. et coronam auream. mitram. et zonam auream. et super humerale
et cetera quae superius memorata sunt. filii autem aaron super tunicas lineas
cincti tantum mitris et thiaratu astabant sacrificio dei. Sed forsitan queritur
et hoc cuius figuram faciebat moyses. Sicut enim filii aaron presbiterorum figuram
faciebant. et aaron summi sacerdotis. id est episcopi. moyses cuius. Indubitan
ter christi. et uere proxima christi. qui fuit similitudo mediatoris dei. qui est inter
deum et hominem ihesus christus. qui est uerus dux populorum. utriusque princeps sacer
dotum. et dominus pontificum. cui est honor et gloria in secula seculorum. amen. Hactenus
de primordiis sacerdotalibus in ueteri testamento. in nouo autem testa
mento post christum sacerdotalis ordo a petro cepit. Ipsi enim primo datum est
pontificatus in ecclesia christi. Sic enim loquitur ad eum dominus. tu es inquit petrus
et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. et portae inferi non preuale
bunt aduersus eam. et tibi dabo claues regni celorum. Hic ergo ligandi sol
uendique potestatem primus accepit. primusque ad fidem populum uirtute suae
praedicationis adduxit. Siquidem et ceteri apostoli cum petro pari consortio ho
norem et potestatem acceperunt. qui etiam in toto orbe dispersi euangelium
praedicauerunt. quibus quoque decedentibus successerunt episcopi. qui sunt con
stituti per totum mundum in sedibus apostolorum. Qui non iam genere carnis et
sanguinis eliguntur. sicut prius secundum ordinem aaron. sed pro uniuscuiusque ui
tae merito. quomodo in eum gratia diuina contulerit. sicut etiam ad heli

dominus pronunciauit dicens. Hec dicit dominus deus israhel. dixi. domus tua. et domus patris tui permanebunt coram me usque in eternum. Et nunc dicit dominus nequaquam. sed glorificantes me glorificabo. qui spernunt me spernentur. Hec autem .iiii. genera apostolorum. unum a deo tantum ut moyses. alterum per hominem et deum ut iosue. tercium tantum per hominem. sicut his temporibus fauore populi et potestate in sacerdotium subrogantur. Quartum autem genus ex se est. sicut pseudo prophetarum. et pseudo apostolorum. Quod sane nomen apostolorum dico. Apostoli in latina lingua missi interpretantur. quia ipsos misit christus euangelizare ad illuminationem omnium populorum. Episcopatus autem ut quidam prudentium ait. nomen est operis non honoris. Grecum est enim. atque inde ductum uocabulum. quod ille qui super efficitur super intendit. curam scilicet subditorum gerens. Scopos quidem intentio est. Ergo grece episcopon. latine super intendere possumus dicere. ut intellegat non se esse episcopum. qui non prodesse. sed preesse dilexerit. Quod uero per manus impositionem a predecessoribus dei sacerdotibus episcopi ordinantur. antiqua est institutio. Isaac enim patriarcha sanctus. ponens manum suam super caput iacob. benedixit ei. Similiter iacob filiis suis. Sed et moyses super caput iosue manum suam imponens. dedit ei spiritum uirtutis. et ducatus in populo israhel. Sic et super impletor legis et prophetarum dominus noster ihesus christus per manus impositionem apostolos benedixit. sicut in euangelio luce scriptum est. et produxit illos trans bethaniam. et eleuauit manus suas et benedixit eos. factumque est cum benediceret illis discessit ab eis. et ipsi reuersi sunt in ierusalem cum gaudio magno. Et in actibus apostolorum ex precepto sancti spiritus paulo et barnabe ab apostolis manus inposita est in episcopatum. et sic missi sunt ad euangelizandum. Quod autem a .xxx. annis sacerdos efficitur. ab etate scilicet christi sumptum est. ex qua idem orsus est predicare. Hec enim etas perfecta iam non indiget paruulorum. sed perfectione sui plena est et robusta. et ad omne disciplinę ac magisterii exercitium preparata. Quod uero uni uirginalis matrimonii sunt. qui eliguntur in ordinem pontificatus. et in ueteri lege mandatum est. et plenius scribitur

apostolus dicens. unius uxoris uirum. Sacerdotem querit ecclesia aut de monacha
ordinatum, aut de uirginitate sem. Porro quod episcopus non ab uno. sed a cun
ctis prouincialibus episcopis ordinatur. ideo est institutum, ne aliqui contra fi
dem ecclesie uni tirannica auctoritate molirentur. Propterea ab omnibus
conuenientibus constituitur. aut non minus tribus presentibus. ceteris tamen consenti
entibus testimonio litterarum. Huic autem datur baculus dum consecratur.
ut eius iudicio subditam plebem uel regat. uel corrigat. uel infirmitates
infirmorum sustineat. Datur et anulus propter signum pontificalis
honoris. uel signaculum secretorum. Nam multa sunt que carnalium
minusque intellegentium sensibus occultantes sacerdotes. quasi sub
signaculo condunt. ne indignis quibusque sacramenta dei aperiantur.
Laici uero quod seculares uiri nequaquam administerium ecclesie assumuntur.
eadem auctoritas apostolica docet et dicit. Manum cito nemini imposueris.
et iterum. non neophitum, ne in superbia elatus, putet se non tam ministerium hu
militatis. quam administrationem secularis potestatis adeptum. et in con
dempnatione superbie. sicut diabolus per iactantiam decidat. Quomodo
enim ualebit homo secularis sacerdotii magisterium adimplere. cuius
nec officium tenuit, nec disciplinam agnouit. Aut quid docere po
terit, cum ipse non didicerit. Hec uero sepe cernimus plurimos ordinati
onem talibus facere. nec eligunt qui ecclesie prosint. sed quos ipsi amant.
uel quorum sunt obsequiis deliniti. uel pro quibus maiorum quispiam rogaue
rit. et ut deteriora dicam. qui ut ordinarentur. muneribus impetra
rent. Taceo de reliquis. alii successores filios. uel parentes faciunt.
et conantur posteris presulatus relinquere dignitatem. cum hoc moyses
amicus dei facere non potuit. sed ihesum de alia tribu elegit. ut sciremus
principatum in populo. non sanguini deferendum esse. sed uite meritis.
Interdum autem et iuxta merita plebium eliguntur persone sacerdotum. unde
nouerint populi sui fuisse meriti regimen peruersi suscepisse pontifi
cis. Quod autem is qui post baptismum aliquo mortali peccato corrumpitur
ad sacerdotium non promouetur. lex ipsa testatur. Moyses enim in lege per

cepit sacerdotibus. ne aliquid pecus vitiatum ad aram dei offerrent.
Quod ipsum postea sequentibus sacerdotibus iterum per malachiam prophetam im-
peravit dominus dicens. Vos sacerdotes qui polluistis nomen meum et di-
xistis. in quo polluimus te. offerentes super altare meum panem pollu-
tum. et offerebatis caecum et languidum. Unde et in numeris vitula
rufa cuius cinis expiatio populi est. non aliter iubetur offerri ad altare dei
nisi quae terrena opera non fecerit. iugumque delicti non traxerit. nec vinculis
peccatorum fuerit alligata. Sed quid plura subiciam? Sicut is qui iam in e-
piscopatum est positus, mortale aliquod peccatum admiserit. retrahitur.
quanto magis ante ordinationem peccator inventus non ordinatur.
Quapropter et lex peccatores a sacerdotio removet. consideret se
unusquisque. et sciens quod potentes potenter tormenta patientur. retra-
hat se ab hoc tanto honore quam onere. et alterius locum qui dignus sit
non ambiat occupare. Qui enim in erudiendis atque instituendis
ad virtutem populis praeerit. necesse est ut in omnibus sanctus sit. et in nullo
reprehensibilis habeatur. Qui enim alios de peccatis arguit. ipse a peccato de-
bet esse alienus. Nam qua fronte subiectos arguere poterit. cum illi stat-
im possit correptus ingerere. ante te doce. quae recta sunt episcope?
Quapropter qui neglegit recta facere. desinat recta docere. Pri-
mus quippe semetipsum corrigere debet. qui ad bene vivendum
alios ammonere studet. ita ut in omnibus semetipsum formam vi-
vendi praebeat. cunctos ad bonum opus et doctrina et opere provocet.
Cui etiam scientia scripturarum necessaria est. quia si episcopi tantum sit sancta
vita. sibi soli potest prodesse. sic vivens. porro et si doctrina fuerit
eruditus. potest ceteros quoque instruere et docere suos. et adver-
sarios repercutere. Qui nisi refutati fuerint atque convicti. facile possunt
simplicium corda pervertere. Huius autem sermo debet esse purus. simplex.
et apertus. plenus gravitate et honestate. plenus suavitate et gratiae. tractans
de misterio legis. de doctrina fidei. de virtute continentiae. de
disciplina iustitiae. unumquemque diversae ammonens exortatio-

ne. iuxta professionis morem qualitate. videlicet pronoscere tempus quid cui.
quando. vel quomodo proferat. Cuius praecipue speciale officium est scripturas legere.
percurrere canones. exempla sanctorum imitari. vigiliis. ieiuniis. oratio
nibus incumbere. cum fratribus habere pacem. nec quemquam ex membris suis
discerpere. nullum dampnare nisi comprobatum. nullum excommunicare
nisi discussum. Quique ita humilitate pariter et auctoritate praeesse debet.
ut nec per nimiam humilitatem suam subditorum vitia convalescere
faciat. nec per inmoderatam auctoritatem severitatis potestatem exer
ceat. sed tanto cautius erga commissos agat. quanto durius a Christo se
iudicari formidat. Tenebit quoque illam supereminentem donis omnibus
caritatem. sine qua omnis virtus nichil est. Custos enim sanctitatis caritas est. locus
autem huius custodiae humilitas. Habebit etiam inter haec omnia. et casti
tatis eminentiam. ita ut mens Christo dedita. ab omni inquinamento car
nis sit munda et libera. Inter haec omnia oportet eum sollicita dispen
satione curam pauperum gerere. esurientes pascere. vestire nudos.
suscipere peregrinos. captivos redimere. viduas ac pupillos tueri.
pervigilem in cunctis exibere curam. et providentiam. distributionem dis
cretam. in quo etiam et hospitalitas ita erit praecipua. ut omnes cum benignita
te et caritate suscipiat. Si enim omnes fideles illud evangelicum audire
desiderant. hospes fui et suscepistis me. quanto magis episcopus. cuius
diversorium cunctorum esse debet receptaculum. Laicus enim unum aut duos
suscipiens implebit hospitalitatis officium. episcopus si non receperit omnes inhu
manus est. In negociis autem saecularibus dirimendis. oportet eum causam merito
discernere. non gratia. neque enim sic debet episcopus suscipere potentem. ut contristet
contra iusticiam pauperem. neque propter pauperem auferre iusticiam a potente.
Non defendat improbum. nec sancta indigno committenda arbitretur.
neque arguat et impugnet cuius crimen non reprehendit. Erit quoque illi
iam iuxta apostolum mansuetudo. patientia. sobrietas. moderatio. absti
nentia. sive pudicitia. ut non solum ab opere inmundo se abstineat. sed etiam
ab oculi et verbi. et cogitationis errore. ita ut dum nullum in se vitii

um regnare permittit. impetrare apud deum ueniam pro subditorum facino
ribus ualeat. Qui enim ista seruauerit. et dei minister utilis erit, et per
fectum sacerdotium consummabit. De corepiscopis. Cap. VI.

Chorepiscopi id est uicarii episcoporum iuxta quod canones ipsi testantur
instituti sunt ad exemplum septuaginta seniorum tamquam sacerdo
tes propter sollicitudinem pauperum. Hi in uicis et uillis constituti. gu
bernant sibi ecclesias commissas. habentes licentiam constituere lecto
res. subdiaconos. exorcistas. Presbiteros autem aut diaconos ordinare
non audeant. preter conscientiam episcopi. in cuius regione preesse noscuntur.
Hi autem a solo episcopo ciuitatis cui adiacent ordinentur.

Presbiterorum ordo exordium sumpsit a filiis ut De presbiteris. [Cap. VII]
dictum est aaron. Qui enim sacerdotes uocabantur in ueteri te
stamento. hi sunt qui nunc appellantur presbiteri; et qui nuncupabantur prin
cipes sacerdotum. nunc episcopi nominantur. Presbiteri autem interpretantur seniores
quia seniores etate greci presbiteri uocant. His enim sicut et episcopis disp
satio misteriorum dei commissa est. Presunt enim ecclesie dei. et in confecti
one diuini corporis et sanguinis consortes cum episcopis sunt. simili
ter et in doctrina populorum et in officio predicandi. Solum hoc propter au
ctoritatem summo sacerdoti clericorum ordinatio et consecratio reser
uata est. ne a multis disciplina ecclesie uindicata. et concordiam
solueret. et scandala generaret. Nam paulus apostolus eosdem presbiteros in
uere sacerdotes sub nomine episcoporum ita asseuerat. loquens ad titum.
huius rei inquit gratia reliqui te crete. ut ea que desunt corrigas.
et constituas presbiteros per ciuitates. quemadmodum ego tibi disposui. Si quis
sine crimine est. unius uxoris uirum. filios habentem fideles. non in ac
cusatione luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum esse sine cri
mine. Qua sententia ostendit presbiteros etiam sub episcoporum no
mine taxari. Unde et ad thimotheum de ordinatione episcopi et dia
ni scribit. secundus enim et pene coniunctus gradus est. sic et presbi
pensis episcopis et diaconibus scribit. de presbiteris omnino tacuit. quia

cos in hebreorum nomine comprehendit. cum una ciuitas plures episcopos habere non
possit. Et in actibus apostolorum presbiteros ecclesie ierosolimam iturus congregauit. quibus inter
cetera. uidete gregem dei in quo uos spiritus sanctus episcopos ordinauit. Unde etiam ta
les in creta presbiteros constituendos esse sicut episcopos. et apostolus ad timotheum loquitur.
et canones ipsi testantur. Presbiteros autem merito et sapientia dici non etate. Nam
et moyses precipitur ut eligat presbiteros. Unde et in prouerbiis dicitur gloria senum cani
ties. Que est hec canities. Haud dubie quin sapientia de qua scriptum
est. canities hominum prudentia est. Cumque nongentos et amplius annos
ab adam usque ad abraham uixisse homines legimus. nullus alius primus
appellatur est presbiter. id est senior nisi abraham. qui multo paucioribus annis ui
xisse conuincitur. Non ergo propter decrepitam senectutem. sed propter sapientiam presbiteri
nominantur. Quod si ita est. mirum cur insipientes constituuntur. VIII.

Diaconorum ordo a leui tribu accepit exordium. De diaconibus.
Precepit enim dominus ad moysen. ut post ordinationem aaron sacerdotis
et filiorum eius rursus leui tribus in diuini cultus ministerio ordinarentur
et consecrarentur domino pro omnibus primogenitis et seruirent pro israel coram aa
ron et filiis eius in tabernaculo domini excubantes in templo die et nocte.
ipsique gestarent archam et tabernaculum. et omnia uasa eius. et in circuitu
tabernaculi castra ipsi constituerent. et in promouendo tabernaculum
ipsi deponerent. rursus ipsi componerent. A uiginti et quinque annis
et supra in tabernaculo seruire mandatum est. Quam regulam sancti patres et in
nouo testamento constituerunt. In euangelio autem primordia eorum et in
actu apostolorum ita leguntur. Conuocantes autem XII apostoli multitudinem disci
pulorum dixerunt. Non placet nos relinquere uerbum dei et mini
strare mensis. Quid ergo est fratres. Considerate ex uobis ipsis uiros boni testimo
nii septem. plenos spiritu sancto et sapientia. quos constituamus in hanc
rem. nos uero erimus orationi et ministerio sermonis instantes. Et placu
it hic sermo coram omni multitudine. et elegerunt stephanum uirum
plenum fide et spiritu sancto. philippum. prochorum. et nicanorem. et timonem.
et parmenen. et nicolaum antiocensem. Hos statuerunt ante apostolos.

& cũ orassent imposuerunt illis man(us). uerbũq; dĩ crescebat. & mul
tiplicabat(ur) numer(us) credentiũ. Ex hinc iã decreuerũt apli ł successores
aplor(um). p omĩs ecclas septẽ diaconos. qui sublimiori gradu essent
ceteris circa aram xpi. q quasi colũnę altaris assisterent. & ñ sine ali
q septenarii numeri misterio. Hi enĩ sunt quos in apocalipsin le
gim(us). vii. angli tubis canentes. Hi sunt septẽ candelabra aurea.
hi uoces tonitruor(um). Ipsi enĩ clara uoce in modũ p(re)conis amonent
cunctos. siue orando. siue inflectendis genib;. siue in psallendo.
siue in lectionib; audiendo. Ipsi etiã ut aures habeam(us) ad dñm
clamant. ipsi quoq; euangelizant. sine ipsis sacerdos nomẽ ha
bet. officium ñ habet. Nam sic in sacerdote consecratio. ita in mi
nistro dispensatio sacramti ẽ. Illi orare. huic psallere mandatur.
Ille oblata scificat. hic scificata dispensat. Ipsis etiã sacerdotib;
ppt p(re)sumptionẽ ñ licet de mẽsa dñi tollere calicẽ. ñ eis tradit(us)
fuerit a diacono. Leuite inferunt oblationes in altaria. leuite
cõponunt mensã dñi. leuite operiunt arcã testamenti. Non
enĩ omis uident alta misterior(um) quę operiunt(ur) in leuitis. ne uide
ant quę uidere ñ debent. et sumant q(uod) seruare ñ possunt. Quap(ro)
ppter et altari albis induti assistunt. ut celestẽ uitã habeant. can
didiq; ad hostias & immaculati accedant. mundi scilicet corpore
& incorrupti pudore. Tales enĩ decet dñm habere ministros. qui
nullo carnis corrũpant(ur) contagio. s; poti(us) eminentia castitatis splen
deant. Quales aũ diaconi ordinent(ur). paulus apls plenissime scribit
ad timotheũ. Nam cũ p(re)misisset de sacerdotũ electione. continuo sub
iungit. diaconi similit(er) inrep(re)hensibiles. hoc ẽ sine macula sic epi. pu
dici uniq; a libidine continentes. ñ bilingues. scilicet ne conturbent pa
cem habentes. non multo uino deditos. & ubi ebrietas. ibi libido dña
tur & furor. non turpi lucrũ sectantes. nec de celesti misterio lucra
terrena sectentur. Est quoq; & turpis lucri appetitio. plus de p(re)sen
tib; cogitare q(ua)m de futuris. Post hęc subiecit. Hi aũ p(ro)bent(ur) primum

& sic ministrent. nullum crimen habentes. Hi utique sicut episcopi sic & isti
ante ordinationem probari debebunt. si digni sunt. & sic ministra-
re

De custodibus sacrorum. viiii.

Custodes sacrarii leuitae sunt. Ipsis enim iussum est custodire ta-
bernaculum. & omnia uasa templi. qui utique usu in lege ab anno
quinquagenario eliguntur. ut post edomatum carnis effectum, iam
quieti mundo corpore parati & mente deo deseruiant. prefe-
rentes speciem grauitatis. nec fallant consilio. nec fidem
deserant nec quicquam intemperanter agant.

De subdiaconibus. Ix.

Subdiaconi qui apud grecos ippodiacones uocitantur.
in esdra inueniuntur. appellanturque ibi nathinnei. id est in hu-
militate domino seruientes. Ex eorum ordine fuit ille nathanael
qui in euangelio iohannis diuina predictione commonitus. saluato-
rem meruit confiteri. qui utique etiam ad primum diuinitatis indi-
cium fidelis extitit. prestante domino ac dicente. ecce uere israhelita
in quo dolus non est. Denique isti oblationes in templo domini susci-
piunt a populis. isti obediunt officiis leuitarum. isti quoque uasa
corporis & sanguinis christi diaconibus ad altarium offerunt. De
quibus quidem placuit patribus. ut quia ad sacra ad sacra miste-
ria sunt deputati. sint ab omni inmunditia carnali libe-
ri. iuxta quod illis propheta docente iubetur. mundamini qui fertis
uasa domini. Hi igitur cum ordinantur sicut sacerdotes & leuitae manus
impositionem non suscipiunt. sed patenam tantum & calicem de
manu episcopi. & ab archidiacono scyphum cum aqua & mantile &
manutergium accipiunt.

De accolitis. Ixi.

Accoliti greece latine ceroferarii dicuntur a deportandis ce-
reis. quando legendum est euangelium aut sacrificium offe-
rendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis & deportan-
tur. non ad effugandas tenebras. dum sol eo tempore rutilet.
sed ad signum letitiae demonstrandum. ut sub typo luminis

corporalis illa lux ostendatur. de qua in evangelio legitur: erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in mundum.

Lectorum ordo formam et initium a prophetis accepit. De lectoribus.

Sunt igitur lectores qui verbum dei praedicant: quibus dicitur: clama ne cesses quasi tuba exalta vocem tuam. Isti quippe dum ordinantur primum de eorum conversatione episcopus verbum facit ad populum: deinde coram plebe tradit ei codicem apicum divinorum, ad dei verbum annuntiandum. Qui autem ad huiusmodi provehitur gradum. iste erit doctrina et libris imbutus. sensuumque ac verborum scientia perornatus: ita ut in distinctionibus sententiarum intellegat. ubi finiatur iunctura. ubi adhuc pendeat oratio. ubi sententia extrema claudatur: sicque expeditus vim pronuntiationis tenebit. ut ad intellectum omnium mentes sensusque promoveat. discernendo genera pronuntiationum. atque exprimendo omnium sententiarum proprios affectus. modo increpantis. modo indicantis voce. modo exhortantis. modo dolentis sive his similia. secundum genus propriae pronuntiationis: in quo magis et illa ambigua sententiarum adhibenda cognitio est. Multa enim sunt in scripturis quae nisi proprio modo pronuntientur. in contrariam recedunt sententiam: sicuti est quis accusabit adversus electos dei. deus qui iustificat. Quod si quasi confirmative non servato genere pronuntiationis suae dicatur. magna perversitas oritur. Sic ergo pronuntiandum est. ac si diceret: deusne qui iustificat: sub auditur. non. Necesse est ergo ut intendamus rebus scientiae ingenium. quo proprie singula convenienterque pronuntientur. Praeterea et accentuum vim oportet lectorem scire, ut noverit in qua syllaba vox protendatur pronuntiantis. Plerumque enim imperiti lectores in verborum accentibus errant. et solent irridere nos imperitiae hi qui videntur habere notitiam: detrahentes et iurantes penitus nos nescire quod dicimus. Porro vox lectoris simplex erit et clara. et ad omne pronuntiationis genus

accomodata, plena suco virili, agrestem et subrusticum effugiens so
num; non humilis, nec adeo sublimis; non fracta, non tenera, nihilque femi
neum sonans; neque cum motu corporis, sed tantummodo gravitatis spe
cie. Auribus enim et corde consulere debet lector non oculis, ne
potius ex se ipso exspectatores magis quam auditores faciat.
Vetus opinio est, lectores pronunciandi causa precipuam curam uo
cis habuisse, ut exaudiri tumultum possit. Unde et dudum
lectores precones vel proclamatores vocabantur. De psalmistis.

PSALMISTARUM id est cantorum principes vel auctores David XIII.
sive Asaph extiterunt. Isti enim post Moysen psalmos primi con
posuerunt et cantaverunt. Mortuo autem Asaph filii eius in huiuscemodi or
dinem subrogati sunt a David; [eruntque] psalmiste per successionem generis,
sicut et ordo sacerdotalis. Ipsi soli continuis diebus in templo
canebant, candidis induti stolis, ad vocem unius respondente
choro. Ex hoc vetusto more ecclesia sumpsit exordium nutriendi
psalmistas, quorum cantibus ad effectum Dei mentes audientium
excitantur. Psalmistam autem et voce et arte preclarum illustremque
esse oportet, ita ut oblectamento dulcedinis animos inci
tet auditorum. Vox autem eius non aspera vel rauca vel dissona, sed cano
ra erit, suavis, liquida atque acuta, habens sonum et melo
diam sancte religioni congruentem; nontraducem exclamat ar
tem, sed que christianam simplicitatem in ipsa modulatione demon
stret; neque musico gestu vel theatrali arte redoleat, sed que con
punctionem magis audientibus faciat. Antiqui pridie quam
cantandum erat cibis abstinebant, psallentiaque melodia
legumine in hac causa vocis assidue utebantur. Unde et canto
res apud gentiles fabarii dicti sunt. Veteres tamen lamina
pectori imposita subeant cantica, exclamare altius
vocibus ratione demonstraverunt. Solent autem ad hoc of
ficium etiam absque scientia episcopi sola iussione presbyteri eligi.

XIIII. De exorcistis

Isti quoque cantandi arte probabiliter esse constituerunt.
Horum et ministerio ecclesie sunt exorcistae. secundum
officia disposita salomonis, quae in templo erant. quique postremo
sunt ab ezra dispertita, invenimus eos quos ezra actores memorat
templi, eos nunc esse exorcistas in ecclesia dei. Fuerunt enim sub ezra acto-
res templi servorum salomonis filii. qui actum templi totius sub
cura sua haberent. aut sacris orationibus deservirent. Et cum
fuissent ex ordine ministerio templi. longe fuerunt ab offi-
cio altaris dei. quia nec psalmistis. nec ostiariis. nec sacerdotum servis
attingere licebat munera altaris. nisi tantummodo levitis. Quidem ergo
nullam aliam curam habebant actores templi, nisi ad sacramenta per-
ficienda. aut quaecumque fuissent vetustata, in edificio templi de-
lapsa, per eosdem actores de thesauris dominicis reficerentur atque ex-
colerentur. Ergo actores templi, exorciste sunt in templo dei.
Quoniam enim actor prudens et bonus scit, quid sit domini sui census,
et omnis substantie modus. et redigit apud se totius possessio-
nis instrumenta originalia. sic exorcista redigit in sua dili-
gentia totius regni domini secreta. ut memoriae mandet de scrip-
turarum sacramentis unde exerceat scilicet donum, quod illi est ab
spiritu sancto concessum. secundum apostoli preconium. Exorcistas enim memo-
rat apostolus cum dicit. numquid omnes donationes habent sanatio-
num. Hi enim cum ordinantur sicut ait canon, accipiunt de ma-
nu episcopi libellum in quo scripti sunt exorcismi, accipientes
potestatem super energuminos sive catecuminos. manus imponen[di].

De ostiariis. XV.

Hostiarii sunt qui in veteri Sedi.
testamento ianitores templi vocabantur, qui preerant por-
tis ierusalem, qui ordinati per vices suas omnia interiora templi vel
exteriora custodiebant. Hi sunt denique inter sanctum et iniquum
discernentes. eos quos tantum in ecclesia qui sunt fideles recipiunt,
Intrare enim templum nisi per hos non possumus. habent enim potesta

tem tam bonos recipiendi quam reiciendi indignos. De monachis. lxvi

Unde autem ad monachorum defluxerit [studium] paupertatis, vel quis huius conver
sationis extitit auctor, cuius isti habitum imitantur; quantum enim
in qua pertinet ad auctoritatem veterum scripturarum, huius propositi
principes Helias et discipulus eius Heliseus fuerunt, sive alii prophetae
qui in solitudine habitabant urbibus relictis [et] faciebant sibi casulas
prope fluenta Iordanis. Huius etiam propositi in euangelio Iohannes
baptista auctor extitit, qui heremum solus incoluit, locusta tan
tum et agresti melle nutritur. Iam deinde progeniti sunt conversati
onis huius nobilissimi principes, Paulus, Antonius, Hilarion, Macha
rius ceterique patres, quorum exemplis per universum mundum adolevit
sancta institutio. Sex autem sunt genera monachorum, quorum tria optima
reliqua vero deterrima atque omnimodis evitanda. Primum genus est ceno
bitarum, id est in commune viventium, ad instar illorum sanctorum qui tempori
bus apostolorum in Ierosolimis vendita ac distributa, omnia sua indi
gentibus; terrenum sorte peculium possident; preciosis vel coloratis vesti
bus non induuntur, sed vilissimis atque sinceris. Lavacra namque numquam
utuntur delectatione corporis, sed raro propter necessitatem languo
ris. Sine consultu abbatis nusquam egrediuntur, nec aliquid ab eis sine
nutu patris iussionis assumitur. Operantur autem manibus ea quibus corpus
pasci possit, et mens impediri non possit. Canunt autem manibus operan
tes, et ipsum laborem tamquam divino celeumate consolantur. Opus
autem suum tradunt eis quos decanos vocant, eo quod sint decem
super positi, ut neminem illorum cura sui corporis impediat a proposito
mentis, neque in cibo neque in vestimento, neque si quid aliud opus est
vel cotidiana necessitati vel mutuae ut adsolet valitudini. Ipsi autem
decani tradunt ea praeposito. Praepositus autem cum magna sollicitu
dine omnia disponens, praesto facit quicquid illorum vita propter inbe
cillitatem corporis postulat, rationem tamen reddens ei quem patrem
vocant. Hi vero patres intellectu, tolerantia, atque discretione

. salz .

insignes, omnibus rebus excelsi. nulla superbia consulunt his quos filios
appellant, magna sua in iubendo auctoritate. illorum in obtemperando
voluntate. Conveniunt autem omnes frequentes noctu dieque
dato signo festina cum operatione ad orationem, sollemnia horarum
celebrantes, fixa intentione cordis, et usque ad consummationem
psalmorum sine fastidio persistentes. Ter conveniunt diebus sin-
gulis inpositis, dum adhuc ieiuni sunt in conlatione, ad au-
diendum patrem. Audiunt enim incredibili studio, summo silen-
tio, affectusque animorum suorum prout eos provocaverint, differentes
oratione vel gemitu vel fletu significantes, corpus deinde cum silen-
tio magno reficiunt. tantum quantum saluti necesse est, cohercentes quique
per parsimoniam concupiscentie gulam, ne gravet eorum corda vel in ap-
posito sunt parce et vilissime. Itaque non solum a carnibus et vino ab-
stinent pro sufficientia domandarum libidinum, sed etiam ab omnibus
que ventris et gutturis provocant appetitum. Sane quicquid neces-
sario victui super est ex operibus manuum et epularum restrictione
tanta cura egentibus distribuitur, ut nihil remaneat quod superha-
bundaverit. Ad cuius secte militie propositum veniunt non solum libe-
ri, sed etiam plerumque ex conditione servili, vel propter hoc potius liberandi.
Veniunt quoque ex vita rustica, et opificum exercitatione, et ple-
beio labore, tanto utique felicius, quanto fortius educati, quos si non ad-
mittant grande delictum est. Multi enim ex eo numero vere
magni extiterunt. Nam propterea et infirma mundi elegit deus ut
confunderet fortia, et stulta mundi elegit, ut confunderet sapi-
entes, et ignobilia mundi et ea que non sunt, ut ea que sunt evacuarentur,
ut non glorietur omnis caro coram deo. Simili quoque more exercitantur et ceno-
bia feminarum deo sollicitudine servientes, que habitaculis suis
segregate ac remote a viris quam longissime, pia tantum sanctam
caritate iunguntur, et imitatione virtutis, ad quas iuvenum nullus
accessus est. neque ipsorum quamvis gravissimorum et probatissimorum senum

non usque ad vestibulum, necessaria praebendi quibus indigent gratia. Huiusque sunt singulae gravissimae ac probatissimae, non tantum instituendis moribus componendisque, sed etiam instruendis mentibus peritae atque paratae. Lanificio etiam corpus exercent atque sustentant. Vestesque ipsas monachis tradunt, ab his invicem quod victui opus est sumentes. Hos mores, hanc vitam, hanc institutionem tenere videntur cenobia virginum, sicut monachorum. Monachi enim secundum humilitatem eliguntur. Multos enim ex eis cenodoxie morbus commaculat. Multos abstinentia inflat, extollit scientia. Faciunt enim bona, sed propter famam, non propter vitam, scilicet ut aut gloriam afferrent laudis, aut pervenirent ad fastigium desiderati honoris. Inter hos saepius discordia oritur, invidiaque livor de fratrum profectibus gignitur. Amor temporalium rerum crassatur. Sequentes terrenas concupiscentias tanto inaniter, quanto saepius et ante humanos oculos impudenter. Tales namque nequaquam monachi vocitandi sunt, quia deo sola professione, non actione iunguntur.

De penitentibus. xvii

Penitentibus exemplum Iob primum tribuit, quando post funera et flagella adhuc insui redargutione etiam incilitio et cineris lamenta penitudinis sumpsit, dicens: Idcirco penitentiam ago in favilla et cinere. Post hunc nobis David penitentiae magisterium praebuit, quando gravi vulnere lapsus, cum audisset a propheta peccatum suum, confessus penituit, et culpam suam penitentiae confessione sanavit. Sic Ninivitae et alii multi peccata sua confessi sunt, et penitentiam egerunt. Displicuerunt sibi quales fuerunt, et quales a deo facti sunt illi placuerunt. Est autem penitentia medicamentum vulneris, spes salutis, per quam peccatores salvantur, per quam deus ad misericordiam provocatur, quae non tempore pensatur, sed profunditate luctus et lacrimarum. Penitentia autem non nisi ... ac temporum cursu pensatur, sed pena qua anima cruciatur et mortificatur caro. Hi vero qui penitentiam gerunt, proinde capillos et barbam

nutriunt, ut demonstrent habundantiam criminum quibus
caput peccatoris gravatur. Capilli enim pro vitiis accipiuntur sicut
scriptum est: et criminibus peccatorum suorum unusquisque constringitur. Vir
quippe si comam nutriat ignominia est illi. Ignominiam ipse susci-
piunt penitentes pro merito peccatorum. Quod vero in cilicio prosternuntur,
per cilicium quippe recordatio est peccatorum, propter hedos ad sinistram
futuros. Unde ergo et sternentes in cilicio prosternimus ita dicentes: et
peccatum meum contra me est semper. Quod autem cinere asperguntur, ut se
sint memores quia cinis et pulvis sunt, vel quia a pulvere facti sunt, ide
impii facti sunt. Unde et illi prevaricatores primi homines rece-
dentes a deo, malisque factis offendentes creatorem, in pulverem
unde facti sunt redierunt. Bene ergo in cilicio et cinere penitens de-
plorat peccatum, quod in cilicio asperitas et compunctio peccatorum,
in cinere autem pulvis ostenditur mortuorum. Et idcirco in utroque ag-
imus penitentiam, ut et in punctione cilicii agnoscamus vitia que
per culpam commisimus, et per favillam cineris perpendamus mortis sententi-
am, ad quam peccando pervenimus. Penitentie autem remedium
ecclesia catholica in spe indulgentie fideliter alligat exercendum,
et post unum baptismi sacramentum, quod singulari traditione com-
mendatum sollicite prohibet iterandum, medicinali remedio peni-
tentie subrogat adiumentum. Cui remedio egere se cuncti ag-
noscere debent pro cotidianis humane fragilitatis excessibus, si-
ne quibus in hac vita esse non possumus, bonorum dumtaxat dignitate serva-
ta, ita ut a sacerdotibus et levitis deo tantum testificatore, ceteris vero
astante coram deo solempniter sacerdote, ut hoc tegat fructuosa
confessio, quod temerarius appetitus aut ignorantie notatur contraxis-
se neglectus. Ut sicut in baptismo omnes iniquitates remittuntur, sic
per martyrium nulli credimus peccatum inputari, ita penitentia
compunctione fructuosa universa fateamur deleri peccata.
Lacrime enim penitentie apud deum probatissime reputantur.

Unde et quamlibet sint magna delicta. quamuis grauia. non tamen est in illius dei misericordia desperanda. In actione enim penitudinis ut supra dictum est. non tantum consideranda est mensura temporis quantum doloris. Cor enim contritum et humiliatum deus non spernit. Verumtamen quanta in peccando fuit ad malum abrupte nimias intentione deuotio. tantum debet esse et in penitendo afflictio. Duplex est autem penitentie gemitus. uel dum plangimus. quod male gessimus. uel dum non agimus quod agere debuimus. Ille autem uere penitentiam agit. qui nec penitenda preterita neglegit. nec adhuc penitenda committit. Qui uero lacrimas indesinenter effundit. et tamen peccare non desinit. hic lamentum habet. sed mundationem non habet. Si qui autem per gratiam dei ad penitentiam conuertuntur. perturbari non debent. si rursus post emendationem relicta uitia corde pulsentur. dum non possint bone conuersationi nocere. si talis cogitatio non erumpit in consensu uel opere. Fiunt enim sine perfectione uitiorum cogitationes. non est ad dampnationem sed ad probationem. Bone occasio subeundi discriminis. sed potius augende uirtutis. Nam et si quis circa finem suum per penitentiam desinat esse malus. non ideo debet desperare. quia in termino est ultime uite. quoniam deus non respicit quales ante fuimus. sed quales circa finem uite existimus. Ex fine suo unumquemque aut iustificat. aut condempnat sicut scriptum est. Ipse iudicat extrema terre. et alibi. uniuersorum finem ipse considerat. Proinde non dubitamus circa finem iustificari hominem. per penitentie conpunctionem. Sed quia raro id fieri solet. metuendum est. ne dum ad finem differtur conuersio. ut incerta occupet mors antequam subueniat penitentia. Propterea et si bona est ad extremum conuersio. melior tamen est que longe ante finem agitur. ut ab hac uita securius transeatur.

De uirginibus. lxviii.

Nunc autem que sit sancte uirginitatis integritas. uel a quo tam sancti propositi studium sit exortum. breuiter intimabo. Quantum enim ad uetus testamentum pertinet helias. ieremias. et daniel. castitatis

et continentiae bonum instituisse cognoscitur. Quoniam uero ad nouum uirorum
uirginum caput Christus est, feminarum uirginum caput Maria est. Ipsa earum
auctrix. Ipsa mater nostri capitis, qui est et uirginis filius et uirginum spon
sus. Unde agmina uirorum et puellarum sanctarum, unde sectatores
sectatrices perpetuae continentiae pullulant: appetitum libidinis
castigantes, caelestem atque angelicam uitam in terrena mortalitate
meditantes, atque in carne corruptibili incorruptionem perpetuam
iam tenentes. Quibus cedit omnis fecunditas carnis, omnis pudi
citia coniugalis. Nam et cum ipsa uniuersa ecclesia uirgo sit despon
sata uni uiro sicut dicit apostolus, quanto digniora sunt honore mem
bra eius, quae hoc custodiunt etiam in ipsa carne, quod tota ecclesia
custodit in fide. Sed tamen sic laudetur uirginitas, ne nuptiae con
demnentur. Oportet enim non damnare quod bonum est, sed laudare
quod melius est. Ante aduentum quippe Christi coniugia placuisse deo,
post aduentum, uirginitas. Prima enim dei sententia crescere et
generare praecepit, secunda continentiam suasit. Nonne enim in alio
dicta est uox illius, crescite et multiplicamini. Quia alia uox super
uenit, uae pregnantibus et nutrientibus. Et illud, iam tempus incollectum
est. Restat ut qui uxores habent, tanquam non habentes sint. Et ni
fallor unius eiusdemque uitae pronuntiatio est. Tunc quidem deus in primordio
sementem generis emisit, indultis coniugiorum uoluptatibus donec
mundus repleretur. Nunc uero sub extremitatibus temporum compressit
quod emiserat, et reuocauit quod indulserat. Unde et Salomon
prudens in spiritu ait, tempus amplectendi, et tempus longe fieri
ab amplexu. Quod praeceptum est ueteris, ut terra procreationibus imple
retur. Noui autem, ut continentia atque uirginitate caelum adimple
atur. Quam tamen audiunt ardui ac sublimis praemii esse con stat.
clare quod dicentibus quodam loco apostolis: si sic est causa hominis cum mu
liere, non expedit nubere, responderit dominus: qui potest capere capi
at. Non ergo praeceptum de continentibus, sed suasio est. Nec iniungitur

uirginitas ut sit non necessitatis, sed uoluntatis, apostolo protestante. De uirgini
bus autem domini preceptum non habeo. sed consilium do. tamquam et ipse scientiam dei ha
bens. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem. quoniam bonum
est homini sic esse. At uero qui temptationem carnis non tolerant. necesse
est ut portum coniugii petant. Unde et idem apostolus, qui se inquit non continet
nubat. melius est nubere quam uri. et iterum. si acceperis uxorem non peccasti.
et si uirgo nupserit non peccabit. et si non uis esse maior. esto uel minor.
Nuptiae enim peccatum non sunt. sed propter sollicitudinem mundi qui nubunt
legem dei seruare non possunt. Autem dicit illos non peccare si nubant,
qui non deo uouerunt castitatem. Ceterum qui uel in corde suo promisit,
si aliud fecerit. habet dampnationem. quia primam fidem sicut ait apostolus ir
ritam fecit. Quod erat per naturam licitum. per uotum fecit sibi illicitum. sicut
et anania et saphira. quibus de precio possessionis sue retinere
nihil licuit. ob quam causam et subita morte prostrati sunt. In
euangelio autem uirginum diuersa genera memorantur. sed illis
specialiter regni possessio deputatur. qui se amore dei castra
uerunt. uel non quos impossibilitatis necessitas cogit. sed quorum
uoluntas efficitur continentes. Sicut est scriptum domino disputante. Sunt
enim spadones qui ita nati sunt. sunt et alii qui ab hominibus facti sunt.
et sunt qui se castrauerunt propter regnum celorum. Quibus etiam per ysaiam
prophetam dicit se daturum in domo sua et muris suis locum nomi
natum. meliorem multo quam filiorum et filiarum suarum. Nam illi qui sic
nascuntur. aut quibus ipsum membrum debilitatur ut generare non possint.
sicut sunt eunuchi potentium et regum. sufficit utique quod christiani si
unt. et dei precepta custodiunt. eo tamen proposito sunt. ut coniu
ges si potuissent. haberent. ideoque ceteris in domo dei coniugatis
fidelibus adequantur. qui castrati sunt propter seculum. non propter regnum celorum.
Neque enim uxores animi uirtute. sed carnis necessitate non ducunt.
Tantum autem in uirginibus sit sanctitatis donum. ut etiam iohannes eos
tantum agni uestigiis inherere perscribebat. qui contaminati muli

rum convenientibus non fuerunt. Ipsi enim sunt c. xl. iiii. milia citharoe-
dorum illibatae virginitatis in corpore, inviolatae castitatis in cor-
de, qui sequuntur agnum quocumque ierit, quem nemo sequi vel audet nisi vir-
ginitas. Sequuntur itaque agnum et ceteri fideles qui virginita-
tem corporis amiserunt, sed non quocumque ille ierit, sed quousque ipsi potuerunt.
Unde cavendum est ne tantum sanctitatis donum superbia corrumpatur. Mul-
tos enim extollit virginitas, elevat continentia; fideles enim dico
facilius sequuntur agnum, et si non quocumque ierit, certe quousque potuerint,
coniugati humiles quam superbientes virgines. Quomodo enim sequitur
illum ad quem non vult accedere? Aut quomodo accedit ad quem non ve-
nit ut discat, quia mitis est et humilis corde? Pergant ergo virgi-
nes viam sublimitatis pede humilitatis; sequantur Christum tenendo
perseveranter quod voverunt ardenter; ita ut perfecte adservatae integrita-
tis ceteris etiam moribus congruant, sine quibus procul dubio otiosa
et inanis manet virginitas. Boni enim actus si addantur virgi-
nitati, angelicam vitam hominibus et caeli mores exhibent in [...]
[...]lui ergo virgines esse probantur qui sic virginitati inservierunt ut nul-
lis criminibus nulloque terreno sollicitudinis onere praegraventur.
Curam enim mundi coniugalis copula gignit, Paulo docente qui
dicit: Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est sollicitus
est quae dei sunt, quomodo placeat deo; qui autem cum uxore est sollicitus est quae
sunt mundi. Unde agnoscitur non posse placere deo huiusmodi conti-
nentiae votum quod praepeditur saecularium impedimento curarum. Nihil enim
prodest expeditos esse ab actione carnis, qui illigantur saecularibus curis [...]
tantum quod scilicet maiora acquirunt supplicia, pro quod saeculum minime
vincunt qui carnem vincere potuerunt. Quaeritur autem cur feminae vir-
gines in benedictione velentur. Quarum haec causa est. In gradibus
vel in officiis ecclesiasticis feminae nullatenus praescribuntur; nam
neque permittitur eis in ecclesia loqui vel docere, sed nec contingere vel of-
ferre, nec ullius virilis muneris ad sacerdotalis officii sortem

se uindicare. Idcircoque hoc tantum quae uirgo est et carnem suam sanctificare proposuit,
idcirco uelaminis uenia sit illi. ut in ecclesia notabilis et insignis
introeat. et honorem sanctificati corporis in libertate capitis ostendat.
atque mitram quasi coronam uirginalis gloriae in uertice praeferat.

De uiduis. XVIII

Uiduarum multarum exempla sunt.
quarum prima in scripturis legitur Noemi. legitur et uidua ad quam
missus est Helias. Scribitur et uidua Sunamitis quae solebat Heliseum reci-
pere. et uictum illi administrare. tertia et Iudith illa admirabilis
uidua. quae de Holoferne Assiriorum principe triumphauit. saluoque
pudore hoste deuicto rediit. In nouo autem testamento Anna prima
uidua legitur. quae dominum agnouit infantem. quae meruit gratiam
diuinitatis eius agnoscere, antequam potuit uerbum eius audire.
Cuius quidem gradus uirginitati pene coniunctus est. Unde et Christum
quem uirgo peperit. uidua prima cognouit. felix quidem uirgo quam integra.
fortior uidua quam experta. utraque tamen est apud deum merces maior illa.
sequens ista. Illam autem uiduam apostolus uocat. quae post unius coniugii interceptum. ex
inde sensui carnis renuntiat. Dicit enim. Uidua eligatur non minus an-
nos LX. unius uiri uxor. Unde consequens est. ut quae plurimis fuit nexa
maritis. careat nomine uiduitatis. Qualis autem esse uidua debeat
idem apostolus significantius expressit dicens. Si fuerit in operibus bonis testi-
monium habens utique sic. ut habuerit filios, educauit subaudit deo.
si hospitio recepit. si pedes sanctorum lauit. si tribulationem patientibus
subministrauit, hoc est egrotis. uel in carcere positis. si omne opus bo-
num subsecuta est. breuiter concludens. ut omnibus sit exemplum ui-
uendi. Et iterum. anus similiter in habitu sancto. utique et ipse earum inces-
sus. et motus. uultus. sermo et silentium. quandam sacrae continentiae prae-
ferret dignitatem. Post haec adiecit. non criminatrices. non multo ui-
no seruientes. sed parum utentes. Nam solet hac aetate corporis friges-
cere luxuria. uino se deterere p luxuria. Post haec addidit bene
docentes. ut prudentiam habeant. Docere illis permisit. sed feminas

et hoc non in excelsis sed privatim. Nam hoc genus mulierculorum solet esse garrulum,
unde et curiosas et verbosas quasdam viduas idem apostolus notat. Et
hoc vitium venire dicit ex otio. Simul autem inquit et otiose discunt
circuire domos, scilicet dum nullo timore detinentur, nec maritali po-
testate subiecte sunt. Non solum otiose, verum etiam curiose discurrunt, loquen-
tes que non oportet. Predicat autem idem apostolus dampnationem habere vi-
duas, que post propositum continentie nubere cupiunt. Cum enim inquit
luxuriate fuerint in Christo nubere volunt, habentes dampnationem
quia primam fidem irritam fecerunt, id est quia in eo quod primo voverunt non steterunt.
Nec tamen aut nubunt sed nubere volunt. Multas enim caru revo-
cat a nubendo. non amor preclari propositi, sed aperti dedecoris timor.
Igitur que nubere volunt, et ideo non nubunt, quia impune non possunt,
que melius non voverunt, ut nuberent quam urerentur, id est quam
occulta flamma concupiscentie vastarentur. quas penitet quod fe-
cerunt professionis, et piget ipsam implere confessionem. Que nisi incor-
repte se dirigant et dei timore rursum libidinem vincant, inmor-
tuis deputande sunt, si in deliciis agant. Unde dicit apostolus. Que
autem in deliciis est vivens, mortua est sive in laboribus atque ieiuni-
is. nulla cordis correctione, sed magis ostentatione quam emenda-
tione servientibus. De coniugatis. XX.

De coniugatis lex nature ascripta est. Deus enim fecit adam, et dedit
ei adiutorium evam, cum procreationis subsecuta sententia
dicens. crescite et multiplicamini, et replete terram. Sed facta
eadem mulier prius solatio quam coniugio fuit. donec e paradiso
inobedientia ~~eiceret~~, ac post beate sedis excessum mulierem
suam pulsus agnosceret. libro geneseos edocente. Et cognovit
adam mulierem suam, et concepit et peperit filium cain. Ergo
ad iectum laborem nuptie processerunt, et tribulos spinasque
sive priores adicere convenit. secute imperationibus talia. Un-
de et parturire tale precessit edictum, in dolore inquit et nu-

pariet filios. Quos utique sic creatos diversi incertique casus luctusque subripuerint. Unde et apostolus predicat et ait: Tribulationem carnis tamen habebunt huiusmodi. Non tamen coniugium inhonorabile est, immaculatum cubile, nec sine fructu est. nempe suboles inde sexus. et quod laudatur in virginitate, coniugium est. ideoque nec peccatum nuptias dicimus. nec tamen eas bono virginali vel continentie vel etiam viduali coequamus. Coniugia autem tantum per se bona sunt. propter ea vero que circa illa sunt mala fiunt. Propter id namque mala sunt per quod dicit apostolus. Qui autem cum uxore est, cogitat que sunt mundi. et iterum. propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat. Quod autem non unus et multe. sed unus et una copulantur, ipsa prima divinitus facta coniunctio in exemplo est. Nam cum deus hominem figurasset, eique partem necessariam prospexisset, et unam de costis eius mutuatus, unam ei feminam finxit. sicque adam et mulier eva, unis inter se nuptiis functi formam hominibus de originis auctoritate. et prima dei voluntate sanxerunt. Hec secundum spiritales nuptias sicut unus christus et una ecclesia. sic et unus vir et una uxor, tam secundum generis documentum. quam secundum christi sacramentum. Numerus autem matrimonii a maledicto viro cepit. Primus lamech duabus maritatus. tres in unam carnem effecit. Sed dicis quod et patriarche simul pluribus uxoribus usi sunt. ergo propterea nobis licebit plures ducere. Sane licebit, siqua adhuc aliqua typica alicuius futuri sacramenti supersunt, quibus plures nuptie figurentur. Secundas autem nuptias propter incontinentiam iubet apostolus. melius enim denuo uni viro denubere. quam explende libidinis causa cum pluribus fornicari. Sepius autem nubendi licentia. iam non est religionis sed criminis. Nam quod in ipsa coniunctione conubii a sacerdote benedicuntur. hoc a deo in ipsa prima est conditione hominum factum. Sic enim scriptum est, et fecit deus hominem. ad imaginem dei fecit illum. masculum et feminam creavit eos. et benedixit eos di-

cens crescite & multiplicamini. Hac ergo similitudine fit nunc inter
ecclesia, que tunc factum est in paradiso. Quod autem easdem uirginibus legitime nu
bentibus uni una uiro tenenda erat. uelis nolis qualiscumque accep
ta est, habenda. cum enim esses liber sponte seruituti subiectus es.
Cum quis habet uxorem ut ait lactantius, neque ancillam. neque liberam
habere potest. ut matrimonii fidem seruet. Neque enim ut iuris
publici ratio est sola mulier adultera est, que uirum habens ab altero
polluitur. & maritus si alteram habeat. a crimine adulterii alienus
habetur. dum diuina lex ita duos in unum quod matrimonium corpus
coniunxerit. ut adulter sit quisque, si compagem corporis in di
uersa distraxerit. Seruanda ergo fides ab utroque alteri est.
immo uiro exemplo continentie docenda uxor a uiro, ut se caste
gerat. iniquum est enim ut id exigat quod prestare non possit. Caput est enim
mulieris uir. ubi autem melius uiuit mulier quam uir, capite de
orsum pendet domus. Ideoque precedere debet uir in omnibus bonis fa
ctis uxorem suam, que caput est. ut illa imitetur uirum. & sequatur ui
rum. ut corpus caput suum, sicut ecclesia christum sequitur. Hortatur autem
apostolus coniugibus ut propter orationem abstineant. atque ex consensu
tempora sanctificationis obseruent, & sine impedimento carna
li orationibus uacent. Nam & in ueteri testamento ante sanctificati
sunt omnes a mulieribus & sic dicente deo in monte assistere
meruerunt. Item hortatur idem apostolus mulieres subditas esse uiris su
is. Nam multe erga simpliciores uiros diuitiis & nobilita
te prelate, dei sententie non recordabuntur, per quam subiecte sunt
uiris. Ait enim dominus ad mulierem. Conuersio tua ad uirum tuum.
& ipse tui dominabitur. Obediendum est itaque sacre scripture preceptis.
& seruiendum uiro quadam libera seruitute, & dilectione ple
na. Et enim non est creatus uir propter mulierem. sed mulier propter ui
rum. Et cum caput mulieris uir sit, caput autem uiri christus. quecumque
uxor non subicitur uiro, hoc est capiti suo. eiusdem criminis rea est, cui

& uir sit subiectus xpo capiti suo. Verbum autem dei blasphematur. vel dum
contempnatur dei prima sententia. & pro nichilo ducitur. vel xpi
infamatur euangelium dum contra legem fidemque nature seruatur.
Ergo etiam que xpiana est. & ex deo legi subiecta, preter non deside
ret. cum etiam gentiles femine uiris suis seruiant communi
lege nature. Seruatur enim lex nature dei. si mulier marito sub
iecta est. At contra si illa uiro imperare desiderat. & ordo
nature corrumpitur. & domus illa misera & peruersa uocabitur.
Iam nunc ratione sacramentorum siue ordine ad finem uenientes
prosequamur. quorum primus gradus est catecuminorum. secundus competen
tium. tertius baptizatorum. De catecuminis. XXI.

Catecumini sunt qui primum de gentilitate ueniunt.
habentes uoluntatem credendi in xpm. Et quia primum ex
hortationis preceptum est in lege. audi israel, dominus deus tuus. deus unus
est. inde est. ut his cui per sacerdotem quasi per moysen deus
primum loquitur, catecuminus. id est audiens nominetur.
scilicet ut unum agnoscens deum. relinquat errores
uarios idolorum. Puto autem & omnes iohannis in penitentia
baptizatos, catecuminorum pretulisse figuram.
Exorcizantur autem hi primum. deinde salem accipiunt & unguun
tur. Exorcismus autem sermo increpationis est. contra inmundum
spiritum energuminis. siue catecuminis factus. per quem ab illis
diaboli nequissima uirtus. & inueterata malicia vel uiolenta
incursio expulsa fugiatur. Hoc significat lunaticus ille quem
increpauit dominus ihesus. & exiit ab illo demonium. Potestas
autem diaboli exorcizatur. & insufflatur in eis. ut ei renuntient.
atque eruti a potestate tenebrarum, in regnum domini sui per sacra
mentum baptismatis transferantur. Quod quia per sese paruuli re
nuntiare non possunt. per corda & ora gestantium adimple
tur. Sal autem in misterio catecuminis dandum a patribus ideo

est institutum. ut eodem gustu conditum sapientiae divinae percipiant. neque
desipiant a sapore Christi; nec sint fatui et retro respiciant sicut uxor loth,
ne malum exemplum dantes alii remaneant. et alios condiant. quem
admodum que cum liberaretur a sodomis, in via posita retro respexit, ibique
remansit facta statua salis. Quo signo condiuntur hi qui per fidem
mundo et actibus desideriisque renuntiant eius. ut affectionis pristinae
non recordentur. neque ad saeculi inlecebras revocentur; et secundum
salvatoris sententiam. ponens manum super aratrum et respiciens
retro. regno caelorum aptus esse non potest. De competentibus.

Post caticuminos secundus competentium gradus est. Lxxvi.
Competentes autem sunt qui post continentiam vitae ad gratiam Christi per
cipiendi festinant; ideoque appellantur competentes id est gratiam
petentes. Nam caticumini tantum audiunt. nec dum petunt.
Sunt enim quasi hospites et vicini fidelium; de foris audiunt
[illegible] misteria. audiunt gratiam; sed adhuc non appellantur fide
les. Competentes autem petunt. iam accipiunt; iam catezi
zantur. id est imbuuntur instructione sacramentorum. Istis enim
salutare simbolum traditur quasi commonitorium fidei.
et sanctae confessionis indicium; quo instructi agnoscant
quales ad gratiam iam Christi exibere se debeant. De simbolo. Lxxvii.

Simbolum autem quod idem competentes accipiunt.
Tali ratione institutum maiores nostri dixerunt. Tradunt
enim his verbis quod post ascensionem domini et salvatoris ad patrem
cum adventu sancti spiritus discipuli eius inflammati linguis omnium
gentium loquerentur; quo prodigio consternatum est. ut nulla illis
gens extera. nulla lingua barbaris inaccessa, vel invia vide
retur. praeceptum eis a domino datum ad praedicandum dei verbum ad singu
las quasque nationes abire. Discessuri itaque ab invicem normam
prius sibi futurae praedicationis in commune constituunt; ne lo
cati ab invicem discedentes. diversum aliquid vel dissonum prae

dicantur his qui ad fidem xpi inuitabantur. Omnes ergo in uno positi
et spiritu sancto repleti. breuem sibi predicationis indicium conferendo in
unum quod sentiebant componunt. atque hanc credentibus dan
dam esse regulam statuunt. Simbolum autem hoc multis et iustis
simis ex causis appellare uoluerunt. Simbolum enim grece et indi
cium dici potest et conlatio. hoc est quod plures in unum confe
runt. id est enim fecerunt apostoli in his sermonibus in unum conferen
do unusquisque quod sensit. Indicium autem uel signum idcirco dicitur. quia
in illo tempore sicut paulus dicit. et in actibus apostolorum refertur. mul
ti se simulabant apostolos xpi. nominantes quidem xpm. sed non in
tegris traditionum lineis nunciantes. Idcirco ergo istud indi
cium posuere per quod agnosceretur is qui xpm secundum apostolicas
regulas predicaret. Denique et in bellis ciuilibus hoc obseruasse
ferunt. quoniam et armorum habitus par et sonus uocis idem et mos
unus est. atque eadem instituta bellandi simbola discreta.
unusquisque dux suis militibus tradit. que latine uel signa uel in
dicia nuncupantur. ut si forte occurrerit quis de quo dubi
tetur. interrogatus simbolum prodat si sit hostis an socius. Idcir
co autem patres hoc non scribi membranis. sed retinere cordibus tra
diderunt. ut certum esset neminem hoc quasi ex lectione per
cipere. quod interdum peruenire etiam ad infideles solet. sed ex
apostolorum traditione dedisse uel didicisse. Discessuri itaque ut
dictum est ad predicandum. istud unanimes fidei sue apostoli
indicium imposuere. Est autem simbolum signum per quod agnosci
tur deus. quodque proinde credentes accipiunt. ut nouerint
qualiter contra diabolum fidei certamina preparent. In quo
quidem pauca sunt uerba. sed omnia continentur sacramenta.
De totis enim scripturis hec breuiata collecta sunt ab apostolis. ut
quia plures credentium litteras nesciunt. uel qui sciunt per oc
cupationes seculi scripturas legere non possunt. hec cor

de retinentes habeant sufficientem sententiam salutarem. Est enim breue fidei uerbum et olim a propheta praedictum. uerbum breuiatum fecit dominus super terram.

De regula fidei. xxiiii.

Haec est post apostolorum simbolum certissima fides. quam doctores nostri tradiderunt. ut profiteamur patrem et filium et spiritum sanctum unius essentiae. eiusdem potestatis et sempiternitatis unum deum inuisibilem. ita ut in singulis personarum proprietate seruanda nec substantialiter trinitas diuidi. nec personaliter debeat omnino confundi. Patrem quoque confiteri ingenitum. filium genitum. spiritum autem sanctum nec genitum. nec ingenitum. sed ex patre et filio procedentem. filium a patre procedere nascendo. spiritum sanctum uero procedendo non nasci. ipsum quoque filium ex uirgine sine peccato hominem suscepisse. ut quem sola bonitate creauerat. sponte lapsum misericordiae repararet. Quem ueraciter crucifixum. et tertia die resurrexisse et cum eadem ipsa carne glorificanda ita ascendisse in caelum. in quo et ad iudicium uiuorum et mortuorum expectatur uenturus. et quod diuinam humanamque substantiam in utroque perfectus una Christi persona gestauerit. quae nec geminauit utriusque substantiae integritate personae. nec confundit gemina unitate personam substantiae. Altera quippe neutrum exclusit. quia utrumque unus intemerato iure seruauit. Quod iam ueteris et noui testamenti salubris commendat auctoritas. illa per prophetiam. ista per historiam. ueraciter persoluta. et quod neque de deo neque de creatura sentiendum sit cum paganis. aut cum hereticis aliquid sentiendum in his quibus a ueritate dissentiunt. sed quod in utroque testamento diuina praestantur eloquia. hoc tantum modo sentiendum. quod siue hominem siue uniuersa nulla necessitate deus creauerit. nullam omnino uisibilem uel inuisibilem substantiam. nisi aut quod deus sit. aut a bono deo bona creata sunt. sed deus summe et incommutabiliter bonus. creatura uero

inferius et mutabilius bona. et quod anime origo incerta sit. et quod an
gelorum natura vel anime non sit pars divine substantie. sed dei cre
atura ex nihilo condita. ideoque anima absque dubio. et deo et an
gelis aliquibus comprehendi et transferri potest per corpora esse. evidenter
ostenditur incorporea. et ad imaginem dei creata. de pietate mox
sine qua fides divini cultus otiosa torpescit et cum qua integritas
divini cultus perficitur. Et ut unusquisque deum proximumque in deo dili
gens. usque ad dilectionem quoque inimicorum pertendendo proficiat.
ut proficiendo perveniat. Alterum quoque alterius pollui non posse pec
cato. ubi par voluntatis non tenetur consensio. Legitimas quoque
nuptias non credi dampnandas. licet ex eis originali peccato ob
noxia credatur nasci posteritas. Et ut vere fidelium virginum vel
continentium preferenda doceatur integritas. ne unum trinita
tis baptisma quod nefas est iteretur. neque diversitate tradentium
ministrorum remissio peccatorum singulis putetur quibusque conferri.
sed a deo singulari potestate donari. de quo dictum legimus. super quem vi
deris spiritum descendentem et manentem super eum. hic est qui baptizat
in spiritu sancto. et ego vidi et testimonium perhibui quia hic est filius dei. Et
ne penitentie remediis nos egere non putemus. pro cotidianis hu
mane fragilitatis excessibus. sine quibus in hac vita esse non possumus. ita
ut penitentia fructuosa universa fateamur deleri peccata
sicut scriptum est. beati quorum remisse sunt iniquitates. et quorum tecta
sunt peccata. beatus vir cui non imputavit dominus peccatum.
Nullum quoque suis viribus. sed per divinam gratiam capiti xpisto subiun
gi. atque indisrupte pacis perseverantia in unitate ecclesie ipsi
solidari. nec humane voluntatis arbitrio. bonum quicquam de
putandum existimari. sed secundum propositum voluntatis dei. omnem
numerum electorum acquiri. bona quoque temporalia bonis malisque
communia a deo creari. eiusque dispensatione singulis quibusque vel tribui
vel negari. Quorum bonorum in uno quoque fidelium non habitus sed usus.

aut improbandus est aut probandus. terra uero etiam bona solos posse
bonos in futuro consequi. quorum pignore ecclesiam nunc informatam cre
dimus dicenti. hic habentes primitias spiritus. in futuro perfectionem. hic su
stentari in spe. postea pasci in re. hic uidere per speculum et in enig
mate. in futuro autem facie ad faciem. cum ad speciem fuerit perducta per fidem,
donec perficiatur ut summi dei bonis fruamur eternis. fruendum in deo
nouerimus et proximus. Eandem nos spem resurrectionis habere. ut
eodem ordine eademque forma qua ipse dominus resurrexit a mortuis. nos
quoque resurrecturos et credamus in eodem corpore in quo sumus et uiuimus.
non natura aut sexum mutantes. sed tantum fragilitatem et uitia de
ponentes. ipsum quoque satan cum angelis suis atque cultoribus eterno
incendio condempnandum. neque secundum quorundam sacrilegam disputa
tionem. ad pristinam id est angelicam dignitatem ex qua propria malignita
te cecidit reducendum. Haec est catholicae traditionis fidei uera in
tegritas. De qua si unum quid libet respuatur. tota fidei credulitas amit
titur.

De baptismo. lxxv.

Baptismi sacramentum
baptisma respondentes ab origine pandam. baptizauit moyses
in mari et in nube et in campo. et in figura. ita paulus pronun
ciat. Habuit ergo formam aque nubes uero spiritus sancti. manna panis ui
te. Illic enim sic patrum exempla edocent. egyptius demergitur. et dei
populus liberatur. sancto renouatur spiritu. qui etiam per mare rubrum in of
fenso transit uestigio. Baptizauit et iohannes populum solum in
in aqua. sic aut paulus in actibus apostolorum. iohannes baptizauit bap
tismo penitentiae populum. Cui tamen ita dictum est in aqua baptizat,
ut christus qui in aqua et spiritu baptizaturus erat. baptismo iohannis ma
nifestaretur in israel. quando spiritus sancti descensione et patris uoce
filius dei palam cunctis ostensus est. Cepit ergo perfectum baptisma ab
ihesu. ipse enim baptizauit primum in spiritu sancto. sic et iohannes dicit.
ego quidem baptizo in aqua. medius autem uestrum stat. quem uos
nescitis. ipse uos baptizabit in spiritu sancto et igni. Haec est perfectio

baptismi. Deus enim est qui baptizat ut possint et qui baptizantur fieri
filii dei. Tria sunt autem genera baptismi. primum baptismum quo
sordes peccatorum per regenerationis lavacrum abluuntur. secundum
baptismum quo quis sanguine suo per martirium baptizetur. quo
baptismo etiam christus baptizatus est. ut et in hoc sicut in ceteris formam
credentibus daret. sicut dicebat ad discipulos suos filios zebedei.
potestis calicem bibere quem ego bibiturus sum. et baptismo
quo ego baptizabo. Aque et sanguinis gemina est figura. baptismum
quo regeneramur ex lavacro. aliud quo consecramur in sangui
ne. Est et tertium baptismum lacrimarum. quod laboriosius transi
gitur. sicut illius qui per singulas noctes stratum suum lacrimis rigabat.
qui imitatur conversionem manasse et humilitatem ninivita
rum. per quam misericordiam consecuti sunt. qui imitatur orationem publica
ni illius in templo stantis a longe. et percutientis pectus suu
m. qui nec ausus erat elevare oculos suos ad celum. Baptis
mum enim aqua est. que tempore passionis de latere christi profluxit.
nullumque elementum est quod in hoc mundo purget universa. quod
vivificet cuncta. ideoque cum baptizamur in christo per ipsum renascimur.
ut purificati vivificemur. Fons autem origo omnium gratiarum est. cuius
VII. gradus sunt. tres in descensum. propter tria quibus renuntiamus. tres
alii in ascensu. propter tria que confitemur. Septimus vero is est qui et quartus.
similis filio hominis. extinguens fornacem ignis. stabilimen
tum pedum. fundamentum aque. in quo plenitudo divinitatis habi
tat corporaliter. In patre autem et filio et spiritu sancto salutaria dona
baptismi consistunt. unde nequaquam baptismi sanctificatur
officio. nisi qui sub trinitatis tinguitur sacramento. sicut et dominus
ait. Ite docete omnes gentes. baptizantes eos in nomine pa
tris. et filii. et spiritus sancti. Porro unde si omissa qualibet trinitatis
persona. baptismum datur. manifeste inregenerationis solempni
tate nichil agitur. nisi tota trinitas invocetur. Unde et dominus dum

a iohe baptizaretur. eundem baptismum sub trinitatis sacramento legitur
peregisse. Dicente enim deo patre hic est filius meus dilectus. pater in uoce.
filius in corpore. spiritus autem sanctus probatur in columbe specie. Due sunt
namque pactiones credentium. Pactio enim prima est. in qua renuntiatur dia
bolo et eius pompis: et uniuerse conuersationis illius. Secunda pactio est. in qua
se credere in patrem. et filium. et spiritum sanctum profitetur. Semel autem nos oportet
in christo lauari. quia et christus semel pro nobis mortuus est. Si enim unus deus et
una fides est. necessarium et unum baptisma sit. quia et christi mors una pro
nobis. in cuius imagine mergimur per misterium sacri fontis. ut con
sepeliamur in christo. morientes huic mundo. et ab ipsis de aquis in forma
resurrectionis eius emergimus non reuersuri ad corruptionem. sicut nec
ille reuertitur ad mortem. Quod et si postea quisque peccator fuerit. a quoli
bet peccato. non iam lauacri beneficio. sed penitentia expiatur. que
in similitudine fontis peccatum mortificat. Proficit autem etiam
baptismum uel ad purgationem originalis noxe. uel ad abolitionem
actualis peccati proficere. paruuli autem ut ab originali peccato
abluantur. quod ab adam per primam natiuitatem traxerunt. Qui si p
usquam regenerantur transierint. procul dubio a regno christi alieni
sunt. ipso saluatore testante. nisi quis renatus fuerit ex aqua
et spiritu sancto. non intrabit in regnum dei. quique pro inde idem paruuli alio
profitente baptizantur. quia adhuc loqui uel credere nesciunt. sicut etiam
surdi. et muti. quorum uice alius profitetur. ut pro eis respondeat
dum baptizantur. Quamuis autem per regenerationem peccatum originale
deletum. pena tamen mortis que per preuaricationem mandati intrauit.
manet et in eos quos reatu originalis purgat baptisma sal
uatoris. Et hoc pro inde. ut homo se nouerit future beatitu
dinis spe. per speciem regenerationis consequi. non ut a pena tempora
lis mortis absolui possit. Illud uero quod nec a priuatis nec a cleri
cis baptizari debeat. nisi tantum a sacerdotibus in euangelio legi
mus. apostolis tantum permissum. ihesu post resurrectionem dicente sic

misit me pater, et ego mitto vos. Et cum hec dixisset, insufflavit et
ait: Accipite spiritum sanctum; quorum dimiseritis peccata dimittuntur illis.
et quorum detinueritis, detenebuntur. Et in alio loco: Ite docete omnes gen
tes baptizantes eos in nomine patris et filii, et spiritus sancti. Unde con
stat baptisma solis sacerdotibus esse traditum, cuiusque ministerium
nec ipsis diaconibus explere est licitum absque episcopo vel presbitero, nisi his
procul absentibus ultima languoris cogat necessitudo. Quod
etiam laicis fidelibus plerumque permittitur, ne quis sine remedio sa
lutari de seculo evocetur. Heretici autem si tamen in patris et filii
et spiritus sancti attestatione docentur baptisma suscepisse, non iterum
baptizandi, sed solo crismate et manus impositione purgan
di sunt. Baptismum enim hominis non est, sed christi. Ideoque nihil interest utrum
hereticus an fidelis baptizet. Quod sacramentum tam sanctum est, ut
nec homicida ministrante polluatur. Habet quidem baptis
mum christi hereticus, sed quia extra unitatem fidei est, nihil illi prodest. At
ubi ingressus fuerit ecclesiam dei, statim baptismum quod habu
erat foris ad perniciem, incipit iam illi esse ad salutem. Quod enim ac
cepit a pravo, sed quia foris accepit in pravo. Verum autem veniret non
mutatur, sed agnoscitur. Caracter enim regis mei non error sacrile
gii. Corrigo desertorem, non muto caracterem. De crismate xxvi

Crisma id est unguentum. Moyses primum in exodo iubente
domino et composuit et confecit. Quo primo aaron et filii eius in
testimonium sacerdotii et sanctitatis perunctis sunt. Deinde quoque reges
eodem crismate sacrabantur. Unde et christi nuncupantur. Sic scrip
tum est: Nolite tangere christos meos. Eratque eo tempore in regibus et sacer
dotibus mistica unctio, qua christus figurabatur. Unde et ipsum nomen a crisma
te dicitur. Sed postquam dominus noster verus rex et sacerdos eternus a deo patre celeste hoc
mistico unguento est delibutus, iam non soli pontifices et reges, sed omnis
ecclesia unctione crismatis consecratur pro eo quod membrum est eterni regis et sacer
dotis. Ergo quia genus sacerdotale et regale sumus, ideo post lavacrum

unguimur, ut Christi nomine censeamur. De manus impositione vel con-
Sed quoniam post baptismum per episcopos datur spiritus sanctus. firmatione. lxxvii.
cum manuum impositione, in Actibus apostolorum apostolos fecisse memini-
mus; sic enim dicitur: Factum est autem cum Apollo esset Corinthi, ut Pau-
lus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, ibique cum invenis-
set quosdam discipulos, dixit ad illos: Si spiritum sanctum accepistis credentes?
At illi dixerunt ad eum: Neque si spiritus sanctus sit audivimus. Dixit quoque eis:
In quo ergo baptizati estis? At illi dixerunt: In Iohannis baptismate. Ait autem
Paulus: Iohannes baptizavit baptismum paenitentiae plebem dicens, in eum
qui venturus esset post eum, ut crederent, hoc est in Iesum Christum. Quo cum audis-
sent, baptizati sunt in nomine domini Iesu. Et cum inposuisset illis ma-
nus Paulus, venit spiritus sanctus in illos, et loquebantur linguis et prophetabant.
Item in alio loco: Cum audissent autem qui erant Hierosolimis apostoli
quod accepit Samaria verbum dei, miserunt ad illos Petrum et Iohannem.
Qui cum venissent, oraverunt pro illis ut acciperent spiritum sanctum; nondum
enim in ullum descenderat, tantum verbo baptizati erant in nomi-
ne domini nostri Iesu Christi. Tunc inponebant illis manus, et accipiebant
spiritum sanctum. Spiritum autem sanctum accipere possumus, dare non possumus, sed ut
detur dominum invocamus. Hoc autem a quo potissimum fiat, quemadmo-
dum sanctus papa Innocentius scripserit, subiciam. Dicit enim non ab alio quam ab
episcopo fieri licere. Nam presbiteri licet sint sacerdotes, pontificatus ta-
men apicem non habent. Hoc autem solis pontificibus deberi, ut vel consig-
nent vel paraclitum spiritum tradant. Quod non solum consuetudo ecclesi-
astica demonstrat, verum et superior illa lectio Actuum apostolorum, quae
asserit Petrum et Iohannem esse directos qui iam baptizatis traderent
spiritum sanctum. Nam presbiteri, sive extra episcopum, sive praesente episcopo baptizent,
crismate baptizatos unguere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum;
non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis cum tra-
dunt spiritum paraclitum. Haec sunt parva ex multis quae probabilium
virorum novimus percepisse doctrinis, quorumque eloquia proinde

quib; dā in locis a nobis uiī ēē noscuntur. ut sermo nr̄ patrū
nīs sententiis firmaretur. Explic̄ lib isidori epi
de officiis. Amen
Tu autē domine miserere nobis. Deo gratias. Ad ..

pat...
us diuinita
bilum
ēs nun
..n

INCIPIT PLOGVS IN LIBRV̄ QVI ELVCI
DARIVS APPELLATVR.

SEPIUS rogatus a discipulis quasdam questiunculas enodare importunitati illorum non fuit facultas obuiare. presertim metuens illo eulogio multari. si creditum talentum mallem in terra silendo occultari. Diuitias quas deuorauit. euomet deus eius de uentre. quas abscondit a uerbi dei famem paciente. Et ut labor meus non solum presenti proficiat etati. disputata curaui stilo transmittere posteritati. rogans ut quicumque his studuerit legendo incumbere, pro me satagat deo preces effundere. Titulus itaque operi si placet elucidarium prefiguratur. quia in eo obscuritas diuersarum rerum elucidatur. Nomen autem meum ideo uolui silentio contegi. ne inuidia tabescens suis iuberet utile opus contempnendo negligi. Quod tamen lector postulet in celo esse scribatur. nec aliquando de libro uiuentium deleatur. Fundamentum ergo opusculi super petram christum iaciatur. et tota machina. IIII. firmis columnis fulciatur. Primam columnam erigat prophetica auctoritas. II. stabiliat apostolica dignitas. III. roboret expositorum sagacitas. IIII. figat magistrorum solers subtilitas. Incipit liber I. qui elucidarius dicitur de diuinis rebus.

GLORIOSISSIME magister rogo ut ad honorem dei et utilitatem ecclesie ad inquisita mihi ne pigriteris respondere. M. Faciam quantum uires ipse dabit. nec me labor iste grauabit. D. Dicitur quod nemo sciat quid sit deus. et ualde absurdum uidetur adorare quod nesciam. Ab ipso ergo exordium sumam. et in primis dic mihi quid sit deus. M. Quantum homini licet scire deus est substantia spiritualis. tam inestimabili pulchritudine. tam ineffabilis suauitatis. ut angeli qui solem septuplo sua uincunt pulchritudine. iugiter desiderent eum insatiabiliter prospicere. D. Quomodo intelligitur trinitas unus deus? M. Aspice solem in quo sunt tria. ignea substantia. splendor et calor. que in tantum sunt inseparabilia. ut si uelis inde splendorem separare prius mundum sole. et si nimium calorem temptes seiungere careas sole. In ignea ergo substantia intellige patrem. in splendore filium. in calore accipe spiritum sanctum. D. Quare uocatur pater? M. Quia ipse est fons et origo. a quo omnia procedunt. Cuius sapientia filius appellatur. D. Quare filius? M. Quia ut splendor a sole a patre generatur. Amborum autem amor spiritus sanctus nuncupatur. D. Cur spiritus sanctus? M. Quia ab utroque eternaliter procedens. quasi ab eis spiratur. Illa itaque uis diuinitatis que omnia creando parat pater uocatur. Illa autem que omnia continet ne in nihilum dissoluantur. filius appellatur. que uero omnia inspirando uiuificat et ornat spiritus sanctus nuncupatur. Et a patre omnia. per filium omnia. in spiritu sancto omnia. Pater memoria. filius intellegentia. spiritus sanctus uoluntas intelligitur. D. Cum omnipotentia uel summa clementia de patre predicetur. quare non mater uocatur? M. Quia generatio principaliter a patre procedit. D. Cum uero ueritas uel sapientia de filio dicatur. cur non filia appellatur? M. Ideo quod filius similior est patri quam filia. D. Cur spiritus sanctus amborum filius non dicitur? M. Ne unus esset pater. alter mater. M. Quia simul et equaliter ab utroque procedit. et ipse est uinculum totius diuinitatis. D. Ubi habitat deus? M. Quamuis ubique potentialiter. tamen in intellectuali celo substantialiter. D. Quid est hoc? M. Tres celi dicuntur. unum corporale quod a nobis uidetur. aliud spirituale quod spirituales substantie scilicet angeli inhabitare creduntur. tertium intellectuale in quo trinitas sancta a beatis facie ad faciem contemplatur. D. Quomodo dicitur in omni loco totus esse et simul et

semper et in nullo loco est? M. In omni loco est totus, ideo dicitur quia in nullo loco impotentior
est quam in alio. Ut enim in celo, sic potens est in inferno. Simul esse dicitur quia eodem
momento quo in oriente eodem cuncta disponit in occidente. Semper autem in omni
loco esse predicatur, quia in omni tempore cuncta moderatur. In nullo loco esse dicitur quia lo-
cus est corporeus, et ideo inlocalis. idcirco in nullo loco continetur, cum ipse con-
tineat omnia, in quo uiuimus, mouemur et sumus. D. Scit deus omnia? M. In tantum
ut omnia preterita, presentia et futura quasi coram posita perspiciat. Et antequam mundum
crearet omnium omnino personas et angelorum et hominum nomina, mores, uoluntates, dicta,
facta, cogitationes, ac si presentialiter perspexit. Unde grece theos, id est omnia uidens, dicitur.
D. Qualiter loquitur deus angelis uel hominibus? M. Angelis interna inspiratione, hominibus uero per angelos.
D. Cum deus sine initio fuerit, numquid credendum est quod ante creatum mundum quasi solita-
riam uitam duxerit? M. Scriptum est: In quo patet omnem creaturam semper fuisse uisibilem
in dei predestinatione, que postea uisibilis ipsi creature apparuit in creatione. Ut artifex
qui uult domum construere prius tractat quomodo queque uelit disponere, et machina
que postea surgit in edificio prius stabat in ingenio. Unde dicitur deus non esse antiquior sue creature
tempore sed dignitate. D. Que fuit causa ut crearet mundum? M. Bonitas dei, ut essent
quibus gratiam suam impertiret. D. Qualiter factus est? M. Ipse dixit et facta sunt omnia. D. Uerbi
sono uel uoce? M. Dicere est uerbo, id est in filio omnia creare, ut dicitur: Omnia in sapientia
fecisti. D. Fuit mora in creando? M. In ictu oculi, id est quam cito possis oculum aperire. D. Creauit
per partes? M. Omnia simul et semel fecit. Unde dicitur: Qui manet in eternum creauit omnia
simul. Distinxit omnia per partes vi diebus. tribus elementa et tribus ea que sunt infra elementa.
Prima itaque die fecit diem eternitatis, scilicet spiritalem lucem, et omnem creaturam spiritalem.
Secunda celum quod spiritalem creaturam secernit a corporali. tercia mare et terram. Aliis
tribus diebus prima die fecit diem temporalitatis, scilicet solem et lunam et stellas in suppre-
mo elemento quod est ignis. Secunda die in medio elemento quod est aqua pisces et uolucres. Et
pisces quidem in crassiori parte aque reliquit, uolucres in tenuiorem partem aque quod
est aer sustulit. Tercia die bestias et hominem de ultimo elemento id est de terra condidit.
D. Sentiunt elementa deum? M. Nihil umquam deus fecit quod insensibile sit. Que enim sunt in-
animata nobis quidem sunt insensibilia et mortua. deo autem omnia uiuunt et creatorem
omnium sentiunt. Celum quippe eum sentit, quia ad eius iussum incessabili reuolutio-
ne semper circuit. Unde dicitur: Qui fecit celos in intellectu. Sol et luna et stelle eum
sentiunt, quia loca sui cursus inerrabiliter seruando repetunt. Terra eum sen-
tit, quia semper certo tempore fructus et gramina producit. Flumina eum sentiunt quia
ad loca unde fluunt semper redeunt. Mare et uenti eum sentiunt, quia ei imperanti
mox quiescendo obediunt. Mortui eum sentiunt, quia ad eius imperium resurgunt. In-
fernus eum sentit, quia quos deuorat eo iubente reddit. Omnia bruta animantia deum
intelligunt, quia legem sibi ab eo insitam iugiter custodiunt. D. Quid est quod dicitur: factum
est uespere et mane? M. Uespere est finis, id est consummati, immo ordinati operis. mane
autem incipientis uel potius ordinandi operis. D. A primo omnia edissere. M. Primo igitur
deus ut prepotens rex construxit sibi preclarum palatium, quod dicitur regnum celorum, deinde

carcerē .i. hūc mundū. inq° exitialē lacū .i. infernū. Ad q°d palatiū p̄destina
uit quendā certū numerū electoꝝ militū. quē nec liceret excedi & quē ne
cesse eēt cōpleri. Porro hūc numerū uoluit cōstare ex angelis & hoībꝰ. Ipsū autē
numerū dēminauit in decē. nouē q°de ordinibꝰ angeloꝝ. & decimo hoīū.
D. Quare .viiii. angeloꝝ. M. Ꝓpt̄ trinitatē. In nouenario enī numero t̄nari°
tcio sit rēpitur. D. Quare uno hoīū. M. Ꝓpt̄ unitatē. ut unita° in trinitate
ab angelis & hoībꝰ laudaret̄. coleret̄. adoraret̄. D. Cur numerū electoꝝ noluit
tantū cōstare ex angelis. M. Dua° p̄ncipales creaturas fecit d̄s. unā sp̄ialē. alt̄am
corporalē. Voluit ḡ ab utraq; laudari. de sp̄ali ab angelis. de corporali ab
hoībꝰ. D. Quando facti s̄t angeli. M. Cū dictū sit fiat lux. D. Dix̄ hec uerba d̄s.
M. Non. s; ꝑ hec uerba nobis illoꝝ sublimis natā īsinuat̄. dū lux uocant̄. D.
Que ē natā angelica. M. Sp̄ualis ignis ut d̄r. Qui fac̄ angelos de flāma ignis.
D. Habent nomina angeli. M. Tanta scientia ē in angelis ut n̄ īndigeant noībꝰ.
D. Michael. Gabriel. Raphael. n̄ s̄t nōia. M. Magis s̄t agnomina. q̄a ab accidenti
s̄t eī ab hoībꝰ imposita. cū ea in celis n̄ habeant ꝑpria. Unde & prim° angls ab acci
denti sathael .i. dō c̄trari° nom̄ accepit. D. Inq° fuit dō c̄trari°. M. Cū uidit se oēs
angeloꝝ ordines glā & decore excellere. sp̄tis oībꝰ uoluit dō eq̄lis immo maior
existere. D. Quom̄ eq̄lis t̄ maior. M. Meliorē statū q̄ ei d̄s dedisset. uoluit dō
inuito arripe. & aliis ꝑ tyrannidē impare. D. Q°d tunc. M. De palatio ē ꝑpuls°.
& in carcerē est retrusus. & sicut pri° pulcherrim° ita p° ea fact̄ ē nigerrim°. q̄
pri° splendidissim° p° ea tenebrosissim°. q̄ pri° omī honore laudabilis p° ea omī
horrore execrabilis. D. Presciuit casū suū. M. Minime. D. Quā diu mansit in
celo. M. Non plenā horā. In ueritate enī n̄ stetit. q̄a mox ut creat° ē cecidit.
D. Quare tam̄ diu° ibi fuit. M. Ne aliq°d de int̄na dulcedine gustaret. q̄ tā maiē
sibi tantā maiestatē usurparet. D. Q°d alii peccauert̄. M. Ei c̄sensert̄. D. Qualit̄.
M. Placuit eis ei° extollentia. cogitantes. si dō p̄ualuisset. q̄ ipsi aliis p̄ferrent̄
inpotentia. D. Q°d eis euenit. M. Cū eiecti s̄t p̄ncipes illoꝝ in exicialē lacū
idē in infernū. alii in hūc tenebrosū aerē. inq° tam̄ ut in inferno ardent. D.
Quare n̄ oms in infernū. M. Ut electi ꝑ eos ꝓbent̄ & magis coronent̄. reprobi
autē ꝑ eos seducant̄ & in extremo examine cū eis et̄no iudicio tradant̄.
D. Quare n̄ s̄t reuersi. M. Non potuert̄. D. Quare. M. Q°a sic̄ nullo īstigante ce
cidert̄. ita nullo adiuuante resurgere debuert̄. Q°d eis erat impossibile.
Et aliud eis oberat. Q°a sponte sua elegert̄ malū. iuste ablata ē eis uolun
tas toti° boni. & ideo n̄ uolt̄. Et q̄a nolt̄. nūq̄ redire potert̄. D. Cur n̄ re
demit eos xp̄c sicut hoīes. M. Angeli s̄t oēs pariter creati. n̄ ab uno angelo.
hoīes sic̄ ab uno hoīe nati. ideo si xp̄c ab uno angelo angelicā natam sumeret. illū
solū sumeret. alii extra receptionē remanerent. Nec solū illū redime
ret. cū mori n̄ posset. D̄s autē ꝑ satisfactione n̄ mortē noluit. Angeli autē
in mortales s̄t. ideo irrecuꝑabiles ꝑmansert̄. D. Quare n̄ creauit eos d̄s
tales. ne peccare possent. M. Ꝓpt̄ iusticiā. ut aliq°d meritū illoꝝ eēt

quo iuste remunerari debuisset. Si enim ita creati fuissent ut peccare non possent
quasi ligati essent, et inde meritum non haberent, quia quasi coacti facerent. Dedit eis deus liberum
arbitrium, ut sua sponte et vellent et possent eligere bonum. Et si hoc volunta
rie eligerent, iuste in remuneratione ne unquam peccare possent. D. Cum eos deus
presciuit tales futuros, quare creavit eos? M. Propter ornatum sui operis. Ut enim pictor nigrum
colorem substernit ut albus vel rubeus preciosior sit, sic collatione malorum iusti cla
riores fiunt. D. Cur non creavit alios angelos pro eis? M. Alii angeli non debuerunt pro eis
restitui; non tales essent quales illi fuissent si permansissent; non visa ulla pena pec
catum. Quod erat inpossibile. Nam ut illi peccaverunt, mox in penam proruerunt. D. Sciunt
demones omnia? M. Ex angelica natura inest eis plurima scientia; non tamen sciunt omnia.
Et quanto illorum natura est subtilior hominum, tanto in omnibus artibus peritiores sunt quam ullus homo.
Futura nesciunt, nisi quantum ex transactis colligunt, et quantum eos deus sinit scire. Porro cogi
tationes et voluntates nemo scit nisi deus, et cui voluerit ipse revelare. D. Possunt omnia
que volunt? M. Bonum quidem nec volunt nec omnino poterunt; ad malum vero valde efficaces sunt,
nec tamen tantum quantum volunt, sed quantum a bonis angelis permittuntur. D. Quid dicis de bonis
angelis? M. Post lapsum illorum mox ita confirmati sunt ut nunquam nec cadere nec peccare
peccare possint. D. Quid est non possint? M. Nunquam volunt. D. Cur non etiam illi similiter sunt
confirmati? M. Non tamdiu expectaverunt. D. Num casus illorum fuit causa confirmatio
nis istorum? M. Nequaquam, sed meritum ipsorum. Cum enim viderent illos malum superbiendo eli
gere, indignati sunt, et summo bono fortius inheserunt. Unde continuo in remunera
tione confirmationem acceperunt. Et qui prius de sua beatitudine erant incerti,
tunc facti sunt certi. D. Qualem formam habent angeli? M. Quodammodo dei. Ut enim
imago cere inprimitur in signaculo, sic expressa est in eis dei similitudo. D. Que simi
litudo? M. In eo quod sunt lux quod sunt corporei, et ideo pulchritudine decorati. D. Sciunt
omnia vel possunt omnia? M. Nihil est in rerum natura quod eos lateat, cum adeo omnia conspiciant.
Sane omnia que facere volunt sine difficultate poterunt. D. Nonne casus malorum mi
nuit numerum bonorum? M. Sed ut impleretur electorum numerus homo est decimus
creatus. D. Unde? M. De spirituali et corporali substantia. D. Unde corporalis est?
M. De quatuor elementis, unde et microcosmos, id est minor mundus dicitur. Habet enim
ex terra carnem, ex aqua sanguinem, ex aere flatum, ex igne calorem. Caput eius est rotun
dum in celestis spere modum. In quo duo oculi ut duo luminaria in celo mi
cant, quod etiam vii foramina ut vii celi armonie ornant. Pectus in quo flatus
et tussis versatur similat aerem, in quo venti et tonitrua concitantur. Venter
omnes liquores ut mare omnia flumina recipit. Pedes totum corporis pondus ut
terra cuncta sustinent. Ex celesti igne visum, ex superiore aere auditum, ex in
feriore olfactum, ex aqua gustum, ex terra habet tactum. Participium duricie lapi
dum habet in ossibus, virorem arborum in unguibus, decorem graminum in crinibus, sensum
cum animalibus. Hec substantia corporis. D. Unde spiritualis? M. Ex spirituali igne
ut creditur, in quo imago et similitudo dei exprimitur. D. Que imago vel que simi
litudo? M. Imago in forma accipitur, similitudo in qualitate vel quantitate

consistat. Divinitas consistit in trinitate. Huius imaginem tenet anima que habet memoriam per quam preterita et futura recolit. Habet intellectum quo presentia et invisibilia intelligit. habet voluntatem qua mala respuit et bona eligit. In deo consistunt omnes virtutes. Huius similitudinem habet anima que capax est omnium virtutum. Et sicut deus non potest comprehendi ab omni creatura cum ipse omnia comprehendat. ita anima a nulla visibili creatura potest comprehendi cum ipsa omnia visibilia comprehendat. Non enim potest ei celum obsistere quin celestia tractet. non abyssus quin infernalia cogitat. Hec est substantia spiritualis. D. Formavit eum manibus? M. Iussu tantum. Et hec verba innuit nobis eius fragilis natura. D. Quare de tam vili materia creavit eum? M. Ad dedecus diaboli ut plus confunderetur cum hic fragilis et luteus gloriam intraret de qua ipse gloriosus cecidisset. D. Unde nomen accepit? M. Cum esset minor mundus. accepit nomen ex iiii mundi climatibus que grece dicuntur anathole. disis. arctos. mesembria. quia genus suum quattuor mundi partes erat impleturum. In hoc etiam habuit similitudinem dei. ut sicut deus preest omnibus in celo. sic homo preesset omnibus in terra. D. Cur creavit deus animalia cum his non indigeret homo? M. Presciuit eum peccaturum et his omnibus indigiturum. D. Creavit deus muscas et culices. et alia talia que sunt homini nociva? M. Tantam diligentiam exhibuit deus in muscis et formicis formandis quantam in angelis creandis. D. Ad quid talia? M. Omnia ad laudem dei glorie sue. Musce quidem et culices et his similia propter superbiam hominis edita sunt. ut cum eum pungit quid sit cogitet. qui nec minutis vermiculis resistere valet. Unde et pharaonem non ursi nec leones vastaverunt. sed culices et sciniphes afflixerunt. Formice autem sive aranee vel talia que instant operibus ideo sunt creata ut de his studii et pii laboris exempla sumamus. Omnis itaque dei creatio consideranti magna est delectatio. dum in aliquibus sit decor ut in floribus. in aliquibus medicina ut in herbis. in quibusdam pastus ut in frugibus. in quibusdam significatio ut in vermibus et in avibus. Omnia ergo bona et omnia propter hominem creata. D. Ubi est creatus? M. In ebron. ubi et postea mortuus et sepultus est. et positus est in paradisum. D. Quid est paradisus vel ubi? M. Locus amenissimus in oriente. in quo arbores diversi generis contra varios defectus erant consite. Verbi gratia. ut si homo congruo tempore de uno comederet numquam amplius esuriret. congruo tempore de alio et numquam sitiret. de alio et numquam lassaretur. ad ultimum lignum vite uteretur. et amplius non senesceret non infirmaretur. numquam moreretur. D. Ubi creata est mulier? M. In paradiso. de latere viri dormientis. D. Quare de viro? M. Ut sicut in una carne. ita per dilectionem esset cum eo in mente una. D. Cur non sunt omnes electi pariter creati ut angeli? M. Voluit deus in hoc habere et adam similitudinem sui. ut sicut ab ipso omnia. ita omnes homines nascerentur ab illo. unde et eva ab illo. D. Quam ob rem non eos creavit deus tales ut non possent peccare? M. Propter maius meritum. Si enim temptati non consensissent. mox ita firmati essent. ut nec ipsi nec posteri eorum umquam peccare possent. Voluit ergo deus ut bonum eligerent libere et istud acciperent in remuneratione. D. Qualiter gignerent si in paradiso permansissent? M. Quemadmodum

manus manui, ita sine concupiscentia iungerentur. Et sicut oculus se leuat ad uidendum,
ita sine delectatione illud sensibile menbrum per ageret suum officium. D. Quali modo
pareret? M. Sine dolore et absque sorde. D. Esset infans ita debilis et non loquens ut
nunc? M. Mox ut nasceretur ambularet et absolute loqueretur. Et cum singulos defectus
de lignis ibi positis uitaretur, et prefixo a deo tempore de ligno uite ederet, et sic in uno statu
postmodum permaneret. D. Quamdiu debuerunt esse in paradiso? M. Usque quo impleretur nu-
merus angelorum qui ceciderat, et ille numerus electorum qui erat implendus, si angeli non ceci-
Aug. dissent. D. Quomodo posset omnes capere? M. Sicut generatio moriendi preterit, et generatio
nascendo aduenit, ita tunc parentes in meliorem statum assumerentur. Filiis tempore
prefinito concederent circa xxx annos post esum ligni uite suis posteris cedentes, et ad ex-
tremum omnes pariter angelis in celis coequarentur. D. Erant nudi? M. Nudi erant, et non
plus de illis membris quam de oculis erubescebant. D. Quid est quod dicitur post peccatum uiderunt se
elaps... nudos, quasi ante hoc non uiderint? M. Post peccatum mox per concupiscentiam in inuicem
esse exarserunt, et in illo membro exorta est confusio unde humana procedit propago.
D. Cur in illo menbro plus quam in aliis? M. Ut scirent quod tota posteritas illorum eodem
crimine obnoxia teneretur. D. Uiderunt deum in paradyso? M. Per assumptam formam ut
abraham et alii prophete. D. Quare seduxit eos diabolus? M. Propter inuidiam. Inuidit
enim illis ut ad illum honorem peruenirent de quo ipse superbus ceciderat. D. Cur permi-
sit eum deus temptari, cum sciret eum superari? M. Quia presciuit quanta bona de eius peccato
esset facturus. D. Locutus est serpens? M. Diabolus per serpentem locutus est, ut hodie
loquitur per obsessum hominem, quemadmodum locutus angelus per asinam, ut scirent quid per eos
uerba illa sonarent. D. Quare magis per serpentem quam per aliud animal? M. Quia
serpens est tortuosus et lubricus, et diabolus quos seduxerit facit tortuosos fraudu-
lentia, lubricos luxuria. D. Fuit scientia boni et mali in illo pomo? M. Non in
pomo, sed in transgressione. Ante peccatum sciuit homo bonum et malum: bonum
per experientiam, malum per scientiam. Post peccatum autem sciuit malum per experientiam,
bonum tantum per scientiam. D. Nascerentur mali in paradiso? M. Tantummodo electi.
D. Quare nunc nascuntur? M. Propter electos ut exerceantur per illos. D. Quamdiu fuerunt
Ysidor' in paradiso? M. Septem horas. D. Cur non diutius? M. Quia mox ut mulier fuit crea-
ta, confestim est preuaricata. Tercia hora uir creatus imposuit nomina animalibus,
hora vi mulier formata continuo de uetito pomo presumpsit, uiroque mortem porrexit,
qui ob eius amorem comedit. Et mox hora viiii dominus de paradiso eos deiecit. D. Quid
Ysid' fuit cherubin et gladius flammeus? M. Gladius igneus fuit murus quo post peccatum circum-
datus est paradisus. Cherubin uero angelica custodia, ut et ignis corpora arceret,
Amb. angeli autem spiritus a loco uoluptatis inhiberent. D. Quo iuit tunc adam? M. In hebron
theo. est reuersus ubi et creatus, ibi filios procreauit. Occisum autem abel a cain centum an-
nos luxit, et cum eua amplius copulari noluit. Sed quia christus a maledicto semine cain
nasci noluit, per angelum admonitus cum eua iterum sociatus, et pro abel est seth genitus,
Amb. de cuius semine est christus natus. Uolo te etiam scire quod a tempore ade usque ad noe non pluit,
et iris non fuit, et homines carnes non edebant, et uinum non bibebant. Erat quoque omni...

tempus quasi vernali tempore, et copiaque omnium rerum, que omnia per imminuta sunt propter peccata hominum. D. Quid peccavit homo quod expulsus est de paradiso? M. Sic deus esse concupivit, et ideo contra ei preceptum de interdicta arbore comedit. D. Quid fuit magni comedisse pomum? M. Tam grave piaculum fuit, ut toto mundo redimi non posset. D. Hoc proba. M. Iustum nempe tibi videtur ut homo obediat divine voluntati. D. Nihil iustius. M. Quod ut omnis creatura rationalis nihil omnino preponat voluntati creatoris. M. Ergo voluntas dei maior est quam totus mundus. D. Utique. M. Si igitur tu stares coram deo et aliquis diceret: respice retro, aut totus mundus interibit, deus autem diceret: nolo ut respicias retro, sed me inspicias, debes tu dominum contempnere qui est creator omnium rerum et gaudium angelorum, ut liberares transitorium mundum? D. Minime. M. Hoc adam fecit. Coram deo stetit et diabolo inclamante retro aspexit, et maius peccatum quam mundus esset commisit. D. Quomodo maius? M. Quia sex criminalia flagicia in hoc uno crimine admisit, quibus vi etates sue posteritatis morti involuit. D. Que fuerunt illa? M. Primum superbia fuit, cum deo equalis esse voluit, et ideo factus est omnium infimus qui fuit omnibus prelatus. De quo dicitur: Inmundus est coram deo omnis qui exaltat cor suum. Secundum inobedientia extitit, cum mandatum preteriuit, et ideo facta sunt ei omnia inobedientia que prius erant subiecta. De hac dicitur: Quasi scelus est ariolandi nolle obedire. Tercium avaricia erat, cum plus quam concessum erat concupierat, et ideo omnia concessa iuste amiserat. De hac dicitur: Avaricia est idolorum servitus. Quartum erat sacrilegium, cum vetitum in sacro loco quasi per furtum subripuit, et ideo de sacrario excludi meruit. De hoc dicitur: Qui prophanat sancta, a sanctis exterminabitur. Quintum fuit spiritualis fornicatio. Anima enim illius erat deo coniuncta. Sed cum spreto deo diabolum admisit, quasi cum extraneo adulterium commisit, et ideo veri sponsi amiciciam amisit. De hac dicitur: Perdes omnem qui fornicatur abs te. Sextum homicidium perpetravit, quod se et omne genus humanum in mortem precipitavit. De hoc dicitur: Qui occiderit, morte morietur, morte scilicet eterna. Unde et in minori homine mare est mortuus et iacuit in sepulchro corporis sepultus. D. Nonne ille miser a nequissimo et mendacissimo spiritu erat seductus? M. Non ideo fuit minus innoxius. Si enim quis servo suo opus iniungeret et monstraret ei foveam ne in eam caderet de qua surgere non posset, ille contempto domino sponte in foveam caderet et iniunctum opus inactum remaneret, non esset reus? D. Immo duplici culpa esset obstrictus, una quod dominum contempsit, alia quod se ad iniunctum opus impotentem fecit. M. Ita fecit adam. Dominum contempsit, opus obediencie deseruit, foveam mortis incidit. D. Quali modo oportuit reverti? M. Honorem quem deo abstulit reddere debuit, et pro peccato satisfacere quod fecit. Valde enim iustum est ut qui alii sua abstulerit et ablata restituat et pro iniuria illata satisfaciat. D. Quid abstulit homo deo? M. Totum quod proposuit in sua curia de suo genere facere. D. Qualiter debuit ablatum honorem reddere? M. Diabolum ita vincere ut ipse victus est ab eo, et se ipsum et omnes predestinatos ad vitam tales restituere quales futuri erant si permansissent. D. Qualiter autem satisfacere? M. Quia peccatum maius mundo commisit, aliquid maius mundo deo solvere debuit.

D· Hoꝝ neutrū nulla ratione potuit· M· Ideo ī morte ꝑmansit· D· Et cur n̄ periit⁹
periit· M· Statū dī immutare n̄ potuit· ꝗ posuit enī ex genere adę electoꝝ nu
merū cōplere· D· Q̄d ḡ· M· Q̄a debitū honorē n̄ soluit· d̄s ab eo inuito accepit·
cū eū penis subegit· D· Q̄o m̄ ē honor dī pena hōis· M· Q̄a quē dulcē patrē ut
fili⁹ ī glā habē cōtēpsit· hē suū dn̄m intolerabilis ut rebellis seru⁹ sensit· D· Cū sol
uere uellet & n̄ posset cur d̄s cū misericors sit n̄ ei dimisit· aut talē ī glām assūp
sit· M· Si d̄s ei ideo dimitteret suū honorē q̄a habē n̄ posset in id⁹ n̄ potens esset·
Si aut̄ hōem peccatorē inpunitū ī glām assumeret· unde pl̄tit· & anglm̄ pro
una cogitatione extrusisset· iniust⁹ eēt· Porro si peccatū im ... ī punitū re
maneret· aliq̄d in regno dī inordinatū eēt· S; ī regno eī nihil ... relinquet̄
inordinatū· Peccator ḡ puniri debuit· Q̄s enī gēmā de ceno sublatā in thesau
ros suos recōdit n̄ p̄catā· D· Ad quē finē ḡ debuit deuenire· M· Q̄uo t̄ns fuga
seru⁹ cū furto dn̄i sui ad seuissimū ꝑfugerat tyrannū· fili⁹ regis est missus pa
latio in carcerē p⁹ exulem seruū q̄ tyrannū ētereret· & fugitiuū seruū cum
reb⁹ in grām regis reduceret· D· Q̄are hō potuit redire p⁹ lapsū· D· Q̄a sic n̄ ꝑ se
s; ꝑ aliū inpuls⁹ cecidit· ita dignū erat cū ꝑ se n̄ posset & uellet ꝑ aliū adiutus
resurgeret· D· Cur n̄ misit anglm̄ ut illū redimeret· M· Si angl̄s hōem rede
misset· tē & illi⁹ seruus eēt· Homo aut̄ sic restitui debuit· ut ęq̄lis anglis eēt·
Et aliud oberat· Angl̄s in sui natā inualid⁹ erat hōem redimere· Si aut̄ hō sie
ret· min⁹ posset· D· Quare n̄ creauit aliū hōem de t̄ra· & misit eū ꝑ ꝑditō·
M· Si nouū hōem d̄s creasset· & misisset· tē ad gen⁹ adę redēptio n̄ ꝑtineret·
De suo enī ḡne eē debuit q̄ ꝑ hōe satis facere· D· Cur n̄ misit patarchā &
ꝑphām· M· Patarche & ꝑphē ī peccatis cōcepti & nati erant· & ideo gen⁹ huma
nū redimere n̄ potant· D· Euolue cetā· M· Q̄a ḡ angl̄s redimere n̄ debuit & hō
satis facere n̄ potuit· dī fili⁹ ꝑ quē oīa ... redēptio fieret ꝑ eū· assūpsit hōem
plenū· & ī duab⁹ natis fact⁹ ē una ꝑsona· Et in illa natā q̄ d̄s erat uicit dia
bolū ut ipse uicē hōem· & oīb⁹ p̄destinatis celū apuit· & anglis coequīt·
q̄d sol⁹ d̄s potuit· in ea aut̄ natā q̄ hō fuit ꝑ iniuria mai⁹ soluit; mundo· cū mor
tē indebitā subiit· q̄ sol⁹ hō debuit· D· Benedict⁹ sermo oris tui· q̄ de celis m̄
deduc̄ filiū dī· S; dic m̄ cur fili⁹ sit incarnat⁹· & n̄ pat̄ nec sp̄s sc̄s· M· Si pat̄
t sp̄s sc̄s incarnaret̄ duo filii ī trinitate cōputarent̄· un⁹ fili⁹ uirginis qui
eēt incarnat⁹ alt̄ fili⁹ dī· Et alia causa erat· fili⁹ dī ē similitudo· Angl̄s
aut̄ & hō assūpserant sibi similitudinē dī· Debuit ḡ ille incarnari cui
spālit̄ iniuria facta fuerat· ut istū misericordit̄ saluaret· illū iuste
dāpnaret· Aliud etiā· Q̄a oīa ꝑ filiū· ideo & redēptio ꝑ eū· D· Cur uoluit
nasci de uirgine· M· Quatuor modis facit d̄s hōes· Vno m̄ absq; patre
& matre· s; de t̄ra ut adā· Sc̄do m̄ ut ... de solo uiro ut euā· Tercio m̄ de
uiro & femina· ut cotidie hōes nascunt̄· Quarto m̄ de sola femina· q̄d
priuilegiū xp̄o reseruatū ē· ut sicut mors ꝑ feminā uirginē in mun
dū intrauit· ita uita ꝑ feminā uirginē intraret· que mortē excluderet·

spālit̄

D. Quare non uenit max illo tempore ante diluuium uel post diluuium? M. Si ante diluuium
uenisset, dicerent homines illius temporis non fuisse necesse eum uenisse, cum ipsi a parentibus
suis omnia bona didicissent, qui nuper a paradyso exissent, et ab Adam et ab angelis eius omnia
edocti erant. Si autem post diluuium uenisset, dicerent Dominum Noe et Abrahe locutum fuisse,
et omnia agenda uel uitanda ab eis didicisse. D. Quare non uenit tempore legis? M. Si tunc
uenisset, dicerent Iudei se copiose a lege instructos, gentiles uero se a philosophis
abunde edoctos. D. Cur non distulit usque circa finem mundi? M. Tunc pauci eum imi
tarentur, et electorum numerus non impleretur. Necesse ergo fuit eum uenire quando uenit
plenitudo temporis. D. Quod fuit illud tempus? M. Prefixerat Deus ante tempora secularia, scilicet cum
Iudei se lege magis grauari quam releuari ingemiscebant, et gentiles relicto naturali
usu contra naturam turpiter uiuebant, et neque sacerdos neque leuita subueniret. Ne
cesse erat ut uerus Samaritanus adueniret, qui semiuiuum iumento sui corporis
imponeret, et ad stabulum superne curie perduceret. D. Quomodo potuit nasci sine
peccato de massa peccatrice? M. Ab initio Deus quosdam qui se familiarius colerent de
aliis segregauit, de quibus uirgo quasi de linea deducta pullulauit. Que uelut
olim uirga arida sine humore florem, ita sine concupiscentia mundo edidit
saluatorem. D. Qualiter genuit eum? M. Sine sorde et sine dolore. Clausa enim ianua
thalamum uteri intrauit, humanam naturam sibi coniunxit, clausa porta ut sponsus de
thalamo processit. D. Cur nouem menses fuit clausus in utero? M. Ut homines qui erant
clausi in miseriis huius mundi siue inferni reduceret ad consortium nouem ordinum
angelorum. D. Qua hora natus est? M. Media nocte, ut dicitur: Dum nox medium iter haberet, silentium
sermo tuus a regalibus sedibus uenit. D. Cur in nocte? M. Primo ut occultus
ueniret, deinde ut eos qui in nocte erant erroris ad lucem ueritatis perduceret.
D. Sciuit aliquid infans? M. Omnia plane, ut puta Deus in quo fuerunt omnes thesauri sapi
entie et scientie absconditi. D. Potuit ambulare uel loqui max natus? M. Secundum
potentiam utrumque poterat, sed humanam naturam per omnia absque peccato imitari uolebat.
D. Contigit aliquid miri eo nascente? M. Septem specialia miracula. D. Que fuerunt illa?
M. Stella nimis perfulgida apparuit; circulus aureus uel purpureus circa solem
claruit; fons olei de terra egypti erupit; pax maxima fuit; uniuersus orbis ad cen
sum est descriptus; numerus ad XXX milia hominum qui dominum recusarunt est una
die occisus; et animal brutum loquebatur. D. Uellem hec mistica audire. M.
Stelle signant sanctos. Stella quae praeclara illuxit, et sol sanctorum uenit. Circulus circa
solem fulsit, et sol iustitie ecclesiam auro sue diuinitatis illustrare et pur
pura sue passionis coronare uenit. Oleum signat misericordiam, et fons olei de
terra fluxit, et fons misericordie de uirgine [illegible] manauit. Pax ingens extitit,
et pax uera in terris apparuit. Mundus [illegible] ad censum est descriptus, quia
ad supernum regnum crismate est signa[illegible] tum genus humanum. Qui dominum
recusarunt occisi sunt, quia qui dicere nolu[illegible] mus: hunc regnare super nos,
dispicientur. Pecus loquebatur, quia populus [illegible] genitum ad laudem Dei conuer
tebat. D. Omnia que desiderat cor meum [illegible] audio. Quare attraxit

tres magos cū munerib⁹. M. Quia tres partes mundi. asiā. affricā. europā. fide
& ope ad se t̄here uoluit. D. Cur fugit magis in egyptū quā in aliā ciuita
tem ł terrā. M. Vt ostenderet se uerū moysen. q̄a sicut moyses ppl̄m dī de
pharaone & egypto liberans in terrā duxit pmissionis. ita ipsū ppl̄m fideliū
de diabolo & inferno liberans ad regnū duxit beatitudinis. Vnde & p⁹ septē
annos reuertit̄ ad terrā isrł. q̄a p vii. dona sp̄s sc̄i redux̄ nos de mundo
ad celestē hierłm. D. Quare in xxx. annis nec docuit nec signū fecit. M.
Exempli grā uenit in mundū. ideo uoluit pri⁹ facere. & tunc docere ut
dr̄. Que cepit ih̄c facere & docere. P hoc ḡ exemplū p̄bebat. ne q̄s ante
legitimā etatē docere p̄sumat. ł prius uelit docere q̄ discat. D. Cū in eo
fuerit plenitudo diuinitatis corporalit̄. & nihil posset ei grē accede. cur
baptizat̄ ē. M. Vt nobis aq̄s ad baptisma sc̄ificaret. D. Quare in aq̄ bapti
zat̄ ē. M. Aq̄ contraria ē igni. Q̄ď ē peccatū n̄ ignis. Sicut in animo ira. in
carne concupiscentia. Vnde & igne supplicii punit̄. Vt hic ignis extinguat̄.
in aq̄ ~~extinguat~~ [baptizat]. Est & aliud. Aq̄ sordes diluit. sitim extinguit. imaginē
reddit. Ita grā sc̄i sp̄s in baptismate sordes peccatoꝝ abluit. sitim anime
uerbo dī restringit. imaginē dī p culpā amissā restituit. D. Cū scriptū
sit de eo. speciosus forma p̄ filiis hoīum. erat corpore pulcher. M. Sedm̄
natūam talis fuit q̄lis ī monte disceptis apparuit. Sed q̄a hoīes claritatē eius
ferre n̄ potant sub larua apparuit. 7 forma despicabili fuit. Vnde dr̄. Vi
dim⁹ eū n̄ habentē speciē. neq; decorē. D. Erat passibilis ł mortalis. M. Passio
ł mors pena peccati est. Sed ipse absq; peccato uenit. & sine peccato uixit. Igit̄
sedm̄ natūam inpassibilis & inmortalis fuit. sedm̄ potentiā utrūq; ē. uoluit
passibilis & mortalis. D. Quare mortuus ē. M. Ppt̄ obedientiā ut dr̄. Fact⁹ ē obe
diens patī usq; ad mortē. D. Exegit ab eo patī mortē. M. Minime. Cur occideret
eū iudei. D. Hoc uolo a te audire. M. Quia iusticiā uiuendo & ueritatē docen
do indeclinabilit̄ tenuit. Hanc obedientiā humanitas diuinitati debuit.
hanc dš ab omī rationi creatā exigit. D. Quis umq̄ patī unicū & bonū filiū
occidi pmittat. si phibe queat. M. Cū dš uidit filiū suū tā egregiū opus
uelle. scit⁹ tyrannū expugnare & captiuū ab eo libare ad tā laudabile op⁹
ei ē sensit. & eū mori pmisit. D. Q°m̄ apď dm̄ iustū fuit. q̄ optimū p impio
dedit. M. Quia pessim⁹ simplicē hoēm seduxerat. iustū erat ut optimus
p eo obses fieret. q̄ pessimū reuinceret. & innocentē p̄stinę libertati re
stitueret. Sed & tali m̄ suā caritatē dš ostendit mundo ut dr̄. Vt seruū
redimeres. filiū tradidisti. D. Si patī filiū t̄didit ut dr̄. p pprio filio
suo. n̄ pepcit dš. sed p nob omib⁹ t̄didit illū. & si fili se ipsū tra
didit ut dr̄. q̄ t̄didit semetipsū p nobis. q̄d peccauit iuda
qui eū t̄didit eū. M. Patī t̄didit filiū. & fili se ipsū ppt̄ carita
tē. iudas aut̄ ppt̄ auarī ciā. D. Quare uoluit mori in ligno.
M. Vt eū q̄ p lignū uicit reuinceret. & illū q̄ in ligno ceci

dit redimeret· D· Quare in cruce? M· Vt q̄drifidū mundū saluaret· D· Valuit
mors ei' ad exhaurienda oīum peccata? M· Transcendit et infinite· D· Pba.
M· Si x̄pc corā te staret & eū dn̄m maiestatis scires· & aliq̄s diceret· int̃fice
hunc· ig̃ aut tot' mund' interibit· int̃ficeres eū ut saluares mundū? D· Ne
q̄q̄m· M· Quare? D· Q'a uita ei' longe dignior uideret̃ q̄ infiniti mundi.
& tale piaculū uiderer cōmitt̃e· qđ innumeris mundis n̄ posset ex
piari. M· Sicut uita ei' dignior infinitis mundis· ita mors ei' longe pre
ciosior fuit innumerabilib' mundis· idō suffecit ad redeptionē oīum.
D· Q'd dedit ei pat̃ p hoc merito? M· Q'd daret ei cū sua eēnt oīa ut dr̄·
fili oīa mea tua sᷓt. D· Non potuit ipse mercedē suę mortis dare cui
uellet? M· Potuit· Idō dedit eā hōi p q' hęc oīa sustinuit· p passione inpassi
bilitatē· p morte inmortalitatē· p peregrinatione et̃nā patriā. D· Q't horas
fuit mortuus? M· xl.ta D· Quare? M· Vt quatuor mundi partes q̄ in decalo — Aug
go legis erant mortue uiuificaret. D· Qui crucifixerūt eū? M· Quia p iudeos — Beda
& gentib' mori uoluit· iudei mortē ei' c̄siliati sᷓt· pagani u͂ eū crucifixerūt.
D· Cur iacuit in sepulchro duas noctes & unū diē? M· Duę noctes significant — GG
n̄ras duas mortes· unā corporis alterā animę. Dies significat suā mortē q̄
fuit lux n̄rarū mortuū. Vnam ... abstulit· alterā ad exercitū electis reli
quit· q̄m denuo ueniens ... exterminabit· D· Q'o iuit anima ei' p' mortē?
M· In celestem paradysū· ut dixit ad latronē· Hodie mecū eris ī paradyso.
D· Quando descendit ad infernū? M· Media nocte resurrectionis q̄ hora angl's
egyptū deuastauit· ea hora· i· media nocte x̄pc infernū despoliauit· &
cum triūpho inde rediens· raptos inde in paradiso collocauit· corpus in se
pulchro uisitauit· qđ de mortuis excitauit. Quidā sentiunt· q' ab hora
mortis usq; ad horā resurrectionis in inferno cū electis fuerit· & inde cū
eis abiens resurrexit. D· Quare n̄ statim p' mortē resurrexit? M· Dicerent
eū n̄ mortuū fuisse· sed in tormentis obstupuisse. Si aut̃ p' multū t̃pus sur
rexisset· eēt dubiū an ipse eēt. D· Cur ğ tā cito surrexit? M· Vt citius suos
c̄solaret̃· q̄ de morte sua tristabant̃. D· Quare ī pⁱma die ebdomade? M·
Vt ea die mundū innouaret· q̄ eū creauerat. D· Cur inicia die passionis?
M· Vt eos q̄ trib' t̃pib' ante legē· sub lege· sub gr̄a· in peccatis mortui erant
subleuaret· & ut nos q̄ factis· dictis· cogitationib' labim̃· p fidē sc̄e trini
tatis resurgam'. D· Vbi mansit illis xl· dieb'? M· In t̃reno paradyso ut
credit̃ cū helia & enoch & cū his q̄ cū eo surrexerūt. D· Qualē formā ha
buit p' resurrectionē? M· Septies splendidiorē quā sol. D· Quali forma
uideret̃ eis? M· Tali· ut ante eū uid̃e c̄sueuerant. D· Apparuit uestit'?
M· Vestes ex aere assūpserat· quę eo ascendente in aere euanuerant.
D· Q'tiens apparuit? M· Duodecies. Prima die octies. Primo ioseph ab
arimathia in carcere· in quē posit' erat eo q' eū sepelierat· ut scripta
nichodemi declarant. Sc̄dō matri suę ut sedulius manifestat.

Tercio marie magdalene. ut marcus asserit. Quarto duabus a sepulchro reuertentibus
ut matheus pandit. Quinto iacobo ut paulus testatur. qui in sexta feria deuouerat se non
manducaturum donec uideret christum uiuum. Sexto petro ut lucas fatetur. qui propter negatio
nem ab aliis segregatus in fletibus permanebat. Septimo duobus in uia emmaus
ut iterum lucas loquitur. Octauo omnibus ianuis clausis in sero ut iohannes describit.
Nono in octauo die quando eum thomas palpauit. Decimo ad mare tyberiadis. Un
decimo in monte galilee. Duodecimo recumbentibus undecim. D. Cur dicunt euangelia
apparuit primo marie magdalene? M. Euangelia cum summa auctoritate sunt edita.
et scribere nolebant nisi ea que omnibus nota erant. Unde dicitur. Multa fecit ihesus que non sunt scrip
ta in libro hoc. In aliis autem quedam. non tamen omnia inueniuntur. D. Ascendit solus?
M. Qui cum eo surrexerunt. cum eo et ascenderunt. D. Qua forma ascendit? M. Usque ad nu
bes ea forma qua ante passionem. susceptus autem a nubibus ea qua in monte apparuit.
D. Quare non statim ascendit cum surrexit? M. Propter tres causas. Primo ut sui experi
mento discerent eum ueraciter surrexisse. quem uiderent manducare et bibere. Secundo per
xl. dies uoluit ascendere ut demonstraret eos qui decalogum legis per iiii. euangelia
impleuerint. post se celum ascendere. Tercio quia ecclesia que corpus christi est post passionem quam
sub antichristo erit passura. deinde post xl. dies creditur celum ascensura. D. Quid est christum
in dextera patris sedere? M. Humanitatem in gloria [illegible] diuinitatis requiescere. D. Qualiter
interpellat pro nobis patrem? M. Representando iugiter suam passionem. D. Cur non mox
misit spiritum sanctum. sed post dies decem? M. Ob tres causas. Primo ut apostoli ieiuniis et
orationibus se aptos eius aduentui prepararent. Secundo quia hi spiritum sanctum percipientes que
precepta implent. Tercio quia in quinquagesimo die a resurrectione. ut sicut populus dei
per liberationem suam a mundo [ab egypto] quinquagesimo die accepit legem timoris. ita populus
fidelium per liberationem suam a mundo quinquagesimo die acciperet legem amoris. In iubi
leo etiam. id est quinquagesimo anno recepit populus amissam libertatem et hereditatem. ita hac
die recepit populus christianus amissam libertatem et paradisi hereditatem. D. Habet
christus nunc plenum gaudium? M. Quodam modo habet. quodam modo non habet. Quantum ad sui
personam plenissimum. quantum ad corpus suum quod est ecclesia adhuc minime. Adhuc enim
non sunt omnia subiecta sub pedibus eius. Iudei enim adhuc blasphemant. ab hereticis di
laceratur. a malis christianis inpugnatur. in membris eius suis cotidie patitur. Cum hec omnia
ad se collegerit. tunc plenum gaudium habebit. D. Quomodo est ecclesia eius corpus et electi eius
membra? M. Ut corpus capiti inheret et ab eo regitur. ita ecclesia per sacramentum
corporis christi ei coniungitur immo unum cum eo efficitur. atque omnes iusti in suo ordine
ut membra a capite gubernantur. Cuius capitis oculi sunt prophete qui futura preuiderunt. sunt
apostoli qui alios de uia erroris ad lumen iusticie deduxerunt. Aures sunt obedientes.
nares discreti. flegma quod per nares eicitur heretici qui iudicio discretorum de capite
christo emunguntur. Os sunt doctores. dentes sacre scripture expositores. manus ecclesie
defensores. pedes agricole ecclesiam pascentes. Porro fimus qui de uentre porcis
egeritur. sunt inmundi et alii infra ecclesiam facinorosi. qui uentrem matris ecclesie one
rant. quos per mortis egestionem demones ut porci deuorant. Quod totum corpus

compage caritatis in unum conglutinatur. D. Quare corpus eius de pane et sanguis de vino efficitur? M. Corpus ideo de pane, quia ipse dixit: Ego sum panis vivus. Sanguis autem ideo de vino, quia dixit: Ego sum vitis vera. Et sicut pane corpus nutritur, ita Christi cibo anima reficitur. Et sicut panis igne coquitur, ita Christus in camino ignis assatur. Et sicut panis ex multis granis efficitur, ita corpus Christi ex multis electis colligitur. Qui panis et caro dicitur, quia ut agnus pro nobis immolatur. Vinum ex multis acinis eliquatur, et in torculari exprimitur, ita corpus Christi ex multis iustis compaginatur, quod in prelo crucis torquetur. Quod vinum in sanguinem vertitur, ut anima nostra que in sanguine est per hoc vivificetur. D. Cum species panis et vini videatur, quomodo caro et sanguis predicatur? M. Cum vere sit illud quod Maria genuit, quod in cruce pependit, quod celos penetravit, species ideo panis et vini remansit, ne si tu purum ut vere est sanguinem de latere stillantem cerneres, hoc labiis attingere abhorreres. Et ut maius meritum habeas, cum non visum sed intellectum credas. D. Que salus est in hoc? M. Summa. Sicut enim esca in carnem comedentis vertitur, ita quisque fidelis per comestionem huius cibi in corpus Christi convertitur. Igitur per fidem mundo vitiis et concupiscentiis Christo concrucifigimur, in baptismate consepelimur, ideo et in mergimur per cibum corporis eius ei incorporamur, et ideo necesse est ut illuc quo Christus est transferamur. D. Habent plus sanctitatis qui plus accipiunt? M. Ut de manna dicitur: qui plus collegit non plus habuit, nec qui minus collegit minus habuit, ita omnes equaliter sumunt, et unusquisque totum Deum agnum comedit, et tamen integer in celo permanet. D. Quam mercedem habent qui hoc digne tractant? M. Duplici premio remunerabuntur: una corona quia hoc cum veneratione tractant, altera quia se ad hoc dignis moribus coaptant coronabuntur. D. Quid de his sentis qui hoc indigne et contra canonica instituta agunt? M. Qui contra ius fasque publice in fornicatione vitam ducunt, vel ecclesias aut ordines emunt, et pravo exemplo populum Dei occidunt, et hec omnia temere defendunt, hi tales sunt Domini traditores simul et crucifixores. D. Proba. M. Qua causa debent sacerdotes missas celebrare? D. Dei causa solius et sue salutis atque totius ecclesie. M. Sed ipsi lucri causa celebrant, ut videlicet ab omnibus honorentur et temporalibus rebus ditentur. Qui ergo mysterium passionis Christi pro favore humano et pro temporali lucro vendunt, quid aliud agunt quam Dominum tradunt? Cum vero sordidis manibus et polluta conscientia illum tractare presumunt, in cuius conspectu nec celi mundi sunt, quid aliud faciunt quam Dominum crucifigunt? D. Potest populus ex eis culpam habere? M. Cum filii Heli polluerent Domini sacrificium, totus pene populus cum eis subiit interitum. Unde patet quod quicumque ceci istos cecos duces in foveam sequuntur, immo communicando eos comitantur, cum eis de eadem penis participant. D. Quid si inscii eis communicaverint? M. Qui tangit picem inquinabitur ab ea. Et ideo qui eis quamvis inscii communicant, tamen ab eis contaminantur; qui si resipuerint, non error nocebit. D. Conficiunt corpus Domini tales? M. Quamvis dampnatissimi sint, tamen per verba que recitant fit corpus Domini. Non enim ipsi sed Christus consecrat, et per inimicos salutem filiis operatur. Unde et a pessimis non peioratur, et ab optimis non melioratur; sicut solis radii a ceno cloace non sordidantur, nec a sanctuario splendificantur. D. Cum ergo bonum sit quod per eos conficitur et accipientibus non ab eis sed

De co[rpore] ... Pasc[h]... Aug. Aug. Aug. Aug. De sacerdotibus. Aug. Sap. Aug.

a Christo debet. Cur bonum percipientibus in perniciem vertitur? M. Bonum percipientibus non solum non prodest,
immo etiam obest, si extra inductum hoc ab eo accipit a quo non debet. D. Proba. M. In para
diso nullum pomum erat malum, cum deus fecerit omnia bona valde. Sed homo bonum sibi
in malum vertit, cum hoc a serpente immo a diabolo percipere non sprevit. D. Si quis est
positus in mortis periculo, num muniendus est ab his viatico? M. Si quis zelo iusticie
ab eis communionem accipere renuerit et se per eos sacerdotum inmunitate ecclesie condic
communicare non dubitaverit, hunc credo hac fide salvari si obierit. Si quis vero opera
eorum execrans et bonum Christi venerans simpliciter ab eis communicat, et hunc credo hac
fide salvari, quia et Ioseph corpus Ihesu a Pilato accepit. D. Possunt deum placare pro populo?
M. Immo magis offendunt. Suo enim ingressu loca sacrata contaminant, vestes sacras
et vasa deo dicata suo tactu commaculant. Hos abhorret angelorum conventus. Hos fugit
ipse dominus, ut dicitur: Provocaverunt eum filii sui, immo etiam non filii in sordibus. Ideo ab
scondam faciem meam ab eis, dicit dominus. Filios propter sacerdotium dixit, non filios propter sor
des subiunxit. Horum sacrificium non suscipit dominus, sed abhominatur, ut dicitur: Sacrificium vestrum
odit anima mea, dicit dominus, quia panem pollutum obtulistis mihi. Corpus domini cum pollui
nequeat, quantum in ipsis est polluunt, cum indiscrete velut alium panem sumunt. Oratio
eorum non suscipitur, sed fiet in peccatum, quia non exaudiet dominus. Benedictio eorum in maledicti
onem convertitur, ut dicitur: Convertam benedictionem vestram in maledictionem, ait dominus. D. Su
munt hi corpus domini? M. Soli filii dei accipiunt corpus Christi, qui Christo sunt incorporandi
et deum visuri. Hi autem qui in Christo non manent, quamvis videantur ad os porrigere corpus
Christi, non sumunt, sed iudicium manducant et bibunt. Corpus autem Christi per manus angelorum in celum
defertur. Carbo vero a demone eis in os proicitur, ut Ciprianus testatur. Et qui hoc sumunt ut aliud,
vinum vertitur eis in fel draconum et in venenum insanabile aspidum. D. Nonne accepit
Iudas idem quod Petrus? M. Nequaquam. Quia Petrus dominum dilexit, ideo acceptum sacra
mentum cum domino convivit. Iudas vero quia dominum odivit, speciem quidem panis accepit,
sed virtus sacramenti in Christo remansit. Ideo post buccellam mox in eum diabolus in
troivit. Quamvis Iude non corpus, sed buccellam tantum intinctam, scilicet non consecratam, de
dit. D. Est eis obediendum? M. Ubi bonum precipiunt, non eis sed deo est obediendum.
Dicunt enim et non faciunt. Ubi malum imperant, contempnendi sunt, quia obedire oportet deo ma
gis quam hominibus. D. Possunt solvere vel ligare? M. Si ab ecclesia publico iudicio separati
non sunt, quamvis ipsi forte ligati sint, utrumque possunt, quia non ipsi sed Christus per eorum officium
ligat et solvit. Si autem iudicio ecclesie fuerint exclusi, spernendi sunt ut ethnici. Quamdiu
Iudas cum apostolis fuit, ut amicus apparuit, ut apostoli predicavit, baptizavit, signa
fecit. Postquam ab eis recessit, ut publicus hostis apparuit. Ita isti quamdiu sunt in com
munione ecclesie, omnia sacramenta per eos facta erunt rata. Si exclusi fuerint, quecumque
egerint irrita erunt. Quia ergo sunt lupi, a Christi ovibus sunt fugiendi, ut dicitur: Exite
de medio eorum, popule meus, ne participes sitis tormentorum eorum. D. Non potest homo
sua propter eos relinquere. M. Ista separatio non potest corporaliter fieri, nec debet. In quibusdam tamen est,
quia si boni a malis separantur, ita nemo ad bonum per eos commitatur. In quibusdam tamen sunt
devitandi, precipue in convivio et in servitio dei, ut dicitur: Nec cum huiusmodi cibum

sumere fugiendi sunt mente et voluntate ne consentiat operibus eorum. D. Qualiter
fit consensus ad illorum actus? M. Si illorum malefacta laudant et ad perpetranda ante hec
flagitia consilio vel pecunia auxiliantur. Ideo non solum qui faciunt sed qui facientibus
consentiunt digni sunt morte. Itaque quamvis mali quamdiu ab ecclesia publice non
sunt segregati non sunt devitandi, non sibi omnes invicem et prelati et subditi ita
in malo consentiant ut nullus eorum pravitatem arguat, tunc omnimodis sunt fugi- Propheta
endi quia tunc sunt causa ruine populi. D. Debent malis verba dei dici? M. Si sciunt non
sunt eis dicenda quia proditor quoque eis cum sint hostes reserat dei secreta unde dicitur: Nolite Evangl.
sanctum dare canibus nec mittatis margaritas vestras porcis ne conculcent et irride-
ant. Ubi autem nesciunt propter electos qui inter eos latent convertendi sunt sermo-
nes dei proferendi sicut et dominus non cessavit Petro et aliis salvandis verba sa-
lutis ministrare quamvis sciret Iudam et phariseos inde scandalizandos cru-
ciari. D. Debent tolerari? M. Cum Christus toleravit Iudam. M. Mali in ecclesia sunt toleran- Orig.
di et non imitandi quoadusque ille cum ventilabro veniat qui grana decutiat et
zizanias igni traditis triticum in horrea sua recondat. D. Segregatum ab Evangl.
malo collocet te deus bone magister in celesti gremio. M. Amen.
Explicit liber I. Incipit II. De ecclesiasticis rebus.

Anima mea exultat in domino quod deterso ignorantie nubilo tanto per te
illustratus sum scientie radio. Queso itaque decus ecclesie ut liceat mihi adhuc aliquid
inquirere. M. Quere que vis et audies que cupis. D. Dicitur malum nihil esse. Et
si nihil est valde mirum videtur cur deus angelos vel homines dampnet cum nihil faciant. Si boeci
autem aliquid est videtur a deo esse cum omnia sint ex ipso. Et tunc sequitur quod deus auctor sit mali
et iniuste eos qui hoc faciunt dampnari. M. A deo nempe sunt omnia et omnia fecit bona valde
et ideo malum probatur nihil per substantiam esse. Omnia autem que fecit deus subsistunt. Omnis vero
substantia bona est. Si malum non habet substantiam ergo malum nihil est. Quod autem malum dicitur Aug.
nihil aliud est quam ubi non est bonum sicut cecitas ubi non est visus aut tenebre ubi non est lux
cum cecitas et tenebre non sint substantie. Tria sunt creatura natura factura. Creatu-
ra ut elementa, natura ut ex eis nascentia, factura quod angelus vel homo facit aut patitur. Faci-
unt peccata, patiuntur penas peccati. Hec deus non fecit sed deus fieri permisit ut dicitur: Deus Sap.
mortem non fecit. Peccatum autem nihil est aliud quam quod preceptum est non facere aut aliter quam
preceptum est agere sicut nec malum est aliquid nisi bono idem gaudio carere. Quod saltem vo-
cabulum habeat a deo tali modo habet cum sit per illam substantiam quam fecit deus. Iuste vero
dampnat eos deus id est non dat eis gaudium qui non faciunt vel aliter faciunt quam sit preceptum.
D. Quis est auctor peccati? M. Ipse homo incensor vel diabolus. D. Est grave peccare? M. Amb.
Minimum peccatum scienter commissum gravius est toto mundo. Quicquid autem mali vel peccati Anselm
agitur totum in laude dei vertitur. Et ideo in omni creatura dei malum nihil esse vel fieri
comprobatur. D. Quid dicis? Homicidium et adulterium non est malum? M. Homicidium sepe bonum
predicatur ut occisio Golie a David et Holofernis a Iudith. Quod tunc malum dicitur cum proprio im-
pulsu perpetratur. Coniugium bonum creditur sed ideo malum est adulterium quia aliter fit quam sit
concessum. Que tamen in laude vertuntur cum a deo iuste puniuntur. Sicut enim imperator

est laudabilis q̃ milites suos remunerat ita etiã ẽ laudabilis. immo etiã ꝑꝰ
q̃d ꝑdones & latrones dãnat. Ita utiq; sicut ds̃ in saluatione iustoꝝ glorificat̃
sic in ꝑditione impioꝝ ꝓ omĩa laudat̃. D. Cũ scriptũ sit nih odisti eoꝝ que fecisti.
quom̃ dr̃ bonos amare. malos odio habere. ꝯ. Cuncta diligit ds̃ q̃ creauit. s; non
in uno loco locauit. sicut pictor omẽs colores diligit. s; q̃sdã ꝑ aliis eligit. & unũ
quẽq; apto loco ponit. ita ds̃ unũquẽq; sibi conuenienti loco disponit. Ideo dr̃ eos
diligere q̃s in celesti palacio recipit. illos odisse q̃s in infernali carcere mergit.
D. Q̃d est liberũ arbitriũ. ꝯ. In potestate hoĩs est & uelle & posse bonũ & malũ. Hoc
in paradiso homo habuit liberũ. nc̃ ũ captiuũ. q̃a bonũ non uult ñ grã di ꝑue
niat̃. nec potest nisi subsequat̃. D. Q̃d dicis de his q̃ sclm̃ relinquunt. religionis
habitũ sumũt. & in facto t̃pore aliq̃ exeunt. & peiores q̃ prius fuerint fiunt.
q̃dã ũ aliq̃ bona incipiunt. postea desert̃. ad iniq̃tatẽ redeunt. ꝯ. De his dr̃.
Simulatores & callidi ꝓuocant irã di. Sepe seruus errantẽ filiũ ad patrẽ ꝑtra
hit. & ipse ad op᷒ suũ recedit. ita isti electos ad dñm ꝑtrahũt. & ipsi ad mala stu
hit. & ipse ad op᷒ suũ recedit. ita isti electos ad dñm ꝑtrahũt. & ipsi ad mala stu
dia redeunt. Sic etiã timor caritatẽ ad regnũ ducit. & ipse ñ introibit. Sũ
enĩ diabolus dõ seruit. ita membra ei᷒ seruiunt electis etiã tali m̃. D. Quom̃
seruit diabol᷒ dõ. ꝯ. Quia gl̃osus princeps despexit ẽẽ in palacio. fecit eũ
ds̃ laboriosũ fabrũ in hoc mundo. ut coact᷒ totis uirib᷒ seruiat. q̃ uacare dõ
seruendo nolebat. Unde dr̃. Faciã eũ tibi seruũ sepit̃nũ. Cui᷒ fabri caminꝰ est af
flictio & tribulatio. Folles st̃ t̃ptationes. Mallei & forcipes st̃ tortores & ꝑsecu
tores. Lime t̃ serre st̃ lingue maledicentiũ & detrahentiũ. Tali camino & his in
strumtis purgat ipse aurea uasa celestis regis. hoc st̃ electi in q̃b᷒ renouat ima
ginẽ di. Reprobos autẽ q̃ contra regẽ agũt ipse tortor ut hostis punit. Tali m̃ ser
uit diabol᷒ dõ. D. Qualit̃ seruiunt membra ei᷒ electis. ꝯ. Cũ eos tradit ad regnũ
simulatione t̃ impellit aduersitate. Simulatione q̃de eos trahit. cũ bona exte
rius simulant q̃ interi᷒ ñ amant. & e filii di adhuc in errore positi ꝑ eoꝝ exempla
bona arripiunt. q̃ toto corde diligũt. Et cũ illi bona desert̃ q̃ ñ amauerũt. isti
firmi in incepto bono inherebũt. ut oĩ cũ mali angli ceciderũt. boni firmi stete
rũt. Aduersitatẽ autẽ eos impellit. cũ eis t̃poralia que plus iusto diligũt aufe
runt. & eis ne carnalia desideria implere ꝑualeant obsistũt. Unde diabolus
& mali utiles immo necessarii cõꝓbant̃. cũ ꝑ eos electi examinati ad celestia
deportant̃. D. Cur mali hic diuitiis affluunt. potentia florent. sanitate ui
gent. & e contra boni inopia tabescunt. a malis iniuste opprimunt̃. debilita
te tabescũt. ꝯ. Propt̃ electos mali his redundant. ut hec despiciant. q̃b᷒
florere etiã pessimos uideant. Diuitiis abundant. ꝑmo ut mala q̃ concupis
cunt iusto iudicio di explere ꝑ pecuniã ualeant. scd̃o ut si qua bona fecerint
per hec remunerent̃. Omĩa enĩ q̃ faciunt ꝑ t̃renis agũt. Unde & mercedẽ sui
recipiunt. Potentia splendẽt. ꝑmo ꝓpt̃ se ipsos. ut mala q̃ amant. potenter
expleant. scd̃o ꝓpt̃ reprobos. ut eos in malis defendant. tercio ꝓpt̃ electos
ut eos castigent. & a malis actis emendent. Sospitate autẽ pollent. ne ecũ

hominibus flagella sentient ut post eos grauior dolor excruciet. Boni autem
ideo inedia. oppressione. languore afficiuntur ne in malis delectentur aut si ali-
qua contra deum egerint deleant. sive pro patientia coronentur. D. Cur econtra quidam
boni hic divitiis redundant. potentia sublimantur. valitudine roborantur.
mali autem penuria. oppressione. infirmitate laborant. M. Quibusdam electis divi-
tie ideo conceduntur. ut bona que amant rebus implere valeant. Et per hec etiam ammo-
nentur si hec temporalia suavia quanto magis eterna videntur. Potentia sublimantur
primo propter se ipsos ut bona que mente conceperint potenter exercere possint.
secundo propter electos ut eis in bonis tutela sint. tercio propter reprobos ut eos reprimant.
ne tantum quantum volunt noceant. Sanitate solidantur. ne iusti eorum egritudine
contristentur sed de eorum salute letentur. Econtra quidam mali hic egestate. afflictio-
ne corporis dolore suspirant ut per hec discant quam amara sint ad que pravis mo-
ribus festinant. D. Quare quidam mali diu vivunt. quidam vero boni cito moriuntur et econtra
aliqui boni diuturnam vitam ducunt. mali vero celerius obeunt. M. Mali ideo diu vivere permit-
tuntur ut electi per eos exerceantur. et a vitiis corrigantur. ipsi vero pro maiore supplicio
torqueantur. Boni autem cito tolluntur. ne diutius hic adversis atterantur sed mansuris
gaudiis inserantur. Econtra longeva vita iustis datur. ut meritum illorum augeatur cum
plures per eorum exempla convertantur. Mali sane celeriter ad tormentum rapiuntur ut
electis adhuc errantibus timor incutiatur et sic ab errore retrahantur. D. Sunt felices qui
adversitate non tanguntur? M. Immo infelicissimi sunt quibus permittitur hic per omnia suavi-
ter vivere et omnia desideria sua pro libitu suo implere. si adversitate non tangun-
tur. quia tales mittuntur ut arida ligna ad ignem nutriuntur. Econtra sunt felicissimi qui hic
a suis desideriis arcentur et multis asperitatibus exercentur. quia tales mittuntur ad regnum ut
filii flagellis erudiuntur ut dicitur. Deus flagellat omnem filium quem recipit. Volo te
scire quod reprobi quamvis corona regni potiantur omnimodo impotentes sunt et numquam
sine supplicio erunt. Electi vero quamvis captivi. quamvis incarcere semper potentes sunt
et numquam premio carebunt. D. Per dei amorem fac me hoc celerius videre. M. Reprobi
impotentes sunt quia preventi ira dei bonum nolunt et ideo nullomodo possunt. Malum autem et
volunt et possunt. Malum vero probatum est nihil esse. Ideo constat eos nihil posse. Sine suppli-
cio non sunt quia seva conscientia cruciantur continuo timore anxiantur ne capiantur neque oc-
cidantur ne res sue tollantur. Unde dicitur. Non est pax impiis dicit dominus. Econtra ni-
mium sunt potentes electi quia preventi gratia dei et bonum volunt et possunt et malum respu-
unt. Premio non carent quia sine timore manent et future libertatis certi gaudent.
Unde dicitur. Iustus absque terrore erit. Aliud etiam volo te insinuare quod malis nihil boni
contingat et bonis nihil mali eveniat. D. Inde nosse quod loqueris. Nonne mali hic
conviviis deliciantur. decore et commixtione mulierum iocundantur. preciosa veste
gloriantur. potentia et magnis edificiis exaltantur. Econtra boni hic carceribus inclu-
duntur. verberibus tunduntur. fame et siti et aliis cruciatibus affliguntur. M. Cum for-
tuna malis prospera arriserit et eos copia de suo cornu his bonis que enumerasti
repleverit. tunc assimilantur pisci qui mordens hamum gratulatur. Sed hoc tripudio

de aq tractus enecat aut illi cui poculu mellis pbet. & post sine fine amaru
mare epotare coget. Na p epulis replent ut ille diues absinthio amaritudinis.
pro mulieru amore sulphureo fetore. p uestiu nitore induent confusione. pro
pecunia & edificiis hereditabunt uermes in infernalib antris. Unde dr. Du
cunt in bonis dies suos. & in puncto ad inferna descendt. Porro boni qs asseris
huiuscemodi incomodis affici similes st illi q piper t alia amara herba gustu
plibat ut uinu p supu suaui sapiat. Ita ipsi p carcere recipiunt in eterna ta
bernacula. p uerberib optinebt gaudiu & leticia. p fame & siti n esurient neq;
sitient ampli. p cruciatib fugiet dolor & gemitus. Ex qre pbat iustos semp
locupletes & beatos. in pios semp inopes ee & miseros. D. Unde st dignitates
O. A do utiq; st oms dignitates & potestates. bonoru seu maloru ut dr. Non est
potestas nisi a do. Cur aute aliqndo mali aliqndo u boni potestates sortiantur.
ia supi dictu est. D. Qua sententia pferis de his q eas uendt t emt. O. Qui eas
emunt cu simone interitu subibunt. q u uendunt cu iezi lepra anime incur
rt. D. Habent plati mai meritu apud dm. O. Ordo officii et dignitas potesta
tis nih confert homini apud dm si desit meritu. Porro q in ecclesiasticis pst.
ut epi t pbri si uerbo & exeplo bene pst. tot pmia palus habebt quot aie
p eos salue fiunt ut dr. Sup oia bona sua constituet eos. Si aute subditis uerbu
salutis subtrahut & eos in fouea mortis p praua exepla duct tot pnas palus
hereditabt qt anime exemplo eo pierit t qt pdicando saluare neglexerit ut
dr. Cui plus comittit plus ab eo exigit. Et iteru. Potentes potent pnas patiunt.
Qui aute in sctarib plati st ut reges & iudices. si iuste iudicant & subiectos sele
ment tractant maiore gram palus a iusto iudice do csequent. qa q bene minis
trant bonu gradu sibi acquirt. Si aute iniuste & crudelit ppl'm opprimt atro
ciora supplicia palus habebt. qa durissimu iudiciu fiet his q pst. & iudiciu
sine mia ei q n fecit miam. D. Cu electi n sint de mundo. cur cu reprobis patiun
tur aduersa mundi. O. Quia malis comunicant. ido cu ipsis aspera tolerant
Quia u mundalib sepe irretiunt. ido a mundi infortuniis affligunt. D. Cu ds
sit omips ut dr. omia qcuq; uoluit fecit & iteru. subest t posse oia que uolueris.
cur dr de eo qd queda n possit. ut est mentiri & pteritu n facere qn sit prteritu
O. Cu hoc de do dr n impotentia. s; suma omipotentia pdicat. qd uidelicet omis cre
atura neqat eu ad hoc flectere ut uelit statutu suu immutare. D. Qd e puiden
tia. O. Ea cognitio qua oia futura pscuit. & ea ita uentura p pphas pdixit. & n
possit in sua puidentia falli. & celu & tra prius transeant qua uerba di possint
immutari. D. Uidet qd ex necessitate cuncta euenerint q umqua e gerit & ad
huc uentura st. O. Due st necessitates. una naturalis. ut sole in oriente oriri. ud
die nocte seq. altera uoluntaria. ut aliquem ambulare t sedere. que ds uult ut
fiant ut celu & terra ineuitabile e euenire. s; p omia necesse est ita e ngere
que aute tantu fieri pmittit ut hoies p liberu arbitriu bonu t malu facere
n est necesse euenire. Omia q futuri hoies facturi erant ds futura pscuit. & p

prophetas fienda predixit, non tamen sua prescientia aliquam necessitatem eis intulit
ut fierent, sed potius ipsi eam necessitati intulerunt cum suam necessitatem explerent. D.
Accidit aliquid casu? M. Nihil omnino, sed omnia Dei ordinatione. D. Quomodo tunc aliquae De casu.
ecclesiae et edificia etiam bonorum fortuitu, igne invadente quasi casu concremantur?
M. Casus nihil est. Scriptum est autem: Nihil fit in terra sine causa. Unde patet quod nulla Iob.
ecclesia vel aliqua causa in mundo nec comburitur nec destruitur nisi prius a Deo adiudicetur. Con-
tingit autem hoc tribus causis. Primo si ecclesiae edes per iniusta acquisita constructa fiant, vel
secundo si inhabitantes eas per inmundicias coinquinant, tercio si eas homines plusquam eter-
na diligant. Sed nec minimum pecus hominum moritur vel infirmatur nisi nutu Dei iudi-
cetur. D. Cum mors et egritudo sint pene peccati, cur hec pecora patiuntur cum per dis- De pec-
cretionem peccare nesciant? M. Per ea homo punitur cum eorum dolore vel morte in animo
torquetur. D. Hoc potest esse de domesticis. Quid dicis de agrestibus? M. Quod ea egritudine
vexantur, evenit eis a corrupto aere, vel aliis a rebus quae ob peccatum hominis in contraria
mutantur. D. Quid est predestinatio Dei? M. Ea ordinatio qua ante creaturam secundum quosdam ad De pre-
suum regnum preordinavit, de quibus nullus perire possit, et omnes salvari necesse sit. D. Si destinatione.
nullus potest salvari nisi predestinati, ad quid alii creati sunt vel in quo sunt rei ut pereunt?
M. Quicquid predestinati faciant, perire nequeunt, quia omnia cooperantur illis in bonum, etiam Paulus.
ipsa peccata. Nam post gravia facinora humiliores erunt et de sua salvatione ube-
riores laudes Deo referunt. Reprobi autem propter electos sunt creati, ut per eos in virtutibus
exerceantur et vitia sua corrigantur et eorum collatione gloriosiores appareant et cum eos
in tormentis viderint de sua evasione amplius gaudeant. Qui etiam propter se ipsos Ev.
iuste pereunt, cum malum sua sponte eligunt et diligunt, et vellent sine fine vivere ut
possent sine fine peccare. D. Quare permittit Deus electos peccare? M. Ut patefaciat
in eis divitias misericordiae suae. D. Salvantur predestinati si non laborant? M. Predestinatio
taliter est instituta ut precibus vel laboribus optineatur, ut dicit Paulus: Per multas tribulatio- Paulus.
nes oportet nos introire in regnum Dei. Parvulis itaque per mortis acerbitatem pro-
vectis autem etate datur predestinatio per laborum exercitationem. Quia vero scriptum est: In
domo patris mei mansiones multae sunt, unusquisque optinebit mansionem secundum proprium
laborem, ita putet qui plus laboraverit digniorem, qui minus inferiorem possidebit.
Nullus tamen plus laborare poterit quam eum divina gratia adiuverit. Nec aliam
mansionem quis habiturus erit quam eam ad quam ante mundi exordium preordinatus
fuit, quia non volentis neque currentis, sed Dei miserentis est. Ita nullus reproborum quicquam plus Paulus.
facere prevalet quam divina censura permittit, nec aliam penam habebit quam eum divinum
iudicium ante mundum secundum suum meritum habiturum prescivit, ut dicitur de Esau et Iacob
antequam bonum vel malum facerent: Esau odio habui, Iacob autem dilexi. D. Sicut Paulus. De
illi videntur rei qui multa de Deo audierunt et obsequi noluerunt, ita videntur innoxii qui paganis.
numquam aliquid de Deo audierunt, et ideo non fecerunt. M. Homines sunt ita creati ut naturalem
legem per dilectionem proximi servarent creatori, per illud: Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris. Aug.
Nullus vult pati furtum, adulterium, homicidium. Non faciat hoc alii, nisi facienti illi. Exod.
Cum hoc homines in proximo spiritu Deo quae est dilectio contradicunt. Quamvis nullus in orbe sit

angulus. ubi notus non sit deus. cum mercatores gratia alterius rei in illas et in illas terras
ubi deus colitur mixti hominibus eant. et que ibi de deo audierint domi referant. et ideo
sunt inexcusabiles. D. Possunt excusari qui deum ignorant et bona et ideo faciunt mala?
Paul. M. Qui ignorat ignorabitur. Qui enim deum in fide et opere ut gentes ignorant, hos deus
ut hostem suum dampnat. Qui autem per fidem deum noverunt, sed voluntatem eius simpliciter ut
evg. rustici ignorant, si dampnantur, non graviter dampnantur ut dicitur: Servus nesciens voluntatem
domini sui et non faciens, vapulabit plagis paucis. Qui autem pro ingenio scire pos
evg. sunt, sed pro malicia scire dissimulant, ut clerici durius puniuntur ut dicitur: Qui scit et non
facit plagis vapulabit multis. Qui vero bona audire nolunt et que deberent facere
discere contempnunt duplici animadversioni subiacebunt: primo pro contumacia quod scientiam
Iob. pernant, secundo pro contemptu quod bonum discere recusant ut dicitur: Revelabunt celi ini
quitatem illorum et terra adversus eos consurget in die furoris domini, qui dixerunt domino
De animabus. deo: Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. D. Sunt anime ab inicio create
aut creantur cotidie? M. Deus omnia simul et semel per materiam fecit ut dicitur: Postmodum
autem universa per speciem distinxit. Anime igitur ab inicio sunt create in invisibili
materia. formantur autem cotidie per speciem et mittuntur in corporum effigie ut dicitur:
evg. Pater meus usque modo operatur et ego operor. Et alibi: Qui finxit singillatim corda eorum.
animas. D. Cum deus summe bonus et summe sanctus sit, nonne bonas et sanctas animas creet et ipse
propter obedientiam eius corpora intrent omni admirationi et omni stupore est mi
randum cur eant in infernum si illud corpusculum mox fuerit mortuum? M.
his. Deus, a quo omnis bonitas et omnis sanctitas, nonne bonas et sanctas creat animas. et ipse naturaliter
desiderant corpus intrare ut nos naturaliter cupimus vivere. Verumtamen cum
intraverint id inmundum et pollutum vasculum, tanta aviditate illud amplec
tuntur ut plus diligant quam deum. Iustum igitur est ut cum ipse sordidum vas immo carce
rem quo clauduntur amori dei preponant, eas consortio deus a suo excludat. D. Sciunt aliquid
anime in corporibus infantium? M. Legitur de Iohanne quod anima eius adhuc in matre Christum
senserit adesse. Unde patet animas quoque parvulorum scientia non carere, sed pro debilitate
corpusculi non posse exercere. D. Cur vocatur corpus inmundum de christiano homine natum?
Iob. M. Quia de inmundo semine concipitur ut dicitur: Quis potest facere mundum de inmundo
ps. conceptum semine. Et alibi: In iniquitatibus conceptus sum. D. Cum homo totus in baptismate
emundetur et coniugium bonum predicetur, quomodo eius semen inmundum dicitur? M. Homo in baptis
De in mate interius et exterius sanctificatur, sed rursum semen eius per carnis concupiscentiam coinquinatur. D. Cum
fantibus. illa commixtio nequeat fieri absque delectatione carnali, et ille infans non possit repu
ñ gnare parentibus utpote adhuc informatus, quomodo est ipse inmundus aut culpe vel
pene obnoxius? M. Crimen huius pollutionis parentes deserens transfundit quasi he
reditario iure in generationem prolis. et ideo tenentur obnoxii culpe Ade in quo omnes pec
Paul. caverunt et in quo omnes mortui sunt. D. Si omnes mortui sunt in Adam quomodo nascuntur vivi?
Anselm. M. Sic si quis ad aliquam fenestram se demonstret et statim revertatur, sic homo nascens qua
si se demonstret in mundo et mox in mortem revertitur. D. Si peccata relaxantur
in baptismo, cur baptizantur qui de eis nascuntur? M. Si aliqua pasta veneno fuerit cor

rupta, omnes panes ex ea cocti sunt mortiferi. Sic Adam fuit massa corrupta, et ideo omnes
ex eo nati sunt corrupti, et idcirco morte digni, nisi fuerint in morte Redemptoris
per baptismum vivificati. Sicut ergo parentes per se ipsis sunt in baptismate emunda-
ti, ita filios oportet per se ipsos per mortem Christi in baptismo renovari, ut dicitur: Omnes
in Christo vivificabuntur. D. Cur non permittit Deus quosdam nasci ut baptizentur, aut natos
prius morte subtrahit quam regenerentur? M. Iudicia Dei abyssus multa, et ideo oc-
culta. Quamvis causa eluceat in his, cum notum sit quod propter electos fiat, ut videlicet
cum istos tam immeritos et pene sine peccato viderint in pena, et se per multa faci-
nora tam indebitos in gratia, ut eo iubilantes Deo grates referant, cuius gratia tam me-
ritas penas evaserunt. D. Quam penam habent parvuli? M. Tenebras tantum. D. Nocet
aliquid infantibus quod de illicito coniugio, scilicet de adulterio vel cognatis vel monachis
vel monialibus nascuntur? M. Nihil omnino si fuerint baptisma consecuti, sicut nec tritico nocet
si furatum per furem fuerit seminatum. D. Nocent peccata parentum filiis vel filiorum paren-
tibus? M. Scriptum est: Pater non portabit iniquitatem filii, nec filius iniquitatem patris. Si filii pa-
rentibus in malis non consenserint, aut parentes filios ab his prohibere non potuerint, nihil
nocebit peccata alterorum alterutris, sicut nec Iosie nocuit quod pravum patrem habuit, et
rursum non offuit quod nequam filium genuit. Si autem parentes filiis vel filii parentibus con-
sensum prebuerint in peccatis, mali sunt cum ipsis, etiam non pro illorum sed pro suis malis dampnabuntur.
D. Est grave peccatum ducere cognatam? M. Secundum naturam nullum, sed secundum ecclesiasticum statutum ma-
gnum. D. Quomodo hoc probas? M. Nullum fuit peccatum comedere pomum, sed contra Dei preceptum
magnum. D. Quare tunc olim sancti patres suas duxerunt consanguineas? M. Karitas apud illos
non extendit se latius quam ad amicos, ut dicitur: Diliges amicum et odio habebis inimicum.
Debuerunt ergo cognatorum filias accipere quibus possent amorem inpendere. Apud nos autem
extendit se caritas etiam ad inimicos, ut dicitur: Diligite inimicos vestros. D. Quid igitur ipse
sanguis nos cogit cognatos diligere? M. Statuit ecclesia per Spiritum sanctum alienorum filias du-
cere, ut uxor inter nos et extraneos sit dilectionis vinculum, quo caritas se dilatet per
omne genus humanum. D. Quomodo probas non esse peccatum cognatam ducere? M. Licet duobus
fratribus duas sorores ducere? D. Licet. M. Soror uxoris mee fit mea cognata per eius
sanguinem. Rursus meus frater cognatus efficitur uxoris mee per meum sanguinem. Si igitur secundum
naturam est peccatum, cur ducit meus frater meam et suam cognatam? Igitur secundum naturam nullum
est peccatum, secundum intellectum grave piaculum. D. Non possum intellegere quomodo sit illi-
citum commatres vel filiolas ducere. M. Hoc sicut supra secundum naturam non est pecca-
tum, sed secundum sacramentum. Sicut uxor tua est filii tui mater in carnali gene-
ratione, sic illa que eum suscepit de fonte fit ei mater in spirituali regeneratione,
et ita fit tua commater soror tue uxoris, et filiola tua soror tue filie. Similiter
si tu alterius filiam levaveris, compater idem est frater sui patris est. Et non licet ulli viro
duas sorores aut mulieri duos accipere fratres. Igitur per sacramentum tale coniugium
penitus est illicitum. D. Anima mea gratulare, quia omnia que desiderasti contigit te au-
dire. Quia nunc nobilis doctor pocula Spiritus sancti tibi abunde infusa conservis largitur,
eructa et quomodo iam de prelatis dixisti, de reliquis ecclesie ministris quid sentias insinua.

hic

M. Primo igitur sacerdotes si bene vixerint exemplo sunt lux mundi. Si recte docu
erint verbo sunt sal terrae. Reliqui vero ministri sunt fenestrae in domo Domini per quas lumen sci
entiae splendet his qui sunt in tenebris ignorantiae. Si bene vixerint et non docuerint
sunt carbones ignis qui ardent et non lucent. Si bene docuerint et male vixerint sunt
ardens candela quae aliis lucet et sibimet cera liquescente deficit, vel campana de qua
aliis dulcis sonus redditur et ipsa assiduo pulsu atteritur. Si autem nec bene vivunt nec do
cent sunt fumus qui ignem offuscat et aciem oculorum reverberat. De his dicitur: Stellae non luxerunt
ideo de caelo ceciderunt. D. Quid dicis de mundi contemptoribus scilicet monachis et aliis habitu
religiosis? M. Si propositum suum religiose vivendo impleverint cum Domino iudices erunt.
Sin autem miserabiliores sunt omnibus hominibus quia non habent nec saeculum nec Deum. De his dicitur:
Descendit in infernum qui se erexit. D. Quid sentis de militibus? M. Parum boni. De praeda enim vi
vunt, de rapina se vestiunt, inde possessiones emunt, ex inde beneficia redimunt. De his
dicitur: Defecerunt in vanitate dies eorum, ideo ira Dei ascendit super eos. D. Quam spem habent merca
tores? M. Parvam. Nam fraudibus, periuriis, lucris omne pene quod habent acquirunt. D. Nonne
sacra loca frequenter visitant, libenter Deo sacrificant, elemosinas multas dant? M. Haec
omnia ideo faciunt ut Deus eas res suas augeat et habitas custodiat, et per haec recipiunt
mercedem suam. De his dicitur: Qui confidit in multitudine divitiarum, ut oves in inferno
ponentur, mors depascet eos. D. Quid varii artifices? M. Pene omnes pereunt. Nam quicquid faciunt
cum maxima fraude agunt. De his dicitur: Non sunt tenebrae et non est umbra mortis ut abscon
dantur ibi qui operantur iniquitatem. D. Habent spem ioculatores? M. Nullam. Tota namque intenti
one sunt ministri satanae. De ipsis dicitur: Deum non cognoverunt, ideo Deus sprevit eos et Dominus sub
sannabit eos et derisores deridentur. D. Quid dicis de publicis penitentibus? M. Noli dicere
penitentibus sed Deum irridentibus. Deum etenim irrident, seipsos decipiunt, qui letantur
cum male fecerint et exultant in rebus pessimis. Cum homines ceciderint cantant, cum adul
teraverint exultant, cum periurant aut sacrilegium perpetrant cachinnant. In penitentia
constituti diversa fercula querunt, variis poculis inebriari gestiunt et omnibus deliciis
plusquam alii defluunt. De his dicitur: Dabit Dominus in carnem eorum vermem et ignem inextin
guibilem. D. Quid de fatuis? M. Inter pueros deputantur. Melius enim facere nesciunt et ideo
salvantur. D. Quid de agricolis? M. Ex magna parte salvantur et simpliciter vivunt et populum
Dei suo sudore pascunt, ut dicitur: Labores manuum suarum qui manducant beati sunt. D. Quid
de parvulis? M. Qui infra non loquentes ut sunt triennes, dumtaxat baptisma consecuti salvantur,
ut dicitur: Talium est enim regnum caelorum. Qui vero quinquennes sunt et supra quidam pereunt,
quidam salvantur. D. Ut video pauci sunt qui salvantur. M. Arta est via quae
ducit ad vitam et pauci ambulant per eam. Tamen ut columba pura grana eligit,
ita Christus electos suos de his omnibus generibus latentes colligit, qui etiam quosdam de genere
latronum assumit. Novit enim qui sunt eius, pro quibus sanguinem etiam fudit. D. Cum scriptum sit Christus
pro impiis mortuus est et gratia Dei pro omnibus gustavit mortem, profuit mors impiis? M. Christus
pro solis electis mortuus est, qui tunc erant impii quia in infidelitate positi. Pro omnibus autem
dicitur scilicet de omnibus gentibus et de omnibus linguis, et non solum illius temporis sed pro omnibus futuris,
et pro his qui erant in inferni claustris, ut dicitur: Non sum missus nisi ad oves quae perierunt

dom̄ isrl. Dom̄ isrl est ē regnū dm̄ uidentiū id ē anglo℞. Oues q̄ perier̄t sē electi.
quas uenit xp̄c redimere sua morte ut dr̄. Animā meā pono p ouib' meis. P suis eu.
dixit n̄ p illis de qb' dixit. Vos n̄ estis ex ouib' meis. Iterū habes. P his rogo n̄ pro eu
mundo. Et itē. Dilexisti eos ante constitutionē mundi. De his dr̄. Hic ē sangs eu
q̄ p multis effundet̄ n̄ dixit p omib'. His contulit reb' mors xp̄i n̄ iustā dāna
tionē. & tali m̄ etiā p ipsis mortuus est. Om̄s enī iniq ab initio mundi c̄senser̄t innc
ce xp̄i. Vnde dr̄. Venient hec om̄ia sup generationē istā scilt malo℞. D. Cū xp̄c sit eu
ipsa mīa & miserationes ei' sup omīa opa ei'. q̄ uenit liberare n̄ iustos s; peccatores uo
cur n̄ est misertus eo℞. M. Xp̄c est sup eos misericors. q̄ se cognoscūt miseros. impii
autē putant se iustos. idō n̄ uocat eos dn̄s ut dr̄. Non misereris omib' q̄ opantur uo
iniq̄tatē. Et cū ipse sit ipsa iusticia. si sup menbra diaboli flecteret mīa. eēt in
iustus. Ergo iustis ē mīa. impiis iusticia. Porro miserationes ei' sup omīa opa eius.
q̄ solē suū facit oriri sup iustos & iniustos. & pluit sup eos & pascit eos. D. Possunt De signis malo℞ & bono℞
aliqb' signis internosci boni & mali. M. Possī. Iusti naq; sibi bene conscii & de futu
ra spe certi. sī uultu hilares. oculi eo℞ quadā grā micantes. in incessu modesti. de
abundantia cordis dulces in uerbis. Mali au' de praua c̄scientia & cordis amari
tudine. sī uultu nebuloso. uerbis & factis instabiles. risu inmoderati. tristicia
mordici. in ingressu intēperati. scilicet m̄ tardi. m̄ festini. uenenū [illegible] quod
corde ger̄t. nē amaris. nē inpuris dictis fundit. D. Si in morte xp̄i [illegible] ap pec hic
cata sī remissa. cur baptizam̄. M. Peccata p mortē xp̄i relaxant. s; in fide mortis Aug
xp̄i baptizam̄. D. Qt modis relaxant peccata. M. Septē. D. Qb'. M. Primo p baptis De vii uem.
mū. scdo p martiriū. tertio p confessionē & penitentiā. ut dr̄. Confitebor iniusti uo
ciā meā. & tu remisisti impietatē meā. Quarto p lacrimas. ut dr̄. Beati q̄ lugent quō eu
ipsi c̄solabunt̄. Quinto p elemosinā ut dr̄. sicut aqua extinguit ignē ita elemo Sap
sina peccatū. Sexto p indulgentiā in nobis peccantib' ut dr̄. Si remiseritis hoīb' eu
& pat m's dimittet uobis. Septimo p caritatis opa ut dr̄. karitas opit multitudi Iacob
nē peccatorū. D. Qd ualet confessio. M. Quantū baptism'. Sicut enī in baptismate Cap
originalia. ita in c̄fessione remittunt̄ peccata actualia. Est etiā iudiciū. M. Duo
sī iudicia dī. Vnū hic p c̄fessionē. aliud in ultimo die p examinationē. Ibi q̄ ipse iudex.
diabolus accusator. homo reus. In isto ū sacerdos xp̄i uicari' iudex. homo accusator
& reus. penitentia ē sententia. Qui hic iudicat̄ n̄ ibi accusatur. ut dr̄. Non iudicat Paulus
ds bis in idipsū. Et alibi. Si nosmetipsos iudicarem' n̄ utiq; iudicarem̄. D. Valet hic
penitentia uel elemosine. si n̄ deserunt peccata. M. Sic om̄ia medicam̄ta n̄ ualent
ad sanandū uuln' quādiu fuerit infixū ferrū. n̄ ferrū extrahat̄. ita om̄ia benefacta
n̄ p̄derunt n̄ peccatū relinquat̄. Qui facit peccatū seru' est peccati. & nemo potest
alienū ser'uū facere liberū. D. Pderunt benefacta malis. M. Pro omib' que fecerint
bonis recipient hoīes retributionē siue in hac uita siue in futura. In hac uita ut
dr̄ de diuite. Recepisti bona in uita tua. In futura uero ut dr̄. Centuplū accipietis. eu
Ita c̄tra de omib' que fecerit homo malis puniet̄ aut in hoc sclō aut in futuro ut
dr̄. Ante dī uultū nih umquā transit inultū. Id aut ipse homo punit penitendo

sacrificio· aut ds uindicat puniendo· D· Cur concessit ds iudeis legalia sacrificia· cũ ñ auferrent peccata· M· Ne idolis immolarent· que ritu in egipto positi didicerant. Ideo etiã tanto tẽpore circũduxit eos ꝑ heremũ· ut hẽc more obliuiscerent̃. Et ꝓpt aliud· Sic iudaicus ppls erat figura immo umbra xpiani ppli· ita in eo debuit p̃cedere umbra ueri sacrificii ut in paschali agno· ł uitula rufa ł hirco· Postquã autẽ xpc ueritas benedictionẽ dare uenit qui legẽ dedit· umbraticis hostiis finẽ imposuit & singulare sacrificiũ qđ aufert peccata· se ipsũ offerens instituit.

D· Cũ hoẽs ñ colerent ñ unũ dñm ab inicio· unde cepit idolo℞ culture supsticio? M· Apud babel turri gigantũ exorta legit̃· Cuius altitudo lx iiii stadiorũ fuisse fertur. In qua primus rex hui⁹ mundi Neroth q & Ninus regnauit q̃ belo patri suo imaginẽ faciens· cunctos sibi subiugatos eã adorare imperauit. Quẽ post alii imitati caris suis aut ꝑ potentib⁹ regib⁹ mortuis· idola fecert̃· q̃ uulg⁹ colere cõpulert̃· ut cretenses suo regi Ioui· & athenienses Cecropi· latini Ianno· romani Romulo· Unde dr̃. Timor ꝑmus duxit in orbe deos· Demones ũ formulas intrabant & ppłm ꝑ responsa seducentes ludificabant· D· Ubi fuit babel? M· In loco q ñc est magna babilonia· quã de latere & bitumine construxit semiramis regina· ut lateres igni bitumẽ aq̃ resisteret. Cui⁹ longitudinẽ & latitudinẽ ꝑ lx miliaria extendisse legit̃· Muri ũ latitudinẽ l· cubito℞· altitudinẽ cl cubitorũ [illegible] extruxisse fert̃· In hac ciuitate idolatria cepisse ꝓhibet̃. In hac etiã antixpc nasci fert̃ ut dr̃· De babilone exibit colub̃· q totũ mundũ deuorabit.

D· Prodest hierosolimã petere aut alia sacra loca inuisere? M· Melius est pecuniã cũ qua ituri sũt in pauperes expendere· Si q autẽ amore xpi accensi uel scõrũ confessione peccato℞ facta & pecunia de ꝓpria hereditate ł ꝓprio sudore acq̃sita ierint· & se in itinere apđ c̃gregationes scõ℞ orationib⁹ cõmendauerint de reb⁹ suis ipsis & aliis paupib⁹ impt̃iunt· laudandi sũt· q̃a & helena atq; eudoxia laudant̃ que hec fecert̃· Si q ũ ꝓpt curiositatẽ & laudẽ ad sacra loca discurrt̃· hẽc in mercede recipiunt qđ amena loca aut decora edificia uidert̃ ł laudẽ quã amauerant· Si qui autẽ pecuniã ꝑ lucrũ aut ꝑ fraudẽ aut ꝑ rapinã· aut ꝑ oppssionẽ coaceruatã peregerint· ita dõ ł scĩs accepti erunt sicut is qui filiũ corã patre immolat & sic ad eũ cruentis manibus ueniat·

D· Cur ds ñ concessit hoĩni ut sũpto cibo· saltẽ per septimanã posset carere illo? M· Fames est una de peccati penis· Homo sic creatus erat ut si uellet sine labore uiueret. Postquã autẽ cecidit ñ nisi ꝑ laborẽ redire potuit. Qui si famẽ uel frigus· & cetera incõmoda ñ sustineret· laborare nollet· & sic sẽper extorris a regno maneret. Indidit ergo ei ds famem· ut hac necessitate coactus laboraret & ad eterna hac occasione redire queat. Et hoc tantũ de electis accipe· Nã reprobis omĩa ad penã sũt·

D· Est homini terminus uite prestitutus? Et si ꝑpotest hunc excedere uiuendo· uel ꝑuenire moriendo? M· Unicuiq; statutũ est a deo quãdiu uiuere debeat in hoc sclõ. Ultra quẽ terminũ ñ potest homo uiuere ł unũ momentũ ut dr̃· Constituisti terminos ei⁹ qui ꝑteriri ñ poterũt· Potest autẽ multis modis anteuenire· siue in arma uel in bestias ruendo· seu ueneno ł laqueo uitam

[Left margin notes, beside the text, top to bottom:]
... sacrificio
... in clemente
... libro
... de idolis
In clemente
Oratius
Orosius
Sybilla
De iter agentib⁹
Ecclesiastica historia
Salem(on)
De fame
Anselmus
hic
De fine hoĩs
Iob

extorquendo· aut flāmis ł undis insiliendo· sicut mercerna us sep̄ ri prauis
morib; potest efficere· ut n̄ solū mercede p̄uet̄ uerū etiā ante condictū tēp̄
expellat̄· D· Proba· M· Defuncti· Ds eduxit filios isrl̄ de egipto· ut daret eis
trā p̄missionis· Quā sunt sepulti p̄pt̄ peccatū n̄ st̄ adepti· s; antequā illuc p̄ue
nirent st̄ in deserto sepe p demon̄ prostrati· D· Peccat iudex si reos punit· M· Im
mo peccat si n̄ punit· Vin ... dex enī est ire dī in hoc ipsū c̄stitutus· D· Peccant
ministri qui a iudicib; iussi dānatis mortis suppliciū infert̄· M· Minime· s; potius
lauant man̄ suas in sanguine peccatoꝝ· D· Qui in criminib; fuerint dep̄hensi· & au
dicib; ad eculeū ł ad aliud suppliciū dānati· & in ipso mortis articulo penituerint·
est spes aliq̄ de illis· M· Magna· Quidā enī ~~autē~~ p ipsū suppliciū purgant̄· & ut latro
meruere saluant̄· quidā orationib; scōꝝ de penis liberant̄· D· Que causa est quod pu
eri melius queq; possīt discere quā senes· M· Quia adhuc in ipsis est noua anima·
& ad uniuersa curiosa· in senib; u° cotidiano usu uel auditu est sensus obtusus·
& p multas cogitationes attenuat̄· D· Intellexerunt p̄phe que scripserīt· M· In
tellexerunt· D· Quare tā ita obscure & n̄ manifeste sua scripta ediderunt· M·
Non debuerīt· Cementarii est namq; c̄struere· pictoris uero pingere· Patriarche
namq; designatū eccl̄e locū figuris foderīt· p̄phe fundamīta ei scriptis posuerunt·
apl̄i parietes p̄dicationib; extruxerunt· illoꝝ sequaces expositionibus depinxerīt·
Sed & sacra scriptura n̄ est n̄ filiis dī septa· quib; mat̄ eccl̄a p clauē dauid apit oīa
clausa· Non filii autē tantū foris uident & n̄ intellegūt· qa nec amant nec credūt·
D· Habent hoīes custodes angelos· M· Unicuiq; genti unicuiq; ciuitati p̄st angli·
qui ea leges mores iuste dispensant & ordinant· Unaqq; etiā anima dū in corpus
mittit̄ angelo committit̄ qui eā semp̄ ad bonū incitet & oīa opa ei dō & angelis in celis
referat· D· Cū omīa ds sciat & scī angeli in eo cuncta cernant quid potest eis referri quod
nesciant· M· Angelos aūt nr̄os dō & coangelis narrare n̄ ē aliud quā de nr̄o p̄uectu
in dō c̄gratulari ut dr̄· gaudiū ē angelis dī sup uno peccatore penitentiā agente·
sic e contra illoꝝ c̄tristari ē de nr̄is male gestis indignari· D· Si fugiūt intra cū his quos
custodiunt· M· Cū op̄ fuerit in auxiliū ueniunt maxime cū p̄cib; inuitati fuerīt·
Non est enī mora ueniendi· cū in momento de celo ad terras & iterū ad celū re
labi possint· Qui cū ad nos descendūt gl̄a intima non fraudant̄ qa semp uident fa
ciē patris quocūq; mittant̄· D· Qualit̄ apparent hominib;· M· In forma hominis·
Homo etenī cū sit corporeus n̄ potest uidere sp̄s· p̄pterea assumūt corpus de aere quod
homo possit audire & uidē· D· Sī demones hoīb; insidiantes· M· Unicuiq; uitio p̄st
demones· qui sub se habent innumerabiles· qui aīas fugiūt ad uitia agūt & illiciunt· &
mala hominū suo p̄ncipi cū magno cachinno referūt· Si quis tamē illoꝝ ab aliquo iustoꝝ
pugnans uincit̄· mox ab angelo custode eius in abyssū retrudit̄· nec ~~ab~~ amplius cū
aliquo scōꝝ c̄gredi p̄mittit̄· quāuis alius a p̄ncipe demonū in ei locū subrogēt̄·
Sic enī homo a diabolo uict; mox de paradiso ē eiectus· ita cū quis demonū a scīs
supat̄· c̄festī confusus in tartara dānat̄· D· Possīt obsidere quos uolunt· M· Grege
porcorū intrare non poterīt nisi permissi· quanto minus homines· Aliquando

hic De punitis reis. Paulus. Ob.
n̄ De pueris
hic De angelis custod.
n̄ Gb. e ō
hic
n̄ De demonibus. Nd.

corpus [...]icat p[...] sci uiri obsident. illi ad coronā. sibi autē ad pœnā. malorū au
tē animas semp obsident. interdū etiā corpora uexant. Corpus hominis in bap
Paulus. tismate ut tēplū sit spūi sco oleo & crismate [.]ic more dedicat' ut dr. Templū
enī di scm est. qd estis uos. Igit' hoc tēplū [...]ora xpiani p[...] sep aut sps scs aut in
De unctione infirmorum. mundus sps inhabitat. D. Qd ualet oleū [...]ino t uitu[...] unctio infirmis. M.
Peccata confessa & n̄ iterata t cotidiana p hanc [...] unctionē relaxant' ut dr.
hic Iacob Si in peccatis est dimittunt' ei. Si de peccatis pœnitentiā non egit ista unctio non
De penit. solū ei [...] pdest. s; etiā multū obē. D. Pdest pœnitentia in extremis. M. Qui pecca
ta sua usq; ad mortē differt non ipsi peccata s; peccata eos desert. q'a eos diuti' seruos
habere noli. Qui tamē ex corde pœnituerint etiā in ipsa morte miām inuenient sic
De morte. latro in ipso mortis exitio ut dr. Quacūq; hora ingemueris. saluus eris. D. Unde dicit'
mors. M. Ab amaritudine t a morsu uetiti pomi unde mors est orta. S t autē tres n̄
n̄ mortes. immatura ut infantū. acerba ut iuuenū. naturalis ut senū. D. Cū pecca
ta in baptismate dimittant' & cū mors sit pœna peccati. cur pmittit' p' baptisma
electis dn̄ari. M. Ut possint p xpo pati & magis coronari. Est & aliud. Si immortali
tas corporū in baptismo daret' n̄ p dō s; p hac immortalitate ad baptisma ab hoib' fes
tinaret' & sic null' ad regnū reuerteret'. Peccatū igit' in baptismo dimisit pœnas pec
cati n̄ remisit. ut iusti p fide ambulent. p operatione se exerceant donec mors a ui
De rep̄bis. ta absorbeat'. D. Dimittunt' rep̄bis peccata in baptismate. M. Dimittunt' s; cū
hic ipsi p' in eadē peccata relabunt' q dimissa erant etiā in eos reuoluunt' ut dr. Omē
debitū dimisi tibi. Et mox subditur. Tradidit eū tortorib' donec redderet uniūū
n̄ sū debitū. D. Cur pmittit eos ad baptisma t ad alia sacramta accedere cū sciat eos
ab his deficere. M. P pt electos ut dictū ē. ut trahant eos exēplo. D. Quę est blasphe
De blasphemia spiritus sancti. mia sps. q n̄ remittit' neq; in hoc sclo neq; in futuro. M. In pœnitentia & diffidentia. In
spū sco dat' remissio peccatorum. Qui g' de grā sps sci diffidit & n̄ pœnitet. hic blasphemat
De morte bonorum [...] spm scm. & hoc est irremissibile peccatū. D. Nocet bonis si occidant' t subita morte
hic rapiant'. M. Nihil penit'. Non enī subita morte moriunt' q se sep cogitauert mo
Ansh ri turos. Siue g' ferro immolent'. seu a bestiis dilacerent'. aut flāmis uel undis im
merguant' aut suspendant' t in rota frangant' t q'libet infortunio moriant' semp
UD est p̄ciosa in cspectu dn̄i mors scōrum ei'. ut dicit' Quacūq; morte iustus moriat' iusticia
ei' non auferet' ab eo. Et talis mors non obest immo multū eis pdest. q'a si qd peccati
contraxert p humanā fragilitatē relaxat' p mortis acerbitatē. D. Prodest malis
si diu [decubant] in lectis antequā moriant'. M. Nihil. Quacūq; enī morte moriantur
mala & subita morte moriunt'. & q' se nūquā cogitauerunt morituros. & ido semp
De sepultura iustorum. mors peccatorū pessima. D. Obest iustis aliquid si in cimiterio ecclę non sepeliantur.
M. Nihil prsus. Totus nāq; mundus est tēplū di qd dedicatū ē sanguine xpi. & siue
in cāpo ~~siue in cāpo~~ siue in silua. siue in palude. uel q'uis loco sepeliant' uel piciant
tur. aut a bestiis uel beluis deuorent'. semp in gremio ecclę cfouent' q platitudi
nē terrę diffundit'. D. Confert eis aliquid qd in sacris locis tumulant'. M. Per q'sda
iustos loca sacrant' in q'b' tumulant'. Qui autē in pœnis st in hoc pdest qd eorum

corpora in sacris locis sepeliuntur, quod eorum precibus adiuvantur quibus per sepulturam so-
ciantur. Et in hoc etiam prodest, quod cum illorum amici ibi conveniunt, de monumentis
ammoniti pro eis Domino preces fundunt. D. Prodest malis si in sacro loco sepeliantur? M. — De sepultura
Immo multum obest, si eis per sepulturam iunguntur a quibus longe per meritum disiunguntur. — malorum
Unde et multi leguntur sepe per demones effossi, et a sacris locis longius proiecti.
D. Longe faciat te Deus, bone doctor, a malis, et cunctis ethereis societ te Christus in astris.
M. Amen. Explicit liber II. Incipit liber III. [illegible]

Iam innumeris ydre capitibus precisis, aliis atque aliis renascentibus pro eis, eia
lux ecclesie, arripe gladium tue nobilis lingue, et silvam questionum in qua erro suc-
cide, ut liceat mihi errabundo per te ad campum scientie exire. Qualiter circa mo-
rientes agatur, evolue. M. Sicut sponsus cum militum multitudine ad suscipiendam spon- — De exitu
sam venit, et eam cum cantu gaudens abducit, ita cum iusto in extremis agit angelus suus — sanctorum [illegible]
custos cum multitudine angelorum venit, et animam eius sponsam Christi de carcere corpo-
ris tollit cum maximo dulcissime melodie cantu et inmenso lumine ac suavissi-
mo odore ad celestem perducit palacium in spiritualem paradisum. D. Est hic paradisus locus — De para-
corporeus, et ubi? M. Non est locus corporalis, quia spiritus non habitant in locis, sed est spiritalis — diso spirituali
beatorum mansio quam eterna sapientia perfecit ab initio, et est in intellectuali celo — Aug.
ubi ipsa divinitas qualis est ab eis facie ad faciem contuetur. D. Perducuntur illuc omnes anime
iustorum? M. Perfectorum anime cum a corpore eximuntur mox illuc inducuntur. D. Qui sunt per- — De perfectis
fecti? M. Quibus precepta non sufficiunt, sed plusquam preceptum sit faciunt, ut martires,
monachi, virgines. Martirium enim et virginitas et seculi abrenuntiatio non
sunt precepta, sed divina consilia. Ideo qui hec faciunt regnum celorum quasi hereditario
iure possidebunt, ut dicitur: Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini. Il-
li autem quibusdam mansionibus adhuc differuntur. De his dicitur: Ut illis profi-
ciat ad honorem, nobis autem ad salutem. D. Qui sunt iusti? M. Qui precepta Domini im- — [illegible] de
plent sine querela. Hi a corporibus exuti in terrenum paradisum vel potius in aliquod — iustis
spirituale gaudium ab angelis perducuntur, cum spiritus in locis corporeis non habitare credan-
tur. Est quidam ordo iustorum qui imperfecti dicuntur, qui tamen omnes in libro Dei scribentur, ut sunt — De imperfectis
coniugati, qui mortui per meritis in amenissima tabernacula recipientur. Ex his multi ante
diem iudicii precibus et elemosinis viventium in maiorem gloriam sument. Omnes post iudicium angelis
consocientur. Sunt quidam de electis quibus multum deest de perfectione, qui crimina sua differunt — De purgatis
penitere. Hi sicut peccans filius servo traditur ad vapulandum, ita a sanctis angelis demonibus
permittuntur ad purgandum. Qui tamen non plus eis nocere poterunt quam ipsi promeru-
erunt aut quam sancti angeli permittunt. D. Quid potest esse per quod liberentur? M. Misse, elemosine,
orationes, alii pro illis labores his prestant, maxime si ipsi viventes hec pro aliis fecerint. Et quidam
ex his septimo die, alii tricesimo, alii anniversario, quidam post multo tempore liberantur. Tamen
post iudicium omnes cum supradictis angelis coequantur. D. Cur magis agunt hos dies? M. Tria et
quatuor fiunt VII. Per tria fides Trinitatis, per quatuor homo qui constat ex quatuor ele-
mentis intelligitur. Anima etiam habet tres vires, que est rationalis, irascibilis, concu-
piscibilis. Et omne tempus septem diebus volvitur. Agitur igitur septimus dies, ut quicquid

anima in trib' uirib' suis p quatuor qualitates corporis in fide trinitatis inseqt
diebus hui' tẽporis c̃tra septiformẽ spm̃ quẽ in baptismo suscepit peccauit rela
xet̃ Triginta p tria & decẽ surgũt. Per tria noua lex ppt̃ fidẽ trinitatis. p decẽ
uetus lex ppter decalogũ intelligit̃ Triginta etiã dieb' om̃is mensis labit̃. Agit̃
itaq; trigesim' ut qcq̃d homo in mensib' in noua uel ueteri lege deliq̃t deleatur.
anniũsar[ius] [illegible] Annus ẽ xpc ut dr̃. Annũ placabilẽ dño. Menses st̃ duodecĩ apli ut dr̃. Benedices
coronę anni benignitatis tuę. Solis cursus post annũ. lunę redit post mensem.
Agit̃ ig̃ anniuersarius ut qcq̃d contra solẽ iusticię xpm̃ & lunã eccłam & doc
de purga[t]orio igne trinã aptor̃ q st̃ menses boni anni egit remittat̃. D. Q'd est purgatori' ignis. M.
Quibusdã purgatio in ista uita cruciatus corporis quos eis mali infert. aliquib'
afflictiones carnis quas sibi ipsi p ieiunia. p uigilias. p alios labores ingerunt.
quibusdã ũo caror̃ uel rerũ amissio. quibusdã dolores uel egritudo. aliquibus
uictus & uestit' egestas. quibusdã ipsius mortis acerbitas. Post mortẽ autẽ pur
gatio erit aut nimius calor ignis aut magn' rigor frigoris. aut aliud qdlibet
gen' penarũ. De q̃b' tam̃ minimũ mai' ẽ quã maximũ. qd in ista uita cogitari po
test. Dũ ibi st̃ positi interdũ apparent eis sc̃i angli t alii sc̃i in quor̃ honore aliqd in
hac uita egert̃. & aut aurã aut suauẽ odorẽ aut aliqd solamen eis impendent. usq;
dũ liberati introibt̃ in illã aulã que ñ recipit ullã maculã. D. Quali forma st̃ ibi po
[illegible]siti. M. In forma corpor̃ q̃ hic gessert̃. Dicit̃ etiã de demonib' qd eis corpora
ipsi p[illegible]i de aere dent̃ in q̃bus crucient̃. D. Cũ corp' sit insensibile & p se nihil possit
d[illegible]bit̃ operari nisi qd aĩa p illud operat̃. q̃si p instrumentũ q̃ ratione dãnat̃. M. Cũ
[illegible] hoĩes inimicũ suũ obsiderent. & pri' edificia sua destruunt t incendũt. post
ipsũ excruciatũ interimũt. ut de amissis rebus doleat maio. & de illatis uulne
ribus in corporis exitio. Corpus est aĩę uestimentũ uel habitaculũ. qd q̃a ccep
to creatore dilexit destruit̃ & cũ ea coburit̃. ut & de sui habitaculi t uestimti
incendio crucieẽt. Est & aĩę instrumentũ non quale fidicino tibia t carpentario
ascia. s; ei ita coadunat̃ ut qcq̃d egerit anima. corp' etiã fecisse dicat̃ & ideo iuste
cũ ea dãnat̃. D. Quot anime puenient ad celũ. M. Quot angli ibi remanserũt. D.
Satis m̃ fecisti de his. nc̃ dic qualit̃ agat̃ circa malor̃ exitũ. M. Cũ mali in extremis
st̃. demones cũ maximo strepitu conglobati ueniunt aspectu horribiles gestibus
terribiles. q̃ animã cũ p ualido tormento de corpore excutiunt & crudelit̃ ad in
ferni claustra ptrahũt. D. Q'd ẽ infern' uel ubi. M. Duo st̃ inferni superior & inferior.
Superior infima pars hui' mundi que plena est penis. Nã hic exundat nimi' estus
magnũ frigus. fames. sitis. uarii dolores corporis. ut uerbera animi ut timor
& uerecundia. De hoc dr̃. Educ de carcere. hoc est de inferno animã. idẽ meã
meã. Inferior autẽ locus spiritalis. ubi est ignis inextinguibilis. de q dr̃. Eru
isti aĩam meã ex inferno inferiori. Qui sub terra esse dr̃. ut sicut corpora peccan
tium sub terra cooperiunt̃. ita anime peccantiũ sub terra in inferno sepeliun
tur. ut dicitur de diuite. Sepultus est in inferno. D. In q̃ nouẽ speciales pene
esse legunt̃. D. Que. M. Prima ignis qui ita semel est accensus. ut si totũ mare

esse legunt

influeret non extingueret. Cuius ardor sic istum materialem uincit ignem. ut iste pi
ctum ignem. ardet et non lucet. Secunda est intolerabile frigus. de quo dicitur. Si igneus
mons immitteretur in glaciem uerteretur. De his duabus dicitur. Fletus et stridor den
tium. quia fumus de igne excitat fletus oculorum. frigus stridorem dentium. Tercia uer
mes immortales. id est serpentes et dracones uisu et sibilo horribiles. qui ut pis
ces in aqua. ita uiuunt in flama. Quarta est fetor incomparabilis. Quinta flagra
cedentium. ut mallei ferrum percutientium. Sexta tenebre palpabiles. ut dicitur.
Terra tenebrarum. ubi nullus ordo et sempiternus horror inhabitat. Septi
ma confusio peccatorum. quia omnia ibi omnibus patent. et se abscondere non ua
lent. Octaua horribilis uisio demonum et draconum. quos igne scintillante
uident. et miserabilis clamor flentium et insultantium. Nona. sunt ignea uincu
la. quibus singulis menbris constringuntur. D. Quare tot miserias patiun
tur? M. Quia consortium nouem ordinum angelorum neglexerunt. iuste nouem
tormentis addicti merebunt. Et quia hic in igne concupiscentiarum exarserunt.
iuste ibi in igne ardebunt. Quia uero frigore malicie hic riguerunt. iuste ibi in igne
penali stridebunt. Dicuntur namque exterius igne candere ut ferrum in fornace. interius
frigere ut glacies in hieme. ut dicitur. Transeunt ab aquis niuium ad calorem nimium. Iob
Et quia inuidia et odium hic eos ut uermes corroserunt. merito eos ibi uermes
mordebunt. Qui autem hic fetore luxurie dulciter delectabantur. iuste ibi fetore
putrido afflicti cruciantur. Et quia hic disciplinam recipere noluerunt. et cum hominibus flagellari
non meruerunt. ideo ibi sine cessatione loris tunduntur. ut dicitur. Sunt parata iudicia blasphe
matoribus. et percutientes mallei stultorum. Quia tenebras uiciorum hic amauerunt. et ad lucem
Christum uenire noluerunt. ideo horridis tenebris ibi obscurabuntur. ut dicitur. In eternum non ui
debunt lumen. Et quia hic peccata confiteri despexerunt. que facere non erubuerunt. ideo omnibus ibi nudi et
aperti perpetuo confundentur. Quia hic bona uidere et audire dedignabantur. iuste ibi terribili
uisu et miserabili auditu replebuntur. Et quia hic per singula uitia erant diffluxi. iuste
erunt ibi per singula membra catenis constricti. Optant mori. et fugiet mors ab eis. D. Qua
liter sunt ibi positi? M. Capita sunt eis deorsum mersa. dorsa ad inuicem uersa. pedes sursum erecti.
et undique in penas distenti. D. Heu quid umquam honoratur est qui tali plectetur supplicio. M. Quid fles?
Quid lacrimis fluis? Diabolus tantum et sua membra ista patientur. D. Qui sunt membra eius? M. Superbi
inuidi. fraudulenti. infidi. gulosi. ebriosi. luxuriosi. homicide. crudeles. fures. predo
nes. latrones. inmundi. auari. adulteri. fornicatores. mendaces. periuri. blasphemi. malefici.
detractores. discordes. Qui in his fuerint inuenti. ibunt in predicta supplicia numquam rediturI.
D. Heu. Uidebunt eos iusti? M. Iusti uidebunt malos in pena. ut magis gaudeant quod hanc
euaserunt. mali autem ante iudicium uidebunt bonos in gloria. ut magis doleant quod hanc ne
glexerunt. Post iudicium autem boni quidem semper uidebunt malos in penis. mali uero numquam amplius ui
debunt bonos. D. Non dolent iusti cum eos uiderint ita torqueri? M. Non. licet pater uideat fi
lium. aut filius patrem in pena. aut mater filiam uel filia matrem ibi conspiciat. aut uir uxorem
aut uxor maritum. non solum non dolent. sed ita est eis delectabile uidere hoc. sicut nos cum uideri
mus pisces in gurgite ludere. ut dicitur. Letabitur iustus cum uiderit uindictam peccatorum. D.

D. Honorant pro eis? M. Contra deum sentirent, si pro dampnatis orarent. Ita enim deo uniti sunt, quod eis iudicia dei per omnia placebunt, ideo et in eis gaudebunt. D. In quo inferno erant iusti ante adventum Christi? M. In superiori in loco quodam iuncto inferiori, in quo poterant alterutrum conspicere. Qui erant ibi quamvis carerent supplicio, videbatur eis in inferno esse, cum essent separati a regno. Illis autem qui erant in inferiori videbatur refrigerium paradisi, unde et dives rogabat a Lazaro guttam super se stillare. D. Quam penam habent ibi? M. Quidam tenebras tantum, ut dicitur: Habitantibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Quidam ex eis erant in quibusdam penis. Venit ergo dominus ad infernum superiorem nascendo, ut liberaret oppressos a diabolo; descendit ad inferiorem moriendo, ut redimeret captivos a tyranno, ut dicitur: Dicens his qui vincti sunt, exite, et his qui in tenebris sunt, revelamini. Vinctos vocat qui erant in penis, alios vero in tenebris, quos omnes absolvit et in gloriam duxit rex glorie. D. Cognoscent se ibi? M. Anime iustorum omnes iustos cognoscent et nomine et genere et merita ipsorum, quasi semper fuissent cum eis. Malos etiam omnes in tantum cognoscent, ut propter quod meritum unusquisque ibi sit sciant. Mali quoque malos cognoscent et bonos quos vident in tantum, ut etiam nomina illorum sciant, ut dives Habrahe et Lazari. D. Orant anime pro carissimis suis? M. Iusti orant pro his quos in domino amaverunt vel pro his qui eos invocabant, ut a malo servent et a mundi temptamentis liberent, et si in errore sunt ut corrigant et eis celerius socient. D. Qualiter orant? M. Desiderium eorum est oratio illorum. Quicquid enim desiderant sine dilatione percipient. Illorum etiam orare est cruciatus corporis vel bene gesta pro Christo deo representare. Non tamen aliquid orant nisi quod deus ipse disposuit facere, alioquin incassum orarent. D. Habent plenum gaudium? M. Nequaquam. Sicut enim vocati ad convivium venientes de sua susceptione sunt leti, de absentibus amicis solliciti, cum autem omnes simul conveniunt amplius gaudebunt, ita anime iustorum de sua nunc gloria quidem letantur, de absentia autem nostra sollicitantur; cum autem corpora receperint et omnes in unum convenerint, tunc gaudium plenum habebunt. D. Que est domus patris et multe mansiones? M. Domus patris est visio dei omnipotentis, in qua iusti ut in domo glorantur; mansiones sunt diverse pro meritis remunerationes. D. Sciunt anime que hic geruntur? M. Iustorum anime sciunt omnia que hic geruntur. Que autem in penis sunt nesciunt, nisi quod eis angeli vel sancti referunt. Que vero in inferno sunt non plus norunt quid hic agatur, quam vivi sciunt quid ibi agatur. Ut tamen olim prophete quedam sciverunt que alii ignoraverunt, non tamen omnia, ita quedam anime inter malos quedam sciunt que alii nesciunt, quibus non omnia que eis vel divinitus revelantur vel eis a morientibus et illuc venientibus nunciantur. D. Possunt apparere quando volunt et quibus volunt? M. Anime sanctorum apparent quando volunt et quibus volunt, sive vigilantibus seu dormientibus. Que autem in penis sunt non apparent nisi ab angelis permittantur, ut pro liberatione sua rogent aut liberate gaudium suum amicis suis nuncient. Que autem in inferno sunt nulli apparere possunt. Si autem aliquando videntur apparere sive in somnis sive vigilantibus, non ipse sed demones creduntur in illarum specie, qui etiam se in angelos lucis transfigurant ut decipiant. Si autem veraciter contingit, per alicuius sancti meritum fit, ut sancto Martino anima latronis apparuit, ubi altare destruxit, aut pro ammonitione, ut anima Benedicti pape in monstro apparuit, cuius caput et

cauda asini· medietas ursus fuit· q se die noctuq; pasp̄a & ignea loca tbi· & p iu
diciu̅ deglutienda asseruit olla gehennali· D· Inq̄ forma apparent· M· In hu
mana corpore assu̅pto de aere· D· Vnde ueniunt somnia· M· Aliq̄ndo ado cu̅ ali
qd futuri reuelat· sic ioseph p stellas & manipulos qd frib; suis pferret· ut aliqd
necessariu̅ ammonet ut alii ioseph ut fugeret in egiptu̅· Aliq̄ndo a diabolo· cu̅
aliqd tpe uidet· aut bonu̅ impedire nitit· ut in passione dn̄i de uxore pilati
legit· Aliq̄ndo ab ipso hoīe· cu̅ qd uidit t audierit t cogitauerit hoc in somnis
imaginat· & in timore posit p tristia in spe p leta ludifica … D· Benedictu̅ d̄i ubi
q a tot secreta m reserat post tuu̅· Nos si rogare audere libent de antixp̄o audire· M·

Antixp̄c in magna babilonia de meretrice generis dan nascet· In matris utero diabolo
replet· in corozaim a maleficis nutrit· in uniu̅so orbe opabit· totu̅ gen hoīnu̅ sibi
quatuor modis subiugabit· Vno m̄ nobiles sibi diuitiis asciscet· que sibi maxime
affluent· & oīs abscondita pecunia erit ei manifesta· Scdo m̄ uulgs sibi terrore
subdit· & maxime seuitia in d̄i cultores fundit· Tercio m̄ sapientia & incredi
bili eloq̄ntia cleru̅ obtinebit· q a oēs artes & omne̅ scptura̅ memorit scit· Quar
to m̄ mundi cte̅ptores ut st monachi· signis & pdigiis fallit· Facit enim stupenda
miracula· ut iubeat igne̅ de celo descendere· & aduersarios suos cora̅ se consu
mere· & mortuos surgere· & sibi testimoniu̅ dare· D· Suscitabit mortuos uere·
M· Nequaq̄· s; diabolus ei maleficio corp alicui dampnati intrat· & illud apportat
& p illud loq̄t· q si uiuu̅ uideat· ut dr· In omib; signis & pdigiis mendacib;· Hic ante
qua̅ ierlm reedificabit· in q̄ se ut d̄m recoli iubebit· Hc iudei ex toto corde ueni
entes su̅mo uoto suscipient· s; p p̄dicatione̅ helie & enoch ad xp̄iana̅ religione̅
redibit· & oms pene diru̅ martiriu̅ subibt· D· Quali etate ueniunt illi duo· M· In ea
qua assu̅pti st· Qui etia̅ ab antixp̄o q uocat antemos· id ē ctrari t teitan id ē sol t gi
gas inficient· Hic monarchia̅ p tres annos & dimidiu̅ optinet· deinde tentoriu̅
suu̅ ad expugnandos iustos in monte oliueti extendet· in q̄ inuenit subita morte
morit· spu̅ oris dn̄i id ē iussu d̄i interfect· ut dr· Precipitabit dn̄s inclitu̅ uniu̅se
terre in monte sc̄o· D· Cu̅ dictu̅ sit· dies illi ppt electos breuiabuntur· ert tc dies
breuiores qua̅ nc· M· Dies tc ita longi erunt sic nc· ut dr· ordinatione tua pseue
rant dies· s; dies dicunt breuiari· q a breue tēp id ē tres semis annos regnabit· Porro
corpora hoīnu̅ credunt minora q̄ nr̄a· sic nr̄a etia̅ minora q̄ antiquoz· D· Qd pea
erit· M· Relinq̄nt xl dies his q ei terrore t fallacia lapsi st ut penitere possint·
Post hec q die iudiciu̅ fiat· oīs hō ignorat· D· Qd ē nouissima tuba· M· Cu̅ dn̄s da
re legē in monte audita ē uox tube· ita angli ad hoc cstituti corporib; & tubis
de aere ē sup tis· terribile iudiciu̅ d̄i sonitu tube mundo intonant ut dr· Canet
enim tuba· & t iteru̅ pierit memoria eoz cu̅ sonitu· Et altisona uoce mortuis surgi
te clamant ut dr· M· Media nocte clamor fact ē· Ad q̄ uoce oms mortui boni & mali
in ictu oculi ~~ita~~ id ē qua̅ cito oculu̅ possis apire· resurgt· D· Que ē resurrectio pma·
M· Sic st due mortes· ita st due resurrectiones· Vna aīaru̅· alta corpoz· Cu̅ homo
peccat anima morit· q a uita ~~ita~~ do deserit· & in corpore q̄si in sepulchro sepelitur·

cum et per penitentiam ad uitam deum redit, quasi a morte resurgit. Alia erit corporis. D.
Qua die? M. In die pasche ea hora qua Christus resurrexit. D. Erit aliquis in mundo?
M. Ita plenus erit hominibus ut est hodie, et ita sunt operantes ut hodie. Quidam arant,
quidam nauigant, quidam edificant, quidam aliud et aliud faciunt. D. Quid de illis fiet?
M. Iusti cum resurgunt mox ab angelis in aere obuiam Christo rapiuntur, et electi uiuen-
tes cum eis rapiuntur et in ipso raptu et moriuntur et reuiuiscunt. Hoc precessit in maria
et iohanne; que recepto corpore post mortem in gloriam est assumpta, iohannes qui cum corpore raptus
et in ipso raptu creditur mortuus et reuiuiscens. Reprobi uero de ipso terrore morientur
et confestim reuiuiscent. Et hoc est iudicare uiuos et mortuos. D. Resurgent qui in matribus
sunt mortui? M. Quotquot uitalem spiritum acceperunt resurgent. D. Qua etate uel qua mensura? M. Omnes
erunt cum essent xxx annorum, uel futuri erant si ante moriebantur. D. Aliquando deuorat lupus
hominem, et caro hominis uertitur in suam carnem; lupum uero ursus, ursum leo; quomodo resurget ex his
homo? M. Quod fuit caro hominis resurget; quod bestiarum remanet. Scit enim bene secernere
qui sciuit cuncta ex nihilo creare. Siue ergo membratim a bestiis siue a piscibus seu a uo-
lucribus deuorentur, omnes in resurrectione reformabuntur in tantum ut nec capillus
de eis pereat. D. Si capilli et ungues precisi in locum suum redeunt, nonne deformes erunt?
M. Non est intellegendum quod sint redeundi in locum suum priorem. Sed sic figulus si uas suum
nouiter factum frangat et de eodem luto aliud faciat, non attendens quid prius ansa uel fun-
dus fuerit, ita formator deus de eadem materia aliud corpus huic ualde dissimile
reformabit, cui omnis deformitas et infirmitas absit et omnis integritas et decor assit.
Quamuis unumquodque membrum deus in suum locum decenter restaurare possit. D. Qui hic
habuerunt bina capita uel plura membra, uel quibus defuerunt aliqua, aut pingues aut
macres fuerunt, resurgent tales? M. Qui hic bina uel duo capita habuerunt duo etiam
corpora resurgent, et unaqueque anima habebit suum corpus, cui nihil indecens et de-
forme adhereat, et omnia uerba sana et integra omni pulchritudine plena ha-
beat. D. Quid sentis de abortiuis? M. In quantum est semen patris resurget in pa-
tre, in quantum sanguis matris resurget in matre. D. Qualia corpora habebunt?
M. Immortalia et incorruptibilia et ut splendidum uitrum perlucida. Reprobi quoque
similiter immortalia, quamuis sine fine iugiter in morte dolentia, et incorrup-
tibilia in hoc quod cum omnibus penis afficiantur non consumantur, sed tamen
tenebrosa. D. Qua hora fiet iudicium? M. Media nocte. Qua hora angelus egyptum
deuastauit et dominus infernum spoliauit, ea hora electos suos de hoc mundo libe-
rabit. D. Qualiter ueniet dominus ad iudicium? M. Sicut imperatori ingressuro
ciuitatem corona et alia insignia preferuntur per que aduentus eius
cognoscitur, ita Christus in ea forma qua ascendit cum omnibus ordinibus
angelorum ad iudicium ueniens angeli crucem ferentes preibunt,
mortuos et tuba et uoce in occursum excitant eius. Omnia elementa tur-
babuntur, tempestate ignis et frigoris mixtim undique furente, ut dicitur: Ig-
nis ante ipsum precedet et in circuitu eius tempestas ualida. Et alibi:
Pugnabit orbis terrarum pro eo contra insensatos.

hic D. Erit iudiciu̅ in ualle iosaphat? M. Vallis iosaphat dr̅ uallis iudicii. Vallis est
semp̄ iuxta monte̅. Vallis ē hic mundus. mons ē celu̅. In ualle g° fit iudiciu̅. i. in isto mun
do. scilicet in aere. ubi iusti ad dexteram ut oues statuent̄. impii aut̄ ad sinistra̅ ut
hedi ponent̄. D. Quom̄ ad dextera̅ t̄ ad sinistra̅? M. Ad dextera̅ scilicet sursu̅ in gl̄a. ad
n̄ sinistra̅ deorsu̅ in t̄ra. Iusti aut̄ enī geminis alis caritatis ad alta subleuant̄. ut
dr̄. sc̄i sument pennas ut aq̄le. impii aut̄ peccatis ut plu̅bu̅ ad terrena q̄b;
toto corde inheserant deorsu̅ deprimunt̄. D. Quali forma apparebit ibi dn̄s? hic
M. Electis ea forma qua in monte apparuit; reprobis u° in ea forma q̄ in cruce
pependit. D. Erit ibi crux scil̄ lignu̅ in q° dn̄s est passus? M. Nequaq̄: sed lux
in modu̅ crucis splendidior sole. D. Quare faciet fili° iudiciu̅? M. Fili° ē simi n̄
litudo di̅. Angl̄s aut̄ & ho̅ usurpauert̄ sibi similitudine̅ di̅. Iustu̅ ē g°
ut cui facta ē iniuria iudiciu̅ faciat, p̄ uindicta q̄ uis pat̄ & sp̄s sc̄s ei co
operent̄. D. Est ibi sedes in q̄ sedeat ut dr̄. sedebit sup̄ sede̅ maiestatis sue? M.
Xp̄c dr̄ nc̄ stare. & p sponsa sua pugnare. Tunc deuictis hostib° & sponsa ad
se recepta in maiestate sedebit. hoc ē humanitas in diuinitate requiescet. Sup̄
sede̅ sua̅ etia̅ sedebit. q̄a ab om̄i labore in ecc̄la cessabit. Tam̄ q̄a ho̅ ibi appa
rebit. sup̄ sede̅ de aere supta̅ ut iudex sede̅ credit̄. D. Habebit ap̄li sedes. ut
dr̄. sedebitis sup̄ sedes xii? M. Conscientię ipsoꝝ st̄ sedes eoꝝ in q̄b; de uicto
mundo & uicus q̄si in sede triu̅phantes q̄escet. Sed & ipsi sup̄ sedes de aere
uident̄. ut dr̄. Sedebit sup̄ sedes in iudicio. D. Qualit̄ fiet iudiciu̅? M. Nest hic
boni & mali mixti. & multi uident̄ boni q̄ st̄ mali. & multi putant̄ mali q̄
st̄ boni. t̄c ab angl̄is boni a malis ut grana a paleis secernent̄. & in iiii or
dines diuident̄. Un° ordo ē p̄fectoꝝ cu̅ dō iudicantiu̅. alt̄ iustoꝝ q̄ p̄ iudi
ciu̅ saluant̄. terci impioꝝ sine iudicio p̄eunciu̅. quart° maloꝝ q̄ p iudi
ciu̅ da̅pnant̄. D. Qui st̄ q̄ iudicant? M. Ap̄li. m̄res. monachi. uirgines. D.
Quom̄ iudicant iustos? M. Monstrant eos sua̅ doctrina̅ & sua exempla
fuisse imitatos. & idō regno dignos. D. Qui st̄ q̄ iudicant̄? M. Q̄ opa mīe
in legitimo c̄iugio exercuert. & q̄ peccata sua penitentia & elemosinis
redemert̄. His dicet̄. Venite benedicti patris mei. esuriui & dedistis m̄ manducare.
& cet̄a que ibi sequent̄. D. Dicent̄ hec sonis uerboꝝ? M. Cu̅ xp̄c ibi ap
pareat ho̅. & ipsi in corporib° assistant potest ēē q̄d uerba sonalit̄ fiant.
Tam̄ cu̅ sit ibi oīb° manifestu̅ p̄ q̄d meritu̅ q̄sq; saluet̄. & da̅pnet̄. magis
nob̄ p hec uerba innuit̄. p que merita saluent̄. D. Quom̄ iudicant̄? M. Celesti
palacio q̄ hic fecerunt bona digni censent̄. D. Q° st̄ q̄ sine iudicio pereunt? D.
hic M. Qui sine lege peccauert. pagani scil̄ & illi iudei q̄ fuert̄ p° passione̅ xp̄i.
Na̅ p° sua̅ passione̅ legis obseruatio. reputat̄ idolatrie sup̄stitio. D. Videbit ipsi
xp̄m? M. Videbit. s; ad sui penitie̅. ut dr̄: Videbit in que̅ transfixert̄. Om̄s naq;
impii in nece dn̄i consensert̄. D. Quare dr̄ de eis. n̄ resurgt̄ impii in iudicio?
M. Non contingent illis ut ibi iudicent sicuti hic fecert̄. De his dr̄. Pones eos
ut clibanu̅ ignis in tempore uult̄ tui. D. Q° iudicant̄ & pereunt? M. Iudei

r

q̄ ante aduentū xp̄i sub lege peccauer̄. & mali xp̄iani q̄ mali op̄ib; dm̄ negauer̄.
His dicet. Discedite a me maledicti. esuriui & n̄ dedistis m̄ manducare. & cetera
que secunt. Q̄b; uerbis nobis innuit q̄re dāpnent. q̄a crimina sua elemosinis
redimere cōtēpser. Et debes notare q̄ n̄ dic. uenite benedico uos. nec dic. disce
dite maledico uos. s; q̄a eius benedicte uenite. & q̄a eius maledicti discedite.
D. Q̄s benedix istos t̄ q̄s maledix illos. M. Sp̄s s̄cs cotidie p̄ ora amicor̄ & inimicor̄
electos benedicit. ubi dr̄. Benedicti uos dn̄o. Et iterū. Benedictio dn̄i sup̄ uos.
Reprobos u p̄ ora oīum maledicit. ubi dr̄. Maledicti q̄ declinant a mandatis tuis.
D. Quom̄ iudicabit eos sc̄i. M. Suis meritis ostendet eos nec facta nec dicta sua
secutos. & ideo supplicio dignos. Hos ira sua conturbabit dn̄s. & deuorabit eos
ignis. D. Habet dn̄s furorē t̄ irā. M. In dō n̄ s̄t tales mot. q̄ ut dr̄ oīa cū tranq̄l
litate iudicat. s; cū in reos sententia iuste dāpnationis p̄fert. irasci eis q̄ hec
patiunt uidet. D. Habebit iusti defensores. aut mali accusatores. M. Conscientias
suas. Ita naq; oēs a fulgore crucis illustrant. ut sicut nc̄ sol ab oīb; ita hominū
tunc cōscientie ab oīb; in ppatulo uideant. D. Q̄d ē q̄d dr̄. libri apti s̄t & liber
uite & iudicati s̄t mortui de his que erant scripta in libris. M. Libri s̄t
p̄phe. s̄t apl̄i. s̄t alii p̄fecti. Qui libri tunc apti erit q̄a doctrina & exempla
eor̄ oīb; patebit. In q̄b; oēs q̄si in libris uidebit q̄d facere t̄ q̄d deuitare debuer̄.
Lib u uite. ē uita ihu. in q̄ oēs q̄si in libro leget. q̄d de p̄ceptis ei t̄ fecer̄ uel
neglexer̄. Lib uite ē etiā uis diuina. in q̄ oēs suas conscientias q̄si scriptas
uidebit. D. Q̄d sequit. M. Facto iudicio diabolus cū toto corpore suo id ē oīb;
impiis in carcere id ē in stagnū ignis & sulphuris p̄cipitabit. xp̄c cū spon
sa sua id ē oīb; electis cū triūphali glā in ciuitate patris sui celeste ierlm̄
reuertet. D. Q̄d ē transiens ministrabit illis. M. Hoc ē remota serui forma
talē q̄lis est ostendet se electis in patris glā ut dr̄. Manifestabo me ipsum.
D. Q̄d est regnū tradet dō & pat. & ds̄ erit omia in oīb;. M. Id ē xp̄i humanitas
& tota eccl̄a in diuinitate regnabit. & ds̄ erit gaudiū omiū. & gaudium
singulor̄. Singli naq; singulare gaudiū habebit. & oēs simul de diuisione
gaudebit. D. Q̄d p̄ea de mundo erit. M. Conflagrabit. Sicut enim olim aqua
diluuii in mundo p̄ualuit. & sup̄ oēs montes. xv. cubitis excreuit. ita tunc
ignis p̄ualens sup̄ oēs montes. xv. cubitis alti ardebit. D. Interibit penit mund.
M. Rerū mutabilitas & pene peccati scil frigus. estus. grandines. turbines. fulgu
ra. tonitrua. & alie incōmoditates penit interibit. elemta u purgata p̄manebit.
ut dr̄. Mutabis ea & mutabunt. Sic enī p̄sens figura corpor̄ nr̄or̄ transibit & longe
aliā huic incōparabilē habebit. ita p̄ longe alia incōparabilis glē forma erit.
ut dr̄. faciet dn̄s celū nouū & trā nouā. Denique celū. sol. luna. stelle. aque. que
n̄ cessant festinant cursu irretardabili q̄si cupientes in meliorē statū inmutari. tē firma
stabilit manent & q̄eta. inmutabili glorificatione inmutata. Na celū glām
solis induet. sol septēpliciter plus q̄ nc̄ lucet. ut dr̄ sol habebit lum septēpliciter.
luna & stelle uestient in effabili splendore. Aq̄ que xp̄i corp tingere meruit

et sanctos in baptismate lavit. omnem decorem cristalli transcendet. Terra que in gremio suo
domini corpus fovit tota erit ut paradysus. et quia sanctorum est sanguine irrigata odoriferis
floribus. liliis. rosis. violis. inmarcescibilibus erit perpetuo decorata. Et hec est dextere
excelsi mutatio. quia terra que erat maledicta et spinis addicta tunc in perpetuum erit
a domino benedicta. et labor et dolor non erit ultra. D. Replesti me bonis domus domini.
At dic. Qualia corpora habebunt sancti? M. Septies quam sol splendidiora. et preterea animo
agiliora. D. In qua etate vel qua mensura erunt? M. Dicitur ut Christus quando resurrexit. Veruntamen cum sit n̄ plus
hic delectabile pueros senibus mixtos. viros mulieribus. longis breves iunctos
cernere. credibile est multo delectabilius esse ibi singulis etatibus singulis mensuris
utrumque sexum virorum et mulierum conspicere. sicut est delectabile diversas voces
in organis et in fidibus audire. Unde magis credendum est omnes in illa etate
et in illa mensura resurgere et ibi apparere qua contigit eos hinc migrare. D.
Erunt vestiti vel nudi? M. Nudi erunt. et omni decore fulgebunt. et non plus de ullis men
bris quam nunc de gratiosis oculis erubescent. Salus autem et leticia erit illorum vestimenta.
Nam dominus induet corpora eorum vestimento salutis. et animas eorum indumento leticie. Et sicut hic
diversa genera florum ut in liliis albedo. in rosis rubedo. ita diversa genera colorum creduntur in
corporibus sanctorum. ut alium colorem martyres. alium habeant virgines. et hec pulcherrimis
reputabuntur. D. Possunt licenter facere quod volunt? M. Nihil nisi bonum volunt. Ideo quicquid volunt
libere agunt. et ubicumque esse volunt sine mora ibi sunt. D. Quid operantur? M. Vacant et vident
deum. et in secula seculorum laudabunt eum. D. Que est laudatio eorum? M. Deum sanctos ibi laudare
est tantum de visione dei gaudere. D. Recordantur malorum que in corpore patiebantur?
M. Omnium recordantur. D. Non habent inde dolorem? M. Immo magis gaudebunt quod hec
omnia devicerunt. sicut aliquis qui olim periculum belli evasit. et hoc postea gaudens amicis nar
rabit. D. Super altitudinem terre sustulit me tua aurea lingua. nunc eia dic mihi illorum
gaudia. M. Gaudia itaque sanctorum erunt que oculus non vidit. nec auris audivit nec in cor
hominis ascendit. que preparavit deus his qui diligunt illum. D. Que sunt hec? M. Vita eterna.
beatitudo sempiterna. omnium bonorum sufficientia sine omni indigentia. D. Hoc planius edicito.
M. Septem speciales glorias habebunt corporis. et septem anime. in corpore quidem pulchritudi
nem. velocitatem. fortitudinem. libertatem. voluptatem. sanitatem. inmortalitatem.
in anima autem sapientiam. amicitiam. concordiam. potestatem. honorem. securitatem. gaudium.
D. Levasti me super me. hec sunt que concupivit anima mea audire. Hec rogo te aliquibus modis
exprimere. M. Placeret ne tibi si esses ita pulcher ut absalon. in cuius corpore non erat
macula. et cuius coma multo precio ponderabatur pensa? D. O gloria. M. Quid si cum hoc
decore esses tam velox quam asahel qui cursu pedum pervertat capras? D. O gratia. M. Quid si
cum his duobus ita fortis esses ut samson qui mille viros armatos prostravit una man
dibula? D. O ingens decus. M. Quid si cum his tribus esses tam liber quam augustus cui totus
servivit mundus? D. O claritudo. M. Quid si cum his quattuor ita voluptate afflueres
ut salemon qui numquam aliquid cordi suo denegabat quod desiderabat? D. O dulcedo. Quid si
cum his quinque ita sanus fores ut moyses cui numquam dens est motus nec caligavit oculus?
D. O suavitas. M. Quid si in his omnibus habitus deberes fieri ita longevus ut matusalam

qui pene ad mille annos uixit. D. O magnificentia. M. Mihi uidetur si tibi optio ex his eligendi daretur, unumquodque pro regno iure eligeres. Si quis autem his omnibus polleret, merito toti mundo preferendus esset. M. Oportet ut interim sileas usque dum prestantiora audias. Quid si cum omnibus superioribus ita sapiens esses ut Salemon, cui omnia occulta et abscondita erant manifesta. D. O decus. M. Quid si super hec omnia omnes homines essent tibi ita amici ut David Ionathe, quem dilexit ut animam suam. D. O beatitudo. M. Quid si insuper omnes essent tibi ita concordes ut Lelius Scipioni, de quibus neuter nisi quod alter uoluit. D. O ineffabilitas. M. Quid si ad hec omnia ita potens esses ut magnus Alexander, qui Asiam, Affricam, Europam sibi potenter subiugauerat. D. O sublimitas. M. Quid si insuper ab omnibus ita honorareris ut Ioseph ab Egyptiis, quem adorauerunt ut dominum. D. O celsitudo. M. Quid si in his omnibus ita securus esses ut Helias et Enoch. D. O magnitudo. M. Quid si his omnibus habitis tale gaudium haberes quale is habet qui cum ad eculeum ducitur, repente in itinere ad regnum capitur. D. O maiestas. M. Quid si amicum haberes quem ut te ipsum diligeres, et huic similiter ut tu his omnibus abundaret, nonne duplex gaudium haberes. D. O immensa delectatio. M. Quid si multos haberes, et nihilominus his bonis affluerent, nonne tot gaudia haberes. D. O inenarrabilitas. Ita ego delector in sermonibus tuis sicut in omnibus diuitiis. Mihi uidetur quod si quis quedam ex his, non dico omnia, haberet, dignior toto mundo esset. Si quis autem his omnibus esset plenus, uideretur iure deus. M. Recte sentis. His omnibus ipsi longe excellentius exuberant. Absalon namque formositas ibi esset deformitas. Porro illorum speciositas erit ut solis claritas, ut dicitur: Fulgebunt iusti sicut sol, qui tunc septuplo plus quam nunc fulgescit, et eis promittitur: Reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Nemo dubitat quin corpus Christi clarius sit quam sol, utputa corpus creatoris quam corpus creature. Homines autem templa dei dicuntur, quod sol non dicitur. Si igitur corpora sanctorum corpori claritatis Christi, quod splendidior quam sol est, configurantur, et deus in eis ut in templis habitat, necesse est ut templa dei magis perspicua sint quam sol gloriae habeat. Ecce qualis sanctorum pulchritudo. Asahel agilitas esset ibi pigra tarditas. Sane ipsi ita ueloces sunt ut quam cito oriens sol occidentem suo radio tangit, tam cito ab oriente in occidentem uenire possint, et quam cito oculus se eleuans uisum ad celum dirigit, tam cito de celo ad terram, de terra ad celos relabi poterunt. Hoc etenim angeli facere possunt, quibus ipsi equales coequales erunt, ut dicitur: Erunt equales angelis dei. Ecce qualis illorum uelocitas. Sanson ualitudo esset ibi inualitudo. Nempe illorum talis erat ualentia ut si montes et omnem molem terre pede uertere uellent, ualenter possint, et tam facile quam nunc uidere. Hoc enim nemo dubitat angelos posse, quibus ipsi equales dicuntur esse. Ecce qualis iustorum fortitudo. Augusti libertas ibi esset captiuitas, qui potuit capi, ligari, claudi. Illorum uero talis est libertas ut omnia obstantia penetrare ualeant, et nulla creatura eos retinere queat, sicut sepulchrum corpus domini non potuit quin inde resurgeret, et clausis ianuis intraret. Huic ipsi configurabuntur. Ecce qualis illorum libertas. Salemonis delicie eis essent miserie. O qualis illorum est uoluptas, quibus ipse deus fons omnium bonorum est insatiabilis satians societas. Due sunt beatitudines: una minor paradisi, altera maior celestis regni. Quarum quia neutram experti sumus, de eis comparationem dare nescimus. Et due sunt miserie: una

minor hui' mundi · alta maior inferni · Ex quib' q̃a uniã cotidie experim' · cõparatione
de ñ expta dare nouim' · Si q̃ ferrũ ignitũ alicui' capiti eẽt infixũ · ⁊ sic candens p omĩa
menbra transiret · sic ille interi' ⁊ exteri' dolorẽ haberet · ita ipsi p contrariũ modũ in
omĩb' menbris suis interius ⁊ exteri' uoluptatẽ habent · Hic ẽ uoluptas · multitudinẽ
uiroꝝ ac mulierũ speciosarũ uidere · uestes p̃ciosas · p̃clara ędificia cernere · dulcẽ can
tũ · sermone concinnũ · organa · lyras · cytharas · ⁊ talia audire · thimiama ⁊ alias di
uersi pigmenti species odorari · uariis epulis deliciari · blanda ⁊ mollia tractare ·
multã pecuniã · ⁊ uariã suppellectilẽ possidere · Hęc omĩa illis infinite redundant ·
O qualẽ uoluptatẽ uisꝰ ipsi habebũt · q̃ ita clausis q̃ apertis oculis uidebũt · quib' singl'a
menbra ut oculus solis erũt · q̃ regẽ glę in decore suo cernent · omĩs anglos ⁊ omĩs scõs
interi' ⁊ exteri' cõspicient · glãm dĩ · glãm angloꝝ · glãm patriarcharũ · glãm pro
phetarũ · glãm aploꝝ · glãm martyrũ · glãm cõfessoꝝ · glãm uirginũ · glãm omĩũ
scõꝝ uident · suos oculos · suas facies · omĩa mẽb' sua interi' ⁊ exteri' cernent · cogita
tiones singloꝝ intuentũ · omĩa quę sũt in nouo celo ⁊ in noua terra cõteplantũ · inimi
cos suos q̃ se oti afflixerũt iugitẽ in inferno uidebũt · ⁊ de his omĩb' ineffabilitẽ gaudebũt ·
O q̃lis uoluptas audit' illoꝝ · q̃b' incessantẽ sonant armonię celoꝝ · concent' angloꝝ ·
dulcisona organa omĩũ scõꝝ · Olfacti o qual' uoluptas · ubi suauissimũ odorẽ de
ipso fonte suauitatis dõ haurient · ⁊ odorẽ de anglis ⁊ de omĩb' scis pcipient ·
Sia qualis gust' illoꝝ ubi epulentũ · ⁊ exultent in cõspectu dĩ · ⁊ cũ apparuerit glã dĩ
inde satiabuntũ · ⁊ ab ubertate dom' ei' inebriabuntũ · Voluptas tact' qualis · ubi omĩa
aspa ⁊ dura abierũt · ⁊ omĩa blanda ⁊ suauia arridebũt · O quã magna dulcedo dul
cedinis diuitiarũ · ubi in gaudio dñi sup omĩa bona sua cõstituentũ · Ecce tales sũt
delicię beatoꝝ · Moysi sanitas · illis infirmitas eẽt · Salus autẽ illoꝝ a dñõ · q̃s si
tẽptares impetere ferro · ñ plus posses nocere · q̃ nõ radiũ solis secare · Talis ẽ sa
nitas iustoꝝ · Matusalẽ longeuitas · eẽt illis pluxę mortis difficultas · q̃s mors ⁊
dolor fugient · ⁊ q̃ in ppetuũ uiuent · En qualem habebũt uitę diuturnitatẽ · qui
indeficientis uitę felicitẽ hereditabũt eternitatẽ · Et hec bona sũt corporis · D · Sicut
dulcis fons sitientẽ agricolã · ita delectabilis fauus de ore tuo distillans meã
refocilat animã · Sed o incõparabilitẽ beati · q̃ ad tã ineffabilia bona sũt p̃desti
nati · M · Vere beati sũt q̃ habitant in domo dñi · q̃a in his omĩb' in sctm secli
His salemonis sapientia eẽt magna ĩsipientia · Porro ipsi omĩ sapientia afflu
unt · omnẽ scientiã de ipso fonte sapientię hauriunt · Omĩa q̃ppe p̃terita · pre
sentia ⁊ si quasi sũt futa · pfecte sciunt · omĩũ omnino hominũ siue in celo · siue in
ferno · nomina · genera · opa bona · uł mala · umq̃ ab eis gesta norũt · Et nihil
est q̃d eos lateat · cũ in sole iusticię cuncta paritẽ uideant · D · Heu quantas la
crimas miserię · nũc cogit fundere · fons tuę eloquentię · Scient omĩs sci quę ego feci ·
M · Vtiq; ñ solũ quę fecisti · sed quęcũq; uł cogitasti uł dixisti · aut aliq̃s homo
siue bonũ siue malũ indelebilitẽ cognoscent · D · Q̃d tũc ualet ꝯfessio ⁊ penitentia
peccatoꝝ si ñ delebuntũ · ⁊ si ipsi debent feda ⁊ turpia flagitia nr̃a scire · q̃ etiã
exhorrescereś cogitare · M · Q̃d abhorres · q̃d times · an uereris q̃d de factis tuis

De volu[ptate] … De [illegible] … De gus[tu] … De tac[tu] … De [illegible] … De sani[tate] … De diu[turni]tate … De [illegible]

ibi confundaris. De fedissimis et turpissimis actibus tuis confessis et penitentia lotis non plus
uerecundaberis, quam si quis nunc tibi narraret quod olim gessisti in cunis, nec plus erubesces quam si
uulneribus in prelio acceptis perfecte sanatus esses. Nihil est aliud peccata dimittere uel delere
quam non punire. Per penitentiam et confessionem remittuntur, sed de dei et sanctorum scientia numquam dele-
buntur. D. Vellem hoc mihi exemplo probari. M. Numquid scis quod dauid homicidium et adulterium perpe-
trauit? D. Scio. M. Num nosti mariam peccatricem fuisse, petrum cum periurio abnegasse,
paulum ecclesiam crudeliter inpugnasse? D. Noui. M. Credis eos esse in celo? D. Credo. M. Si igitur
tu adhuc corruptibilis et fragilis hec nosti, quanto magis illi norunt qui ab omni corruptione
et fragilitate liberi erunt? Non tamen nunc inde uerecundantur, sed magis de sua saluatione in
domino gloriantur. D. Non abhorrent angeli tales, uel sancti qui pene nihil peccauerunt, non habebunt eos
peius? M. Nequaquam, sed sicut hi amici congaudent qui naufragium uel aliquod graue periculum
euaderunt, ita angeli sancti de illorum euasione congratulantur, quibus omnia etiam ipsa peccata in
bonum cooperantur. Et sicut medicus magis de desperato egroto si eum saluauerit laudatur,
amicicia ita deus uberius de illorum saluatione glorificabitur. D. O inmensa leticia. M. Dauid et ionathe
amicitia illis esset inimicitia. O quam dulcis amicitia eos copulat, quos deus ut filios suos
amat, et ipsi deum plus quam seipsos diligunt, et omnes angeli et omnes sancti eos ut seipsos diligunt.
concordia Lelii et scipionis concordia esset illis discordia. Sane concordia eorum est ut oculorum. Quo unus
aspicit, mox se alter illuc flectit. Quicquid aliquis illorum uolet, hoc deus, hoc angeli, hoc omnes
sancti uolunt. D. Ergo si deus et omnes sancti uolunt quod ego, tunc uolo similis esse petro. M. Certe si hoc
uolueris, continuo eris. Non dico quod petrus sis, sed petro similis. Nam si cupes petrus esse,
cupes non subsistere. Si enim tuam essentiam exueres, nihil esses. Quamuis nullus plus ibi cupiat quam
promeruit, sicut nec pes cupit oculus esse, aut manus auris, uel uir esse mulier. Si enim aliquid plus
Aug cuperent, plenum gaudium non haberent. Sed omnes plenum gaudium habebunt. Igitur nihil plus
cupient, et nihil plus potest adici gaudio eorum. Quod enim quisque in se non habuerit, in alio
habebit. Verbi gratia. Petrus in iohanne gloriam habebit uirginitatis, iohannes in petro gloriam
passionis, et ita gloria uniuscuiusque erit omnium, et gloria omnium uniuscuiusque. Dic ergo quid cuperent plus
poterunt qui angelis coequales erunt? Et hec omnia que iam memoraui et plura habebunt.
Potentia sanctorum. Alexandri ampla potentia esset illis angusta custodia. Nempe illorum tam efficax erit po-
tentia, ut si aliud celum et aliam terram facere uelint, potenter possint. Sunt enim filii dei et co-
heredes christi, et ideo dii, ut dicitur: Ego dixi dii estis. Et quia dii sunt, omnia que uolunt possunt. D. Et
si possunt, quare non aliud celum faciunt? M. Deus nihil inperfectum reliquit, quia omnia in mensura et
numero et pondere absoluit. Et si aliud facerent celum, esset superfluum. Sed nihil uolent
quod sit indecens uel superuacuum. Nos etenim multa possumus que tamen non facimus, ut saltare,
currere. D. Hec omnia possunt credi de apostolis et sanctis summis. Circa nos bene geritur si nobis
in seruitio eorum uiuere conceditur. M. De omnibus omnino iustis dictum est: Erunt equales angelis
dei. Sicut igitur rex preteriens egrum in ceno iacentem uideret, quem leuari, balneari, uestibus
suis indui iuberet, nomen suum ei imponeret, in filium eum adoptaret, regnum ei in heredi-
tatem daret, ita deus cernens nos in luto peccatorum, de quo nos per fidem leuauit, baptisma-
te lauit, nomen nobis sue diuinitatis imposuit, in regnum suum heredes asciuit, ut dicitur:
V Quotquot receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri. Quamuis igitur alius alio prestantius.

alius alio eminentius gloriam pro meritis sortiatur· tamen omnes unam domum patris licet diversis man
sionibus· unum denarium de visione dei et consortio angelorum percipient· Ioseph honor: erit eis
dedecus. O qualem honorem ipsi habebunt· quos deus ut filios honorat· angeli ut principes·
omnes sancti ut deos venerantur· Debitor enim est eis deus· quia hoc quod de eis statuit facere· ut
hoc fieret· toto annisu se praeparavere· Debitores sunt eis angeli· quia quod eorum numerus est im
pletus· quantum in ipsis fuit ipsi effecerunt· Debitores sunt eis omnes sancti· quia quod bina stola immo
centupla perceperunt· ex eis ex magna parte habebunt· Debitores sunt eis celum et terra· et omnis
creatura· quia quod tam excellenter inmutata sunt ut hoc fieret· suis meritis festinaverunt·
Heliae et enoch securitas· erit eis timoris anxietas· Quia ita securi sunt· quod nec mortem nec ali
quod infortunium timebunt· et haec omnia numquam amittere pavebunt· Deus enim non auferet cum filii eius
sint karissimi· et ipsi amittere numquam volent· igitur numquam ea perdent· De eculeo vero erepti et in reg
num rapti leticia· erit eis mesticia· O qualem exultationem ipsi habebunt· qui in gaudium domini
intrabunt· O deus quale gaudium habebunt· qui patrem in filio· et verbum in patre· et spiritus sancti
karitatem in utroque sicuti est facie ad faciem semper videbunt· Gaudium habebunt de consortio
angelorum· gaudium de contubernio omnium sanctorum· Gaudebunt itaque de bonis domini interius et
exterius· supra se et infra· in circuitu et undique· Ad hoc omnes amicos suos quorum
multa milia sunt his deliciis affluere et superabundare gaudebunt· Ecce hoc est plenum
gaudium· et haec est omnium bonorum sufficientia sine omni indigentia· D· Ita replesti cor
meum gaudio· quod pene vidi faciem domini in nubilo· raptus in celi gremio· Ideirco letor
super eloquia tua· sicut qui invenit spolia multa· M· Sicut igitur hi amici dei nimium felices perenniter
in domino glorabuntur· ita e contrario inimici eius nimium miseri et infelices iugiter cruciabuntur·
Et sicut isti maximo decore illustrantur· ita illi maximo horrore deturpantur· Sicut isti sum
ma agilitate sunt allevati· ita illi summa pigricia praegravati· Sicut isti praecipuo robore
solidati· ita illi sunt praecipua invalitudine debilitati· Sicut isti augusta libertate poti
untur· ita illi anxia servitute opprimuntur· Sicut isti immensa voluptate deliciantur· ita
illi immensa miseria amaricantur· Sicut isti egregia sanitate vigent· ita illi infinita
infirmitate deficient· Sicut isti de beata inmortalitate triumphantes letantur· ita illi
de dolenda sua diuturnitate lamentantur· Sicut isti perpoliti sunt splendore sapientiae·
ita illi obscurati sunt horrore insipientiae· Si quid enim sciunt· ad augmentum doloris sciunt·
Sicut istos dulcis amicitia copulat· ita illis amara inimicitia viscera excruciat·
Sicut isti concordem concordiam cum omni creatura habentes ab omni creatura glorificantur·
ita illi cum omni creatura discordiam habentes· ab omni creatura execrantur· Sicut isti summa
potentia sublimantur· ita illi summa inpotentia angustiantur· Sicut isti maximo honore
sunt praediti· ita illi maximo dedecori sunt dediti· Sicut isti egregia securitate tripudiant·
ita illi maximo pavore trepidant· Sicut isti ineffabili gaudio iubilantes· ita illi
miserabili merore sine fine eiulantes· Odium enim habent dei· quia quantum in ipsis erat ei
obstiterunt· ne umquam civitas eius edificaretur· Odium habent angelorum· quia quantum potuerunt
effecerunt· ne umquam numerus eorum impleretur· Odium habent omnium sanctorum· quia quantum in ipsis erat
numquam gaudium plenum haberent· Odium habent a novo celo et a nova terra· et ab omni
creatura· quia quantum in ipsis erat impediverunt· ne umquam inmutarentur· D· O mirabilis

contrarietas. Sic illorum gaudia sunt incogitabilia et inedicibilia. ita istorum
supplicia sunt incomparabilia et ineffabilia. M. Ideo uocantur perditi. quia a curru dei sunt
De edificio dei. lapsi. D. Hoc non intellego. M. Cum deus sibi palacium construeret. paries lapsus est quando
angeli corruerunt. Quem deus uolens restaurare. misit filium suum uiuos lapides ad
hoc edificium congregare. Qui scandens currum. multos conuexit. lapsos inde reliquit.
ut dicitur. Ascendens super equos tuos. et quadrige tue saluatio. Dei quadrige sunt. IIIIor.
euuangelia. equi sunt apostoli. qui predicatione sua Christo per mundum traxerunt. et multos ad dei edi
ficium collegerunt. Lapsi de curru sunt heretici. sunt scismatici. ut dicitur. Ex nobis exierunt.
sed non erant ex nobis. Qui autem sunt adducti ut lapides quadrati. a summo opifice in edi
ficio celesti sunt locati. hoc sunt electi. IIIIor. uirtutibus. prudentia. fortitudine. iusticia.
temperantia. politi. quibus muri hierusalem fient reparati ut dicitur. Ierusalem edificatur
ut ciuitas. Qui data uero lapides aspri inpoliti. ab opifice reprobati et in ignem missi et in
calcem uersi. murique his firmati quasi cemento et ornati. hoc sunt impii a celesti edifi
cio reiecti. et in fornacem gehenne proiecti. de quorum exitio iusti uinculo karitatis
quasi cemento murus firmius compaginantur. et eorum collatione gloriosius decorati.
sine fine in domino deo iocundantur. D. Iocunditate et exultatione repleat te deus.
optime magister. in sanctorum glorificatione. et uideas regem glorie in suo decore. et
uideas bona Ierusalem omnibus diebus uite tue. M. Amen amen.

KOENIGL. UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK MARBURG

146

...uctor dictauit pm...
virtus pieuit mox...
lpsis mira magis nole...
...sus ppis uare lege...

Subm...sit regem

KOENIGL. UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK MARBURG

Nr. 5 Sign.: Mscr. 42
I. Schäden: a, k, l, o, p, r, ra, v, w, y, za, zo.
II. Behandlung: 2, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 25, 36, 39, 40
Datum: 5.10.1970 Hpt